

Jaarverslag 2019

share your talent.
move the world.

1. Bestuur & organisatie	6
Voorwoord van het College van Bestuur	7
De organisatie in 2019	9
Samenstelling College van Bestuur	10
Verslag van de Raad van Toezicht	11
Samenstelling Raad van Toezicht	14
Samenstelling bestuurlijke organisatie per 31 december 2019	16
2. Strategisch beleid	17
Missie en strategie	18
Speerpunten	20
EnTranCe Centre of Expertise Energy	21
Centre of Expertise Healthy Ageing	22
Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen	23
Kenniscentrum Biobased Economy	24
Kenniscentrum Kunst & Samenleving	25
Kenniscentrum NoorderRuimte	26
Hanze Honours College	27
Bijzondere prestaties	28
Samenwerking	30
Duurzaamheid	32
Ontwikkelingssamenwerking	35
3. Prestatieafspraken en kwaliteitsafspraken	37
Prestatie-indicatoren	38
Kwaliteitsafspraken	42
4. Onderwijs	45
Visie op onderwijs	46
Ontwikkeling onderwijsaanbod	48
Kwaliteit van onderwijs en onderzoek	52
Internationalisering van onderwijs	56
Onderwijs op het gebied van speerpunten	59
EnTranCe Centre of Expertise Energy	60
Centre of Expertise Healthy Ageing	62
Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen	64
Kenniscentrum Biobased Economy	66
Kenniscentrum Kunst & Samenleving	67
Kenniscentrum NoorderRuimte	69
Hanze Honours College	70
Tevredenheid van studenten	72

Studiekeuze	74
Ondersteuning en faciliteiten voor studenten	77
5. Praktijkgericht onderzoek	81
Visie op onderzoek	82
Onderzoek op het gebied van speerpunten	83
EnTranCe Centre of Expertise Energy	84
Centre of Expertise Healthy Ageing	85
Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen	87
Kenniscentrum Biobased Economy	89
Kenniscentrum Kunst & Samenleving	91
Kenniscentrum NoorderRuimte	93
Hanze Honours College	94
Internationalisering van onderzoek en innovatie	95
Innovatie en valorisatie	96
6. Bedrijfsvoering	97
Bestuur	98
Belangrijke externe ontwikkelingen	101
Financieel beleid	102
Huisvesting	104
Informatievoorziening en informatisering	106
Begroting 2019/2020	108
Continuïteit	109
Helderheid	115
Personeel	117
7. Jaarrekening	128
Balans	129
Staat van baten en lasten	130
Kasstroomoverzicht	131
Toelichting algemeen	132
Grondslagen voor waardering van activa en passiva	135
Grondslagen voor bepaling van het resultaat	142
Toelichting op de balans	145
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	156
Toelichting op de staat van baten en lasten	159
Gebeurtenissen na balansdatum	165
Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders	166
8. Overige gegevens	170
Overige gegevens	171

9. Bijlagen - Bestuur & organisatie	175
Kerngegevens schools	176
Overzicht schools en opleidingen Hanzehogeschool Groningen	177
Kerngegevens kenniscentra	179
Bijlagen bij het Verslag van de Raad van Toezicht	184
HMR leden	187
10. Bijlagen - Strategisch beleid	188
Overzicht van alle honourstrajecten	189
Overzicht van door studenten en medewerkers gewonnen prijzen en beurzen	191
11. Bijlagen - Onderwijs	196
Marktaandeel inschrijvingen	197
Ontwikkeling inschrijvingen	198
Vooropleiding instroom	199
Kerngegevens masteropleidingen	200
Instroom Schools	201
Toelichting Fixus-opleidingen 2019	202
Herkomst buitenlandse studenten	203
Overzicht accreditatiebesluiten opleidingen en visitatieresultaten kenniscentra in 2019	204
12. Bijlagen - Praktijkgericht onderzoek	207
Financieel overzicht valorisatie	208
Resultaten Centres of Expertise en kenniscentra	213
Entrance Centre of Expertise Energy	214
Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen	221
Centre of Expertise Healthy Ageing	226
Kenniscentrum NoorderRuimte	228
Kenniscentrum Kunst & Samenleving	231
Kenniscentrum Biobased Economy	235
13. Bijlagen - Bedrijfsvoering	239
Verantwoording uitgaven professionalisering	240
14. Bijlagen - Horizontale verantwoording	245
Academie Minerva	246
Academie voor Architectuur & Built Environment	248
Academie voor Gezondheidsstudies	249
Academie voor Sociale Studies - Associate degree Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn	252
Academie voor Sociale Studies - Centre of Expertise Healthy Ageing - Advisory Board Healthy Ageing	253
Academie voor Sociale Studies - Master Social Work	254
Academie voor Sociale Studies - Social Work	255
Academie voor Sociale Studies - Toegepaste Psychologie	259

Academie voor Verpleegkunde	262
Instituut voor Bedrijfskunde	264
Instituut voor Communicatie, Media & IT	265
Instituut voor Engineering	268
Instituut voor Facility Management	270
Instituut voor Financieel Economisch Management	272
Instituut voor Life Science & Technology	274
Instituut voor Marketing Management	275
Instituut voor Rechtenstudies	276
Instituut voor Sportstudies	278
International Business School	284
Pedagogische Academie	287
Prins Claus Conservatorium	291
Lucia Marthas Institute for Performing Arts	293
15. Bijlagen - Buitenlandse partnerinstellingen	295
.	296
School of Architecture & Built Environment	297
School of Fine Arts	298
School of Health Care Studies	299
School of Social Studies	300
School of Nursing	301
School of Communication, Media & IT	302
School of Business Management	304
International Business School	305
Institute of Engineering	307
School of Financial and Economic Management	309
School of Facility Management	310
Institute of Life Science & Technology	311
School of Marketing Management	312
School of Law	313
School of Sport Studies	314
Prince Claus Conservatoire	315
School of Education	316
Lucia Marthas School of Performing Arts	317
Totaal	318
16. Colofon	319

Bestuur & organisatie

Voorwoord van het College van Bestuur

In 2019 hebben ruim duizend medewerkers en studenten van de Hanzehogeschool met elkaar gesproken over investeringen in de kwaliteit van het onderwijs. Uit deze gesprekken kwam naar voren dat de hogeschoolgemeenschap wil investeren in drie thema's: studentbegeleiding en -welzijn, ontwikkeling van medewerkers, en passende en goede onderwijsfaciliteiten. Voor de komende jaren is een plan opgesteld om deze investeringen te realiseren.

Afgelopen jaar kozen we ervoor om ons nadrukkelijker te manifesteren als *Engaged University*, als hogeschool die impact heeft in de samenleving. Studenten merken al vanaf de eerste dag van hun studie dat leren en onderzoeken nauw zijn verweven met de maatschappij. Ze doen zelfstandig echte, relevante onderzoeksopdrachten: vraagstukken die in onze regio spelen, maar ook wereldwijd van belang zijn. Ze werken hierbij samen met betrokken docenten, ervaren onderzoekers, professionals uit de beroepspraktijk en studenten uit andere disciplines.

In 2019 zijn we met ondernemers en overheden in Assen de TechHub begonnen: een broedplaats voor innovatie in de techniek. In Appingedam is Nextworx van start gegaan, gericht op het adresseren van vraagstukken die in de regio spelen, zoals hernieuwbare energie, gezondheid, leefbaarheid en ondernemen. Vanuit de Digital Society Hub hebben we met verschillende partners de Werkplaats Online Ondernemen Groningen opgericht: een plek voor mkb-ondernemers voor online advies en ondersteuning.

Een bijzondere vermelding verdient het team van Top Dutch Solar Racing, een team van voornamelijk Hanze-studenten dat een raceauto op zonne-energie heeft gebouwd. Het team deed mee aan de Bridgestone World Solar Challenge in Australië. Nadat het team met een baanrecord pole-position had gepakt, behaalde het een knappe vierde plaats in de eindklassering. Van de jury kreeg het team de prestigieuze *Excellence in Engineering Award*. Maar het team ging niet alleen voor eigen succes: de studenten willen met dit project bijdragen aan de energietransitie en aan regionale economische ontwikkeling.

Ook op veel andere plekken behaalden we met elkaar mooie resultaten: de Hanzehogeschool was volgens Elsevier Beste Studies de beste brede hogeschool van Nederland en scoorde in de Keuzegids de meeste topopleidingen. Volgens U-Multirank behoorde onze hogeschool tot de vijf beste instellingen wereldwijd als het gaat om bedrijven opgericht door alumni. Ons kenniscentrum NoorderRuimte kreeg een excellente beoordeling voor zijn onderzoeksactiviteiten. Bovendien werd lector Lies Korevaar uitgeroepen tot lector van het jaar en won lector Mark Mobach de Deltapremie, een erkenning voor zijn waardevolle bijdrage aan de samenleving.

Zo werken we elke dag gezamenlijk aan het in de praktijk brengen van ons motto *share your talent. move the world*. Wij bedanken iedereen die hier een bijdrage aan heeft geleverd.

Hoewel dit jaarverslag in principe 2019 beslaat, is het deels in 2020 tot stand gekomen. Op het moment van schrijven heeft de coronacrisis grote invloed op alle aspecten van ons leven. Onze docenten en medewerkers doen er alles aan om gedurende deze crisis het onderwijs en onderzoek zoveel mogelijk door te laten gaan. We danken hen allen voor hun niet aflatende inzet en betrokkenheid.

Groningen, mei 2020

Henk Pijlman, voorzitter
Rob Verhofstad, collegelid
Petra Smeets, collegelid

De organisatie in 2019

De Hanzehogeschool Groningen is onderverdeeld in 18 *schools* en biedt opleidingen in de domeinen Economie, Mens en maatschappij, Techniek en Kunsten.

Kerngegevens Hanzehogeschool Groningen

	2019	2018	2017
Studenten			
inschrijvingen*	29.479	29.457	29.087
instroom*	7.531	7.677	7.790
afgestudeerden*	4.859	4.779	4.475
buitenlandse studenten	2.746	2.596	2.433
deeltijd en duale trajecten	3.046	3.012	2.851
Medewerkers			
in aantal	3.347	3.348	3.328
in fte	2.337	2.322	2.302
Financiële resultaten			
alle bedragen * 1.000 €			
baten	287.550	275.966	258.140
lasten	286.005	274.209	261.481
resultaat	1.545	1.757	-3.341

* aantallen HO op basis van gegevens Vereniging Hogescholen

De Hanzehogeschool is statutair gevestigd te Groningen, heeft als rechtsvorm een stichting en kent als statutaire naam Stichting Hanzehogeschool Groningen. In 2019 telde onze hogeschool 3.347 medewerkers, dat neerkomt op 2.337 fte (peildatum 31 december 2019). Er stonden 29.479 studenten ingeschreven (peildatum 1 oktober 2019). In studiejaar 2018-2019 zijn er 4.859 studenten afgestudeerd.

Zie bijlagen Bestuur & organisatie:

- [overzicht van schools en opleidingen;](#)
- [kerngegevens van de schools;](#)
- [kerngegevens van de kenniscentra](#)

Samenstelling College van Bestuur

Naam:	Drs. H.J. Pijlman
M/V:	M
Functie:	Voorzitter College van Bestuur (lid sinds 2000, voorzitter sinds 2004)
Nevenfuncties:	Lid Eerste Kamer der Staten Generaal*** Voorzitter Raad van Toezicht Noord Nederlands Orkest Lid Bestuur Stichting Onafhankelijkheidsfonds Lid Raad van Toezicht Groninger Museum Lid Raad van Toezicht Stichting New Energy Coalition Bestuurslid Stichting Groningen Confucius Institute

Naam:	Drs. L.J.M. Verhofstad
M/V:	M
Functie:	Lid College van Bestuur (2015)
Nevenfuncties:	Lid Adviesraad Nuffic** Bestuurslid Northern Knowledge Lid stuurgroep Rijnland Instituut Lid Landelijke Commissie Gedragscode** Lid Raad van Toezicht De Nieuwe Kolk Assen** Lid Raad van Toezicht Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie

Naam:	Dr. P. van der Wijk
M/V:	M
Functie:	Lid College van Bestuur (tot 1 juli 2019)
Nevenfuncties:	Lid Raad van Toezicht Revalidatiecentrum Vogellanden Zwolle* Lid Raad van Commissarissen Medisch Specialisten Netwerk NON* Voorzitter van het Curatorium Executive Master of Finance & Control Lid Raad van Advies Handicap en Study Directeur Twee Meter b.v. Bestuurslid Stichting 'Groningen Perspectief 2025' Lid Raad van Toezicht Platform Beta Techniek Lid Ledenraad SURF Bestuurslid Hanze University Foundation

Bestuurslid Hanze University Foundation

Naam:	Mr. P.H.J. Smeets
M/V:	V
Functie:	Lid College van Bestuur (sinds september 2019)
Nevenfuncties:	Lid Raad van Toezicht Noord Nederlands Orkest

* Bezoldigd

** Bezoldigd, in kas Hanzehogeschool

*** Bezoldigd, in kas Hanzehogeschool conform regeling bijverdiensten Hanzehogeschool

Verslag van de Raad van Toezicht

In 2019 vergaderde de Raad van Toezicht zeven keer. Per 1 januari 2019 traden mevrouw Imhof, de heer El Hamdaoui, de heer Reekers en de heer Tewelde aan. Daarna is de samenstelling in 2019 niet meer gewijzigd.

Per 1 oktober 2019 is de heer Schuiling benoemd tot burgemeester van Groningen. De Raad verleende toestemming aan de heer Schuiling om daarna aan te blijven als voorzitter van de Raad van Toezicht van de Hanzehogeschool tot 1 januari 2020. De heer Schuiling heeft zich in die periode onthouden van discussies en besluitvorming omtrent zaken waar de gemeente Groningen bij betrokken is. De heer Fennema werd aangewezen als vicevoorzitter van de Raad van Toezicht.

Op 3 april 2019 was er een extra ingelaste vergadering over het vertrek en het opvolgingsproces van de heer Van der Wijk, lid College van Bestuur.

De gegevens over de bezoldiging van de Raad van Toezicht zijn opgenomen in de jaarrekening van dit jaarverslag.

De leden van de Raad van Toezicht hebben zitting op persoonlijke titel en oefenen hun functie uit zonder last of ruggespraak, daarbij elke vorm van belangenverstrengeling vermijdend. Op geen van de leden van de Raad is de 'melding van strijdige belangen' van toepassing, noch zijn er transacties verricht waarbij tegenstrijdige belangen van leden van het College van Bestuur hebben gespeeld naar het oordeel van de Raad van Toezicht.

De voorzitter van de Raad van Toezicht voerde maandelijks overleg met de voorzitter van het College van Bestuur. De leden van de Raad die verantwoordelijk zijn voor auditzaken hebben specifiek overleg gevoerd met de concerncontroller van de Hanzehogeschool Groningen en met de externe accountant. De rapportages over de werkzaamheden van de drie commissies (remuneratiecommissie, auditcommissie en commissie onderwijs en onderzoek) zijn als bijlagen toegevoegd.

Een afvaardiging van de Raad sprak met de hogeschoolmedezeggenschapsraad (HMR) en woonde een aantal vergaderingen van de HMR met het College van Bestuur bij. Ook waren leden van de Raad aanwezig bij de opening van het hogeschooljaar, lectorinstallaties, de jaarlijkse relatieavond van de hogeschool, concerten van het Prins Claus Conservatorium en de eindejaarsvoorstelling van Lucia Marthas Institute for Performing Arts in Amsterdam.

In de zeven vergaderingen van de Raad van Toezicht in 2019 stonden vaste onderwerpen op de agenda: het goedkeuren van de jaarrekening 2018 – 2019, de jaarrekening en accountantsverslag 2018, het jaarverslag 2018, de begroting 2019, de begroting 2019 – 2020, de financiële kaderstelling 2019 – 2020, de twaalfmaands managementrapportage 2018 – 2019 en overige financiële onderwerpen. Daarnaast heeft de Raad informatie ingewonnen over de betrokkenheid van externe belanghebbenden bij het beleid van de hogeschool en de manier waarop de strategische samenwerking met diverse internationale en nationale kennisinstellingen, werkveld en overige organisaties plaatsvindt.

In 2019 keurde de Raad het bestedingsplan van de Kwaliteitsafspraken goed. Het plan is begin oktober 2019 ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). In december 2019 was een afvaardiging van de Raad gesprekspartner tijdens een bezoek van het panel van de NVAO inzake de Kwaliteitsafspraken.

In 2019 keurde de Raad de verlenging van het strategisch plan 'Vernieuwen in Verbinding' van de Hanzehogeschool Groningen tot aan het studiejaar 2021 – 2022 goed.

In 2019 raakt het onderwerp aardbevingen de Hanzehogeschool nog steeds op verschillende manieren. Zowel voor bestaande bouw als nieuwbouw zijn bouwkundige maatregelen overeengekomen. In het voorjaar van 2018 startte de nieuwbouw van Zernikeplein 7, waarvan fase 1 in 2019 werd afgerond. In 2019 wijzigde de Nederlandse Praktijk Richtlijn (NPR). Gebouwen die voldoen aan de nieuwe norm (NPR 2018) kunnen bevingen opvangen van 5 op de Schaal van Richter. Deze nieuwe norm had gevolgen voor bouwfase 3 van het project ZP7. De Raad keurde het voorgenomen besluit goed om bouwfase 3 van project ZP7 op basis van de NPR 2018 uit te laten voeren. Als gevolg daarvan kwam er een addendum waarin werd opgenomen dat de Hanzehogeschool de landelijke wetgeving volgt en het recht behoudt op schadevergoeding indien er schade ontstaat. Dit addendum Vaststellingsovereenkomst NAM is getekend met de NAM en de Raad heeft dit addendum goedgekeurd.

Tijdens de totstandkoming van dit jaarverslag, constateert de Raad van Toezicht dat de Hanzehogeschool met grote inzet probeert de gevolgen van de coronacrisis voor de gezondheid van medewerkers en studenten maximaal te beperken, evenals de negatieve effecten van de landelijke maatregelen op de studieduur.

De Raad laat zich ieder jaar door een aantal deans en directeurs informeren over hun *school* of stafbureau.

In 2019 presenteerde de heer Tuinier het Instituut voor Sportstudies en presenteerde mevrouw Jorritsma het Kenniscentrum Noordruimte. Mevrouw Luijten en mevrouw Damhof van Stafbureau Onderwijs en Onderzoek hielden een presentatie over Futures Literacy.

De heer Beije van Effectory en de heer Van Keulen van Stafbureau Human Resources lichtten de resultaten van het Medewerkers Tevredenheidsonderzoek (MTO) toe aan de Raad.

De Raad heeft zich actief laten informeren door mevrouw Luijten en mevrouw Dijkstra van het Stafbureau Onderwijs en Onderzoek en de heer Kunst van het Stafbureau Financieel Economische Zaken over de Kwaliteitsafspraken.

Verdere onderwerpen van gesprek waren in 2019 onder meer: de herhuisvesting van de opleiding Industrieel Product Ontwerpen, de kostenvergoeding, de nevenfuncties en de bezoldiging van het College van Bestuur, de bezoldiging en het toetsingskader van de Raad van Toezicht, de uitbreiding van het onderwijsaanbod met de Master Digital Innovation and Business/Digitale Technologie & Business, de Master Ondernemen in de Netwerkeconomie en de Associate degree Mechatronica in de Smart Industry en de beëindiging van de Associate degree Muziek (dirigent Hafabra) en de Master Leiderschap.

De Raad benoemde in 2019 mevrouw Smeets tot lid van het College van Bestuur.

Het College van Bestuur informeerde de Raad over hogeschoolbrede onderwerpen zoals de Nationale Studentenenquête, de positie in externe ranglijsten (Keuzegids Hbo, Elsevier Beste Studies), de instroomcijfers, de voortgang van diverse huisvestingsprojecten en meerdere benoemingen: de benoeming van de heer Nuijt tot Stafdirecteur Marketing & Communicatie, de benoeming van mevrouw Joosse tot dean van het Instituut Life Science & Technology, de benoeming van de heer Idema tot dean van het Instituut voor Marketing Management en de benoeming van mevrouw Coumou tot dean voor het Instituut voor Bedrijfskunde.

De Raad evalueert jaarlijks zijn eigen functioneren, zo ook in 2019. Begin 2019 was er een tweedaagse, waarin de samenwerking tussen de Raad en het College en de toegevoegde waarde van de Raad centraal stonden. Dit bleek een vruchtbare bijeenkomst waaruit concrete afspraken zijn gevloeid over bijvoorbeeld de werkwijze en de invulling van de commissies. In juni 2019 werd er geëvalueerd. Belangrijke woorden die naar voren kwamen in deze zelfevaluatie waren: vertrouwen, degelijkheid, kwaliteit en openheid.

De voorzitter van de Raad van Toezicht was in 2019 juryvoorzitter voor de Hanze Innovatieprijs, de tweejaarlijkse studentenprijs van de hogeschool. Het is een prijs voor studenten die effectieve en vernieuwende oplossingen voor het werkveld hebben onderzocht en uitgevoerd. De prijs werd tijdens de opening van het hogeschooljaar uitgereikt aan Levke Sydow, studente International Communication van het Instituut voor Communicatie, Media & IT.

Groningen, mei 2020

Namens de Raad van Toezicht,

Ir. J.J. Fennema, vicevoorzitter

Samenstelling Raad van Toezicht

Naam:	Mr. K.F. Schuiling
M/V:	M
Leeftijd:	60 jaar
Hoofdfunctie:	Burgemeester Den Helder
Eerste benoeming RvT:	01/ 1/2017
Lidmaatschap kerncommissie:	remuneratiecommissie
Relevante nevenfuncties:	Lid Integraal Sturings Overleg Regionaal Overleg Openbaar Ministerie FIOD en politie inzake ondermijning grensoverschrijdende criminaliteit Voorzitter stuurgroep Jeugd, alcohol en drugs Noordkop 2016 Bestuurslid PBLQ / Rijksopleidingsinstituut Voorzitter Stichting Groningen Confucius Institute

Naam:	Ir. J.J. Fennema
M/V:	M
Leeftijd:	55 jaar
Hoofdfunctie:	CEO en voorzitter Raad van Bestuur Gasunie
Eerste benoeming RvT:	01/ 1/2017
Lidmaatschap kerncommissie:	auditcommissie
Relevante nevenfuncties:	Lid Internationale Raad van Commissarissen Energy Delta Institute Lid Adviesraad Clingendael International Energy Programme Bestuursvoorzitter Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland (KVGN) Lid Aandeelhouderscommissie Nord Stream A.G.

Naam:	Drs. D. Boonstra
M/V:	V
Leeftijd:	60 jaar
Hoofdfunctie:	Algemeen directeur N.V. NOM
Eerste benoeming RvT:	01/ 1/2017
Lidmaatschap kerncommissie:	remuneratiecommissie
Relevante nevenfuncties:	-

Naam:	Prof. dr. S.G.L. Schruijer
M/V:	V
Leeftijd:	59 jaar
Functies:	Directeur Professional Development International BV Hoogleraar Organisationswetenschap, Universiteit Utrecht Hoogleraar Organisationspsychologie, Universiteit van Tilburg
Eerste benoeming RvT:	05/ 1/2016
Lidmaatschap kerncommissie:	remuneratiecommissie
Relevante nevenfuncties:	-

Naam: Drs. J.M. Imhof
M/V: V
Leeftijd: 49 jaar
Hoofdfunctie: Voorzitter Raad van Bestuur Vanboeijen
Eerste benoeming RvT: 1-1-2019
Lidmaatschap kerncommissie: commissie O&O
Relevante nevenfuncties: Lid RvT ROC Friese Poort

Naam: M.L. Hamdaoui, MScBA
M/V: M
Leeftijd: 45 jaar
Hoofdfunctie: Algemeen Directeur/Statutair Bestuurder Vlechter
Eerste benoeming RvT: 1-1-2019
Lidmaatschap kerncommissie: auditcommissie
Relevante nevenfuncties: -

Naam: Drs. R.B. Reekers
M/V: M
Leeftijd: 48 jaar
Hoofdfunctie: Partner Connectorfinance
Eerste benoeming RvT: 01-01-2019
Lidmaatschap kerncommissie: auditcommissie
Relevante nevenfuncties: Lid RvT en voorzitter auditcommissie Cosis
Lid RvC De Huismeesters
Lid investeringscommissie Investerings Fonds Groningen
Gastdocent Bedrijfskunde Hanzehogeschool

Naam: Y. Tewelde, MScBA
M/V: M
Leeftijd: 47 jaar
Hoofdfunctie: Directeur Algemene Zaken lid directieraad Lentis
Eerste benoeming RvT: 1-1-2019
Lidmaatschap kerncommissie: remuneratiecommissie
Relevante nevenfuncties: Lid RvT Vluchtelingenwerk NN

Samenstelling bestuurlijke organisatie per 31 december 2019

Raad van Toezicht	College van Bestuur
mr. K.F. Schuiling (voorzitter)	drs. H.J. Pijlman, voorzitter
drs. D. Boonstra	drs. L.J.M. Verhofstad, vice-voorzitter
ir. J.J. Fennema	mr. P.H.J. Smeets, collegelid
prof. dr. S.G.L. Schruijer	
drs. J.M. Imhof	drs. H.L. Hofstra, secretaris College van Bestuur en Raad van Toezicht
M.L. Hamdaoui, MScBA	
drs. R.B. Reekers	
Y. Tewelde, MScBA	
Stafbureaus en Facilitair Bedrijf	Directeuren
Facilitair Bedrijf	H. Bakema MFM
Stafbureau Financieel Economische Zaken	J.P. Tuil RC
Stafbureau Marketing & Communicatie	drs. J.H. Nuijt
Stafbureau Onderwijs & Onderzoek	A.H. Hannink, MHA a.i.
Stafbureau Personeel & Organisatie	mr. H.J. van Keulen a.i.
Stafbureau Informatisering	drs. C.P. Joesse a.i.
Schools	
Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	drs. K.R. Schraagen
Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva	D.F.L. van der Meulen
Academie voor Gezondheidsstudies	drs. A. Nimis
Academie voor Sociale Studies	mr. drs. M.A.M. Garnier
Academie voor Verpleegkunde	A.H. Hannink, MHA
Instituut voor Bedrijfskunde	drs. R.A. Coumou
Instituut voor Communicatie, Media & IT	drs. K.R. Schraagen a.i.
Instituut voor Engineering	drs. P. de Vries
Instituut voor Facility Management	dr. W.M.J.M. Bloemen-Bekx
Instituut voor Financieel Economisch Management	mr. F.G.H. Mulder
Instituut voor Life Science & Technology	drs. C.P. Joesse
Instituut voor Marketing Management	drs. P.W. Idema
Instituut voor Rechtenstudies	mr. J.W.M. Gomashie
Instituut voor Sportstudies	E.K. Tuinier MBA
International Business School	drs. P.N. Ganzeboom
Pedagogische Academie	drs. M. Muhonen
Prins Claus Conservatorium	H. van den Elsen
Lucia Marthas Institute of Performing Arts	L. Marthas
Hanze Honours College	drs. C.P. Joesse
Centre of Expertise Healthy Ageing	mr. drs. M.A.M. Garnier a.i.
Centre of Expertise Energy	dr. ir. J. Aué
Marian van Os Centrum voor Ondernemerschap	dr. H. Velthuisen

Strategisch beleid

Missie en strategie

De Hanzehogeschool Groningen wil zich ontwikkelen tot een leergemeenschap: een plek waar studenten, docent-onderzoekers en mensen uit het werkveld van elkaar leren en samen werken aan het oplossen van vraagstukken uit de samenleving.

Strategisch beleidsplan

We hebben onze missie en strategie voor de periode 2016-2020 vastgelegd in het strategisch beleidsplan *Vernieuwen in Verbinding*. Het beleidsplan is tot stand gekomen na gesprekken met studenten en medewerkers en met partners van buiten onze hogeschool.

Met *Vernieuwen in Verbinding* geven we gestalte aan onze maatschappelijke opdracht om studenten op te leiden voor de beroepspraktijk en hen te stimuleren in hun ontwikkeling tot zelfstandige, kritische en verantwoordelijke individuen. Daarnaast vraagt de samenleving ons om kennis uit fundamenteel onderzoek te vertalen naar innovatie in de beroepspraktijk.

Om de voortgang van het beleidsplan te kunnen volgen, zijn prestatie-indicatoren opgesteld. Deze staan in hoofdstuk 3.

Missie

Onze missie is:

De Hanzehogeschool Groningen, University of Applied Sciences, leidt kundige en betrokken professionals op, doet praktijkgericht onderzoek en is daarmee in de omgeving en (inter)nationaal een belangrijke partner bij het ontwikkelen van ondernemerschap en innovatieve, toepasbare kennis.

De Hanzehogeschool Groningen wil een bijdrage leveren aan het stimuleren van de (Noord-) Nederlandse kennissamenleving vanuit Europees perspectief. Dat doen we door studenten op te leiden tot innovatieve professionals, door het beroepsniveau van werkenden te verhogen, door bedrijven en instellingen te helpen met praktijkgericht onderzoek, door aan te sluiten bij de sterke punten van de regio en door samenwerking te zoeken met internationale partnerinstellingen.

In de missie klinken de uitgangspunten van onze oprichtingsakte door, die aangeeft waar we vandaan komen en wat we willen betekenen.

Profiel

De Hanzehogeschool Groningen is sterk verankerd in de Noord-Nederlandse regio en in Groningen in het bijzonder.

Onze hogeschool biedt complete opleidingen aan in vier domeinen:

- Mens en maatschappij (gezondheidszorg, welzijn, sport en educatie)
- Economie
- Techniek
- Kunsten

Onze regio kent de komende jaren enkele belangrijke opgaven. We nemen de verantwoordelijkheid om met onze omgeving op zoek te gaan naar oplossingen voor de aardbevingsproblematiek. Ook bij andere maatschappelijke uitdagingen, bijvoorbeeld rondom energie, gezondheid, duurzaamheid, digitalisering en leefbaarheid, kunnen en willen wij een rol van betekenis spelen, steeds samen met de betrokken mensen, organisaties en bedrijven.

Met het oog op de regionale vraagstukken verbinden we in ons onderwijs en ons onderzoek de vier domeinen zo veel mogelijk met drie strategische thema's:

- Energie
- Healthy Ageing
- Ondernemerschap

Met ons praktijkgerichte onderzoek en de hogeschoolbrede inspanningen op het gebied van ondernemerschap kunnen we voor de regio van waarde zijn.

Ons profiel wordt verder versterkt door een focus op honoursonderwijs en de bijzondere positie die de kunsten binnen onze hogeschool innemen.

Strategisch doel

Ons overkoepelende strategisch doel luidt:

Ons onderwijs, ons onderzoek en onze relatie met de beroepspraktijk komen het beste tot hun recht als deze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn in de leergemeenschap. Daarom vervlechten we ons onderwijs verder met ons onderzoek en met de beroepspraktijk. We intensiveren het onderzoek en verdiepen en verstevigen de samenwerking met de beroepspraktijk. Wanneer onze leergemeenschap zich ontwikkelt in relatie tot onze omgeving en zich kenmerkt door een professionele, internationaal georiënteerde cultuur, zorgt de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek ervoor dat de Hanzehogeschool Groningen gezien en erkend wordt als een gerespecteerde University of Applied Sciences.

Doorslaggevend voor de erkenning als gerespecteerde University of Applied Sciences zijn het verhogen van de kwaliteit van het onderwijsaanbod en het versterken en uitbreiden van het praktijkgericht onderzoek. Daarbij gaat onze aandacht uit naar zowel een sterke band met de beroepspraktijk en de regio als naar de internationale oriëntatie van de hogeschool.

Speerpunten

In ons onderzoek en onderwijs spelen drie strategische thema's die voor de regio van groot belang zijn: **Energie, Healthy Ageing en Ondernemerschap**. Dit zijn onze speerpunten. Aanvullend hierop versterken we ons profiel met een focus op honours en kunsten.

Deze speerpunten zijn verbonden aan onze Centres of Expertise en kenniscentra:

- EnTranCe | Centre of Expertise Energy
- Centre of Expertise Healthy Ageing
- Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen
- Kenniscentrum Biobased Economy
- Kenniscentrum Kunst & Samenleving
- Kenniscentrum NoorderRuimte
- Hanze Honours College

Een **Centre of Expertise** is een ambitieuze samenwerkingsvorm tussen kennisinstellingen, bedrijfsleven en de overheid. De Centres of Expertise leggen verbinding tussen hoger beroepsonderwijs, topsectoren en maatschappelijke uitdagingen door netwerkvorming van lectoren, ondernemers, onderzoekers uit publieke en private instellingen, docenten en studenten.

Een **kenniscentrum** is een netwerk van lectoren, onderzoekers, docenten, studenten en partners uit publieke en private instellingen. De kenniscentra zijn gericht op kennisontwikkeling, (coördinatie van) praktijkgericht onderzoek en kennisoverdracht in relatie tot een specifieke problematiek.

Binnen onze hogeschool, dus óók binnen onze Centres of Expertise en kenniscentra, hechten we grote waarde aan projecten met impact. Regionaal of wereldwijd, groots of specifiek. We willen betrokken en verbonden zijn: een engaged university.

EnTranCe | Centre of Expertise Energy

Entrance | Centre of Expertise Energy wil de meest voor de hand liggende kennispartner zijn in de transitie naar een duurzame-energiesamenleving. Door middel van co-creatie werken studenten, onderzoekers, docenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties samen om de energietransitie te verwezenlijken. In deze leeromgeving ontwikkelen en delen we nieuwe toepasbare kennis en creëren we kansen voor het bedrijfsleven en overheidsorganisaties.

Strategische partners

GasTerra, Gemeente Groningen, Gasunie, Provincie Groningen, TNO, LEVE, NEC, Hive Mobility, Ameland, Provincie Drenthe.

[Onderwijs EnTranCe | Centre of Expertise Energy](#)

[Onderzoek EnTranCe | Centre of Expertise Energy](#)

Centre of Expertise Healthy Ageing

Het Centre of Expertise Healthy Ageing richt zich op de transformatie van zorg naar leefbaarheid, preventie en gezondheid in innovatieve praktijken. We werken hierbij regionaal gebiedsgericht en benutten vernieuwende technologie door professionals.

Strategische partners

CMOSTAMM, Accare, Revalidatie Friesland, ZINN (ook convenantpartner), Martini Ziekenhuis (ook convenantpartner), V&VN, Jeugdhulp Friesland, VNN (ook convenantpartner), Gemeente Groningen, De Hoven, Huis voor de Sport Groningen, UMCG, WIJ Groningen, Lentis, SKSG (ook convenantpartner), Lode Holding, ZIENN/Het Kopland, Menzis, Cosis (ook convenantpartner), Tinten Welzijnsgroep, Wilhelmina Ziekenhuis Assen.

Erkenning

In 2019 is lector Rehabilitatie Lies Korevaar uitgeroepen tot lector van het jaar (nationaal).

In 2019 is bij het Centre of Expertise Healthy Ageing een midterm review onderzoek (BKO) gedaan, evenals een peer review voor publiek-private samenwerking. Uit beide reviews is gebleken dat het Centre of Expertise Healthy Ageing een goede naam en veel impact heeft. De focus is aangescherpt naar gebiedsgericht werken en de inzet van technologie voor welzijn en zorg.

[Onderwijs Centre of Expertise Healthy Ageing](#)

[Onderzoek Centre of Expertise Healthy Ageing](#)

Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen

Het [Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen](#) wil dé kennispartner zijn voor het midden- en kleinbedrijf en zorgen voor meer en betere ondernemers in de regio en daarbuiten. Dit doen we door middel van praktijkgericht onderzoek, ondernemerschap in het onderwijs en ondersteuning voor studentondernemers.

Strategische partners

Onder andere Rijksuniversiteit Groningen, NHL Stenden, Rabobank Stad en Midden-Groningen en ruim 1.000 midden- en kleinbedrijven.

Erkenning

De aanpak heeft de Hanzehogeschool inmiddels een landelijke en internationale toppositie opgeleverd op het vlak van ondernemerschapontwikkeling. De hogeschool staat wereldwijd op de vijfde plaats in de subcategorie 'graduate companies', oftewel bedrijven opgericht door alumni. Dit blijkt uit de 2019 U-Multirank resultaten. In Nederland staat de hogeschool op de eerste plaats in deze categorie. In de subcategorie 'regional joint publications' is de Hanzehogeschool wereldwijd negende geworden, en in Nederland derde. De U-Multirank vergelijkt ruim 1700 universiteiten in 96 landen in verschillende categorieën.

[De Gebiedscoöperatie Westerkwartier](#) is het afgelopen jaar regelmatig in de prijzen gevallen. In dit unieke concept werken onderwijs, overheid en ondernemers in de regio op structurele basis samen. Het concept wordt ruim gewaardeerd, met als hoogtepunten het winnen van de [Langmanprijs](#) en de [Europese erkenning van Eurada](#).

[Onderwijs Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen](#)

[Onderzoek Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen](#)

Kenniscentrum Biobased Economy

Het Kenniscentrum Biobased Economy draagt bij aan een gezonde en duurzame samenleving door kunde en kennis van de circulaire en biobased economie en daaraan gerelateerde slimme sensortechnologie te ontwikkelen en te delen. Hierbij wordt de kracht van de industrie en het mkb in Noord-Nederland benut en versterkt.

Het kenniscentrum draagt met haar (onderzoeks)activiteiten bij aan alle speerpunten: Energie, Ondernemerschap en Healthy Ageing. Het Kenniscentrum Biobased Economy werkt intensief samen met industriële partijen (binnen de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven in de regio Eemsmond) om studenten de beste praktijkopleiding te geven met uitzicht op een baan. Studenten dragen bij aan de kennisontwikkeling van het kenniscentrum; bedrijven krijgen de vakmensen die ze nodig hebben.

Strategische partners

Chemport Europe, Bio cooperative en LIFE cooperative.

Verder is het kenniscentrum onderdeel van het samenwerkingsverband Bio Economy Region Northern Netherlands (BERNN). Hierin zijn de drie noordelijke hogescholen (Hanzehogeschool Groningen, NHL Stenden en van Hall Larenstein) en de Rijksuniversiteit Groningen verenigd. Het samenwerkingsverband heeft als doel om de positie van Noord-Nederland binnen de biobased economy te behouden en verder uit te breiden. Centraal daarin staat het vermogen van de regio om kennis om te zetten in industriële toepassingen van biomassa (bijvoorbeeld uit landbouwzijstromen).

[Onderwijs Kenniscentrum Biobased Economy](#)

[Onderzoek Kenniscentrum Biobased Economy](#)

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

Het Kenniscentrum Kunst & Samenleving onderzoekt en ontwikkelt nieuwe artistieke praktijken in verbinding met uiteenlopende sectoren in de samenleving. Het doet praktijkgericht onderzoek naar hoe kunstenaars, ontwerpers, musici en docenten kunnen bijdragen aan een menswaardiger en meer duurzame wereld door intensief samen te werken met andere sectoren.

Het Kenniscentrum Kunst & Samenleving levert een bijdrage aan onze speerpunten.

Op het gebied van Healthy Ageing richten we ons op de rol die de kunsten kunnen hebben bij gezond opgroeien en gezond ouder worden. Specifieke aandacht besteden we aan ouderen in de vergrijzende Nederlandse samenleving. We brengen de professionele kunstpraktijk binnen in de leefwereld van kwetsbare ouderen, specifiek mensen met dementie en hun naasten.

Strategische partners

UMCG Groningen, Kunst & Cultuur Drenthe, Compenta, Dignis, Lentis, Blauwbörgje, gemeente Groningen.

Erkenning

Studente Tessa Hesseling heeft met haar [project 'Plantje Bandje'](#) vanuit de Hemp Design Factory de eerste prijs gewonnen voor beste innovatie tijdens het Popgala van Eurosonic Noorderslag.

[Onderwijs Kenniscentrum Kunst & Samenleving](#)

[Onderzoek Kenniscentrum Kunst & Samenleving](#)

Kenniscentrum NoorderRuimte

Het Kenniscentrum NoorderRuimte doet praktijkgericht onderzoek naar de gebouwde omgeving in Noord-Nederland. Hierbij richten wij ons op vier thema's: Aardbevingen, Duurzaamheid, Leefbaarheid en Gezondheid & Welzijn. Binnen NoorderRuimte werken lectoren, (docent)onderzoekers, studenten en professionals uit het werkveld samen aan actuele onderzoeksvraagstukken uit de praktijk.

Strategische partners

NoorderRuimte heeft een groot regionaal, nationaal en internationaal netwerk. Met de partners in het netwerk wordt intensief samengewerkt in onderzoeksprojecten. Samen met de Rijksuniversiteit Groningen hebben we het Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland opgezet. Dit netwerk bestaat uit 1.600 professionals uit Noord-Nederland. Door het organiseren van activiteiten wordt kennis gedeeld, wordt het netwerk geactiveerd en wordt kennis ontwikkeld.

Erkenning

In 2019 heeft een externe visitatiecommissie het kenniscentrum NoorderRuimte beoordeeld. De commissie kwam tot het eindoordeel 'excellent'. Het kenniscentrum wordt hierbij beschreven als '(...) bij uitstek een voorbeeld van een succesvolle en inspirerende onderzoekseenheid; zowel intern als extern uitstekend gepositioneerd. Een onderzoekseenheid die is aangesloten op de regionale beleidsagenda, sterke verbindingen initieert én onderhoudt met het regionale werkveld en het internationale kennisdomein en bovendien bijdraagt aan het strategisch beleid van de hogeschool.'

Lector Facility Management Mark Mobach, tevens leading lector van NoorderRuimte, heeft in november 2019 de Deltapremie uitgereikt gekregen. De beoordelingscommissie roemde Mark Mobach om de impact die zijn onderzoek maakt op het kruispunt van verschillende domeinen, van openbaar vervoer tot de geestelijke gezondheidszorg. De Deltapremie is de nieuwe toonaangevende prijs voor praktijkgericht onderzoek aan hogescholen. De premie bedraagt 500.000 euro.

NoorderRuimte is honoursgecertificeerd, dit betekent dat studenten honours kunnen afstuderen.

[Onderwijs Kenniscentrum NoorderRuimte](#)

[Onderzoek Kenniscentrum NoorderRuimte](#)

Hanze Honours College

Het Hanze Honours College regisseert en stimuleert de interne en externe samenwerking op het gebied van honoursonderwijs en talentontwikkeling. Intern stimuleert het Hanze Honours College de samenwerking tussen *schools* op het gebied van multidisciplinair honoursonderwijs en communityvorming. Voor *school*/overstijgende, multidisciplinaire projecten regisseert het Hanze Honours College de samenwerking met regionale werkveldpartners.

Ons honoursbeleid focust zich op talentontwikkeling voor ambitieuze studenten die meer willen en meer kunnen. Er zijn drie pijlers:

- honoursonderwijs voor studenten;
- honoursleergang voor docenten;
- praktijkgericht onderzoek.

Erkenning

Het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving heeft in maart 2019 een Erasmus KA3 aanvraag ingediend bij STEAM+. Deze aanvraag is zomer 2019 door de EU toegekend.

Centrum voor Talent en Leren

Op 1 januari 2020 start het Centrum voor Talent en Leren. Dit is een netwerkorganisatie, bestaande uit het team Hanze Honours College en drie lectoraten:

- Leren in de Leergemeenschap
- Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving
- Wederkerigheid in Leernetwerken

Zij zetten zich gezamenlijk in voor het leren en doceren binnen onze leergemeenschap en voor talentontwikkeling in innovatiewerkplaatsen en andere professionele leeromgevingen. Aandachtspunten zijn bijvoorbeeld samenwerking en ontwikkeling van het honoursonderwijs, onderzoek naar onderwijsinnovatie en talentontwikkeling, docentprofessionalisering en onderzoek naar succesfactoren van innovatiewerkplaatsen.

Deze onderzoekseenheid is als centrum gepositioneerd, omdat zij voor én samen met alle kenniscentra, Centres of Expertise, staven en *schools* nieuwe kennis en instrumenten ontwikkelt.

Zie bijlagen strategisch beleid:

[Overzicht van alle honourstrajecten](#)

Bijzondere prestaties

Jaarlijks eren we een aantal bijzondere medewerkers, studenten en ondernemers door hun naam bij te schrijven op de Walk of Fame. De volgende uitblinkers zijn in 2019 aan de Walk of Fame toegevoegd:

Medewerker Hinke van der Werf van de Academie voor Verpleegkunde heeft meegedaan aan 's werelds zwaarste paardenrace en was daar de beste en snelste Nederlander. Tevens won ze de Vets Choice Award Mongol Derby door het snelst en diervriendelijkst de race uit te rijden.

Student Jesse Peters van de Academie voor Gezondheidsstudies won in 2018 de ENPHE Bachelor Thesis Award. Deze jaarlijkse prijs wordt uitgereikt aan bachelor- en masterstudenten die een uitstekende scriptie hebben geschreven over fysiotherapie. Jesse Peters heeft onderzoek verricht naar ziekteverzuim als gevolg van chronische musculoskeletale pijn en de effectiviteit van het Abakus-programma, een specifiek programma ontworpen in samenwerking met de verzekeringsmaatschappij.

Student Matthijs Leffers van het Prins Claus Conservatorium was met zijn tuba winnaar van het Grachtenfestival Conservatorium Concours. Hiermee won hij een tournee langs zeven Nederlandse concertzalen, optredens tijdens het Grachtenfestival en een lunchconcert in de Kleine Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam.

Student Malissa Koeleman van het Instituut voor Communicatie, Media & IT won de Hannie Schaftprijs met de ontwikkeling van een interactieve mobiele game om buitenspelen onder kinderen van 9 tot 12 jaar te stimuleren.

Student Jildau Nijboer van de Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur won de publieksprijs 'De kunst van het ontwerpen'. In het Open Studio Project maken studenten kunstgeschiedenis kennis met het maakproces van de kunstenaar. Doel van haar project was de studenten inzicht geven in een artistiek maakproces en de rol van het medium daarin. Dat gebeurt doordat zij zelf de interactie met het medium, de weerstand die het medium levert, ervaren.

Student Vincent Veenbrink van het Instituut Bedrijfskunde en Robert Adema van het Instituut voor Rechtenstudies waren in 2018 met ITurnIT de Hanze Topondernemers. ITurnIT helpt het basis- en voortgezet onderwijs bij de volledige implementatie van digitale geletterdheid.

De United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) heeft een UNESCO leerstoel toegekend aan het Futures Literacy team van de Hanzehogeschool Groningen. De leerstoel is een belangrijke erkenning voor het programma waarmee studenten en docenten de vaardigheden leren waarmee zij in een razendsnel veranderende wereld goed kunnen functioneren. De leerstoel maakt onze hogeschool onderdeel van het wereldwijde netwerk van UNESCO en opent deuren naar vooraanstaande onderzoekers en onderzoeksprojecten. We zijn de tweede hogeschool in Nederland met een UNESCO leerstoel.

In de bijlagen is een compleet overzicht opgenomen van de prijzen en beurzen die onze studenten en medewerkers in 2019 hebben gewonnen.

Samenwerking

Onze hogeschool is van oudsher sterk geworteld in Noord-Nederland. Wij willen een actieve en substantiële bijdrage leveren aan de economische, sociale en culturele veerkracht van de regio en Nederland als geheel.

We onderschrijven de Noordelijke Innovatieagenda. We spelen gericht in op de behoefte aan goedgeschoolde mensen in alle sectoren van de Noord-Nederlandse economie. Daartoe gaan we in en buiten de regio duurzame relaties aan met het bedrijfsleven, overheden, de beroepspraktijk en collega-kennisinstellingen. Deze relaties krijgen vorm in talloze formele en informele samenwerkingsverbanden, via stages en afstudeeronderzoeken en in innovatiewerkplaatsen. In deze leergemeenschappen versterken onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk elkaar. Studenten, docent-onderzoekers en partners uit de regio werken vanuit gedeelde waarden samen aan vraagstukken die in Noord-Nederland, nationaal of internationaal spelen. Onze speerpunten hierbij zijn Healthy Ageing, Energie en Ondernemerschap. In innovatiewerkplaatsen en Centres of Expertise werken bedrijven, instellingen, overheden, docent-onderzoekers en studenten in een publiek-private samenwerking aan innovatieve oplossingen voor praktijkgerichte vraagstukken.

Strategisch niveau

Bestuurlijke convenanten

Met verschillende grote organisaties in Noord-Nederland zijn we de afgelopen jaren een samenwerkingsverband aangegaan in de vorm van een bestuurlijk convenant. Een dergelijk samenwerkingsverband kan bijvoorbeeld inhouden dat wij onderwijs verzorgen voor de medewerkers, terwijl onze studenten en docenten de gelegenheid krijgen praktijkervaring op te doen. Ook leveren deze organisaties gastdocenten en lectoren. In nauwe samenwerking met deze partners ontwikkelen we de curricula van onze opleidingen. Daarnaast onderzoeken we gezamenlijk maatschappelijke vraagstukken en werken we aan innovatievragen, variërend van product- tot dienstenontwikkelingen. Hiervoor stellen we onze innovatiewerkplaatsen en de living labs bij de Centres of Expertise ter beschikking. Het strategisch thema Ondernemerschap wordt actief ondersteund via diverse financierings- en stimuleringsmaatregelen en activiteiten.

In 2019 hebben we bestuurlijke convenanten gesloten met Samenwerking Noord, Martini Ziekenhuis, DUO, Menzis, Avebe, ZINN, Verslavingszorg Noord-Nederland, Cosis, Rabobank Stad en Midden Groningen, UMCG Intensieve Care Verpleegkunde, Rabo Learning Centre, Univé Noord Nederland, Energy Valley Topclub, HealthiPort en SKSG. Ook nemen we actief deel aan het convenant van de gemeente Groningen voor het opleiden van vluchtelingen.

Het Akkoord van Groningen

Onze hogeschool vormt samen met de gemeente Groningen, de provincie Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, het UMCG en de roc's het strategisch samenwerkingsverband Het Akkoord van Groningen. Hierin werken we vanuit een gemeenschappelijke visie en agenda aan het versterken en profileren van kennisstad Groningen. We doen dit vanuit de overtuiging dat deze samenwerking positief is voor de continuïteit en concurrentiekracht van de eigen partnerorganisaties, voor de groei van het innovatieve bedrijfsleven en voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken in de stad en regio.

In 2018 is de strategische agenda geactualiseerd, met als titel *Verbinden en Opschalen 2018-2022*. Bij het Akkoord van Groningen hoort de campagne City of Talent. De Akkoordpartners hebben ook de City Deal Kennis Maken ondertekend, van het landelijke programma City Deals. De Akkoordpartners bereiden gezamenlijk de inhoudelijke bijdragen voor het grote investeringsprogramma Nationaal Programma Groningen voor.

Samenwerkingsverband Noord-Nederland

Het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) wordt gevormd door de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe en de vier noordelijke gemeenten Leeuwarden, Groningen, Assen en Emmen. Als stakeholder zijn we direct betrokken bij de voorbereiding van een nieuwe Noordelijke Innovatieagenda, via deelname in de klankbordgroep RIS3.

In 2019 hebben we deelgenomen aan de pilot Matrix: een overlegtafel van diverse partners en instellingen uit Noord-Nederland. Het doel is om ervoor te zorgen dat het innovatieproces sneller verloopt, dat een idee sneller tot een project en/of subsidieaanvraag komt.

Economic Board Noord-Nederland

Het noordelijk bedrijfsleven, de kennisinstellingen en overheden zetten zich gezamenlijk in om de kansen die de noordelijke economie biedt te realiseren. Dit is uitgewerkt in de Noordelijke Innovatie Agenda. De organisatie bestaat uit Stuurgroep Economic Board, Uitvoeringstafel en een secretariaat/secretaris.

Duurzaamheid

Hanzehogeschool Groningen creëert ambassadeurs en rolmodellen die zich inzetten voor een betere wereld. Centraal in onze duurzaamheidsambities staan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Onze ambities op het gebied van duurzaamheid zijn groot. Naar aanleiding van het project The GreenQuest hebben we in 2017 onderstaande doelstellingen geformuleerd.

1. In 2025 staat onze aardgaskraan op nul.
2. In 2025 produceren we nul procent restafval.
3. In 2025 is elke afgestudeerde student van de Hanzehogeschool Groningen een duurzame ambassadeur.
4. In 2025 is elke medewerker van de Hanzehogeschool Groningen een duurzaam en gezond rolmodel voor studenten.

Kijk hier voor meer informatie over de [GreenQuest](#) bij de Hanzehogeschool Groningen.

In 2018 kwam daar nog een vijfde doel bij:

5. In 2030 maakt de Hanzehogeschool Groningen 100 procent gebruik van duurzame energie.

Deze afspraak maakten we als eerste organisatie in Nederland met Al Gore en zijn Climate Reality Project. Onder de noemer 100 procent Committed werken medewerkers van *schools*, staven, onderzoekscentra en Centres of Expertise samen met studenten en bedrijfsleven aan het realiseren van onze duurzaamheidsdoelstellingen.

Sustainable Development Goals

De [Sustainable Development Goals](#) (SDG's) staan centraal in onze duurzaamheidsambities. Studenten hebben aangegeven deze ontwikkelingsdoelen graag te zien als focus voor het duurzame ambassadeurschap. Op de Hanzehogeschool leer je allerlei vaardigheden, doe je kennis op en ontdek en ontwikkel je talenten, maar ook kom je erachter waarvoor je ze wilt inzetten. Dit geeft lading aan het motto *share your talent. move the world.*

De Sustainable Development Goals zijn uitermate geschikt om de wereld en haar 'wicked problems' te verkennen, verbanden te leggen, vakgebieden en disciplines te verbinden en samen oplossingen te bedenken voor de problemen van deze wereld. Dit vraagt van studenten om multidisciplinair en buiten de gebaande paden te kijken naar problemen, en te ervaren wat de consequenties zijn van mogelijke oplossingen, die komen vanuit een bepaalde invalshoek, of vanuit een bepaald denkkader. De ervaring leert dat we samen – vanuit verschillende disciplines – problemen en uitdagingen kunnen verkennen en innovatieve en integrale oplossingen kunnen bedenken. De SDG's helpen studenten om het bredere verband te zien van de 'wicked problems' van deze wereld.

In de jaarplannen van de *schools*, kenniscentra, Centres of Expertise en stafdiensten staat op welke manier zij werken met de SDG's in onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering. 2020 staat in het teken van het bestendigen van de GreenQuest. De doelstellingen met betrekking tot de ambassadeurs en de rolmodellen krijgen een permanente plek in de organisatie. We gaan verkennen welke ondersteuning hierbij gewenst is. Dat kan bijvoorbeeld een Green Hub zijn die projecten aanjaagt en de rol van de studenten borgt.

In juni 2018 tekende de Hanzehogeschool, als een van de acht hogescholen in Nederland, een intentieverklaring om de 17 Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties een plek te geven in het onderwijs. Jan-Peter Balkenende, voorzitter van de Dutch Sustainable Growth Coalition, riep die dag op tot samenwerking in het hoger onderwijs en met het bedrijfsleven. Onze hogeschool kreeg het podium met de GreenQuest en de roep van onze studenten om de SDG's een prominente plek in het onderwijs te geven. De student als maatschappelijk bewogen wereldburger die zijn talenten inzet voor de wereld.

Het Green Ambassador Programma

Elke student een duurzame ambassadeur. Dat is een van de duurzaamheidsdoelstellingen die wij onszelf hebben gesteld. In het Green Ambassador Programma werken *schools*, samen met de ondersteunende diensten, Centres of Expertise en kenniscentra, aan een hogeschool die studenten inspireert tot het inzetten van hun talenten voor een betere wereld.

Het Green Ambassador Programma richt zich op de 17 SDG's van de Verenigde Naties. Als duurzame ambassadeurs zijn onze studenten in staat de doelen in hun (toekomstige) vakgebied toe te passen en uit te dragen in het werkveld. Enkele opleidingen zijn al heel ver in het verwerken van de SDG's in hun curriculum. Zij hebben een complete 'groene route' waarbij studenten in elk jaar van hun studie aan duurzaamheidsprojecten werken. Andere opleidingen onderzoeken nog hoe de SDG's het beste kunnen worden vervlochten met het vakgebied en het onderwijs.

Green Ambassador Day

Om extra aandacht te genereren voor de student als ambassadeur van duurzaamheid, organiseren we twee keer per jaar een Green Ambassador Day. Op deze dag geven we een podium aan grote en kleine duurzame initiatieven, ter inspiratie voor allen. De studenten krijgen erkenning in de vorm van het Green Ambassador-certificaat. Het behalen van de titel Green Ambassador is gestoeld op intrinsieke motivatie en getuigt van maatschappelijke betrokkenheid, een van onze kernwaarden.

De Green Ambassador Day van januari 2019 stond in het teken van de Rookvrije Generatie. Op het event van juli 2019 werden meer dan 150 nieuwe student-ambassadeurs benoemd voor een verscheidenheid aan projecten. Zo ook vijf studenten die afgelopen studiejaar buddy zijn geweest van studenten in het Grotius Programma. Zij hebben zeer terecht hun certificaat ontvangen voor hun inzet tijdens het onderwijsproject 'Een duurzame toekomst, jouw zorg?!'. Voor dit project is samengewerkt met de stichting Sail a future, die kinderen uit armoedesituaties overal ter wereld vraagt om hun dromen te schilderen op afgeschreven zeildoeken.

Green Ambassadors

Onze hogeschool heeft inmiddels al meer dan 800 student-ambassadeurs, waar we trots op zijn. In dit filmpje worden er drie voorgesteld. Ze delen hun ervaring van de Green Ambassador Day, waarop ze hun certificaat ontvingen.

Dag van de Duurzaamheid

Op 10 oktober 2019 is op onze hogeschool wederom de Dag van de Duurzaamheid georganiseerd. Met deze jaarlijkse dag vragen we aandacht voor het thema duurzaamheid bij onze studenten, medewerkers en leveranciers. Op de Zernike Campus waren allerlei activiteiten georganiseerd. Dit jaar inspireerden we elkaar met het thema 'Doe het lekker zelf'. Tijdens de dag konden de bezoekers ervaren dat duurzaamheid voor iedereen direct toepasbaar is: van slimmer vervoer tot kleding ruilen en van duurzaam eten tot energiebewust verwarmen, maar ook hoe je zelf nieuwe oplossingen kunt bedenken. Ter afsluiting van de dag kon iedereen zijn eigen persoonlijke challenge vastleggen.

De Rookvrije Generatie

Onze hogeschool wil een voorbeeld zijn voor de nieuwe generatie en zichtbaar bijdragen aan het speerpunt Healthy Ageing. Dat vraagt om een gezonde leefomgeving, die stimuleert tot gezond gedrag. Roken past daar niet bij. De ambitie is dat wij een rookvrije omgeving creëren waar medewerkers, studenten, bezoekers, maar ook omwonenden geen last van rook hebben en niet getriggerd worden om zelf te gaan roken.

Vanaf 6 mei 2019 mag er niet meer gerookt worden op grote delen van onze terreinen. De oorspronkelijke rookabri's bij onze gebouwen zijn verwijderd. Roken is alleen nog toegestaan op daarvoor aangewezen plaatsen uit het zicht van de directe omgeving. Dit is de eerste stap op weg naar een rookvrije hogeschool. Bekijk [hier](#) een filmpje over hoe onze hogeschool dit doet.

Sinds april 2017 zijn we verbonden aan [Alliantie Rookvrij Nederland](#). Binnen de gemeente Groningen werken we samen met zo'n 40 andere organisaties aan het rookvrij maken van organisaties. Als kennisinstelling en grote werkgever heeft onze hogeschool een voorbeeldfunctie als het gaat om gezond gedrag. Daarom willen wij een organisatie zijn die maximaal bijdraagt aan de preventie van roken en het stoppen-met-roken. De Hanzehogeschool is een schakel binnen de Alliantie Rookvrij Nederland: onze studenten komen in de toekomst vanuit een rookvrije omgeving naar onze hogeschool. Kinderdagverblijven, basisscholen, sportverenigingen, maar ook voorgezet onderwijs en het mbo worden of zijn al rookvrij.

Duurzame inzetbaarheid

We hebben een vervolg gegeven aan het succesvolle programma 'Het Nieuwe Gezonde Werken'. Het nieuwe programma richt zich op het stimuleren van een actieve, gezonde leefstijl en vitaliteit bij medewerkers en binnen een team. Het belangrijkste doel van het programma is het vergroten van (zelf)kennis en het trainen van gezond gedrag.

Aansluitend hierop is vanuit de GreenQuest als doel geformuleerd dat elke onderwijsmedewerker een 'duurzaam en gezond rolmodel' is. Om rolmodellen in beeld te krijgen, laten we onderwijsmedewerkers nomineren door studenten en de medewerkers zelf. Zo zijn er op de Dag van de Duurzaamheid verscheidene onderwijsmedewerkers onderscheiden. Ook is een heel team onderscheiden voor de wijze waarop het team duurzaamheid in het werk integreert.

Tot nu toe ontvingen 144 medewerkers een SDG-speldje, omdat zij voor anderen een rolmodel zijn op het gebied van duurzaamheid. Het streven is om in 2020 nog meer medewerkers te motiveren.

Fairtrade Hogeschool

Sinds 2011 is de Hanzehogeschool officieel trotse houder van de titel 'Fairtrade Hogeschool'. In 2019 hebben we deze titel opnieuw behaald. We mogen de titel dragen tot en met 2022. Het bestuur van de Stichting Fairtrade Gemeenten NL en de Commissie Toekenning waren onder de indruk van ons uitgebreide netwerk van contacten met ontwikkelingslanden en onze ambitie om van betekenis te zijn op het gebied van fairtrade en duurzaamheid. Fairtrade heeft een plek in onze bedrijfsvoering, maar ook in het Green Ambassador Programma waarin studenten en docenten werken aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Ontwikkelingssamenwerking

Een bijzondere manier waarop we onze internationale maatschappelijke verantwoordelijkheid vormgeven, is de samenwerking met een groot aantal onderwijsinstellingen in ontwikkelingslanden.

Hanze Centre for Development Cooperation

Het Hanze Centre for Development Cooperation (HCDC) is het expertisecentrum van onze hogeschool op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Het centrum draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het strategisch plan ontwikkelingssamenwerking 2016-2020.

In 2019 coördineerde het expertisecentrum extern gefinancierde ontwikkelingsprojecten in Tanzania, Kenia, Uganda, Mozambique en Liberia. De projecten sluiten aan bij onze speerpunten Energie, Ondernemerschap en Healthy Ageing. Ook werden er twee nieuwe meerjarige projecten toegekend in Tanzania, elk met een omvang van € 400.000. Bij alle projecten staat de ontwikkeling van nieuwe studieprogramma's centraal. Daarnaast zijn er intensieve trainingen voor docenten en dragen we bij aan de ontwikkeling van onderwijsfaciliteiten. In 2019 volgden twee docenten van partnerinstellingen een energiemaster aan onze hogeschool.

Strategische netwerkpartners in Afrika

In Afrika hebben we twee officiële netwerkpartners: de Ugandan Christian University en de University of Dar es Salaam in Tanzania. De komende jaren gaan we de samenwerking met deze universiteiten verder uitbouwen.

Met de Ugandan Christian University hebben we in 2019 studenten en docenten uitgewisseld, gefinancierd door het Erasmus+-programma en de Hanze University Foundation.

Met de University of Dar es Salaam hebben we een summerschool georganiseerd waarbij studenten van onze hogeschool intensief hebben samengewerkt met Tanzaniaanse studenten op het thema ondernemerschap. Ook hebben docenten van de University of Dar es Salaam deelgenomen aan onze summerschool 'Doing Business in Europe'.

In 2019 organiseerden we een reis voor medewerkers die ervaring willen opdoen met het samenwerken met onderwijsinstellingen in ontwikkelingslanden. Zeventien medewerkers reisden af naar het National Instructors College Abilonino om daar kennis en ervaring uit te wisselen met hun collega's. De komende jaren blijven we deze reizen organiseren.

Hanze University Foundation

De Hanze University Foundation richt zich op het bevorderen van beroepsonderwijs in ontwikkelingslanden, door het sponsoren van organisaties en individuen. Het afgelopen jaar wierven we opnieuw fondsen bij bestuurders, medewerkers en studenten van onze hogeschool en bij het Noord-Nederlandse bedrijfsleven. In totaal kwam er 47.000 euro binnen.

De Hanze University Foundation kreeg in 2019 extra publiciteit in het kader van haar 10-jarig bestaan. Het hele jaar deelde de Foundation via social media verhalen met impact van mensen die een donatie hebben ontvangen van de Foundation. Ook was er een rondreizende tentoonstelling met foto's en verhalen van de begunstigen.

In 2019 hebben we geïnvesteerd in de volgende activiteiten.

- We hebben een incubation hub opgezet bij de Ugandan Christian University.
- Acht docenten van onderwijsinstellingen in Tanzania, Uganda, Zuid Afrika en Indonesië namen deel aan een van de summerschools van onze hogeschool.
- Achttien studenten en zes docenten van de University of Dar es Salaam in Tanzania namen deel aan een summerschool, door ons georganiseerd in Tanzania.
- Een docent van de Catholic University of Health and Allied Sciences in Tanzania ontving een scholarship voor het volgen van een master programma in eigen land.

Grotius Programma

Het Grotius Programma is een onderwijsprogramma op onze hogeschool voor vluchtelingen (statushouders) die in Nederland hoger onderwijs willen gaan volgen. Het programma is genoemd naar Hugo de Groot, de Nederlandse grondlegger van het moderne volkenrecht. Het doel is vluchtelingen in contact te brengen met het Nederlandse hoger onderwijs en hen de gelegenheid te geven een stap vooruit te zetten in hun integratie- en inburgeringsproces. Het programma kan gratis worden aangeboden aan vluchtelingen dankzij financiering door het College van Bestuur en de vrijwillige inzet van docenten, medewerkers en een tiental (honours)studenten.

Het programma startte in november 2019 alweer voor het vijfde jaar.

De vorige lichting studenten heeft met een project in samenwerking met www.paintafuture.org en www.sailafuture.org een bedrag van ruim 1100 euro opgehaald. Op de Hanze Campus zijn afgedankte zeilen beschilderd door (basis)scholieren en studenten waarvan vervolgens tassen zijn geproduceerd. Van de opbrengst van de verkoop van deze tassen en van een buffet met hapjes uit het Midden Oosten zijn twee projecten gesponsord. Een van de projecten betreft een school in een gebied in Congo dat wordt geteisterd door erosie, landverlies en overstromingen. Van het geld zijn schoenen aangeschaft en textiel, waarvan schooluniformen op maat zijn gemaakt.

Prestatieafspraken en
kwaliteitsafspraken

Prestatie-indicatoren

In ons strategisch plan *Vernieuwen in Verbinding* staat de ontwikkeling naar een leergemeenschap centraal: een plek waar studenten, docent-onderzoekers en mensen uit het werkveld van elkaar leren en samen werken aan het oplossen van vraagstukken uit de samenleving. In het plan zijn vijftien indicatoren opgenomen die inzichtelijk maken of wij onze strategische doelen behalen.

De vijftien indicatoren zijn uitgewerkt tot meetinstrumenten binnen de besturingsystematiek van onze hogeschool. Ze werken door in de strategische plannen en jaarplannen van de *schools*, in managementovereenkomsten met de deans en directeuren en in de hogeschoolbrede managementrapportages.

1. Studiesucces

Uitval en rendement

Onze hogeschool heeft een emanciperende functie. Vanuit die gedachte benaderen we de relatie tussen rendement en uitval. We vinden het belangrijker dat onze studenten een diploma halen, dan dat ze dat zo snel mogelijk doen. In 2019 was de uitval in het eerste jaar 24,4 procent. Van de propedeusestudenten switchte 10,4 procent na het eerste jaar. Het opleidingsrendement voor de voltijdsbacheloropleidingen was 62,0 procent.

2. Internationale mobiliteit

De inkomende en uitgaande mobiliteit van onze studenten geeft een indruk van de internationale oriëntatie van onze hogeschool. In 2019 had 9,2 procent van al onze regulier ingeschreven studenten een buitenlandse nationaliteit. 28,8 procent van onze studenten ging voor stage of afstuderen langer dan drie maanden naar het buitenland.

3. Uitgereikte certificaten honourstrajecten

Honourstrajecten bieden studenten de mogelijkheid om zich naast hun studie breder te ontwikkelen en zich persoonlijk en maatschappelijk te vormen. We kiezen ervoor het percentage uitgereikte certificaten te meten in plaats van enkel deelname aan een traject. Van alle uitgereikte diploma's in 2019 had 3,9 procent de aantekening honours.

4. Uitgereikte diploma's

Met het aantal uitgereikte diploma's kunnen we monitoren hoe onze verschillende typen opleidingen associate degree, bachelor en master zich ontwikkelen. Voor die ontwikkeling hebben we in het strategisch plan ook de doelstelling geformuleerd dat elke *school* een doorstroommaster realiseert. In 2019 werden er in totaal 4.996 diploma's uitgereikt. Het waren 127 associate degree-, 4.527 bachelor- en 341 masterdiploma's.

5. Studenten in aanraking met onderwijs in speerpunten Energie, Healthy Ageing en Ondernemerschap

In 2019 zijn aan onze hogeschool 2.102 studenten afgestudeerd die tijdens hun studie in aanraking zijn geweest met een van onze drie speerpunten. Hiervan waren 54 gerelateerd aan het speerpunt Energie, 1.930 aan Healthy Ageing en 118 aan Ondernemerschap.

6. Accreditaties goed of excellent

Accreditaties zijn een extern gevalideerde indicator voor de kwaliteit van het onderwijs. We meten de verhouding goed/excellent ten opzichte van het totaal aantal verleende accreditaties. Van de accreditaties die we in 2019 hebben ontvangen, had 17,6 procent het predicaat goed of excellent.

7. Verhouding intern – extern verworven middelen

De verhouding tussen intern en extern verworven middelen is een indicatie van de mate waarin we voor de samenleving relevant onderzoek doen. In 2019 werd ons onderzoek voor 42 procent met externe middelen gefinancierd.

8. Aantal promovendi / gepromoveerden / lectoren

Met de aantallen lectoren, promovendi en gepromoveerde medewerkers kunnen we inzichtelijk maken of we er in slagen om zowel de onderzoekspiramide te verbreden als meer gepromoveerde medewerkers in dienst te hebben. In 2019 hadden we 63 lectoren, 244 gepromoveerden en 110 promovendi in dienst.

9. Aantal bedrijven waar mee wordt samengewerkt

Een van onze strategische doelen is om de samenwerking met de beroepspraktijk te intensiveren. Deze indicator geeft inzicht in de omvang van de relaties en in de mate waarin we structurele samenwerkingsverbanden realiseren. In 2019 hadden we 592 strategische samenwerkingsverbanden.

10. Leven Lang Leren

Leven Lang Leren is een belangrijk strategisch thema voor ons. Daarom meten we het aantal cursisten en studenten in deeltijdonderwijs en maatwerktrajecten. In 2019 hadden we 1.551 cursisten, 2.194 deeltijdstudenten en zijn er 104 maatwerktrajecten opgestart.

11. Aantal startups

Het aantal bedrijven dat door onze studenten wordt opgezet (startups) is een indicator voor het succes van ons ondernemerschapsonderwijs en van onze economische impact. We meten specifiek het aantal startups voor de speerpunten. In 2019 startten er 430 startups, waarvan elf vanuit het speerpunt Energie en 43 vanuit het speerpunt Healthy Ageing.

12. Valorisatie

a. Kwaliteit – stakeholdertevredenheid

Met de kwalitatieve indicator stakeholdertevredenheid maken we inzichtelijk wat de betekenis van ons onderzoek is voor de beroepspraktijk. In 2019 zijn geen enquêtes over de kwaliteit van afgerond onderzoek gehouden.

b. Output

We meten ook de output van onderzoek. In 2019 hielden we 551 presentaties en publiceerden we 323 publicaties.

13. Studenten in aanraking met innovatiewerkplaatsen

Het aantal studenten dat in aanraking komt met innovatiewerkplaatsen, is een indicatie van het realiseren van de strategische doelstelling om een leergemeenschap te zijn. Al onze studenten komen in aanraking met onderwijs in innovatiewerkplaatsen.

14. Tevredenheid medewerkers en studenten

We meten de tevredenheid van onze studenten met de Nationale Studentenenquête (NSE) en de tevredenheid van onze medewerkers met het Werkbelevingsonderzoek. In 2019 waren er verschillende problemen bij het afnemen van de NSE. Deze problemen hebben ertoe geleid dat de uitkomsten onvoldoende betrouwbaar zijn (zie ook paragraaf Tevredenheid van studenten in hoofdstuk 4). Het werkbelevingsonderzoek vindt eens in de twee jaar plaats. In 2019 was het cijfer een 7,2.

15. Regionale betrokkenheid

Het aantal culturele en maatschappelijke projecten, tentoonstellingen, concerten en festivals dat we organiseren, maakt onze maatschappelijke bijdrage inzichtelijk. In 2019 organiseerden we 21 culturele evenementen, vier festivals en 293 maatschappelijke projecten.

Kwaliteitsafspraken

Onze kwaliteitsafspraken zijn het resultaat van een breed gevoerde dialoog in de hogeschool in 2019, waarbij de wensen, behoeften en ideeën van studenten en medewerkers centraal stonden.

Proces en betrokkenheid medezeggenschap

In 2019 is het bestedingsplan voor de kwaliteitsafspraken opgesteld. We hebben gekozen voor een hogeschoolbrede aanpak, waardoor het delen en uitwisselen van kennis eenvoudiger werd en organisatieonderdelen in staat werden gesteld van elkaar te leren. Binnen deze aanpak bepalen de *schools* hoe invulling te geven aan onderwerpen als studentbegeleiding en de ontwikkeling van medewerkers, passend bij de context en behoeftes van opleidingen.

In het voorjaar van 2019 heeft het College van Bestuur alle organisatieonderdelen bezocht om in gesprek te gaan met studenten en medewerkers. Zij hielden pitches over hoe zij de middelen zouden willen investeren ter verbetering van het onderwijs. Ongeveer 1000 medewerkers en studenten hebben in 83 pitches hun ideeën gepresenteerd. Ook was er een studentensymposium, waarbij studenten van de hogeschool en van medezeggenschapsfracties hun plannen presenteerden aan het College van Bestuur.

Uit de meest genoemde onderwerpen zijn drie investeringslijnen benoemd. Deze zijn voorgelegd aan de studenten, docenten en medewerkers die de pitches verzorgden. Vervolgens zijn de voorgenomen investeringen voorgelegd aan de Stuurgroep van het Akkoord van Groningen en werkveldadviescommissies, en besproken met de Hogeschool Medezeggenschapsraad en de Raad van Toezicht. Op 23 juni 2019 heeft het College van Bestuur het bestedingsplan voor de kwaliteitsafspraken vastgesteld en op 1 juli 2019 heeft de Hogeschool Medezeggenschapsraad ingestemd met het plan. De Raad van Toezicht heeft het plan op 9 september 2019 goedgekeurd.

Op 4 december 2019 heeft een panel van de NVAO het bestedingsplan voor de kwaliteitsafspraken besproken en beoordeeld. Op basis van de bevindingen van dit panel en van het NVAO-bestuur neemt de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in 2020 een besluit.

Ten tijde van de totstandkoming van het jaarverslag heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap positief besloten over de aanvraag van de kwaliteitsbesteding.

Inhoud en voortgang uitvoering

In lijn met de missie en visie zoals beschreven in het [strategisch beleidsplan](#) en de [Onderwijsvisie 2020](#) hebben we de keuze gemaakt om de studievoorschotmiddelen in te zetten voor de volgende investeringslijnen:

- Studentbegeleiding en -welzijn
- Ontwikkeling van medewerkers
- Onderwijsfaciliteiten

Concreet investeren we in de periode 2019-2024 via 23 maatregelen in deze drie thema's. De investering is gestart in 2019 met een bedrag van 7,2 miljoen euro. De investering loopt op tot 21,5 miljoen euro in 2024. De investeringen in 2019 hebben onder andere betrekking op de voorinvesteringen die we hebben gedaan sinds studiejaar 2014/15. Een deel van de structurele voorinvesteringen continueren we in de kwaliteitsafspraken.

Studentbegeleiding en -welzijn

Continuering van structurele gelden:

- In studiejaar 2019/2020 continueren we de structurele investering voor het verbeteren van de stage- en afstudeerbegeleiding met 1,5 miljoen euro.
- In studiejaar 2019/2020 continueren we de structurele investering voor het verhogen van de onderwijsintensiteit met 3,3 miljoen euro.

Nieuwe investeringen vanaf studiejaar 2019/20:

- Voor de werving van de studentpsychologen stellen we vanaf 2019 een bedrag van 293.000 euro beschikbaar.
- Voor 219.000 euro zijn we in 2019 gestart met het uitbreiden van het aanbod en de coachingsmogelijkheden van Hanze Student Support. Hierin ondergebracht is het ondersteuningsaanbod voor studenten die hulp zoeken bij studie, gezondheid of persoonlijke kwesties. We gebruiken de investeringen ook voor herprofilering, zodat studenten weten waar ze terecht kunnen als zij (meer) begeleiding nodig hebben bij het doorlopen van hun studie.

Ontwikkeling van medewerkers

- Vanaf studiejaar 2014/15 is 1 miljoen euro vrijgemaakt voor het versterken van de personele kwaliteit. Het bedrag wordt besteed aan het binnenhalen van nieuw talent, het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden, innovatiewerkplaatsen en digitalisering. Deze voorinvestering is in studiejaar 2019/20 gecontinueerd.
- De jaarlijkse investering van 0,4 miljoen euro voor Kenniscentrum Biobased Economy is in 2019 gecontinueerd om impact op onderwijs te realiseren. Met deze gelden creëren we mogelijkheden voor studenten om ervaring op te doen in onderzoek in innovatiewerkplaatsen, en voor docenten om zich te ontwikkelen tot docent-onderzoeker of promovendus.
- De vrijgespeelde gelden vanaf studiejaar 2014/15 voor de Centres of Expertises Healthy Ageing en Energie om onderwijs en onderzoek meer met elkaar te verbinden, zijn in 2019 gecontinueerd. Hiermee zijn voor studenten routes en opleidingen ontwikkeld om in aanraking te komen met onze speerpunten. Ook hebben we geïnvesteerd in onderzoek in innovatiewerkplaatsen en het opnemen van resultaten uit onderzoek in het onderwijs.

Daarnaast zijn we in 2019 gestart met nieuwe investeringen, bovenop de bestaande mogelijkheden. Deze zijn bedoeld om extra tijd en ruimte te creëren voor de ontwikkeling van medewerkers.

- In studiejaar 2019/20 hebben we geld beschikbaar gesteld voor de werving van nieuwe medewerkers voor de PL. Academy. Hiermee kan vanaf 2020 het scholingsaanbod worden uitgebreid. Dit sluit aan op ons streven dat alle medewerkers gebruik kunnen maken van een divers en kwalitatief goed aanbod aan ontwikkelingsactiviteiten en van elkaar kunnen leren.
- In 2019 hebben we nieuw beleid ontwikkeld in de vorm van een professionaliseringsmodel. Hiermee ondersteunen we organisatieonderdelen om in teams te komen tot goede professionaliseringsplannen vanaf studiejaar 2020/21.

Onderwijsfaciliteiten

- In 2019 is de functionaliteit van webroombooking geüpgraded, zodat vanaf 2020 meer studie- en werkplekken online kunnen worden geboekt.
 - Al vanaf de zomer van 2019 hebben we algemene onderwijsruimtes geschikt gemaakt als algemene ontmoetingsruimtes (150.000 euro) en meer stiltewerkplekken gecreëerd (38.000 euro).
-

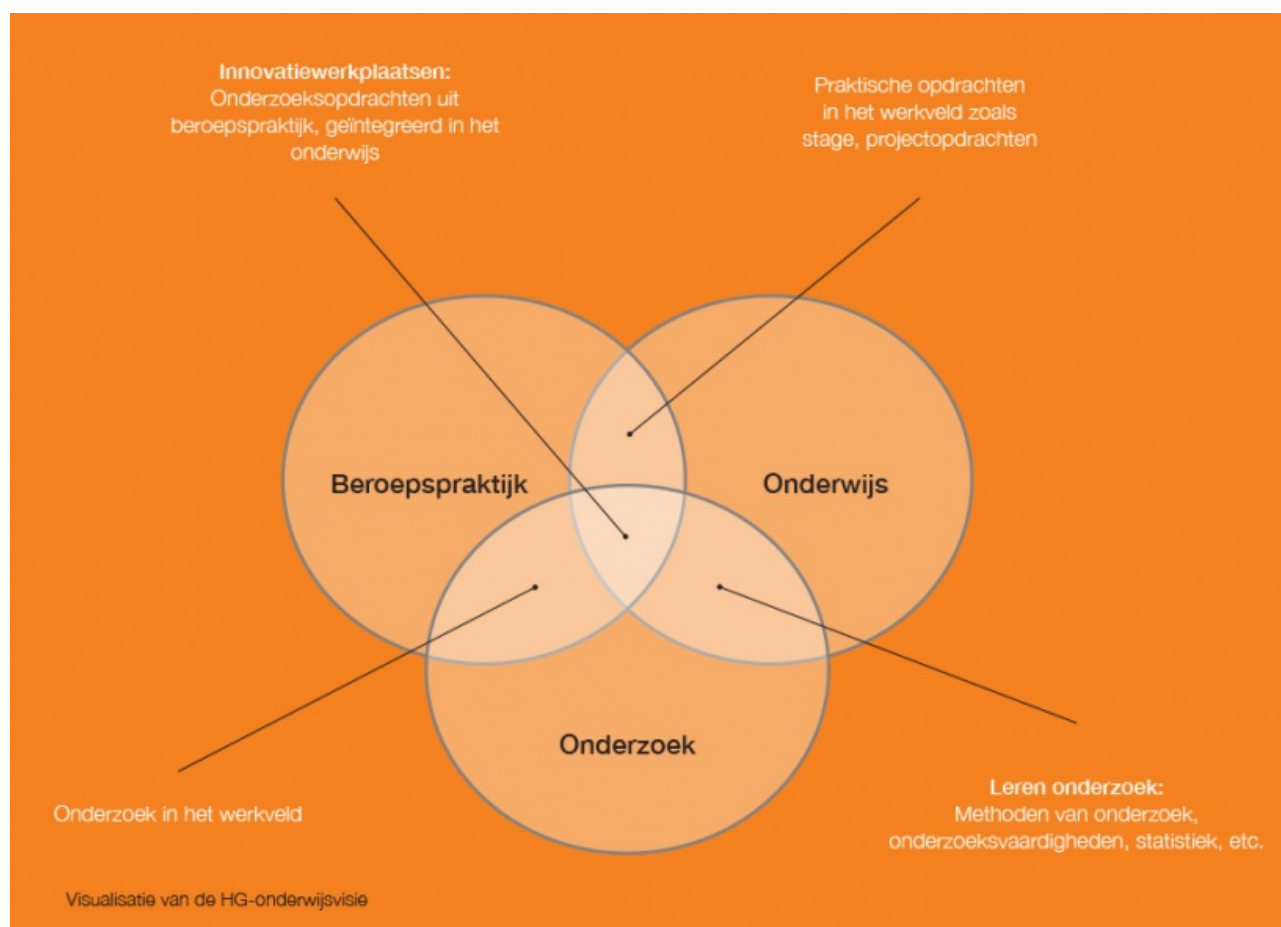
A photograph of a diverse group of students sitting at desks in a bright classroom. Large windows in the background show a green lawn and a building. A young woman in the foreground has a water bottle on her desk. A student in the middle row is using a silver laptop. The word 'Onderwijs' is overlaid in white text with a small orange underline.

Onderwijs

Visie op onderwijs

De Hanzehogeschool Groningen is een leergemeenschap van onderzoekende professionals. Studenten, docent-onderzoekers en werkveldpartners ontwikkelen zich in een veilig en ambitieus leerklimaat en werken vanuit gedeelde waarden samen aan vragen die in de regio, nationaal en internationaal spelen.

Onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk versterken elkaar in innovatiewerkplaatsen. Onderzoekende, ondernemende en innovatieve professionals zetten de wereld in beweging, volgens ons motto *share your talent. move the world.*

De Onderwijsvisie 2020 die in 2014 is vastgesteld, is in de afgelopen jaren verder uitgewerkt. Het strategisch plan 2016-2020, Vernieuwen in Verbinding, bouwt hierop voort. Dit plan was erop gericht om alle ontwikkelingen rond onderwijsinnovatie bij elkaar te brengen. Het programma droeg bij aan de ontwikkeling van onze hogeschool als lerende organisatie en als leergemeenschap. Met de Onderwijsvisie 2020 als basis hebben we activiteiten georganiseerd op acht thema's:

- Portfoliomanagement
- Flexibilisering
- Blended Learning
- Innovatiewerkplaatsen

- Internationalisering
- Persoonlijke en Maatschappelijke Vorming
- Onderwijsonderzoek
- Lerende Organisatie

Het programma bracht onderlinge samenhang aan in deze acht activiteiten.

Een van de hoogtepunten van het programma was onze Onderwijsinspiratiedag, waarop meer dan 700 medewerkers een inhoudelijk en inspirerend programma volgden rond 'ont-moeten', 'delen', 'doen' en 'luisteren'. Het programma was vrijwel volledig ingevuld met sprekers en voorbeelden uit onze eigen onderwijspraktijk. De Onderwijsinspiratiedag gaat vanaf nu elke twee jaar plaatsvinden.

We zien dat onze hogeschool steeds meer volgens de principes van de lerende organisatie werkt. Op veel plekken in de organisatie is er ruimte voor medewerkers en teams om te experimenteren, pilots te draaien, deze te evalueren en hiervan te leren. Wanneer de uitkomsten breder toepasbaar zijn, worden ze verspreid en toegepast in de organisatie.

Share your talent. move the world is al meer dan tien jaar het motto van onze hogeschool. We maken dit motto waar in onderwijs en onderzoek, door het samenbrengen van studenten, docenten, onderzoekers en professionals uit het werkveld. Door samen te werken, elkaar te inspireren en van elkaar te leren, leveren we een belangrijke bijdrage aan de samenleving. Van waarde zijn, voor onze regio en voor de wereld, zien we als onze maatschappelijke opdracht.

Engaged learning sluit aan bij onze aanmoediging aan studenten en medewerkers om zich te ontplooiën: als professional, maar ook als mens die zich verantwoordelijk voelt voor de wereld om zich heen. Studenten merken al vanaf de eerste dag van hun studie dat leren en onderzoeken nauw zijn verweven met de maatschappij. Ze doen zelfstandig échte, relevante onderzoeksopdrachten: vraagstukken die in onze regio spelen, maar ook wereldwijd van belang zijn. Ze werken hierbij samen met betrokken docenten, ervaren onderzoekers, professionals uit de beroepspraktijk en studenten uit andere disciplines. Het zijn en inkleuren van een Engaged University is in het toekomstige strategische plan een belangrijke opgave.

Zie bijlagen onderwijs:

- [tabel marktaandeel](#)
- [tabel ontwikkeling van de inschrijvingen](#)
- [tabel vooropleiding](#)
- [tabel instroom schools](#)
- [tabel toelating fixus-opleidingen](#)
- [tabel kerngegevens masteropleidingen](#)

Ontwikkeling onderwijsaanbod

De Hanzehogeschool Groningen ambieert een onderwijsaanbod dat is afgestemd op de beroepspraktijk en op de diversiteit van onze instroom. Nieuwe plannen voor onderwijs en onderzoek worden beoordeeld in het licht van het totale portfolio.

Didactische ontwikkelingen

Vanuit onze Onderwijsvisie 2020 werken we in alle opleidingen en varianten steeds meer in een leeromgeving waarin onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk samenkomen. Innovatiewerkplaatsen ontwikkelen we door en we werken steeds meer met *blended learning*: een combinatie van online leren in een elektronische (leer)omgeving, contactonderwijs en leren in de praktijk.

In 2019 hebben we besloten om al ons onderwijs te flexibiliseren. De afgelopen jaren hebben we al gewerkt aan de flexibilisering van het deeltijdonderwijs, om het toegankelijker en studeerbaarder te maken voor professionals. We constateren dat ook voltijdstudenten gebaat zijn bij meer keuzemogelijkheden in het onderwijs, zodat het past bij hun mogelijkheden en wensen.

In 2019 hebben we een aantal spelregels voor flexibel onderwijs opgesteld. Een daarvan is de regel dat alle onderwijseenheden in de komende jaren ontwikkeld worden met een omvang van vijf credits of een veelvoud daarvan. Dat maakt het voor studenten gemakkelijker om hun eigen studieprogramma in te richten. Een tweede regel is dat we de onderwijseenheden formuleren in leeruitkomsten. Daarmee worden de keuzemogelijkheden voor studenten vergroot. Alle ervaringen die we hebben opgedaan bij het flexibiliseren van het deeltijdonderwijs nemen we mee in de flexibilisering van het onderwijs in de volle breedte.

Portfoliomanagement

We werken toe naar een vraaggericht en samenhangend portfolio van ons onderwijs en onderzoek. Daarom wordt sinds oktober 2019 de besluitvorming over wijzigingen in het portfolio voorbereid in één integraal adviesorgaan: het PO Onderwijs en Onderzoek. De advisering over het portfolio van onderwijs en onderzoek gebeurt integraal door de stafbureaus en door deans en directeuren van stafbureaus, bijvoorbeeld bij het invullen van de nieuwe opleidingen of lectoraten.

Voorgenomen wijzigingen in het onderwijs- en onderzoeksaanbod toetsen we aan onze portfoliocriteria, die in 2017 zijn vastgesteld. Deze criteria zijn: maatschappelijke relevantie, noodzaak opleiding of lectoraat, samenwerking, aansluiting op het profiel van onze hogeschool of hiaat in onderzoeksthema's, samenhang en doorstroom en kostenbewustzijn.

Doorstroom studenten

We willen de doorstroom van studenten stimuleren door opleidingen te ontwikkelen in de keten Associate degree (Ad) – bachelor – master. In 2019 hebben we de samenwerking met de verschillende regionale opleidingscentra (roc's) in de noordelijke regio gecontinueerd. Om de doorstroom van het mbo naar het hbo te verbeteren, werken we samen aan het ontwikkelen van keuzedelen in het mbo. Ook werken we met diverse roc's aan het ontwikkelen van verschillende Ad's. Daarnaast ontwikkelen we diverse (bekostigde) masters, zodat alle studenten die aan onze hogeschool een bachelor halen, kunnen doorstromen naar een master.

Onderwijs voor professionals en bedrijven

Professionals komen naar onze hogeschool voor bij-, op- en omscholing. Zij hebben behoefte aan opleidingen die aansluiten bij de praktijk en die zij zo veel mogelijk op een zelfgekozen tijd en plaats kunnen volgen. Vanaf 2019 bieden we al het onderwijsaanbod voor professionals aan onder het label HanzePro (voorheen: Professionals en Bedrijven). HanzePro is in april van start gegaan, als versterkte organisatie en in een nieuwe marketingcampagne gericht op professionals.

Voor werkenden en werkzoekenden hebben we een breed aanbod aan cursussen, trainingen, Associate degrees, bachelors en masters. Voor bedrijven en organisaties ontwikkelen we maatwerktrajecten. Met onze opleidingen willen we een waardevolle bijdrage leveren aan de kennis en vaardigheden van professionals en bedrijven. Naast onze focus op Energie, Ondernemerschap en Healthy Ageing richten we ons in het post-initieel onderwijs sterk op de domeinen Leiderschap/management en ICT.

Flexibilisering deeltijdonderwijs

De afgelopen jaren hebben we ons deeltijdonderwijs flexibeler gemaakt. Daardoor wordt het voor werkenden aantrekkelijker om werk, privé en studie te combineren. Met dertien deeltijdopleidingen nemen we deel aan de experimenten Leeruitkomsten van het ministerie van OCW. In deze experimenten werken de opleidingen toe naar flexibel, vraaggericht deeltijdonderwijs, met als doel een grotere deelname van werkenden aan hoger onderwijs. De voortgang van deze experimenten hebben we gerapporteerd in een 'groeidocument', dat we in juli 2019 aan het ministerie van OCW hebben aangeleverd.

Validering

Voor werkenden is het belangrijk dat alle kennis en ervaring die ze in hun werkzame leven hebben opgedaan, worden gevalideerd, zodat zij niet hoeven te leren wat ze al weten en kunnen. In de flexibilisering van de deeltijdopleidingen is gebleken dat we hiervoor niet over een eenduidige aanpak beschikken. In het najaar van 2019 werkten docenten van enkele deeltijdopleidingen en onderwijskundige adviseurs aan een hogeschoolbrede aanpak voor validering. Het resultaat hiervan wordt in 2020 getest en bijgesteld en is daarna bruikbaar voor al onze opleidingen.

Experiment vraagfinanciering

De Associate degree Projectleider Techniek deeltijd doet sinds september 2017 mee aan het experiment vraagfinanciering van het ministerie van OCW. Daardoor ontvangen we de bekostiging voor deze opleiding niet meer rechtstreeks van het ministerie van OCW, maar via studentvouchers. Met onze deelname hebben we bijgedragen aan het onderzoek van het ministerie naar de invloed van de bekostigingssystematiek op de deelname aan en de doorstroom van werkenden in het hoger onderwijs. Uit dit onderzoek is gebleken dat de instroom in de opleidingen die deelnemen aan het experiment sterk is gedaald. De minister heeft daarom besloten geen nieuwe studenten toe te laten tot het experiment. Per september 2019 stromen studenten in de Ad Projectleider Techniek in als reguliere deeltijdstudenten.

Ontwikkelingen in opleidingen

Onze ambities hebben in 2019 geleid tot de volgende ontwikkelingen in ons opleidingenportfolio.

Associate degrees

In ontwikkeling

- Ad Sociaal Werk in de Zorg, Academie voor Sociale Studies. De voorgenomen startdatum is februari 2020.
- Ad Mechatronica in de Smart Industry, Instituut voor Engineering. De voorgenomen startdatum is september 2020.
- Ad Bedrijfskunde, Instituut voor Bedrijfskunde. De voorgenomen startdatum is september 2020.

Naamswijziging

- Ad Pedagogisch Educatief Medewerker wordt Ad Pedagogisch Educatief Professional.

Bachelors

In ontwikkeling

- Bachelor Ergotherapie, Academie voor Gezondheidsstudies. De voorgenomen startdatum is september 2020.
- Bachelor Toegepaste Psychologie deeltijd, Academie voor Sociale Studies. De voorgenomen startdatum is september 2020.

Masters

Nieuw

- Master Data Science for Life Sciences, Institute for Life Science & Technology. De opleiding is in februari 2019 gestart.

In ontwikkeling

- Master of Business Administration deeltijd, International Business School. De voorgenomen startdatum voor de vernieuwde opleiding is september 2020. Wegens het herontwerp is er in studiejaar 2019-2020 geen nieuwe instroom.
- Master Sport en Bewegingsonderwijs, Instituut voor Sportstudies. De voorgenomen startdatum is september 2020.
- Master Operational Leadership in Performing Arts, Lucia Marthas Institute for Performing Arts. De voorgenomen startdatum is september 2020.
- Master Digitale Technologie, Instituut voor Communicatie, Media & IT. De voorgenomen startdatum is september 2020.
- Master Ondernemen in de Netwerkeconomie, Instituut voor Bedrijfskunde. We hebben in 2019 een negatief macrodoelmatigheidsbesluit ontvangen.
- Master International Business Management, International Business School. Voor deze bestaande master hebben we bekostiging aangevraagd. De voorgenomen startdatum voor de bekostigde master is september 2020.

Naamswijziging

- Master Sensor System Engineering wordt Master Smart Systems Engineering.

Beëindigd

- European Master of Social Work deeltijd, Academie voor Sociale Studies.

Hanzehogeschool-minoren

In 2019 boden we 63 Hanzehogeschool-minoren aan. Deze minoren staan open voor studenten van andere opleidingen binnen onze hogeschool én voor studenten van andere instellingen.

Onze hogeschool is aangesloten bij Kies Op Maat, een landelijk platform van 22 hogescholen en twee universiteiten die zich inzetten om de onderlinge mobiliteit van studenten te bevorderen. Studenten van de deelnemende instellingen kunnen zonder extra kosten onderwijs volgen bij een andere Kies Op Maat-instelling.

Kwaliteit van onderwijs en onderzoek

De Hanzehogeschool Groningen werkt permanent aan het behouden en versterken van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek en de kwaliteitscultuur van de hogeschool. Ons kwaliteitsbeleid geeft een beeld van de visie op kwaliteit en kwaliteitszorg en van de instrumenten en servicedocumenten die onderdeel uitmaken van ons kwaliteitszorgsysteem.

Externe kwaliteitsbeoordeling onderwijs en onderzoek

Instellingstoets Kwaliteitszorg

De Hanzehogeschool heeft in 2017 de Instellingstoets Kwaliteitszorg (ITK) van de NVAO positief doorlopen. De ITK is geldig tot mei 2024. De NVAO heeft ook een positief oordeel gegeven over de certificering van het honoursonderwijs. Met de ITK wordt beoordeeld in hoeverre onze kwaliteitszorg de realisatie van onze visie op goed onderwijs garandeert en of een duurzame kwaliteitscultuur tot stand is gekomen.

Accreditaties onderwijs

Elke opleiding wordt eens in de zes jaar gevisiteerd in het kader van accreditatie. In 2019 zijn de volgende opleidingen gevisiteerd:

- Master Sensor System Engineering
- Bachelor Facility Management
- Bachelor Communication & Multimedia Design
- Bachelor HBO-Rechten
- Bachelor Verpleegkunde
- Master Fine Arts & Design
- Bachelor Dans
- Ad Dans
- Bachelor Docent Dans
- Bachelor Autonome Beeldende Kunst
- Bachelor Vormgeving
- Bachelor Docent Beeldende Kunst & Vormgeving
- Bachelor Popular Culture
- Bachelor Logopedie
- Bachelor Accountancy
- Bachelor Finance & Control
- Bachelor Finance, Tax and Advice
- Bachelor International Business

In 2019 hebben we een besluit behoud accreditatie ontvangen van de NVAO voor de volgende opleidingen:

- Bachelor Technische Bedrijfskunde
- Bachelor Toegepaste Psychologie
- Bachelor Bio-informatica
- Bachelor Built Environment
- Bachelor Facility Management
- Bachelor Sociaal-Juridische Dienstverlening
- Bachelor Communication and Multimedia Design
- Bachelor Social Work
- Ad Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn
- Bachelor HBO-Rechten
- Master Fine Arts & Design

In de [bijlage](#) staan alle toegekende accreditatiebesluiten en de resultaten van de opleidingen waarvoor al een accreditatieaanvraag is gedaan.

Macrodoelmatigheid en toets nieuwe opleidingen

Nieuwe, bekostigde opleidingen doorlopen een traject van toets macrodoelmatigheid, toets nieuwe opleiding (TNO) en accreditatie. Hieronder een overzicht van nieuwe opleidingen en varianten van opleidingen die in 2019 in dit traject zaten of het traject hebben afgerond.

Nieuwe opleidingen

- Master Sport- en Bewegingsonderwijs. Deze opleiding heeft in 2018 een positief macrodoelmatigheidsbesluit ontvangen. De opleiding is in december 2019 opgegaan voor de TNO.
- Master Operational Leadership in Performing Arts. Deze opleiding heeft in 2018 een negatief macrodoelmatigheidsbesluit ontvangen. In mei 2019 is opnieuw een macrodoelmatigheid aangevraagd, waarop we in juli 2019 een positief besluit hebben ontvangen. De TNO-aanvraag zal naar verwachting in januari 2020 worden ingediend.
- Associate degree Systeemspecialist Automotive. Deze Ad heeft eind 2017 een positief macrodoelmatigheidsbesluit ontvangen en in het voorjaar van 2018 de TNO doorlopen. De NVAO heeft toen een positief besluit onder voorwaarden toegekend. Er is nog geen definitief besluit genomen.
- Associate degree Sociaal Werk in de Zorg. Deze opleiding heeft in 2019 een positief macrodoelmatigheidsbesluit ontvangen en in november 2019 de TNO doorlopen. De NVAO zal zo spoedig mogelijk een besluit nemen. De beoogde start van de opleiding is februari 2020.
- Bacheloropleiding Ergotherapie. Deze opleiding heeft in 2019 een positief macrodoelmatigheidsbesluit ontvangen en gaat in januari 2020 op voor de TNO.
- Master Ondernemen in de Netwerkeconomie. Deze opleiding heeft in oktober 2019 macrodoelmatigheid aangevraagd.
- Ad Mechatronica in de Smart Industry. Deze opleiding heeft in december 2019 macrodoelmatigheid aangevraagd.

Bijzondere kenmerken

- De bacheloropleiding International Business heeft eind 2019 het bijzonder kenmerk Internationalisering aangevraagd.

Visitatieonderzoek

Bij het Kenniscentrum NoorderRuimte heeft in 2019 een externe onderzoeksvisitatie plaatsgevonden. Het kenniscentrum is beoordeeld met een excellent.

Interne kwaliteitsborging onderwijs en onderzoek

Midterm reviews opleidingen en kenniscentra

Bij de volgende opleidingen en kenniscentra zijn in 2019 midterm audits onderwijs of onderzoek uitgevoerd:

- Bachelor Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (ALO)
- Bachelor Management in de Zorg + Associate degree Management in de Zorg
- Bachelor Ondernemerschap & Retail Management
- Master Healthy Ageing Professional

- Master Physician Assistant
- Centre of Expertise Healthy Ageing
- Bachelor Sportkunde en ALO

In de periode tussen twee visitaties van een opleiding wordt een opleiding uitgenodigd om te kiezen voor een vorm van midterm review. De reguliere audit tijdens de midterm reviews wordt uitgevoerd door een auditteam, dat bij voorkeur wordt samengesteld uit een onderwijskundig of kwaliteitszorgadviseur, een *peer* van een andere opleiding en een domeindeskundige van buiten de hogeschool als *peer*.

Sinds 2018 kunnen de opleidingen voor een andere vorm van midterm review kiezen. De keuzes variëren van een meer thematische audit en midtermgesprekken met een andere opleiding aan de hand van relevante opleidingsaspecten, tot aan spiegelgesprekken waarin diverse stakeholders van de opleiding tegelijk aan tafel zitten, en allerlei combinaties hiervan. Ook kan een opleiding kiezen voor meer reviews in de accreditatieperiode van zes jaar.

De opleiding of *school* wordt geadviseerd om het College van Bestuur te informeren over de geplande midterm reviews en de resultaten ervan. Dit kan in een auditrapport of een uitgebreide samenvatting, aan de hand van een verslag van de midterm review, of in een mondelinge terugkoppeling.

Internationalisering van onderwijs

Internationalisering staat ten dienste van het verbeteren van de kwaliteit van ons onderwijs en onderzoek. Ons doel is internationaal herkend en erkend te worden als vooraanstaande aanbieder van praktijkgericht hoger onderwijs en als toonaangevend instituut voor toegepast onderzoek.

Onderwijsvernieuwing

We bieden onderwijs aan dat studenten voorbereidt op het goed functioneren in een internationale omgeving. Wij moedigen onze docenten en onderzoekers aan om samen te werken met internationale collega's in grensoverschrijdende onderwijs- en onderzoeksprojecten.

In 2019 hebben we een eerste aanzet gegeven tot een heroriëntatie van het internationaliseringsbeleid.

Professionalisering van medewerkers

We vinden het van groot belang aandacht te schenken aan de professionalisering van medewerkers in relatie tot internationalisering. Er is verder gewerkt aan het aanbieden van een samenhangend aanbod van scholingsactiviteiten, om medewerkers van onze hogeschool goed voor te bereiden op het werken in een internationale werkomgeving. Zo bieden we nu modules aan die gericht zijn op de internationale (en geïnternationaliseerde) arbeidsmarkt en werkomgeving van een beroepsveld, en de internationale dimensie van een vakgebied. Ook hechten we er grote waarde aan dat onze medewerkers interculturele competenties verwerven en versterken. Het *Intercultural Competence Learning Lab* voor docenten biedt op dit terrein cursussen op verschillende niveaus aan.

Met COMENIUS-gelden zijn we een project gestart rond de *international classroom*, met inbreng vanuit verschillende domeinen (Healthcare, Life Sciences en International Business).

Key partners

We zijn verder gegaan met ons netwerk van key partners: internationale instellingen voor hoger onderwijs waarmee we op meerdere domeinen samenwerken, en die bijdragen aan onze internationale profilering. We gaven verder vorm aan samenwerking met de al bestaande partners:

- University College Leuven Limburg (België)
- Tampere UAS (Finland)
- Beijing Technology and Business University (China)
- Belgorod National Research University (Rusland)
- Incheon National University (Zuid Korea)
- Uganda Christian University (Uganda)
- University of Dar Es Salaam (Tanzania)
- Northern Arizona University (VS)

In 2019 hebben we nieuwe, instellingsbrede overeenkomsten gesloten met:

- Instituto Politécnico de Braganca (Portugal)
- Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften (Zwitserland)

Internationale mobiliteit

We streven ernaar dat minstens 20 procent van onze afgestudeerden een periode van minimaal drie maanden in het buitenland heeft doorgebracht voor studie of stage. Dit streven is gebaseerd op de in EU-verband afgesproken maatstaf. In 2019 is dit streven met 28,8 procent duidelijk behaald, zij het met een lichte daling ten opzichte van 2018 (29,4 procent). Het cijfer is wel iets hoger dan in 2017 (27,8 procent).

De uitgaande mobiliteit van docenten en overige personeelsleden bleef stabiel.

Evenals in 2018 ontvingen we van alle hogescholen in Nederland het hoogste bedrag aan Erasmus+-mobiliteitsgelden (voor studenten en docenten) voor mobiliteit binnen de Erasmus+-landen. Daarnaast groeide het aantal Erasmus+-beurzen en projecten met non-EU partners, waaronder een aantal niet-Europese *key partners*.

Naast deze langdurige studentmobiliteit (doorgaans een semester), waren er ook activiteiten gericht op kortdurende mobiliteit. Zo waren er groepsuitwisselingen tijdens internationale weken. Diverse *schools* organiseerden zulke activiteiten voor hun partners, waarbij veel studenten zijn bereikt.

Eind mei en begin juni werd de *Hanze Summerschool 2019* gehouden. Onder deze paraplu naam bood een aantal *schools* zomercursussen aan voor buitenlandse studenten op het gebied van Economie/Business in Europe en Health, Care en Healthy Ageing. Het Hanze Honours College bood een cursus aan over Tolerance, Diversity and the lessons of the Holocaust.

Internationale studenten

In 2019 stonden bij ons in totaal 2.746 buitenlandse bachelor- en masterstudenten ingeschreven. Dit omvat zowel de Nederlandstalige, Engelstalige als de Duitstalige opleidingen. Dit is 9,2 procent van de totale studentenpopulatie; een groei van 0,5 procent ten opzichte van 2018. Bij de bacheloropleidingen komen de meeste buitenlandse studenten uit Europa. Bij de masteropleidingen komen de studenten vooral uit landen buiten de Europese Economische Ruimte. Momenteel vertegenwoordigen de studenten aan onze hogeschool 110 nationaliteiten.

In 2019 stroomden 968 nieuwe internationale studenten in. Dat betekent een groei van 12,2 procent ten opzichte van de instroom van 2018. De bachelorinstroom steeg 7 procent, terwijl de masterinstroom fors steeg met 25,7 procent. De meeste nieuwe bachelorinstroom kwam uit Europa, waarbij vooral Ierland en Roemenië groei lieten zien. Daarnaast is er plotseling een grote groei van het aantal Syrische bachelorstudenten. De instroom uit China neemt verder af. De belangrijkste landen voor de masterinstroom waren in 2018 Taiwan, Italië, Spanje en Duitsland. Het Duitse aandeel in de internationale instroom is wat gestabiliseerd. In 2018 was dit nog 20,7 procent van alle buitenlandse studenten, in 2019 was dit 21,5 procent.

Voor de instromende internationale studenten zijn zoals gebruikelijk twee hogeschoolbrede Welcome Days gehouden. Het evenement in september trok een record aantal bezoekers van meer dan 1400.

In onze internationale werving richten we ons op een aantal focusgebieden. In 2019 waren dat onder andere Duitsland, Bulgarije, Roemenië, Moldavië, de Baltische staten, Groot-Brittannië, Ierland, Indonesië en China. Daarnaast hebben we ingezet op specifieke werving voor de masteropleidingen, die soms andere markten kennen, zoals Thailand, Vietnam, India en Zuid-Korea.

Het *Hanze International Student Team* versterkt de werving door contact te houden met aspirant-studenten, onder meer via social media, chatsessies en besessies.

Online waren we in 2019 te vinden via diverse relevante *referral sites*, via de eigen website en via bijvoorbeeld Twitter, Facebook, Instagram, Pinterest, Snapchat en RenRen. De online middelen worden steeds belangrijker. Deze zetten we steeds vaker in om de offline activiteiten in de focuslanden te ondersteunen en te versterken. Om aanstaande studenten te kunnen ondersteunen bij hun vragen en problemen, zijn we ook een 'Here for you'-campagne gestart. Daarbij beantwoorden onze student-ambassadeurs op Facebook vragen van aspirantstudenten, zo veel mogelijk in de taal van de aspirantstudent. Ook experimenteren we met webinars, in nieuwe en innovatieve varianten.

Hiernaast beschikken we over een sterk netwerk van agenten en marketingorganisaties die in de focuslanden studenten werven en begeleiden.

Scholarshipprogramma's

De marketing wordt ondersteund door verschillende scholarshipprogramma's. De belangrijkste zijn:

- Het Hanze Scholarship programma. Hierbij maken instromende masterstudenten kans op een beurs van € 10.000 per jaar, gedurende hun studie.
- Het Holland Scholarship programma. Masterstudenten maken hierbij kans op een beurs van € 5.000.
- Het Orange Tulip Scholarship. Hierbij maken masterstudenten uit specifieke landen kans op een 'tuition waiver' van rond de € 3.000.
- Het Orange Knowledge Programme. Masterstudenten uit ontwikkelingslanden maken kans op een genereuze bijdrage in hun studiekosten.

Meer informatie:

[overzicht van buitenlandse partnerinstellingen](#)

Zie bijlagen onderwijs:

[herkomst buitenlandse studenten](#)

Onderwijs op het gebied van speerpunten

Onze drie speerpunten – Energie, Healthy Ageing en Ondernemerschap – zijn duidelijk herkenbaar in ons onderwijsaanbod. Ook honours en de kunsten hebben in het onderwijs een belangrijke plek.

EnTranCe | Centre of Expertise Energy

Studenten vanuit verschillende opleidingen aan onze hogeschool volgen niet alleen onderwijs op het gebied van de energietransitie, maar zijn via de Innovatiewerkplaats EnTranCe ook betrokken bij onderzoek. We bieden diverse bachelor- en masteropleidingen aan met verschillende benaderingen: technologie, economie, rechten, sociologie, milieukunde en bedrijfskunde. Zowel bij de master- als de bacheloropleidingen moet er een duidelijke relatie tot stand komen tussen onderwijs en onderzoek. Iedere masteropleiding is gekoppeld aan een of meerdere lectoraten.

Bacheloropleidingen

We ontwikkelen ook energieroutes voor bachelorstudenten op verschillende vakgebieden. In studiejaar 2018/2019 konden studenten van 29 bacheloropleidingen een energieroute volgen. Deze bacheloropleidingen zijn:

- Bedrijfskunde
- Built Environment
- Chemie
- Chemische Technologie
- Communicatie
- Communication & Multimedia Design
- Commerciële Economie
- Elektrotechniek -major Elektronica
- Elektrotechniek - major Mechatronica
- Elektrotechniek - major Sensor Technology
- Finance & Control
- Finance, Tax and Advice
- HBO-ICT
- HBO Rechten
- Industrieel Product Ontwerpen
- Internationale Betriebswirtschaft - 4 year programme
- International Business – 3 year programme
- International Business – 4 year programme
- International Communication
- International Technology Management
- Mechanical Engineering
- Ondernemerschap & Retail Management
- Sociaal Juridische Dienstverlening
- Technische Bedrijfskunde
- Toegepaste Psychologie
- Vastgoed & Makelaardij
- Werktuigbouwkunde

Bij deze opleidingen moeten studenten ten minste 30 ECTS op het gebied van energie halen en ten minste 10 New Energy Coalition Leeractiviteiten volgen om een New Energy Coalition certificaat te krijgen. De energieroutes zijn ingericht op drie domeinen: Technology, Business en Society. De studenten kunnen een energiecertificaat behalen. In totaal is het Energy Academy Certificaat nu 44 keer uitgereikt.

Masteropleidingen

Volgens de langetermijnplanning voor Energie is het doel om in 2022 drie interdisciplinaire masteropleidingen en verschillende Energieroutes voor bacheloropleidingen aan te bieden. Ons streven is dat 1.500 studenten aan deze opleidingen deelnemen, waarvan 125 het Energy Academy Certificaat behalen.

Voor drie interdisciplinaire masteropleidingen is de doelstelling al gerealiseerd:

- European Master in Renewable Energy (EMRE);
- European Master in Sustainable Energy System Management (SESyM);
- Master Energy for Society (E4S).

Betrokken schools

Bij tien *schools* zijn energieroutes ontwikkeld. Dit zijn ook de *schools* waarvan de studenten werken aan opdrachten en onderzoek doen.

- Academie voor Architectuur & Built Environment
- Academie voor Sociale Studies
- Instituut voor Bedrijfskunde
- Instituut voor Communicatie, Media & IT
- Instituut voor Engineering
- Instituut voor Financieel Economisch Management
- Instituut voor Life Science & Technology
- Instituut voor Marketing Management
- Instituut voor Rechtenstudies
- International Business School

Betrokken studenten

Vanuit de bovengenoemde *schools* en opleidingen zijn er in het eerste semester van 2018/2019 94 studenten betrokken geweest. In het eerste semester van 2019/2020 waren dat er 139.

Centre of Expertise Healthy Ageing

Healthy ageing-onderwijs draagt bij aan de transitie van zorg naar gezondheid. We bieden dit onderwijs multidisciplinair aan in studieonderdelen en projecten in de majoren, minoren en specialisaties, waarmee we een innovatieve beroepspraktijk creëren. Het aantal stages en afstudeeropdrachten op dit thema neemt toe. Ook zijn er steeds meer studenten die in de Healthy Ageing-innovatiewerkplaatsen samenwerken aan innovatieve vraagstukken. In totaal zijn dat er ongeveer 250 per jaar, afkomstig van verschillende opleidingen. Hierbij wordt steeds vaker samengewerkt met studenten van het mbo en het wo.

Bacheloropleidingen

In vrijwel alle bacheloropleidingen van onze hogeschool speelt het thema Healthy Ageing een rol.

Masteropleidingen

In het Healthy Ageing-onderwijs bieden we zes masteropleidingen aan, waarvan één voltijd, drie deeltijd en twee duaal. De master Healthy Ageing leidt getalenteerde professionals op tot 'change agents' voor de toekomstige maatschappij. Change agents spelen in op de vraag om de gezondheid in de veranderende maatschappij anders te positioneren en te organiseren. Met deze master brengen we praktijk, onderzoek én bedrijven samen om te werken aan betere gezondheid. We kiezen nadrukkelijk voor een interprofessionele aanpak. In 2019 is voor de derde keer een groep van 43 nieuwe studenten gestart (15 voltijd, 28 deeltijd).

Overige opleidingen

Op het gebied van Healthy Ageing is er ook een honoursprogramma en er zijn 27 minoren. Verder is er een groeiend Engelstalig onderwijsaanbod.

HanzePro biedt een zeer groot aantal cursussen, opleidingen en trainingen aan op het gebied van Healthy Ageing, maar ook zorg & welzijn en sport. Deze zijn gericht op de bij- en nascholing van professionals. Het aanbod blijft flexibel en kan voortdurend meeontwikkelen met de veranderende vraag.

De leergang Technologie in Zorg en Welzijn. Hoe dan? wordt aangeboden door dHealth Lab in samenwerking met de Health Hub Roden. dHealth Lab geeft ondernemers de mogelijkheid om hun nieuwe digitale product in het begin van de ontwikkeling in het skillslab te testen. In 2019 is de leergang in vijf sessies aangeboden aan 25 deelnemers. De deelnemers worden vaardiger op het gebied van zorg en welzijn met betrekking tot innovatie en technologie.

Betrokken schools

In vijf *schools* wordt Healthy Ageing-onderwijs aangeboden. Dat zijn:

- Academie voor Verpleegkunde
- Academie voor Gezondheidsstudies
- Academie voor Sociale Studies
- Instituut voor Sportstudies
- Pedagogische Academie

In de andere *schools* wordt de samenwerking op het gebied van Healthy Ageing actief opgezocht, zoals bij de opleidingen op het gebied van ICT/sensortechnologie, life science & technology, bouwkunde, engineering en ondernemerschap.

Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen

Het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen richt zich op het ondernemersklimaat in het onderwijs, biedt ondernemerschapsprogramma's aan en faciliteert studenten bij het starten van een eigen bedrijf. Deze activiteiten vinden onder meer plaats in [Start-up City](#). We investeren hier in de professionals van de toekomst en creëren impact via ondernemend gedrag.

Volgsysteem Monitor050

Jaarlijks onderzoeken we de interesse voor ondernemerschap bij onze studenten en hun voorbereidingen voor de start van een eigen bedrijf. Hiervoor gebruiken we het volgsysteem Monitor050. Uit het jaarlijkse onderzoek blijkt dat circa 20 procent van alle studenten serieus geïnteresseerd is in ondernemerschap. In het volgsysteem zijn inmiddels ruim 3.000 studenten opgenomen.

Start-up City

Start-up City op de Zernike Campus is een 'clubhuis' voor studenten die ondernemend zijn. In 2019 hadden we ongeveer 300 bezoekers per week vanuit verschillende *schools*, ondernemerschapsminoren en programma's. Ook leggen we vanuit hier de verbinding met de lectoraten en onderzoekers, de ondernemers uit het werkveld en andere partners. Een voorbeeld hiervan is het Alfa-college, dat in Start-up City ondernemerschapsonderwijs geeft vanuit de samenwerking met het lectoraat Ondernemen in Verandering. Waar we nu voornamelijk multidisciplinair werken, is de ambitie om meer richting interdisciplinariteit te gaan.

Kwaliteitslabel

Samen met VNO-NCW MKB Noord hebben we in 2015 het [kwaliteitslabel Ondernemen](#) opgezet. Dit label mogen opleidingen voeren als de kwaliteit van hun ondernemerschapsonderwijs en -ondersteuning aan bepaalde eisen voldoet. Een opleiding krijgt het label na een positieve beoordeling door een commissie met daarin ondernemers uit het netwerk van VNO-NCW MKB Noord, docenten en onderwijskundigen. Alle opleidingen (vier in totaal) van het instituut Financieel Economisch Management en de opleiding Technische Bedrijfskunde hebben in 2019 het kwaliteitslabel ontvangen. In totaal zijn er nu veertien opleidingen met het kwaliteitslabel.

Minoren

Er zijn [tien minoren](#) op het gebied van ondernemerschap. Studenten kunnen deze in hun vrije studieruimte volgen om een ondernemende houding te ontwikkelen of om zich voor te bereiden op een zelfstandige onderneming. We faciliteren ook de minoren gericht op professionele ondernemers en ondernemingen.

Overig

- In 2019 zijn 430 studenten van onze hogeschool gestart met een nieuwe onderneming. Deze bedrijven scheppen samen honderden nieuwe arbeidsplaatsen. Van de 430 studenten zijn 11 gerelateerd aan energie en 43 aan Healthy Ageing.
- In 2019 hadden we 60 aanmeldingen voor de Dag van de Ondernemende Student. Hierin dagen we student-ondernemers uit hun ondernemerskwaliteiten te laten groeien.
- In 2019 hebben 10 studentondernemers gebruik gemaakt van de Hanzehogeschool Topondernemersregeling. Dankzij deze regeling, in gesteld in 2015, kunnen talentvolle studentondernemers hun studie combineren met ondernemen.
- Het afgelopen jaar hebben 11 studenten deelgenomen aan het programma Afstuderen met Eigen Bedrijf. Dit is een intensief programma voor studenten die gaan afstuderen en een eigen onderneming hebben of willen opzetten.
- In 2019 heeft het trainingsprogramma 'Innoveren en Ondernemen' één keer gedraaid met 10 deelnemers, waaronder ook externen van Link050. Dit programma is voor docenten en medewerkers uit het onderwijs (hbo en mbo) die zich willen bekwamen in ondernemerschap in het onderwijs en op de werkvloer.
- Afgelopen jaar hebben vijf bedrijven gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een bedrijfsruimte te huren.

Kenniscentrum Biobased Economy

Binnen het Kenniscentrum Biobased Economy (KCBE) bestaat een professionele leer-werkomgeving waarin studenten, docenten, onderzoekers en lectoren samen met werkveldpartners werken aan maatschappelijke en praktijkgerichte vraagstukken.

Het KCBBE biedt studenten uit onder andere het technisch domein (Life Sciences & Technology en Engineering) de gelegenheid om samen te werken met het werkveld en andere betrokkenen om interessante, actuele en multidisciplinaire onderzoeksopdrachten uit voeren. Studenten krijgen de kans om binnen deze leer-werkomgeving onder persoonlijke begeleiding verder te werken aan hun professionele ontwikkeling. Docenten krijgen mogelijkheden om zich te ontwikkelen als docent-onderzoeker of een promotietraject aan te gaan in het kenniscentrum.

Het KCBBE heeft een uitgebreid projectenportfolio dat wordt opgebouwd in sterke samenhang met de opleidingen die bij het kenniscentrum betrokken zijn, om aansluiting daarbij te garanderen. Onderdelen van deze projecten worden uitgevoerd door docent-onderzoekers en door studenten onder begeleiding van een docent-onderzoeker.

Bacheloropleidingen

- Bio-informatica
- Biologisch en Medisch Laboratoriumonderzoek
- Chemie
- Chemische Technologie
- HBO-Rechten
- Voeding en Diëtetiek

Masteropleidingen

- Data Science for Life Sciences

Betrokken schools

Bij het kenniscentrum zijn veel verschillende *schools* betrokken. Zo zijn er nauwe banden met het Instituut voor Life Science & Technology, het Instituut voor Rechtenstudies en de Academie voor Gezondheidsstudies. Andere betrokken *schools* zijn: Instituut voor Engineering, International Business School, Academie voor Architectuur & Built Environment en Academie Minerva.

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

De doelstelling voor het onderwijs van Kenniscentrum Kunst & Samenleving is het (door)ontwikkelen van bestaande en nieuwe praktijken voor kunstenaars en musici.

Er is een natuurlijke verbinding met de Academie Minerva en Prins Claus Conservatorium. Binnen Academie Minerva werkten zo'n 80 studenten aan projecten van het lectoraat Image in Context en lectoraat Art & Sustainability via offcourses (keuzevakken) gekoppeld aan de onderzoeklijnen van de lectoraten.

Bacheloropleidingen

- Autonome Beeldende Kunst
- Bedrijfskunde
- Chemie
- Docent Muziek
- Docent Beeldende Kunst & Vorming
- Facility Management
- HBO Rechten
- Industrieel Product Ontwerpen
- Lerarenopleiding
- Muziek
- Popular Culture
- Vormgeving

Masteropleidingen

- Data Science for Life Sciences
- FMI Master
- Master of Music
- Kunsteducatie

Betrokken schools

Bij het kenniscentrum Kunst & Samenleving zijn de volgende acht *schools* betrokken: Prins Claus Conservatorium, Academie Minerva, Pedagogische Academie, Facility Management, Instituut voor Engineering, Instituut voor Rechtenstudies, Instituut voor Life Science & Technologie, Instituut voor Bedrijfskunde.

Music & Healthcare

'Music & Healthcare' is een nieuwe onderwijsmodule die masterstudenten van het Prins Claus Conservatorium voorbereidt om in twee verschillende gezondheidszorg-contexten te spelen: in ziekenhuizen (Meaningful Music in Healthcare-praktijk) en in verzorgingshuizen (Muziek en Dementie Praktijk). In beide praktijken gebruikten teams van musici persoonsgerichte improvisatie in het moment om communicatie tot stand te brengen met één persoon of meerdere personen en hun verzorgers in de zorgcontext. De module heeft in 2019 voor het eerst plaatsgevonden. Aan de basis van deze onderwijsmodule stond het onderzoek van lectoraat Lifelong Learning in Music.

Kenniscentrum NoorderRuimte

We willen onze studenten tot professionals maken door hen te leren integraal te denken en te werken. Dit sluit aan bij de praktijk, wat hun kans op een baan vergroot. Integraliteit is daarbij een sleutelwoord, net als verandering en vernieuwing. Dat doen we met een mix van nieuwsgierigheid, passie en enthousiasme.

Masteropleidingen

- Energy for Society

Bacheloropleidingen

- Architectuur
- Built Environment
- Facility Management
- Vastgoed & Makelaardij

Betrokken schools

In de stuurgroep zijn vier *schools* vertegenwoordigd. Daarnaast zijn studenten en docenten vanuit 19 verschillende opleidingen bij NoorderRuimte betrokken.

Hanze Honours College

Het honoursonderwijs creëert een multidisciplinaire setting waarin studenten aan de slag gaan met complexe vraagstukken. De geselecteerde studenten volgen het honoursprogramma altijd in combinatie met een reguliere bachelor. Zij worden uitgedaagd een of meerdere van de volgende rollen te vervullen: de pionier, de aanjager of de verbinder.

Programma's

Er waren in 2019 49 honoursprogramma's, in verschillende vormen:

- talentprogramma's (15): extracurriculaire programma's (30 EC);
- opleidingstrajecten (3): intercurriculaire programma's (30 EC), gekoppeld aan bestaande onderdelen in het bachelorprogramma;
- minoren (9): keuzeprogramma's (30 EC), verdiepend of verbredend, in de reguliere bachelor;
- individuele routes (21): individuele honourstrajecten (30 EC) in de reguliere bachelor, in de vorm van een stage, afstudeertraject, project of student-assistentenschap;
- opleiding (1): de volledige opleiding Advanced Sensor Applications. Deze honoursopleiding is in afbouw en gaat deel uitmaken van het honours-talentprogramma van de *school* of Engineering.

Zie ook het overzicht van alle honoursprogramma's.

De ontwikkeling en uitvoering van de honoursprogramma's is de verantwoordelijkheid van de *schools*. Het Hanze Honours College regisseert en verbindt. Samen met Hobéon bewaken we de kwaliteitsstandaard van de programma's. In 2019 zijn vier honoursprogramma's gecertificeerd.

Honoursleergang voor docenten

Docenten spelen een cruciale rol in het honoursonderwijs. Het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving biedt honoursdocenten de leergang *A Teacher's Road to Excellence* aan. Vanaf september 2019 volgen zeven van onze honoursdocenten deze leergang. In juni 2019 hebben tien docenten van het Noorderpoortcollege en vijf docenten van het Drenthe College de leergang succesvol afgesloten. In september 2019 is voor een geselecteerde groep van tien mbo-docenten van het Noorderpoortcollege en tien mbo-docenten van het Alfa College deze leergang wederom van start gegaan.

Honours Communities

Communities van studenten en docenten stimuleren het ontwikkelen van talent en het inzetten hiervan voor de samenleving. In februari 2019 organiseerden studenten een Honours Community Day, waarop honoursstudenten eigen projectinitiatieven pitchten, inspiratieworkshops volgden en aan de slag gingen met maatschappelijke vraagstukken.

Tevredenheid van studenten

De tevredenheid van onze studenten is een belangrijke graadmeter voor de kwaliteit en aantrekkelijkheid van ons onderwijsaanbod.

Nationale Studenten Enquête

In 2019 waren er verschillende problemen bij het afnemen van de Nationale Studenten Enquête (NSE). Deze problemen hebben ertoe geleid dat de uitkomsten onvoldoende betrouwbaar zijn. Daarom hebben de hogescholen gezamenlijk, vanuit de Vereniging Hogescholen, besloten uit het NSE-traject te stappen en geen gebruik te maken van de resultaten van 2019.

Dit betekent dat de resultaten uit 2018 de meest recente resultaten zijn. In 2018 vulde bijna de helft van onze studenten (41 procent) de enquête in. Deze respons lag ruim boven het landelijk gemiddelde. Onze studenten waren iets minder tevreden dan het jaar ervoor. Het algemene cijfer voor de Hanzehogeschool was in 2018 een 7,3 (in 2017 een 7,5). Ook landelijk was er sprake van een licht dalende trend. Op www.studiekeuze123.nl zijn de resultaten inzichtelijk gemaakt, waar studiekeuzers gebruik van kunnen maken.

Elsevier Beste Studies 2019

In oktober 2019 publiceerde Elsevier haar jaarlijkse ranglijst Beste Studies. Vanwege het ontbreken van resultaten van de NSE 2019 koos Elsevier voor een andere methodologie, namelijk ranglijsten op basis van de NSE-scores van 2014-2018. De beste opleidingen werden bekroond met een gouden, zilveren of bronzen medaille. De ranglijst van hogescholen werd bepaald door het aantal gouden medailles.

De Hanzehogeschool stond in de vernieuwde ranglijst van Elsevier Beste Studies op nummer één. Met maar liefst negen gouden medailles staan we bovenaan in de categorie brede hogescholen. In totaal haalden onze voltijdopleidingen achttien medailles. Naast de negen gouden medailles, behaalden we vier zilveren en vijf bronzen medailles.

Dit zijn de negen opleidingen die een gouden medaille hebben behaald:

- Bachelor Bio Informatica
- Bachelor Dans – Amsterdam
- Bachelor Dans – Groningen
- Bachelor Docent Dans – Amsterdam
- Bachelor Docent Dans – Groningen
- Bachelor Elektrotechniek – Assen
- Bachelor Mondzorgkunde
- Bachelor Fysiotherapie
- Bachelor Logopedie

Keuzegids HBO 2020

In oktober 2019 kwam de Keuzegids HBO 2020 uit, een 'onafhankelijke vergelijking van bacheloropleidingen'. Vanwege het ontbreken van resultaten van de NSE 2019 koos de Keuzegids ervoor de resultaten van de NSE 2018 te gebruiken, met een licht gewijzigde methodologie. Daardoor verschilden de resultaten van de Keuzegids HBO 2020 van die van 2019.

Op de lijst van grotere hogescholen behaalde de Hanzehogeschool, op basis van de bacheloropleidingen, een vierde plek, na Avans, Windesheim en de NHL Stenden.

Slechts 181 opleidingen kregen landelijk het predicaat 'topopleiding'. Onze hogeschool is verantwoordelijk voor 10 procent hiervan. Van onze hogeschool hebben 19 van de 46 beoordeelde voltijdopleidingen het predicaat verdiend, ofwel 41 procent (vorig jaar: 32 procent). Onze topopleidingen zijn:

- Bachelor Bio-informatica
- Bachelor Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek
- Bachelor Chemie
- Bachelor Chemische Technologie
- Bachelor Dans Groningen
- Bachelor Dans Amsterdam
- Bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving
- Bachelor Docent Dans Amsterdam
- Bachelor Docent Dans Groningen
- Bachelor Management in de zorg
- Bachelor MBRT
- Bachelor Mondzorgkunde
- Bachelor Muziek
- Bachelor Fysiotherapie
- Bachelor Logopedie
- Bachelor Vormgeving
- Associate degree Dans Groningen
- Associate degree Dans Amsterdam
- Associate degree Management in de zorg

Keuzegids Masters

De Keuzegids Masters 2019 verscheen in maart 2019 en baseerde zich op de gegevens van de NSE 2018. De Hanzehogeschool stond dit jaar op de onderste plaats van de ranglijst van de vijf grootste aanbieders in het hbo. We hadden één opleiding met het predicaat 'topopleiding': de jointmaster Kunsteducatie.

Studiekeuze

Talent komt het beste tot ontwikkeling in een passende omgeving. Daarom vinden we het belangrijk dat onze studenten de opleiding volgen die het beste aansluit op hun kwaliteiten. Op allerlei manieren geven we voorlichting en advies aan huidige en toekomstige studenten, hun ouders en intermediairs. Ook werken we samen met de scholen voor voortgezet onderwijs (vo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in de regio aan een goede doorstroom naar en aansluiting op onze opleidingen.

Platforms aansluiting hbo

We onderhouden structureel en intensief contact met het toeleverend onderwijs via twee platforms. Aan het platform *Aansluiting vo-hbo* nemen 20 vo-scholen uit Noord-Nederland deel. In het platform *Aansluiting mbo-hbo* zitten vier regionale opleidingscentra (roc's) uit de stad en de regio. In beide platformoverleggen staan kennisdeling en uitwisseling van (beleids)informatie centraal.

In 2019 hebben alle deelnemende vo-scholen en roc's een schooldossier ontvangen dat over een periode van drie jaar inzicht geeft in de studieresultaten van oud-leerlingen. De resultaten zijn daarnaast tijdens een platformbijeenkomst vo-hbo gepresenteerd.

Regionaal ambitieplan

In samenwerking met vo en mbo werken we met middelen uit het Regionaal Ambitieplan (2017) aan een betere aansluiting en op- en doorstroom naar het hbo.

In twee jaar tijd zijn er flinke stappen gezet. Zo hebben meer dan 2.000 havisten workshops gevolgd rondom de profielkeuze en het profielwerkstuk. Ook hebben zij kennisgemaakt met de vaardigheden die in het hbo belangrijk zijn om de studie succesvol af te ronden. Op de website www.havohbo.nl staat inmiddels veel leerling- en docentmateriaal dat door de werkgroep havo-hbo is ontwikkeld. Het toeleverend onderwijs kan dit materiaal gebruiken voor het vaardighedenonderwijs. Daarnaast hebben talentvolle havisten de optie om honoursprogramma's te volgen. In het onderwijsexperiment *Onbegrensd leren* hebben studenten van het Alfa-college en Noorderpoort en leerlingen van het CSG Augustinus hun talenten verder ontwikkeld.

Voor aspirant-studenten met een vluchtelingenachtergrond die het voorbereidend jaar van het Alfa-college volgen, is de module *Doorschakelen met succes* ontwikkeld, met als doel dat het studiesucces van deze groep studenten verbetert. Ook hebben veel opleidingen hun studiekeuzecheck uitgebreid, zodat de kans groter wordt dat de student op de juiste plek terecht komt. Tot slot werken meer dan tien van onze opleidingen aan het herinrichten van het onderwijs op het gebied van didactiek, programmering, begeleiding en studievaardigheden, vanuit het project *De eerste 100 dagen*. Deze herinrichting draagt bij aan een beter studiesucces.

Noordelijke samenwerking havo-hbo: werkgroep havo-hbo

Vanuit het platform Aansluiting vo-hbo is, samen met de andere hbo-instellingen in het Noorden én met vo-scholen uit de regio, de werkgroep havo-hbo opgericht. Deze werkgroep wil de overstap van de havist naar het hbo verbeteren.

In 2019 heeft de werkgroep onder andere leer materiaal ontwikkeld bij de vaardigheden samenwerken, onderzoeken en verslagen maken. Alle producten die de werkgroep leden maken, zijn te bekijken op www.havohbo.nl. Daarnaast heeft de werkgroep rondom het thema Studievaardigheden een studiemiddag georganiseerd, waaraan meer dan 60 medewerkers uit het vo en hbo hebben deelgenomen. Niet alleen regionaal, maar ook landelijk is er veel belangstelling voor de publicaties van de werkgroep, onder meer vanuit de decanenkringen, de Vereniging Hogescholen, het havoplatform en SLO.

Noordelijke samenwerking mbo-hbo

Alle hogescholen en instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs in het Noorden werken samen om de doorstroom van het mbo naar het hbo te verbeteren. Hiervoor is ook in 2019 subsidie ontvangen van het ministerie van OCW. Deze extra middelen zetten we in voor het uitwerken van doorstroomkeuzedelen en het verbeteren van het studiesucces bij de opleidingen waar dat nodig is.

In 2019 is onderwijsmateriaal ontwikkeld voor enkele doorstroomkeuzedelen. Ook is de uitvoering van vier doorstroomkeuzedelen gestart: bij de laboratoriumopleidingen, de kunstopleidingen, de sportopleidingen en bij de technische opleidingen. Deze keuzedelen vallen onder het mbo-curriculum, maar worden door de regionale opleidingscentra (roc's) en onze hogeschool samen ontwikkeld en uitgevoerd, (deels) op de Hanzehogeschool. In het studiejaar 2018/2019 hebben we meer dan 850 mbo-studenten gedurende enkele perioden een dag(deel) in de week laten studeren.

Verder zijn bij de opleidingen allerlei specifieke activiteiten om de aansluiting met het mbo (en het vo) goed te houden of te verbeteren.

Uit de gepubliceerde doorstroomcijfers over mbo'ers op het hbo blijkt dat de instroom van mbo'ers in onze hogeschool licht is gedaald, maar nog steeds substantieel hoger is dan enkele jaren geleden. De instroom bij Ad-opleidingen groeit gestaag door. De uitval en switch zijn met name bij de economische opleidingen hoog. De meeste economische opleidingen zijn gestart met een analyse van de uitval bij hun opleiding in het project *De eerste 100 dagen*.

Hanze Studiekeuzeadvies

Hanze Studiekeuzeadvies adviseert aanstaande en zittende studenten en intermediairs over onder meer toelating, studieprogramma's en studeren in het hbo. De studiekeuzeadviseurs geven ook persoonlijke begeleiding aan aanstaande en zittende studenten. In 2019 was Hanze Studiekeuzeadvies actief bij 80 regionale voorlichtingsmomenten. Met ruim 350 studenten is een persoonlijk adviesgesprek gevoerd. Uit evaluatie blijkt dat deze gesprekken zeer goed worden beoordeeld. Daarnaast hielp Hanze Studiekeuzeadvies via ruim 2.200 e-mails en 1.500 telefoontjes studenten en studiekeuzers in hun studiekeuzeproces.

Studentenvoorlichtingsteam

Het studentenvoorlichtingsteam is een met zorg samengesteld en intern opgeleid team van studenten, dat zelfstandig voorlichting en workshops geeft op mbo- en vo-scholen. Daarnaast helpt het studentenvoorlichtingsteam bij evenementen, zoals de Open Dagen, het Studiekeuzecafé en HanzeXperience.

HanzeXperience

HanzeXperience is een evenement dat we organiseren voor toekomstige leerlingen om hun studiekeuze te vergemakkelijken. De afgelopen jaren is HanzeXperience uitgegroeid tot een evenement waaraan meer dan 3.500 leerlingen deelnemen. Gedurende vijf dagen maken ze kennis met het hbo in het algemeen en onze hogeschool in het bijzonder. De leerlingen oriënteren zich actief op het vervolgonderwijs. Zij gaan aan de slag met een thema, beroepsgroep en/of vakgebied en zij proeven de sfeer op onze hogeschool.

Instream in technische hbo-opleidingen

Voor het vergroten en verbeteren van de instroom in technische hbo-opleidingen bieden we activiteiten aan gericht op specifieke doelgroepen. In 2019 hebben we het techniekfestival en de keuzecolleges georganiseerd. Het techniekfestival is dit jaar nieuw opgezet. Leerlingen en decanen zijn positief over de nieuwe opzet. We ontvingen 708 havo-3 leerlingen.

Ondersteuning en faciliteiten voor studenten

Onze studenten staan er niet alleen voor. We bieden ze verschillende vormen van ondersteuning aan en een breed aanbod aan faciliteiten om het studeren te vergemakkelijken en eventuele drempels weg te nemen.

Study Success Centre

Studenten die nét even iets extra's nodig hebben om de studie met succes te kunnen vervolgen, kunnen bij het Study Success Centre terecht voor een ondersteunende cursus of training.

De laatste twee jaren stijgt het aantal studenten dat door middel van extra hulp een steuntje in de rug krijgt bij de studie. Ook is er in het afgelopen studiejaar een aantal nieuwe cursussen en/of initiatieven gestart, mede door de veranderende vraag vanuit studenten en de maatschappij. Zo helpt de cursus Mindful (Bewust) studeren bij het verminderen van de studiedruk en studiestress. We bieden individuele coaching aan om studenten met één-op-één-gesprekken verder te helpen. Beide nieuwe initiatieven voorzien in een behoefte; tot nu toe zit vrijwel elke cursus vol.

Het afgelopen studiejaar hebben we het accent in het cursusaanbod verschoven van het ontwikkelen van studievaardigheden naar het aanleren van gezondheidsvaardigheden. Immers, een gezonde levensstijl kan leiden tot minder (ervaren) studiedruk en tot minder uitval. Deze verschuiving komt voort uit de samenwerking met en adviezen van het Project Verkenning Healthy Life Skills. Sinds oktober 2019 is de naam van het Study Success Centre veranderd in Hanze Student Support.

Vervolgproject Healthy Life Skills

In aanvulling op het Project Verkenning Healthy Life Skills, is in september 2019 een vervolgproject gestart. De verkenning heeft de behoeften van studenten op het gebied van gezondheidsvaardigheden in kaart heeft gebracht en adviezen opgeleverd om het bestaande aanbod van het Study Succes Centre uit te breiden. Het vervolgproject richt zich op het beter ontsluiten van het aanbod.

Studentendecanaat

Studentendecanen hadden in 2019 ruim 3.000 afspraken met studenten, vooral eerste- en tweedejaarsstudenten. Ongeveer 10 procent van deze afspraken was een vervolgesprek. Daarnaast maakten circa 400 studenten gebruik van het inloopsprekuren (vier dagen per week) voor kortere vragen. De interventies van decanen dragen bij aan het verbeteren van het studentenwelzijn en het voorkomen van studievertraging of uitval.

De aanvraagprocedure voor bijzondere tentamenvoorzieningen is sterk vereenvoudigd en gedigitaliseerd. Dit scheelt veel werk, zowel voor studenten als decanen. In combinatie met de inloopsprekuren zorgde dit voor een forse daling van de wachttijd gedurende de eerste maanden van studiejaar 2019/2020. De wachttijd liep terug van ruim drie weken naar de streeftijd van twee weken. Gedurende de rest van het jaar bleef de wachttijd onder de twee weken, met uitzondering van de drukke zomermaanden, als gevolg van de hoorzittingen rond het bindend studieadvies.

Studenten met mogelijk psychische problemen konden in 2019 doorverwezen worden naar een psycholoog van Lentis voor een laagdrempelig adviesgesprek op de locatie van de studentendecanen. Vanaf 2020 stellen we eigen studentenpsychologen aan.

Studeren met een functiebeperking

We bewaken de toegankelijkheid van het onderwijs voor studenten met een functiebeperking. De casuïstiek is in de loop van de jaren ernstiger geworden. Onze hogeschool heeft zitting genomen in een landelijke werkgroep voor kennisdeling en het uitvoeren van acties binnen de hogescholen om inclusief onderwijs over de volle breedte te kunnen bieden. Hiervoor stellen we jaarlijks een implementatieplan op. Een van de belangrijkste aspecten van dit plan is het reorganiseren van het 'palet aan studentbegeleiding', om studenten beter en sneller te ondersteunen.

Bij alle *schools* zijn één of meer aandachtsfunctionarissen aangesteld. Zij zijn deskundig in het begeleiden van studenten met een functiebeperking. De aandachtsfunctionarissen vormen een gezamenlijke kenniskring.

International Service Desk

Bij de International Service Desk (ISD) kunnen studenten terecht met al hun vragen over studeren in het buitenland. Ook kunnen (aankomende) internationale studenten hier hun vragen stellen over studeren aan de Hanzehogeschool. De ISD geeft informatie over en verzorgt de serviceprocessen, zoals visa en verblijfsvergunningen, en informeert over verzekeringen en andere praktische zaken. Daarnaast verzorgt de ISD de aanmeldprocedure voor studenten die een semester bij een buitenlandse partneruniversiteit willen studeren. Ook ontvangt de ISD de aanmeldingen van de studenten van partnerinstellingen die bij onze hogeschool een uitwisselingsprogramma willen volgen.

Huisvesting internationale studenten

Samen met de gemeente, Rijksuniversiteit Groningen, woningcorporaties en studentenorganisaties hebben we een convenant ondertekend om gezamenlijk de huisvesting van internationale studenten te verbeteren. Mede dankzij het benoemen van ieders afzonderlijke verantwoordelijkheid hierin, is de opvang van de internationale studenten in de zomer van 2019 uiterst succesvol geweest.

HanzeMediatheek

De informatiespecialisten van de mediatheek zijn steeds zichtbaarder en aanwezig in de *schools* en kenniscentra. Hier ondersteunen ze studenten, docenten en onderzoekers bij het zoeken in veelal digitale bronnen en het beoordelen en verwerken van de gevonden informatie. Aankomende studenten zijn via workshops informatievaardiger geworden voor het maken van hun profielwerkstuk en hebben hun mediabewustzijn verbeterd. Docenten krijgen advies hoe zij hun onderwijs- en leer materiaal open en online kunnen aanbieden.

De dienstverlening van de HanzeMediatheek wordt tweetalig en hoe langer hoe meer online aangeboden. Het aantal mini-lectures en school- en onderwerpgerelateerde library guides is fors uitgebreid. Landelijk wordt samengewerkt om onderwijsmateriaal op het gebied van informatievaardigheden open en online te delen en te hergebruiken. Met het inzetten van sociale media, zoals een promotiecampagne op Instagram, wordt aandacht gevestigd op relevante artikelen en databanken die studenten kunnen gebruiken bij het maken van studieopdrachten en hun scriptie.

Bij onderzoeksondersteuning ligt de focus op literatuuronderzoek, datamanagementplanning, wetenschappelijke integriteit, publiceren en het aanbieden van stafoverstijgende support. Bij datamanagement(planning) is er meer aandacht voor privacy-, security-, en intellectueel eigendomsrechtelijke aspecten van data en worden de FAIR-principes expliciet gehanteerd. Onderzoeksresultaten van de Hanze worden hiermee vindbaar, toegankelijk, op alle niveaus uitwisselbaar en herbruikbaar. In het geheel bezien is er een stijgende lijn in de vraag om onderzoeksondersteuning.

Op de locaties van de HanzeMediatheek wordt geëxperimenteerd met het aanbieden van flexibele stiltewerkplekken tijdens tentamenperiodes. In de binnenstad zijn circa 170 stiltewerkplekken gerealiseerd in het in november geopende Forum in de binnenstad van Groningen.

Sportcentrum Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool

Samen met de Rijksuniversiteit Groningen beschikken we over een gezamenlijke sportvoorziening voor studenten en personeel. Het overkoepelende orgaan voor deze studentensportvoorziening is de ACLO, die wordt gerund door studenten. De ACLO heeft een belangrijke beleidsbepalende rol binnen de organisatie van activiteiten en voorzieningen binnen het Sportcentrum.

Voor studenten en medewerkers was er in 2019 een sportaanbod binnen 100 takken van sport op twee locaties: op de Zernike Campus en bij het Hoofdstation. Wekelijks konden de studenten en medewerkers kiezen uit 65 verschillende cursussen en 150 algemene sporturen. Daarnaast zijn bij de ACLO 50 studentensportverenigingen aangesloten. In totaal sportten er het afgelopen jaar via de ACLO meer dan 19.000 studenten (1.000 meer dan vorig jaar) en 1.350 medewerkers (een toename van 350).

Voor de toekomstige huisvesting voor de binnensport zijn in 2019 keuzes voorbereid ten aanzien van prioritering, financiering en ambitieniveau. In 2020 volgt hierover een besluit door de bestuurders van de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit, alsmede over de governance-uitgangspunten.

Ook hebben de ACLO en het Sportcentrum in 2019 het nieuwe meerjarenbeleidsplan voor de komende vijf jaar opgesteld. Het plan helpt om de grootste knelpunten op te lossen, ter overbrugging van de periode tot aan de vernieuwing van de binnensportvoorzieningen. Het meerjarenbeleidsplan wordt in 2020 aangeboden aan de beide colleges.

Studentenparticipatie

Bij onze hogeschool kunnen de studenten zich naast hun studie volop verbreden en verdiepen tot een maatschappelijk betrokken professional. Wij hechten aan een actieve studentengemeenschap met de daarbij horende studentenverenigingen en willen deze zo goed mogelijk faciliteren en professionaliseren.

Het stimuleren van deze betrokkenheid is belegd bij de Stichting Studenten Activiteiten (SSA), de overkoepelende studentenorganisatie die de belangen van alle studie- en studentenverenigingen behartigt. De SSA biedt deze verenigingen (financiële) ondersteuning bij het realiseren van individuele ambities en interessante activiteiten, zoals relevante workshops en sportactiviteiten.

Bestuurlijk betrekken wij onze studenten in de Hogeschoolmedezeggenschapsraad, in de deelraden (op de *schools*) en in de opleidingscommissies (op opleidingsniveau). Studenten zijn in een aantal fracties actief, zoals de Hanze Studentenbelangen Vereniging (HSV) en de Vereniging Lijst Student Erkend (Lijst STERK). Zij krijgen, net als de besturen van de andere studentenorganisaties, een financiële tegemoetkoming voor hun (bestuurlijke) inzet.

Vorbereidend jaar

Samen met de Rijksuniversiteit en het Alfa-college organiseren we het Vorbereidend jaar. Dit is een schakeljaar aan het Alfa-college waarin cursisten met een vluchtelingenachtergrond worden voorbereid op een studie aan de Rijksuniversiteit of aan onze hogeschool. In september 2017 zijn 29 deelnemers aan het Vorbereidend jaar begonnen.

Een jaar later zijn 13 van deze cursisten doorgestroomd naar onze hogeschool.

Tijdens het Voorbereidend jaar hebben we ook deze groep cursisten de module *Doorschakelen met succes* aangeboden. Deze module wil niet alleen bijdragen aan een bewustere studiekeuze, maar ook aan betere studievaardigheden.

Daarnaast hebben we in studiejaar 2018/2019 ingezet op een betere begeleiding van studenten met een vluchtelingenachtergrond. De resultaten wijzen uit dat de 13 studenten die in 2018 bij de Hanzehogeschool zijn ingestroomd, het studiejaar beter hebben afgesloten dan de VBJ-studenten die in voorgaande jaren zijn ingestroomd. Zo heeft meer dan de helft van deze groep de propedeuse behaald.

Profileringsfonds

We kennen drie regelingen voor de financiële ondersteuning van studenten die studievertraging hebben opgelopen. Daarmee geven we invulling aan het wettelijk verplichte Profileringsfonds.

- Profileringsfonds I: Regeling voor studenten die als gevolg van overmacht studievertraging oplopen.
- Profileringsfonds II: Regeling voor studenten die studievertraging oplopen als gevolg van bestuurlijke activiteiten.
- Profileringsfonds III: Regeling voor studenten die een door het NOC/NSF erkende tak van topsport uitoefenen en hierdoor studievertraging oplopen.

In 2019 zijn in totaal 555 aanvragen voor financiële ondersteuning binnengekomen (zie tabel).

Tabel: Verdeling van de aanvragen over de verschillende fondsen, 2017-2019

2019	Aanvragen	Toekenningen	Bedrag (in duizenden)	
Profileringsfonds I	40	38		103
Profileringsfonds II	461	448		517
Profileringsfonds III	54	40		102

2018	Aanvragen	Toekenningen	Bedrag (in duizenden)	
Profileringsfonds I	43	41		119
Profileringsfonds II	360	355		421
Profileringsfonds III	83	51		86

2017	Aanvragen	Toekenningen	Bedrag (in duizenden)	
Profileringsfonds I	48	47		126
Profileringsfonds II	378	378		406
Profileringsfonds III	64	43		52

In 2019 was de gemiddelde duur van de financiële ondersteuning per student voor de drie regelingen respectievelijk vijf, drie en zes maanden. De gemiddelde toekenning bedroeg respectievelijk € 2.711, € 1.154 en € 2.550. In 2019 deden zeven EER-studenten en vier non-EER-studenten een beroep op een regeling uit het Profileringsfonds.

Noodfonds

Voor studenten in financiële nood is er een Noodfonds. In 2019 ontvingen we hiervoor drie aanvragen.

Praktijkgericht onderzoek

Visie op onderzoek

We streven ernaar de belangrijkste partner te zijn van bedrijven en instellingen in Noord-Nederland op het gebied van praktijkgerichte kennis. Daarmee willen we bijdragen aan de innovatie van de regionale kenniseconomie.

Ons praktijkgerichte onderzoek is intensief verbonden met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties in de regio. We staan hand in hand met andere kennisinstellingen in Nederland en Europa. Onze onderzoeksprojecten zijn gebaseerd op concrete vragen uit de beroepspraktijk. Het belangrijkste doel van het praktijkgerichte onderzoek is kennisvalorisatie, oftewel: het creëren van maatschappelijke waarde uit kennis. Dit krijgt vorm in innovatieve oplossingen voor maatschappelijke problemen. Deze oplossingen leiden tot vernieuwing in de beroepspraktijk en tot nieuwe producten, diensten en nieuwe bedrijvigheid, zoals startups en scale-ups van bestaande bedrijven.

Betrokkenheid van studenten

Onderzoek maakt integraal deel uit van al onze opleidingen, onder meer door de leerlijn onderzoek binnen alle opleidingen. Studenten zijn via een onderzoeksproject, stage of afstudeerproject veelvuldig betrokken bij projecten waarin onderwijs, onderzoek en werkveld gezamenlijk een praktijkprobleem aanpakken. Deze onderzoeken vinden plaats binnen de kenniscentra en Centres of Expertise van onze hogeschool. De integrale projecten hierin komen onder verschillende noemers voor, zoals innovatiewerkplaatsen, kenniswerkplaatsen, ontwerpateliers en professionele leeromgevingen.

Ondersteuning van onderzoek

Op 20 mei 2019 heeft het College van Bestuur het Open Science beleid vastgesteld. Ook is besloten twee leden vanuit onze hogeschool te werven voor de gezamenlijke commissie Wetenschappelijke Integriteit. Daarbij komt er een vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit.

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

[Financieel overzicht valorisatie](#)

Onderzoek op het gebied van speerpunten

We voeren in verschillende constructies praktijkgericht onderzoek uit. Ons praktijkgerichte onderzoek vindt plaats in Centres of Expertise en kenniscentra, waarin de krachten van de lectoraten en de *schools* zijn gebundeld.

EnTranCe | Centre of Expertise Energy

EnTranCe | Centre of Expertise Energy draagt bij aan een snelle overgang naar een schone en betaalbare energievoorziening. In ons expertisecentrum ontmoeten wetenschappers, studenten, bedrijven, overheden en maatschappelijke instellingen elkaar om hun kennis te delen. Samen zorgen we voor de innovaties die hard nodig zijn voor de energietransitie. Tegelijkertijd versterken we de regionale kenniseconomie. EnTranCe | Centre of Expertise Energy onderzoekt de energietransitie van verschillende kanten. Met ons multidisciplinaire, toegepaste onderzoek dragen we direct bij aan de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening.

Kerncijfers

- Aantal betrokken lectoren: 9
- Aantal betrokken promovendi: 5
- Aantal betrokken studenten: 2018/2019: 94; 2019/2020: 139
- Aantal publicaties tot 31 december 2019: 29

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

[Resultaten van EnTranCe | Centre of Expertise Energy](#)

Centre of Expertise Healthy Ageing

Het Centre of Expertise Healthy Ageing wil met haar onderzoek- en innovatieprojecten de maatschappelijke transformatie van zorg naar leefbaarheid, preventie en zorg versnellen.

Health Hub Roden

Health Hub Roden staat midden in de wereld van medische technologie en Healthy Ageing. Het is een verbindende schakel tussen ondernemers, kennisinstellingen en de overheid en geeft vorm aan publiek-private samenwerking. Studenten en professionals werken er samen aan toegepast onderzoek en technologische innovaties in *cure* en *care*. Van de 65 partners werken er 24 – in diverse projecten - concreet samen met studenten en/of andere bedrijven.

Op 1 mei 2019 is de Health Hub verhuisd naar een grotere locatie in Roden. Daar zijn in de ondernemersvleugel inmiddels 9 bedrijven gevestigd (24 werkplekken). Bijna dagelijks komen groepen studenten naar Roden voor onderwijs en projecten op het terrein van zorgtechnologie. The Innovation Crew (TIC) – die structureel uit 10 tot 15 studenten (mbo en hbo) bestaat – werkt er een semester lang aan stage- en afstudeeropdrachten en aan *research and development*.

De stimulerende fysieke omgeving van Health Hub Roden brengt mensen samen. In december 2019 werd de komst van de 15.000ste student gevierd. Daarnaast zijn er ruim 7.000 overige bezoekers geteld. Allerlei organisaties vinden hun weg naar Roden om er – in een inspirerende omgeving - hun bijeenkomsten te organiseren.

Symposium

In november 2019 werd ons jaarlijkse symposium gehouden: het Symposium Centre of Expertise Healthy Ageing 2019. Dit jaar was het een samenwerking met dHealth Lab en de Health Hub Roden, tevens de locatie waar het congres plaatsvond. Het centrale thema was 'Technologische Ontwikkelingen in Zorg en Welzijn.' Door twee boeiende keynotes en elf workshops werden circa 175 bezoekers meegenomen in de nieuwste ontwikkelingen op dit terrein.

Rookvrije Hanze

Vanuit het speerpunt Healthy Ageing is een start gemaakt met het rookvrij maken van alle terreinen van onze hogeschool: Rookvrije Hanze. Ons initiatief loopt vooruit op een algeheel wettelijk verbod per 1 augustus 2020. In mei 2019 zijn alle rookvoorzieningen op onze locaties op de Zernike Campus verwijderd. Op drie plekken zijn rookabri's neergezet, uit de loop en uit het zicht. Handhavers hebben de taak gekregen om rokers naar deze plekken te verwijzen. Aanvullend is een breed pakket aan communicatiemiddelen ingezet, gericht op informeren en elkaar aanspreken. Ondanks de overlast die wordt ervaren rondom de drie rookplekken, is het roken op andere plekken daadwerkelijk verminderd. In het vierde kwartaal van 2019 zijn er plannen gemaakt om samen met Campus Groningen, de gemeente en de RUG de gehele campus rookvrij te krijgen per augustus 2020.

Nieuwe lectoren

- Het lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing is uitgebreid met een lector Kortdurende zorg en interprofessionele samenwerking bij kwetsbare ouderen.
- Het lectoraat Verpleegkundige Diagnostiek is uitgebreid met drie lectoren op het gebied van Familiezorg, Critical Care en Waardegedreven Zorg.
- Ook is in 2019 een nieuwe lector Integrale aanpak kindermishandeling benoemd. Deze leeropdracht maakt onderdeel uit van het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving.

Kerncijfers

- Aantal betrokken lectoren: 23
- Aantal betrokken promovendi: 25
- Aantal publicaties tot december 2019: 110
- Aantal betrokken studenten in 2019: 1.930
- Aantal innovatiewerkplaatsen: 27

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

[Resultaten van het Centre of Expertise Healthy Ageing](#)

Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen

Bij het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen komen onderwijs, onderzoek en het bedrijfsleven samen. Gezamenlijk wordt gewerkt aan het vertalen van kennis uit fundamenteel onderzoek naar innovatie in de beroepspraktijk. Deze samenwerking vindt plaats in innovatiewerkplaatsen. De belangrijkste innovatiewerkplaatsen zijn Krachtig MKB en de Digital Society Hub.

Eén keer per jaar organiseren we een interne conferentie voor alle betrokkenen. Tijdens deze bijeenkomst presenteren promovendi, docent- en studentonderzoekers en ook projectleiders van het Centre of Expertise Ondernemen hun onderzoek of project. De conferentie levert een interessant overzicht op van de actuele onderzoeken en projecten.

Binnen het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen werken we aan de volgende thema's, afgeleid van de Noordelijke Innovatie Agenda. Deze thema's komen terug in het onderzoeksprogramma:

- Digitalisering
- Internationalisering
- Human Capital
- Krachtig mkb
- Ondernemerschap

Betrokkenheid van studenten

Het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen betreft jaarlijks honderden studenten bij onderzoek. In totaal waren dat er in 2019 ruim 2.000. Studenten doen onder andere literatuuronderzoek, nemen enquêtes af, organiseren workshops, ontwikkelen nieuwe interventies, prototypes en software en doen effectmetingen. Zij werken mee aan onderzoeksprojecten van de lectoraten tijdens het reguliere onderwijs, in minoren, tijdens stages en bijvoorbeeld als afstudeeropdracht. Daarnaast werken studenten, docenten, onderzoekers en lectoren samen aan praktijkgerichte vraagstukken in innovatiewerkplaatsen.

Publicaties

In 2019 zijn door het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen 105 publicaties gepubliceerd. Ga voor alle publicaties naar de website van het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen.

Subsidies

Subsidies worden geworven op regionaal, nationaal en internationaal niveau, zoals respectievelijk EFRO, RAAK en Interreg. In 2019 heeft het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen subsidies verworven bij Interreg, Europese Commissie Horizon 2020, het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA, ZonMw en de Provincie Groningen.

Kerncijfers

- Aantal betrokken lectoren: 15
- Aantal betrokken promovendi: 30
- Aantal betrokken studenten: 2.000+
- Aantal publicaties tot december 2019: 105
- Aantal masteropleidingen: 4
- Aantal betrokken schools: 8
- Aantal projectpartners: 200+
- Aantal internationale projecten: 10+
- Aantal midden- en kleinbedrijf betrokken: 1.000+

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

Resultaten van het Marion van Os Centrum voor Ondernemerschap

Kenniscentrum Biobased Economy

In het Kenniscentrum Biobased Economy werken lectoren, promovendi, docenten en studenten samen met bedrijfsleven, overheid en andere kennisinstellingen om nieuwe biobased producten, processen en bedrijvigheid te ontwikkelen die aansluiten op de vraag van de markt.

Enkele voorbeelden zijn toepassingen op koolhydraten, nieuwe processen voor groene chemie, groene extractie van actieve plantaardige inhoudsstoffen en CO₂-reductie. Toepassingen worden ontwikkeld voor farmacie, cosmetica, de chemische industrie en de voedingsindustrie.

Ook wordt er binnen het Kenniscentrum Biobased Economy onderzoek gedaan naar het ontwikkelen en toepassen van slimme sensortechnologie voor de digitalisering van industriële processen. Hierbij ligt de focus op de verandering van productiemogelijkheden binnen de biobased economie. Zo wordt onderzocht hoe biobased processen geoptimaliseerd kunnen worden met behulp van slimme sensoren. Met het onderzoek draagt het kenniscentrum bij aan de transitie naar een duurzame economie die gebaseerd is op groene grondstoffen (uit gewassen en zijstromen uit de landbouw en de voedingsmiddelenindustrie) in plaats van op fossiele grondstoffen.

Ook wil het Kenniscentrum Biobased Economy met alle onderzoeksactiviteiten een andere manier van kijken naar productontwikkeling stimuleren. Al in de ontwerpfase van een product zou rekening moeten worden gehouden met de grondstoffen en onderdelen die gebruikt worden, zodat ze later opnieuw kunnen worden ingezet als grondstof of als component in een ander productieproces. Zo wordt minder afval geproduceerd, wat leidt tot minder vervuiling en energiebesparingen.

Samenwerkingspartners

Bij de onderzoeksprojecten werken we nauw samen met belangrijke partners uit het hoger onderwijs in binnen- en buitenland, te beginnen bij alle andere noordelijke hogescholen, de Rijksuniversiteit Groningen en Wageningen University & Research. Voorbeelden van buitenlandse samenwerkingspartners uit het hoger onderwijs zijn Aarhus Universitet in Denemarken, Universität Oldenburg in Duitsland en Belgorod National State University in Rusland.

Voorbeelden van belangrijke samenwerkingspartners uit het bedrijfsleven zijn biotechbedrijven Syncom B.V. en BIONND en adviesbedrijf KNN. De onderzoeksprojecten van het Kenniscentrum Biobased Economy worden gesubsidieerd vanuit verschillende regionale, interregionale, nationale en internationale subsidieprogramma's. Zo levert het KCBBE een bijdrage aan grote Europese projecten die worden gesubsidieerd vanuit de programma's Horizon2020 en Interreg Europe. Ook het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) zijn belangrijke subsidieverstrekkingen voor het onderzoek van het Kenniscentrum Biobased Economy. Verder wordt het onderzoek van het kenniscentrum medegefinancierd door regelingen van regieorgaan SIA, zoals RAAK-mkb en KIEM-hbo.

Het kenniscentrum is met zijn lectoraten, lectoren en onderzoeksgebieden betrokken bij acht opleidingsoverstijgende innovatiewerkplaatsen: Zernike Advanced Processing, Man Made Blue Zone, Hemp Design Factory, Krachtig MKB, Future Food Living Lab, Voeding en Allergie, Innovatiehub Oost-Groningen, Malnutrition en EnTranCe. Zo zijn met veel opleidingen van de hogeschool verbindingen ontstaan.

Nieuwe lectoren

- Het lectoraat Biobased Ingredients and Materials is uitgebreid met een lector op het gebied van Data Science for Life Sciences and Health.
- Bij het lectoraat Biobased Society is een lector benoemd op het gebied van Biobased Business Valorisation.

Kerncijfers

- Aantal betrokken lectoren: 7
- Aantal betrokken promovendi: 3
- Aantal betrokken studenten: 300
- Aantal onderzoeksprojecten: 16
- Aantal innovatiewerkplaatsen: 8

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

[Resultaten van het kenniscentrum Biobased Economy](#)

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

De doelstelling voor het onderwijs van Kenniscentrum Kunst & Samenleving is het (door)ontwikkelen van bestaande en nieuwe praktijken voor kunstenaars en musici.

Er is een natuurlijke verbinding met de Academie Minerva en Prins Claus Conservatorium. Binnen Academie Minerva werkten zo'n 80 studenten aan projecten van het lectoraat Image in Context en lectoraat Art & Sustainability via offcourses (keuzevakken) gekoppeld aan de onderzoeklijnen van het lectoraten.

Bacheloropleidingen

- Autonome Beeldende Kunst
- Bedrijfskunde
- Chemie
- Docent Muziek
- Docent Beeldende Kunst & Vorming
- Facility Management
- HBO Rechten
- Industrieel Product Ontwerpen
- Lerarenopleiding
- Muziek
- Popular Culture
- Vormgeving

Masteropleidingen

- Data Science for Life Sciences
- FMI Master
- Master of Music
- Kunsteducatie

Betrokken schools

Bij het kenniscentrum Kunst & Samenleving zijn de volgende acht *schools* betrokken: Prins Claus Conservatorium, Academie Minerva, Pedagogische Academie, Facility Management, Instituut voor Engineering, Instituut voor Rechtenstudies, Instituut voor Life Science & Technologie, Instituut voor Bedrijfskunde.

Music & Healthcare

'Music & Healthcare' is een nieuwe onderwijsmodule die masterstudenten van het Prins Claus Conservatorium voorbereidt om in twee verschillende gezondheidszorg-contexten te spelen: in ziekenhuizen (Meaningful Music in Healthcare-praktijk) en in verzorgingshuizen (Muziek en Dementie Praktijk). In beide praktijken gebruikten teams van musici persoonsgerichte improvisatie in het moment om communicatie tot stand te brengen met één persoon of meerdere personen en hun verzorgers in de zorgcontext. De module heeft in 2019 voor het eerst plaatsgevonden. Aan de basis van deze onderwijsmodule stond het onderzoek van lectoraat Lifelong Learning in Music.

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

- [resultaten van het kenniscentrum Kunst & Samenleving](#)

Kenniscentrum NoorderRuimte

Het doel van Kenniscentrum NoorderRuimte is Noord-Nederland beter en sterker maken.

Nieuwe lectoren

- Het lectoraat Facility Management is uitgebreid met een lector op het gebied van Gezonde Stad.

Kerncijfers

- Aantal betrokken lectoren: 7
- Aantal betrokken promovendi: 23
- Aantal betrokken studenten: circa 370 van 19 verschillende opleidingen
- Aantal publicaties tot december 2019: 72
- Subsidies: 4 regionale, 12 nationale en 5 internationale subsidies
- Aantal innovatiewerkplaatsen: 7

Zie bijlagen praktijkgericht onderzoek

[Resultaten van het kenniscentrum NoorderRuimte](#)

Hanze Honours College

Het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving opereert samen met het Hanze Honours College als het expertisecentrum voor honoursonderwijs. Het team van dertien onderzoekers doet in een internationale context onderzoek naar talentontwikkeling en honoursonderwijs. Het lectoraat heeft een leidende rol in het European Honors Council. Dit is een netwerk van Europese kennisinstellingen dat in juni 2016 is opgericht.

Sinds zomer 2017 is het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving penvoerder van het Erasmus project CoTalent. Doel van dit project is docenten in het hoger onderwijs in Europa instrumenten aan te bieden om talentonderwijs te bevorderen, zodat talentvolle studenten het beste uit zichzelf kunnen halen. Dit project wordt zomer 2020 afgesloten met een internationale honoursconferentie in Groningen.

In het Exchange-project hebben negen teams van vijf verschillende onderwijsinstellingen gewerkt aan de transfer van honoursonderwijs naar het reguliere onderwijs. De teams bestonden uit docenten, studenten en een manager. Daarnaast is in dit project onderzoek gedaan naar opvattingen over excellentie. Door middel van een vragenlijst is de cultuur van excellentie in kaart gebracht onder honours- en reguliere studenten van acht verschillende opleidingen en bijbehorende honoursprogramma's. Ook is er een conceptueel framework ontwikkeld (FACE), dat docenten, studenten en managers kunnen gebruiken om met elkaar in gesprek te gaan over hun opvattingen over excelleren en talent, zowel binnen als buiten het honoursonderwijs.

Het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving heeft maart 2019 een Erasmus KA3 aanvraag ingediend STEAM+. Deze aanvraag is in de zomer van 2019 door de EU toegekend.

Publicaties

Kijk hier voor een overzicht van alle publicaties.

Nieuwe lectoren

- Het Centrum voor Talent en Leren is uitgebreid met een lector Wederkerigheid in leernetwerken.

Internationalisering van onderzoek en innovatie

Het onderzoek op onze hogeschool krijgt steeds meer een internationale dimensie.

De kenniscentra en Centres of Expertise werkten in 2019 verder aan het verstevigen van de internationale contacten. Er zijn internationale netwerken gevormd, die onder meer gericht zijn op het aangaan van strategische partnerschappen en het aanboren van Europese subsidiebronnen. Belangrijke inhoudelijke speerpunten hierbij zijn Energie, Healthy Ageing, Innovatie, Ondernemerschap en Excellentie.

Voorbeelden van internationale samenwerking

- EURADA, de Europese Agency of Development Agencies in Brussel, heeft Gebiedscoöperatie Westerkwartier als een van de beste regionale innovaties beoordeeld. Dit is een model van coöperatief ondernemen.
- De Europese Commissie reikte 'Michelinsterren' uit voor de beste Healthy Ageing-regio's. Noord-Nederland behaalde – onder aanvoering van Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) – voor de tweede keer de maximale score. Wij zijn een belangrijke partner van het HANNN en hebben mede met het Centre of Expertise Healthy Ageing bijgedragen aan het behalen van deze vier sterren.
- Diverse van onze onderzoekers hebben hun onderzoek in het buitenland gepresenteerd. Zo waren we vertegenwoordigd tijdens conferenties of symposia van:
 - de Swedish Nutrition Foundation
 - the Finnish Sport Association for Persons with Disabilities
 - the European Real Estate Society
 - the European Facility Management Conference
 - the High Technology Small Firms (HTSF) Conference
 - the International Association of People-Environment Studies
 - DEMAND (Dynamics of Energy, Mobility and Demand)
 - the European Society for Clinical Nutrition and Metabolism
 - the International Association of Logopedics and Phoniatics
- In 2019 is in Groningen het European Gas Technology Congres georganiseerd, mede door onze hogeschool.
- Het Energy Transition Centre (EnTranCe) ontving een groot aantal internationale delegaties, onder meer uit Finland, Litouwen, Rusland en Zuid-Korea.
- We acteren actief in diverse Europese netwerken, zoals Energie Expertise Netwerk van de Benelux, Enterprise Europe Network, Knowledge4Innovation, ERRIN, Nether, EUREC en Dutch Network Brussels.
- UAS NL, een netwerk van 15 hogescholen opgericht om te werken aan een duidelijk, herkenbaar profiel van 'applied sciences' in de Europese Unie.

Innovatie en valorisatie

We ondersteunen bedrijven en instellingen in Noord-Nederland met praktijkgerichte kennis. Zo leveren we een fundamenteel bijdrage aan de innovatie van de regionale kenniseconomie.

Hanze Ontwerpfabriek

De Hanze Ontwerpfabriek helpt teams van studenten, docenten, medewerkers en externe professionals bij het uitwerken van innovatiegerichte vraagstukken. Met creatieve onderzoeksmethoden en door te werken in multidisciplinaire teams, stimuleert de Hanze Ontwerpfabriek een ondernemende houding en kennisuitwisseling.

De Hanze Ontwerpfabriek helpt innovaties verder te ontwikkelen en naar de markt te brengen. Op de locatie op de Zernike Campus komen creativiteit en techniek samen, kan geëxperimenteerd worden met digitale mogelijkheden en kunnen in een unieke omgeving prototypes worden ontwikkeld. De Hanze Ontwerpfabriek werkt verder samen met externe partijen zoals Triade, O2G2, Hogeschool Rotterdam, Rijksuniversiteit Groningen, gemeente Groningen, IBM, Noorden Duurzaam, ZIENN en het Festival of Entrepreneurial Learning.

Northern Knowledge

Northern Knowledge is een consortium voor valorisatie en ondernemerschap. Het richt zich op het optimaal benutten van kennis, om zo innovatie te stimuleren en bij te dragen aan een sterke noordelijke regio. Onze hogeschool is via het Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen vertegenwoordigd in het Programme Board.

Bedrijfsvoering

Bestuur

Goed bestuur is voor onze hogeschool een belangrijk uitgangspunt. Het College van Bestuur onderschrijft de branchecode Goed Bestuur HBO (2013) en volgt de voorschriften ervan.

Good governance

De branchecode Goed Bestuur omvat algemeen aanvaardbare uitgangspunten over de wijze waarop bestuur en toezicht daarop zou moeten plaatsvinden. Onze hogeschool streeft deze code na en heeft deze vertaald naar een Governancecode, waarin de verschillende elementen zijn uitgewerkt in een intern normenkader.

In 2019 heeft de regiegroep Governance deze Governancecode geactualiseerd en aangevuld. Alle elementen zijn geborgd en de verantwoordelijkheden zijn belegd.

Declaraties CvB

2019	CvB gezamenlijk	H.J. Pijlman	P. van der Wijk	L.J.M. Verhofstad	P.H.J. Smeets	Totaal
Overige kosten	2.025,44	3.471,73	960,00	1.920,00	727,08	9.104,25
Reiskosten binnenland	81,00	850,44	860,67	1.127,35	-	2.919,46
Reiskosten buitenland	-	1.473,57	209,81	2.764,86	-	4.448,24
Representatie	5.357,81	138,25	605,00	533,31	-	6.634,37
Totaal	7.464,25	5.933,99	2.635,48	6.345,52	727,08	23.106,32

Toelichting:

De verantwoording is gebaseerd op het in 2018 vastgestelde declaratiereglement Hanzehogeschool Groningen. Deze is opgesteld conform Handreiking bestuurskosten declaraties 2016 (inclusief update 2018), welke vanuit de Vereniging Hogescholen is opgesteld en aan de minister van OCW aangeboden. Medio december 2016 heeft de minister de handreiking akkoord bevonden.

De vermelde bedragen hebben betrekking op declaraties ingediend gedurende het kalenderjaar 2019 danwel facturen die rechtstreeks door de Stichting Hanzehogeschool aan een leverancier van goederen of diensten zijn vergoed en de uitgaven die via een creditcard lopen.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen bestuurskosten en organisatiekosten. Bij bestuurskosten gaat het om de kosten die direct aan de uitoefening van de bestuurstaak door de bestuurders gebonden zijn. Organizekosten omvatten alle kosten die voortvloeien uit de reguliere bedrijfsvoering van de organisatie. Indien kosten door twee of drie bestuurders gezamenlijk worden gemaakt, worden deze in de kolom 'CvB gezamenlijk' verantwoord. Daar waar de betreffende kosten betrekking hebben op meerdere personen of afdelingen, wordt enkel het collegedeel verantwoord.

In de jaarrekening staat het overzicht van de bezoldigingen van de leden van het College van Bestuur.

Medezeggenschap

De Hogeschoolmedezeggenschapsraad (HMR) is het hoogste vertegenwoordigende orgaan voor studenten en medewerkers van de Hanzehogeschool. De HMR bestaat uit negen studentleden en negen personeelsleden die respectievelijk jaarlijks en iedere twee jaar worden gekozen.

In 2019 zijn verkiezingen gehouden voor beide geledingen. Het opkomstpercentage bij de verkiezingen voor de studentgeleding is jammer genoeg gedaald van 19,7 procent naar 15,2 procent. Het opkomstpercentage bij de verkiezingen voor de personeelsgeleding is gedaald van 35,0 procent naar 29,9 procent. De verkiezingen zijn voorspoedig verlopen, mede dankzij de inspanningen van de verkiezingscommissie.

Het dagelijks bestuur van de HMR heeft structureel overleg met de voorzitters van de decentrale medezeggenschapsraden. In deze overleggen worden kennis en ervaringen uitgewisseld. In 2019 heeft dit overleg viermaal plaatsgevonden. Daarnaast heeft een afvaardiging van de HMR op regelmatige basis contact met de Raad van Toezicht en de centrale medezeggenschapsraden van andere noordelijke hogescholen. Verder participeert de HMR in de landelijke vereniging van medezeggenschapsraden van hogescholen, woont een vertegenwoordiger van de HMR de vergaderingen van het overleg vakorganisaties als toehoorder bij en heeft de HMR gesproken met de bedrijfsarts.

Iedere cyclus, bestaande uit drie of vier weken, heeft de HMR in een overlegvergadering gesproken met het College van Bestuur. In 2019 heeft de HMR ingestemd met de begroting en veel andere voorstellen. De HMR heeft het plan van de Hanze Studentenbelangen Vereniging om binnen onze hogeschool een aanbod van studentpsychologen te creëren aangescherpt, omarmd en voorgelegd aan het College van Bestuur. Het college heeft dit voorstel overgenomen.

De HMR heeft vol overtuiging en unaniem ingestemd met het plan kwaliteitsafspraken. De instemming is gebaseerd op de voorgenomen investeringen in de kwaliteit van het onderwijs, het draagvlak in de organisatie en de betrokkenheid van de medezeggenschap. De HMR is het afgelopen jaar intensief betrokken geweest bij de totstandkoming van de afspraken. Zowel procesmatig als inhoudelijk is hier doorlopend aandacht aan besteed. De werkwijze waarin de inhoud letterlijk is opgehaald vanuit de organisatie, is de HMR zeer bevallen.

Zie bijlagen Bestuur & organisatie

[Overzicht van HMR-leden](#)

Klachten en beroepszaken

In 2019 kwamen 226 beroepszaken of bezwaarschriften binnen bij het College van Beroep voor Studenten. In 2018 waren dat er 236.

De Commissie van Advies voor Beroep- en Bezwaarschriften voor het personeel kreeg in 2019 één verzoek voorgelegd. In 2018 had de commissie geen verzoek ontvangen.

Bij de Klachtencommissie Ongewenste Omgangsvormen is in 2019 net als in 2018 geen klacht binnengekomen.

Ook de Commissie Klokkenluidersregeling kreeg in 2019, net als in 2018, geen melding binnen.

In 2019 zijn er 41 overige klachten binnengekomen bij het Bureau Klachten en Geschillen. In 2018 waren dat 38.

Bij het College van Beroep voor het Hoger Onderwijs zijn in 2019 naar aanleiding van uitspraken van het College van Beroep voor Studenten twee personen in beroep gegaan. In 2018 waren dit er vier.

Tabel: Klachten en beroepszaken

	2019	2018	2017	2016
College van Beroep voor Studenten	226	236	319	310
Commissie van Advies voor Beroep- en Bezwaarschriften	1	-	1	2
Klachtencommissie Ongewenste Omgangsvormen	-	-	1	1
Commissie Klokkenluidersregeling	-	-	-	-
Overige Klachten	41	38	44	25
College van Beroep voor het Hoger Onderwijs	2	4	4	1

Bescherming persoonsgegevens

In 2019 hebben we veel aandacht besteed aan datamanagementplannen (DMP's) voor onderzoeken waarbij persoonsgegevens worden verwerkt. De Corporate Security Officer beoordeelt samen met de Ehtische Advies Commissie alle ingediende DMP's op het zorgvuldig verwerken van persoonsgegevens volgens de eisen van de AVG. We hebben privacyvragen uit de organisatie beantwoord, onder andere over de inzet van audio en videomedia in het onderwijs en de interpretatie van de Uitvoeringswet AVG. Verder hebben we verwerkersovereenkomsten beoordeeld bij nieuwe contractuele verplichtingen.

Met de Contactpersonen Verantwoorde Informatiehuishouding (CVI) van alle *schools*, stafbureaus en kenniscentra hebben we de in studiejaar 2018/2019 gedocumenteerde verwerkingen besproken. Waar nodig zijn aangepaste processen doorgevoerd. Dit blijft een jaarlijks terugkerende activiteit.

Belangrijke externe ontwikkelingen

De aardbevingen die door de gaswinning worden veroorzaakt, bereikten in 2014 de stad Groningen en daarmee ook onze hogeschool. Ons standpunt is dat veiligheid van onze studenten en medewerkers altijd op de eerste plaats komt. We doen er alles aan om ervoor te zorgen dat maximaal aan de veiligheidseisen wordt voldaan.

Aardbevingsbestendige gebouwen

Sinds 2014 onderhandelen we met de NAM, onder meer over de (ver)bouw van de gebouwen rondom de Van OlstToren aan het Zernikeplein 7 (project ZP7). De voorbereidingen hiervoor werden eind 2014 stilgelegd om te bekijken of het toenmalige ontwerp aardbevingsbestendig was. Al snel bleek dat er op tal van punten aanpassingen nodig waren. Eind 2017 hebben we over de financiële consequenties hiervan met de NAM overeenstemming bereikt. In het voorjaar van 2018 zijn we gestart met de (ver)bouw, vier jaar na de geplande datum.

Om te berekenen hoe sterk een gebouw moet zijn om te voldoen aan de in Nederland gehanteerde veiligheidsnorm voor gebouwen, wordt de Nederlandse Praktijk Richtlijn (NPR) gebruikt. De kennis over de aard en sterkte van de aardbevingen ontwikkelt zich voortdurend en de NPR ontwikkelt mee. In de opeenvolgende versies van de NPR (2015, 2017 en 2018) zijn de waardes voor de aardbevingsbelastingen gedaald, ook vanwege de lagere afname van gas. Medio 2019 hebben we het besluit genomen om de NPR versie 2018 te hanteren voor het project ZP7. De lagere aardbevingsnormen uit deze NPR zijn gunstig voor het bouwproces.

Schademeldingen

Wanneer een aardbeving leidt tot schade aan onze gebouwen, hebben we contact met de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (TCMG). Het TCMG neemt – onafhankelijk van de NAM en de overheid – beslissingen over de oorzaak van de schade en de schadevergoeding.

Op 22 mei 2019 werd Westerwijtwerd getroffen door een zware aardbeving met 3.4 op de schaal van Richter. Aan de gebouwen van onze hogeschool zijn diverse schades geconstateerd die mogelijk door deze aardbeving zijn ontstaan. Het zijn voornamelijk esthetische schades.

Financieel beleid

Voor een gezonde financiële positie werkt onze hogeschool met een planning-en-controlcyclus per studiejaar. Deze cyclus is beleidsmatig opgezet. Alle ondersteunende processen zijn hierop ingericht en worden vanuit deze gedachte bestuurd.

Dankzij deze cyclus kunnen de onderwijsprocessen en de ondersteunende processen elkaar goed ondersteunen. De cyclus geeft voldoende bouwstenen voor de interne beheersing. Dit, aangevuld met goede financiële managementinformatie, zorgt ervoor dat onze financiële positie gezond blijft.

Financiële positie

Bij de invoering van het leenstelsel heeft de minister een beroep gedaan op de onderwijsinstellingen om, vooruitlopend op de later vrijkomende middelen, alvast te starten met aanvullende investeringen in onderwijs en onderzoek. Onze hogeschool heeft hieraan gehoor gegeven. Sinds het studiejaar 2018/2019 werken we weer met een sluitende begroting. In de drie voorgaande jaren was sprake van tekortbegrotingen. Ons eigen vermogen is daardoor afgenomen, maar onze solvabiliteit blijft boven de norm van 30 procent. In de paragraaf continuïteit geven we meer in detail weer hoe deze investeringen invloed hebben op onze financiële positie.

Ons resultaat over 2019 was 1,5 miljoen euro positief. Het resultaat is daarmee ook 1,5 miljoen euro positiever dan de begroting, die een nulresultaat voorzag. Er zijn enkele belangrijke afwijkingen ten opzichte van de begroting. Er is voor 8,7 miljoen euro aan extra baten gerealiseerd, waarbij de Rijksbijdragen 7,4 miljoen euro hoger waren dan begroot. Ook de baten uit externe subsidies zijn meer dan begroot. De personele lasten zijn ten opzichte van de begroting met 5,4 miljoen euro overschreden, als gevolg van extra inhuur van derden en een aanvullende dotatie aan de personele voorzieningen. De reguliere salarislasten daarentegen zijn juist lager dan begroot. Daarnaast zijn de huisvestingslasten over 2019 hoger uitgevallen. Deze stijging komt vooral door de bouwactiviteiten en daaraan gelieerde extra kosten, zoals tijdelijke huisvesting. Ten slotte is een belangrijke oorzaak van het verschil dat we sturen op studiejaar en niet op kalenderjaren. De begroting voor 2019 is een technische uitwerking van de studiejaarbegrotingen 2018/2019 en 2019/2020.

Als gevolg van bovenstaand resultaat over 2019 en de gewijzigde balansposities zijn ook de financiële kengetallen over 2019 gewijzigd. De solvabiliteit (inclusief voorzieningen) bedraagt per 31 december 2019 37 procent (2018: 39 procent). De solvabiliteit blijft daarmee boven de signaleringsgrens van OCW van 30 procent. De liquiditeit is gedaald van 89 procent naar 85 procent. Belangrijkste oorzaak hiervan is een in 2020 af te lossen langlopende lening van 10 miljoen euro. In de jaarrekening gaan we verder in op de cijfers ten opzichte van de begroting 2019.

Financiële risico's

Onze hogeschool maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten. Deze stellen onze organisatie bloot aan markt-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico's. Om deze risico's te beheersen, hebben we beleid opgesteld, inclusief een stelsel van limieten en procedures.

Onze organisatie zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen en maakt geen gebruik van derivaten.

De vorderingen uit hoofde van debiteuren zijn getoetst op inbaarheid en, voor zover nodig geacht, voorzien. Voor de kredietrisico's inzake de overige vorderingen is geen voorziening opgenomen.

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd.

De organisatie loopt geen significante liquiditeits- en kasstroomrisico's.

Treasury

Ons treasurybeleid is vastgelegd in het Treasurystatuut. De doelstelling van het treasurybeleid is het borgen van de financiële continuïteit van de hogeschool en het minimaliseren van de financieringskosten, met behoud van onze financiële autonomie.

Ons treasurybeleid heeft de volgende uitgangspunten:

- We hanteren een zodanige solvabiliteitsratio dat de toegang tot de kapitaalmarkt gewaarborgd is.
- We houden een zodanige omvang van de liquide middelen en de kredietruimte aan dat we steeds aan onze kortetermijnverplichtingen kunnen voldoen.
- Om de financiële continuïteit te waarborgen, moeten de financiële risico's beheerst worden. Op het gebied van treasury gaat het om rente-, krediet- en valutarisico's.

De treasury is als volgt georganiseerd:

- Het College van Bestuur stelt het treasurybeleid vast en voert het uit.
- Het Treasurycomité adviseert over de hoofdlijnen van het treasurybeleid en het vaststellen van kaders.
- De Raad van Toezicht houdt toezicht op het treasurybeleid en autoriseert uitzonderingen.

De verdere treasuryfunctie is binnen het stafbureau Financieel Economische Zaken ondergebracht.

Vanaf 2005 hebben we leningen afgesloten bij het ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Het doel is uiteindelijk zo efficiënt mogelijk te lenen, zodat er weinig overtollige liquiditeiten aanwezig zijn. Hierdoor blijven de rentekosten zo laag mogelijk.

In november 2017 zijn we met het ministerie van Financiën een aanvullende financiering overeengekomen van 43,5 miljoen euro in de vorm van een langlopende lineaire lening met een looptijd tot 2034. De lening is bestemd voor de financiering van voorgenomen bouwwerkzaamheden. De eerste tranche van 25 miljoen euro is in december 2017 verstrekt en de tweede tranche van 7 miljoen euro in december 2018. In december 2019 hebben we het resterende deel van 11,5 miljoen euro ontvangen.

Door het aangaan van deze aanvullende financiering zijn onze financieringslasten over 2019 gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. De rentebaten zijn over 2019 laag, net als in de voorgaande jaren, door een blijvend lage rentevergoeding op de uitstaande tegoeden. Gedurende 2019 hadden we geen beleggingen uitstaan. Het beleid voor beleggen en belenen is vastgelegd in het Treasurystatuut en wordt door het Treasurycomité gevolgd.

In 2019 is het Treasurycomité meerdere malen bij elkaar geweest om de liquiditeit van de hogeschool te bespreken.

Huisvesting

Project ZP7

Met de nieuw- en verbouw van de Van OlstToren aan Zernikeplein 7 (project ZP7) willen we blijven investeren in een optimaal studeer- en werkklimaat in een inspirerende omgeving. Het project ZP7 is momenteel ons grootste bouwproject.

Het ontwerp van ZP7 is gemaakt door JHK Architecten. Een belangrijk onderdeel van het ontwerp is de boulevard, die haaks op het Atrium staat en ruimte geeft aan zit- en studieplekken. Aan de boulevard komen verder een horecagelegenheid, een reprovoorziening, de dansopleiding van Lucia Marthas, de Mediatheek, Hanzepro en een conferentieruimte. Daarnaast worden binnen het project nog vier *schools* en alle Bedrijven & Staven gehuisvest. De planvorming voor dit project dateert uit oktober 2014, maar liep vertraging op door de aardbevingsproblematiek.

Het eindresultaat is een vernieuwd campusgebouw met een oppervlakte van bijna 35.000m². De oplevering van het totale project staat gepland in 2022.

Samen met aannemer BAM Bouw en Techniek is in 2019 gewerkt aan het voortzetten van de nieuw- en verbouw van ZP7. In de zomervakantie 2019 is het eerste nieuwe bouwdeel opgeleverd: fase 1 van de A-vleugel. Vervolgens zijn de bouwdelen B en C gesloopt. Na deze sloopwerkzaamheden is de fundering gemaakt, waarna er gestart is met de plaatsing van de staalconstructie voor fase 2 van de A-vleugel. Geheel volgens planning was dit eind december 2019 gereed.

Doordat er gefaseerd wordt gewerkt, zijn er tijdens de onderwijsvrije periodes veel verhuisbewegingen. Dit moet de overlast voor studenten, medewerkers en bezoekers beperken.

Nieuwe huisvesting opleiding Industrieel Product Ontwerpen

De opleiding Industrieel Product Ontwerpen was tot 1 september 2019 gehuisvest in een tijdelijk gebouw naast het Willem-Alexander Sportcentrum. Vanwege de werkzaamheden aan de Zernikelaan was het noodzakelijk dit gebouw te ontmantelen. In de zomer van 2019 is nieuwe huisvesting voor deze opleiding gerealiseerd. Het nieuwe gebouw staat naast EnTranCe, wat heeft geleid tot synergie en samenwerking.

Vanwege het specifieke karakter van de opleiding is gekozen voor een gebouw waarin behalve collegeruimtes ook werkplaatsen zijn. Er is een specifieke werkplaats om prototypes te bouwen. Op de schil van het gebouw zijn 3D-afbeeldingen geprint. Dit zijn ontwerpen van studenten en docenten van deze opleiding.

TechHUB Assen

De elektrotechniek major Sensor Technology van de School of Engineering was tot de zomer van 2019 gehuisvest in een gebouw aan de Industrieweg 34 in Assen, het Hanze Institute for Technology. In de zomer van 2019 hebben delen van deze opleiding en de volledige master Smart Systems Engineering hun intrek genomen in een pand aan de Industrieweg 1, ook in Assen. In de tweede helft van 2019 zijn ook andere partners toegevoegd aan het gebouw.

In het nieuwe gebouw is onderwijs gecombineerd met een innovatiewerkplaats, waardoor gezamenlijk met het regionale bedrijfsleven de TechHub Assen is ontstaan. In dit gebouw is behalve reguliere collegeruimtes een groot 'Maaklab' gehuisvest. Het naastgelegen Drenthe College maakt ook gebruik van het Maaklab, waardoor meer samenwerking is ontstaan. Onze hogeschool is hoofdhuurder van het gebouw.

Herinrichting Zernikelaan

In 2017 is het ontwerp voor de herinrichting van de Zernikelaan vastgesteld. Het plangebied voor de nieuwe inrichting van deze centrale as door de Zernike Campus begint bij de aansluiting op de noordelijke ringweg en loopt tot het Kernfysisch Versneller Instituut.

In januari 2019 is de uitvoering van het ontwerp gegund aan aannemer Oosterhof Holman. Belangrijke voorwaarden voor gunning waren een duurzame bedrijfsvoering en samenwerking met onderwijs- en onderzoeksorganisaties op de Zernike Campus. Met de aannemer is overeengekomen dat veiligheid, bereikbaarheid en vroegtijdige communicatie een hoge prioriteit hebben. Dit is vooral noodzakelijk vanwege de diversiteit aan vervoerbewegingen: fietsverkeer, voetgangers, bussen, auto's. Mede daarom is het noodzakelijk dat overlastveroorzakende werkzaamheden uitgevoerd worden gedurende de zomerperiodes.

In de zomer van 2019 zijn bij de hoofdentree van de Zernike Campus de wegen, fietspaden en de afritten van de ringweg vernieuwd. Ook zijn er verkeerslichten geplaatst bij de afritten. Door deze maatregelen is een soepele doorstroom van autoverkeer ontstaan en is de veiligheid voor fietsers verbeterd. De fietspaden langs de Zernikelaan worden beurtelings aangepakt.

Informatievoorziening en informatisering

ICT speelt een onmiskenbaar grote rol in de manier waarop het onderwijs wordt vormgegeven en onze organisatie wordt ingericht.

Door maatschappelijke en technologische ontwikkelingen ontstaan nieuwe mogelijkheden om door de inzet van IT het onderwijsproces en de bedrijfsvoering slimmer en efficiënter in te richten. Daarnaast drukken de ontwikkelingen in de IT een belangrijke stempel op het onderwijs zelf. Hierbij gaat het niet alleen om de voorbereiding van studenten op de digitale samenleving, maar ook om de wijze waarop wij onderwijs geven en onderzoek doen. Met de missie 'We make IT possible' staat ons Stafbureau Informatisering ten dienste van de medewerkers en studenten. Door het leveren van informatiedienstverlening dragen we bij aan het realiseren van de organisatiedoelstellingen.

Informatisering werkt met zes doelstellingen die leidend zijn voor de activiteiten. Het betreft: onderwijs op maat, onderzoek op de kaart, een optimale samenwerking, een efficiënte bedrijfsvoering, een stabiele- en up-to-date basis en veilig en professioneel gedrag.

Informatieveiligheid

Informatiebeveiliging en privacy vergt voortdurende aandacht. Of het nu gaat om de registratie van persoonsgegevens, het opnemen van colleges, het op de juiste wijze archiveren van documenten of om de permanente alertheid van medewerkers op informatiebeveiliging en schadelijke software. Mede door de invoering van Hanze Beveiligde Toegang zijn de systemen voor medewerkers een stuk veiliger geworden. Desondanks is en blijft waakzaamheid geboden.

Regelingen voor gebruik ICT-voorzieningen

Het College van Bestuur heeft in 2019 geactualiseerde regelingen vastgesteld voor ICT-voorzieningen voor medewerkers en studenten. De regeling voor studenten is ook onderdeel van het studentstatuut. Deze regelingen en de Uitvoeringsregeling AVG bevatten concrete gedragsregels over het gebruik van het persoonlijke account, de omgang met e-mail, de beveiliging van gegevens en apparaten en het online gedrag. Op verzoek van de medezeggenschapsraad is een communicatieplan gemaakt voor het invoeren van de regelingen, onder andere in het introductieprogramma voor studenten en medewerkers.

Informatieveiligheid

Het aantal beveiligingsincidenten met hoge impact is toegenomen en daarmee ook het aantal potentiële datalekken (17) en de gemelde datalekken (8). Cybercriminelen beschikken over geavanceerde middelen om kwetsbaarheden vrijwel onmiddellijk nadat ze bekend zijn geworden, te gebruiken. In de media is veel aandacht besteed aan incidenten bij publieke organisaties met hoge impact. Het is niet de vraag of, maar wanneer de Hanzehogeschool getroffen zal worden door een gerichte aanval. Het toegenomen dreigingsniveau vereist blijvende investering in verhoogde 'dijkbewaking', veerkracht en reactievermogen. Uit een beoordeling van de uitgevoerde risicoanalyses, gemaakt op basis van bekende en erkende kwetsbaarheden en de effectiviteit van getroffen en voorgenomen maatregelen, blijkt dat sturing en commitment bij het management nodig zijn. Dat staat op gespannen voet met de ingezette overgang naar zelforganisatie, agile en scrum die binnen de stafafdeling Informatisering is omarmd.

Van vitaal belang blijft investeren in aantoonbare kennis en vaardigheden van het ICT-personeel, het up-to-date maken en houden van apparatuur en software, het monitoren van afwijkend verkeer en het daadwerkelijk implementeren van de aanbevolen beveiligingsinstellingen. Minstens zo'n grote achilleshiel is het gedrag van medewerkers en studenten. Dit is niet nieuw, maar de impact en de gevolgen worden steeds groter. Ook dit kost voortdurende investeringen om de kennis en het bewustzijn van medewerkers en studenten op een hoger plan te brengen

Digitaal in onderwijs

Informatisering ondersteunt de schools en docenten met het digitaliseren van het onderwijs. Hierin richten we ons op de digitale vaardigheden van docenten, de inzet van digitale *tools* in de lessen en het leerproces van de student. De lessen worden interactiever, met gebruik van online lesmateriaal, gedifferentieerd naar kennis en kunde van de student. Virtual Reality heeft zijn intrede gedaan in een aantal opleidingen en de proef met eStudybooks die in 2018 is opgestart, is uitgebreid. De inspanningen rondom digitaal inleveren, nakijken en beoordelen van toetsen worden voortgezet. Met het Digitaal Toets Centrum helpen we de docenten om de summatieve toetsen digitaal af te nemen en na te kijken.

Onder het motto 'Snel, safe en slim werken' worden medewerkers voorzien van moderne middelen, waarbij werken in de cloud de norm is. Dat is schaalbaar, flexibel, veilig en levert in het dagelijkse gebruik veel voordelen op.

Netwerken

Mede dankzij het gebruik van twee datacenters is het computernetwerk robuust uitgevoerd. In 2019 is een start gemaakt met de aanleg van een nieuw wifi-netwerk in alle gebouwen. Deze werkzaamheden worden in 2020 afgerond, waardoor flexibel werken voor alle medewerkers en studenten haalbaar wordt.

Vervanging bedrijfsvoeringssystemen

Als gevolg van aflopende contracten en verouderde technieken zijn de huidige bedrijfsvoeringssystemen binnen de domeinen HR, Finance en Inkoop aan vervanging toe. In 2019 hebben we een Europese Aanbesteding voorbereid, die in december 2019 is gepubliceerd. Het nieuwe systeem wordt in 2020 ingevoerd. In 2021 nemen we de primaire functionaliteiten in gebruik.

Begroting 2019/2020

We werken met een planning-en-controlcyclus op studiejaar en daarmee ook met een begroting op studiejaar. Sinds 2012 is er geen verplichting meer om met een kalenderjaarbegroting te werken. In dit jaarverslag geven we daarom een overzicht van de begroting over het studiejaar 2019/2020.

Door de uitkering van de eerste tranche van het studievoorschot vanaf 2018 werken we sinds 2018/2019 weer met een sluitende begroting. In de drie voorgaande jaren was sprake van tekortbegrotingen. Hiermee hebben we, vooruitlopend op de gelden van het studievoorschot, vanuit onze eigen reserves extra geïnvesteerd in onderwijs en onderzoek. Ons eigen vermogen is daardoor afgenomen, maar de solvabiliteit blijft ruimschoots boven de norm van 30 procent.

Een belangrijk deel van de investering in onderwijs en onderzoek gaat naar IT-gebonden onderwijskosten. Studenten verlangen op ICT-gebied moderne middelen. Een onderdeel daarvan is blended learning waarin didactiek, ICT en faciliteiten dichterbij elkaar komen. Investerings in IT zijn dan ook een integraal onderdeel van de innovatie van ons onderwijs en onderzoek, en een voorwaarde om de komende jaren onze goede positie in het onderwijsveld te behouden.

Verder wordt in 2019/2020 verder geïnvesteerd in huisvesting, zoals vastgelegd in het Strategisch Huisvestingsplan. De eerste fase van de nieuw- en verbouw van het Zernikeplein 7 is medio 2019 opgeleverd en in gebruik genomen.

Vergelijking met begroting vorig jaar

In 2019/2020 besteedt onze hogeschool 9,7 miljoen euro meer dan in 2018/2019. We zetten deze middelen als volgt in:

- We verhogen de budgetten voor *schools* met 4,9 miljoen euro. Het budget per student stijgt daardoor met 2,7 procent. Hiermee compenseren we de verwachte loonstijging vanuit de cao.
- We hebben 1,2 miljoen euro bestemd voor de eerste tranche van de kwaliteitsafspraken. Daarmee blijven we investeren in de thema's studentbegeleiding en -welzijn, de ontwikkeling van medewerkers en passende en goede onderwijsfaciliteiten.
- We verlagen de reservering voor het Strategisch Fonds met 0,6 miljoen euro naar 2,9 miljoen euro.
- We verschuiven 0,7 miljoen euro van het budget voor IT-vernieuwing naar stafbureau Informatisering voor de dekking van structurele lasten vanuit deze vernieuwing.
- We verhogen de budgetten voor staven en Hanzehogeschool Algemeen met 7,9 miljoen euro. Hiervan heeft 2,7 miljoen euro betrekking op extra lasten ten behoeve van huisvesting. De overige verhoging betreffen vooral afschrijvingen, indexerings en looncompensatie.
- We verlagen de CSBR met 0,7 miljoen euro voor de financiering van lopende projecten. Voor nieuwe strategische projecten is het Strategische Fonds bestemd.
- Het budget voor onderzoek daalt met 0,2 miljoen, als gevolg van het vervallen van de regeling voor jonge promovendi.

Continuïteit

In deze paragraaf geven wij weer hoe de hogeschool omgaat met de financiële gevolgen van het gevoerde en te voeren beleid. Daarmee geven wij ook inzicht in het verwachte exploitatieresultaat in de komende jaren en de ontwikkeling van onze vermogenspositie.

Begin 2020 brak het coronavirus (COVID-19) uit. Naast de effecten op het onderwijs en onderzoek, wordt de totale economie geraakt. De Hanzehogeschool heeft medio maart besloten al het fysieke onderwijs en onderzoek te stoppen en alle medewerkers vanuit huis te laten werken. De onderwijsactiviteiten alsmede de bedrijfsvoering zijn online voortgezet. Ten tijde van het opstellen van deze continuïteitsparagraaf zijn de gevolgen van het coronavirus nog onvoldoende inzichtelijk en zijn de financiële effecten nog niet voldoende duidelijk. In verband met het coronavirus heeft de Hanzehogeschool een scenarioanalyse gemaakt op basis van de begrotingen, om de financiële impact van deze scenario's op de exploitatie van de Hanzehogeschool inzichtelijk te maken. Er kan worden geconcludeerd dat de reserves en de liquiditeitspositie van de Hanzehogeschool voldoende solide zijn om de onderwijsactiviteiten in de huidige omstandigheden te kunnen continueren. Wij zijn van mening dat de door de Hanzehogeschool bij het opmaken van de jaarrekening gehanteerde continuïteitsveronderstelling niet geraakt wordt.

Ontwikkeling studenten en formatie 2019-2024

Kengetallen	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Studentenaantallen (HO)						
Eerste instroom	7.312	7.260	7.140	7.036	6.920	6.780
Ingeschreven studenten	29.926	29.866	29.350	28.897	28.588	28.130
Personele bezetting (fte)						
Management/ directie	30	30	29	28	28	28
Onderwijzend personeel	1.517	1.494	1.529	1.523	1.516	1.511
Overige medewerkers	785	773	791	788	784	782

Tabel: Verwachte kengetallen studenten en personele bezetting, 2019-2024

Studentenaantallen

Eind 2019 hebben we onze prognose voor de studentenaantallen bepaald. De instroom is in 2019 verder gedaald. We verwachten dat de bekostigde instroom in de komende jaren zal blijven dalen, gebaseerd op de CBS-prognose dat de bevolkingsomvang (met name in de categorie 15- tot 25-jarigen) in Noord-Nederland terugloopt. Verder gaan we uit van een gelijkblijvend marktaandeel. De afname van de instroom heeft in 2019 geleid tot een lager totaal aantal studenten. We verwachten dat deze daling zich verder doorzet tot rond de 28.000 in 2024. Daarbij houden we rekening met de trends met betrekking tot uitval en diplomering. We hebben geen rekening gehouden met effecten van landelijke ontwikkelingen op het gebied van studiefinanciering, begrotingsbeleid en dergelijke.

Personele bezetting

De kengetallen van de personele bezetting van 2019 zijn gerealiseerde waarden. Op basis van de meerjarenontwikkeling van de personele lasten hebben we een inschatting gemaakt van het personele verloop in de jaren daarna. In 2021 verwachten we nog een stijging van de benodigde formatie door de extra

studievoorschotmiddelen. Hoewel we ook in 2022 en volgende jaren nog extra middelen uit de kwaliteitsafspraken ontvangen, zien we dat de formatie na 2021 gaat teruglopen door de daling van studentenaantallen.

Meerjarenbegroting

BALANS (in m€)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Activa						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	2	1	1	1	1	1
Materiële vaste activa	143	147	149	161	156	152
Financiële vaste activa	0	0	0	0	0	0
	145	149	150	162	157	153
Vlottende activa						
Voorraden	0	0	0	0	0	0
Onderhanden projecten	0	0	0	0	0	0
Vorderingen	12	12	12	12	12	12
Liquide middelen	57	52	48	34	35	37
	69	64	60	46	47	49
Totaal Activa	215	213	211	208	205	202
Passiva						
Eigen vermogen						
Eigen vermogen (publiek)	64	63	63	63	63	63
Eigen vermogen (privaat)	5	6	6	6	6	6
	69	69	69	69	69	69
Vreemd vermogen						
Voorzeningen	11	12	12	13	13	14
Langlopende schulden	54	61	58	55	52	36
Onderhanden projecten	9	9	9	9	9	9
Kortlopende schulden	73	63	63	62	62	74
	146	144	142	139	136	133
Totaal Passiva	215	213	211	208	205	202

We investeren fors in materiële vaste activa. In de periode 2020-2024 geven we circa 57 miljoen euro uit aan huisvesting. Dit is exclusief de extra investeringen als gevolg van het aardbevingsbestendig maken van gebouwen, waarvoor we een vergoeding van de NAM ontvangen. Door de toenemende digitalisering van onderwijs en onderzoek zullen we in de periode 2020-2024 ook circa 47 miljoen euro investeren in inventaris, apparatuur en software. Het gaat daarbij zowel om vervanging als om uitbreiding.

In de periode 2020-2024 blijft het eigen vermogen stabiel. Het uitgangspunt daarbij is dat we werken met een jaarlijks sluitende exploitatie. Onze solvabiliteit, de verhouding tussen het eigen en totaal vermogen, blijft daardoor rond de 0,35 liggen. Hiermee blijven we boven de 'hbo-minimumnorm' van 0,30.

De bestemmingsreserve betreft de reserve voor huisvestingsbeleid, die in de komende jaren vrijvalt.

Het niveau van de voorzieningen neemt naar verwachting nog toe, vooral als gevolg van de invoering van de regeling duurzame inzetbaarheid en de regeling werktijdvermindering senioren.

Onder de langlopende schulden zijn de langlopende leningen bij het ministerie van Financiën opgenomen. Dit betreft een lopende lening van 13 miljoen euro, die in december 2025 moet worden afgelost, en de in 2017 nieuw verstrekte lening van (afgerond) 44 miljoen euro voor investeringen in huisvesting. Deze laatste tranche van deze lening is in 2019 opgenomen. Met ingang van 2020 gaan we deze lening ook lineair in 15 jaar aflossen. Een derde lening van 10 miljoen euro wordt in 2020 afgelost en is per eind 2019 opgenomen onder de kortlopende schulden.

Staat van baten en lasten

STAAT VAN BATEN EN LASTEN (in m€)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Baten						
Rijksbijdrage OCW	207	213	223	220	217	217
Collegegelden	54	53	53	52	51	51
Werk voor derden	5	5	5	5	5	5
Overige baten	21	20	20	20	20	20
	288	292	302	297	294	293
Personele lasten						
Lonen en salarissen	194	193	199	195	194	193
Overige personele lasten	23	27	27	27	27	26
	217	220	227	222	220	220
Materiële lasten						
Afschrijvingen	18	19	19	20	20	20
Huisvestingslasten	20	21	25	25	22	22
Inventaris, apparatuur en leermiddelen	9	9	9	9	9	9
Administratie- en beheerslasten	11	11	11	11	11	11
Overige lasten	9	10	10	10	10	10
	68	70	74	75	72	72
Saldo baten en lasten	3	1	1	1	1	1
Saldo financiële baten en lasten	1	1	1	1	1	1
Exploitatieresultaat	2	0	0	0	-0	-0

Het uitgangspunt is dat we werken met een sluitende exploitatie.

Bij de baten is de verwachte ontwikkeling van de rijksbijdrage OCW gebaseerd op de nu bekende ontwikkelingen van studentenaantallen en macro-ontwikkelingen van het beschikbare budget voor het hoger onderwijs. De hoogte van de post collegegelden is gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de studentenaantallen.

Bij de lasten hebben we rekening gehouden met extra investeringen in kwaliteit en deskundigheid van het personeel, extra exploitatielasten die betrekking hebben op het strategisch huisvestingsplan en investeringen in IT-projecten.

Risicobeheersing

De Hanzehogeschool is, als maatschappelijke organisatie die bijdraagt aan de toekomstige carrière van ongeveer 30.000 studenten, risicoavers. Dit betekent dat (grote) risico's niet willens en wetens actief worden opgezocht.

Risicoavers betekent niet dat onze hogeschool geen enkel risico loopt of dat risico's nooit bewust worden gelopen, maar dat verstandig met de ter beschikking gestelde middelen wordt omgegaan en dat inzichtelijk wordt gemaakt (vaak door besluitvorming en periodieke informatievoorziening) welke risico's worden gelopen. De ruim 3.300 medewerkers hebben een grote verantwoordelijkheid om dagelijks de juiste afwegingen te maken. Dit kunnen ze alleen succesvol doen als risicomangement niet een doel op zich is, maar een gedachtegoed.

Aanpak risicomanagement

In 2019 hebben we een vervolg gegeven aan het project Integraal Risicomanagement. Het project heeft drie doelstellingen:

- strategische risico's inventariseren, inclusief de daarbij behorende beheersingsmaatregelen, en waar mogelijk aanvullende maatregelen nemen;
- risicomanagement integraal onderdeel maken van de reguliere planning-en-controlcyclus.
- operationeel risicomanagement verankeren in de lijn.

Het project Integraal Risicomanagement moet het risicobewustzijn binnen de gehele organisatie versterken. De strategische risico's zijn in kaart gebracht aan de hand van de HBO risicokaart. Deze kaart is samengesteld op initiatief van de Vereniging Hogescholen en bevat een verzameling van generieke risicocategorieën voor hogescholen. Het doel is om in 2020 het risicomanagement op te nemen in de reguliere besturingscyclus en verder uit te rollen op tactisch en operationeel niveau.

Geïdentificeerde risico's

We onderscheiden vijf risicocategorieën:

- Kwaliteit van onderwijs
- Omgeving
- Continuïteit in kritische bedrijfsprocessen
- Personeel
- Publiek-private samenwerking

Voor de geïdentificeerde risico's hebben we passende beheersingsmaatregelen getroffen.

Kwaliteit van onderwijs

Het strategisch risico dat bij onderwijskwaliteit gelopen wordt, kan zich uiten in een opgelegd hersteltraject bij een accreditatie of uiteindelijk in het intrekken van een accreditatie.

Het onderwijsproces is met een hoeveelheid (deels bij wet voorgeschreven) procedures en regelingen omkleed. Voor een belangrijk deel worden de risico's beheerst binnen de interne kwaliteitszorg, onder regie en begeleiding van O&O. Daarnaast zijn er beheersmaatregelen vanuit de examencommissies en vanuit studentevaluaties. Ook worden er bijvoorbeeld kalibreersessies georganiseerd.

Omgeving

Demografische ontwikkelingen leiden tot afnemende studentaantallen. Dit heeft impact op de financiën, het personeel en de huisvesting. We erkennen dit risico al meerdere jaren en nemen hier de nodige maatregelen voor. Voorbeelden zijn het ontwikkelen van een alternatief studieaanbod (Hanze Pro, Associate degrees en masters) en de inzet op internationale studenten. De impact van de demografische ontwikkelingen op personeel en huisvesting is opgenomen in het HR-beleid, marketingbeleid en huisvestingsbeleid.

Continuïteit in kritische bedrijfsprocessen

Als hogeronderwijsinstelling zijn we kwetsbaar in de hoeveelheid en diversiteit van de werkzaamheden, medewerkers en studenten. We spelen op deze risico's in via securitybeleid, informatiebeveiligingsbeleid, ICT-regelingen en persoonsgegevensregistraties, crisismanagement, uitwijklocaties en back-up-voorzieningen.

Personeel

Op het personele vlak loopt onze hogeschool een aantal strategische risico's. Een kwantitatief risico is dat afnemende studentenaantallen kunnen leiden tot overformatie. Een kwalitatief risico is dat een krimpende arbeidsmarkt leidt tot een verminderd aanbod om toekomstige vacatures in te vullen. Deze risico's beheersen we door middel van strategisch-personeelsbeleid, opleidingsplannen, personeelsscans en de reguliere HR-cyclus.

Publiek-private samenwerking

Onze hogeschool neemt deel aan meerdere publiek-private samenwerkingsverbanden. Deze samenwerkingsverbanden variëren in omvang, vorm en zelfstandigheid. In 2019 zijn we gestart met een analyse van de governance rondom deze samenwerkingsverbanden. In 2020 ronden we deze analyse af en treffen we daar waar nodig aanvullende maatregelen.

Alles wat onze hogeschool doet, kan invloed hebben op onze reputatie. Alle beheersmaatregelen die getroffen worden, worden mede in het licht hiervan genomen. Reputatierisico ontstaat in alle activiteiten die onze hogeschool ontplooit. De beheersmaatregelen zijn primair gericht op het beheersen van de risico's op deze activiteiten, waarmee impliciet ook het reputatierisico beheerst wordt.

Helderheid

In het kader van de notitie Helderheid en de aanvulling daarop zijn een aantal extra gegevens opgenomen in dit jaarverslag. We onderschrijven onze verantwoordelijkheden zoals beschreven in de notitie.

Hieronder gaan we kort in op de negen thema's die in de notitie helderheid voorkomen. Een deel hiervan is elders in dit jaarverslag al besproken.

Thema 1: Uitbesteding

Binnen het initieel onderwijs worden alle opleidingen door ons zelf of onder onze verantwoordelijkheid verzorgd. Op diverse fronten werken we samen met andere hogescholen, universiteiten en organisaties, maar daarbij is geen sprake van uitbesteding.

Thema 2: Investering in private activiteiten

De rijksbijdrage van het ministerie van OCW en het collegegeld van de studenten wordt besteed aan het onderwijs en de ondersteunende activiteiten. Daarnaast is er sprake van een 'derde geldstroom'. Deze bestaat uit de financiële bijdragen van bedrijven, instellingen en cursisten voor contractonderzoek en -onderwijs. We vinden het belangrijk om deze contractactiviteiten aan te bieden, zodat we als kennisinstituut nauwe relaties kunnen onderhouden met het werk- en beroepenveld. Het bevordert de kennisuitwisseling en innovatie en daarmee de kwaliteit van het onderwijs.

Sinds 2012 voeren we contractactiviteiten uit onder de naam Hanzehogeschool Groningen Professionals en Bedrijven. Met ingang van 2019 is deze naam gewijzigd in HanzePro. Binnen de financiële vastlegging hebben we de scheiding tussen publiek en privaat voldoende gewaarborgd. De derde geldstroom is de financieringsbron van de contractactiviteiten waarbij deze activiteiten kostenneutraal moeten worden uitgevoerd. Het totaalresultaat van de private activiteiten over 2019 is met 1,0 miljoen positief. Per saldo is het private deel van het eigen vermogen per eind 2019 5,5 miljoen euro positief. Binnen de contractactiviteiten hebben gedurende 2019 geen investeringen plaatsgevonden.

We hebben een budget voor sponsoring en aanverwante activiteiten, zoals bijdragen aan jubilea en giften aan instanties en goede doelen. Daarmee ondersteunen we regionale en maatschappelijke activiteiten, evenals activiteiten waaraan we zelf deelnemen. In 2019 hebben we circa 185.000 euro besteed, onder andere aan de Stichting Keiweek (31.000 euro), het Confucius Instituut (30.000 euro), het Peter de Grote Festival (25.000 euro), Stichting Studenten Activiteiten (17.500 euro), Swinging Groningen (12.100 euro), Stichting perspectief Groningen 2025 (10.000 euro) en Stichting Studentenkoepel Levensbeschouwing (10.100 euro)

Thema 3: Het verlenen van vrijstellingen

In de Onderwijs- en examenregeling hebben we beschreven hoe een student de examencommissie kan verzoeken vrijstelling te verlenen voor het afleggen van een toets. Dat kan op grond van een toets die de student buiten onze opleiding met goed gevolg heeft afgelegd of op grond van kennis, inzicht en vaardigheden die de student buiten de opleiding heeft opgedaan. De examencommissie doet hiernaar een objectief onderzoek en stelt hiervan een verslag op. De examencommissie registreert de vrijstellingen die zij verleent.

Thema 4: Bekostiging van buitenlandse studenten

Dit onderwerp is bij ons niet van toepassing.

Thema 5: Collegegeld niet betaald door student zelf

In 2019 volgden 25 van onze medewerkers met een vast dienstverband een bekostigde opleiding binnen de eigen organisatie.

Conform de regelingen van het Profileringsfonds (WHW art 7.51), kunnen studenten die als gevolg van persoonlijke problemen studievertraging hebben opgelopen, bij het bestuur van het Profileringsfonds een aanvraag indienen voor een financiële vergoeding.

Thema 6: Studenten volgen modules van opleidingen

Onze hogeschool neemt deel aan Kies op Maat. Dit is een samenwerkingsplatform van hbo- en wo-instellingen dat studenten de mogelijkheid biedt om delen van hun opleiding bij een andere instelling te volgen. Voor de studenten zijn hieraan geen extra kosten verbonden. Zij nemen hieraan deel op basis van een Bewijs Betaald Collegegeld. De instellingen verrekenen onderling de kosten van deelname op basis van een vastgestelde prijs per EC. Het gaat hier als het ware om uitbesteed onderwijs; de student rondt de opleiding bij de eigen instelling af.

Thema 7: De student volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven

Dit onderwerp is bij ons niet van toepassing.

Thema 8: Maatwerktrajecten

Als kennisinstelling worden wij door organisaties ingeschakeld om hun medewerkers verder op te leiden of bij te scholen. In de afgelopen jaren hebben we met een aantal organisaties overeenkomsten afgesloten. Hun medewerkers worden als student ingeschreven, al dan niet met extra faciliteiten. De werkgever voldoet het collegegeld. Met het UMCG en Martini Ziekenhuis hebben we een overeenkomst gesloten over het aanbieden van de opleidingen hbo-V 1 tot en met 4. Hieraan namen in studiejaar 2018/2019 in totaal 52 studenten deel. Over studiejaar 2019/2020 zijn dit (verdeeld over hbo-V 1 tot en met hbo-V4) 155 studenten.

Thema 9: Bekostiging van het kunstonderwijs

Voor het sectorplan Kunsten is op landelijk niveau onderzoek gedaan naar de bekostiging van kunstvakopleidingen. De landelijke afspraken worden zo veel mogelijk intern gevolgd en vertaald naar de budgetten van de kunstvakopleidingen binnen onze hogeschool.

Personeel

Aan het eind van 2019 hadden we 3.347 medewerkers in dienst, die gezamenlijk 2.337 arbeidsplaatsen (fte) bezetten. Het aantal medewerkers is in het verslagjaar met 1 persoon gedaald.

Formatie

Het aantal fte is in 2019 met 5 toegenomen. Van het totaal aantal fte zijn 21 medewerkers (5,8 fte) ingezet voor de sportvoorzieningen voor studenten en personeel van de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen. Deze medewerkers zijn formeel in dienst van de hogeschool.

In onderstaande tabel zien we dat het aantal mannen binnen onze hogeschool licht toeneemt en het aantal vrouwen afneemt. Per saldo werken er meer vrouwen dan mannen bij onze hogeschool (57 procent). Kijkend naar de leeftijdsopbouw zien we een stijging in de leeftijdscategorie 55 t/m 64 jaar en 65 jaar en ouder. De jongere leeftijdscategorieën laten allemaal een kleine daling zien.

Kengetallen personeel, 2017-2019

Personeel	2019	%	2018	2017
Totaal aantal medewerkers	3.347		3.348	3.323
Mannen	1.423	42,52%	1.410	1.429
Vrouwen	1.924	57,48%	1.938	1.894
Totaal aantal arbeidsplaatsen (fte)	2.337		2.332	2.299
Leeftijdsopbouw				
24 jaar en jonger	126	3,76%	145	160
25 t/m 34 jaar	449	13,41%	472	439
35 t/m 44 jaar	768	22,95%	778	780
45 t/m 54 jaar	984	29,40%	999	1.032
55 t/m 64 jaar	909	27,16%	884	846
65 jaar en ouder	111	3,32%	70	66

Vaste en tijdelijke formatie

Eind 2019 was 87 procent van de arbeidsplaatsen (fte) vast en 13 procent tijdelijk. Daarmee is de tijdelijke formatie met 1 procent gedaald ten opzichte van 2018.

In- en uitstroom

In 2019 hebben we 611 medewerkers in dienst genomen (peildatum: 31 december 2019). De instroom komt daarmee op 18 procent. In vergelijking met vorig jaar is de instroom met 2 procent gedaald. Daar staat tegenover dat 634 medewerkers uit dienst zijn getreden (peildatum 31 december 2019). De uitstroom bedraagt daarmee 19 procent. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2018.

Onderstaande tabel laat zien met welke reden het dienstverband is beëindigd.

Reden einde dienstverband, 2019

Reden einde dienstverband	2019		2018
	Aantal	%	Aantal
Einde contract	478	75%	542
Op eigen verzoek	92	15%	44
(keuze-)Pensioen	25	4%	37
Wederzijds goedvinden	34	5%	49
Overleden	4	1%	2
Initiatief werkgever	1	0%	1
Blijvende arbeidsongeschiktheid	0	0%	0
Overig	0	0%	3
Tijdens proeftijd	0	0%	0
Eindtotaal	634	100%	678

WW/BW

In 2019 hebben 28 ex-medewerkers de werkloosheidsuitkering WW aangevraagd. Het aantal ex-medewerkers dat op 31 december 2019 nog een WW-uitkering had, is 55. Daarnaast hadden 18 ex-medewerkers een BW-uitkering.

HRM-gesprek

HRM-gesprekscyclus

De jaarlijkse HRM-gesprekscyclus bestaat uit een functioneringsgesprek, optioneel één of meerdere voortgangsgesprekken en een beoordelingsgesprek. In 2019 hebben we van 50,1 procent van de medewerkers een beoordelingsformulier ontvangen. Dit is aanzienlijk hoger dan in 2018. Dit heeft te maken met de mogelijkheid die in 2018 is ontstaan de formulieren te uploaden in het digitale personeelsdossier. Over het algemeen genomen hebben deze medewerkers het resultaat 'goed'.

Beoordelingsgesprekken en resultaten, 2013-2019

Beoordelingsgesprekken en resultaten	2018- 2019	2017- 2018	2016- 2017	2015- 2016	2014- 2015	2013- 2014
Aantal medewerkers	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %
Gesprekken						
Beoordelingsformulier ontvangen	50,10%	30,80%	36,50%	48,30%	38,80%	33,00%
Beoordelingsformulier (nog) niet ontvangen	49,90%	69,20%	63,50%	51,70%	61,20%	67,00%
Resultaten						
Onvoldoende	0,40%	0,60%	0,10%	0,30%	0,70%	0,30%
Goed	93,80%	93,20%	90,90%	92,10%	93,60%	95,90%
Uitstekend	5,80%	6,20%	4,60%	5,00%	5,50%	3,80%

Professionalisering

Hanze PL Academy

Hanze PL Academy biedt een breed aanbod van opleidingen en trainingen aan medewerkers van onze hogeschool, zowel gericht op de persoonlijke als de professionele ontwikkeling. De opleidingen zijn voor individuele medewerkers en voor teams. Veel opleidingen zijn ontwikkeld in samenwerking met onze medewerkers.

In 2019 is het totale aanbod van modules in de Hanze PL Academy uitgekomen op ruim 100. Er is een communicatieplan opgesteld om de PL Academy beter op de kaart te krijgen. Enkele activiteiten hierin waren:

- nieuwsberichten op intranet;
- aankondigingen van komende scholingstrajecten/trainingen;
- ontwikkeling van PR-materiaal rondom specifieke scholingen;
- stand op events als de onderwijsinspiratiedag.

De tabellen hieronder laten zien hoeveel er gebruik is gemaakt van de aangeboden professionaliseringsactiviteiten in 2019.

Leer- en ontwikkelactiviteiten, alle medewerkers, 2019

Scholingstraject	Aantal deelnemers 2019
Cambridge English	36 (t.o. 54 in 2018)
Lesgeven in honoursprogramma	8
Let your talent grow	5
Jezelf beter presenteren	5
Een goed gesprek	33 (t.o. 7 in 2018)
Begeleiding bij vrijwillige en geleide mobiliteit	12
Lean Awareness	4
Lean Yellow Belt	18
Lean Yellow to Green Belt	10

Leer- en ontwikkeltrajecten onderwijsgevenden, 2019

Scholingstraject	Aantal deelnemers 2019
BDB regulier	65 (t.o. 60 in 2018)
BDB Bekwaamheidsprocedure	11 (t.o. 8 in 2018)
Klaar voor de start	10 (t.o. 31 in 2018)
Breinleren	11
Senior Kwalificatie Examinering (SKE)	8
Community of Learners	18
Doelmatige schrijfcoaching van afstudeerders	8

Leer- en ontwikkeltrajecten ondersteunend personeel, 2019

Scholingstraject	Aantal deelnemers 2019	Aantal deelnemers 2018
Adviesvaardigheden (11de groep)	10	13

Platform Docentprofessionalisering

In 2019 hebben we geëxperimenteerd met een platform docentprofessionalisering. Aan dit platform namen medewerkers deel uit de *schools* en staven die nadrukkelijk betrokken zijn bij, of expertise hebben op het gebied van, professionalisering van docenten. De bedoeling van het platform is om ontwikkelingen, behoeften en de expertise die op verschillende plekken binnen onze hogeschool aanwezig is, samen te brengen. Op deze manier kan de professionalisering van docenten effectiever vorm krijgen. Binnen dit platform hebben we in 2019 onder andere de beoogde bestedingsrichtingen en -maatregelen (die deels over professionalisering gaan) besproken en ter toetsing voorgelegd.

Masterscholing docenten

Inmiddels hebben 264 docenten hun masterdiploma behaald met facilitering vanuit ons opleidingsfonds. Daarvan deden 75 docenten de master Pedagogiek van de Hanzehogeschool of NHL Stenden. Eind 2019 waren 26 docenten nog bezig met hun masteropleiding. Eind 2018 waren dit er 50.

Onderzoekers

We stimuleren onze docenten om ook onderzoek te doen. Op 31 december 2019 deden in totaal 110 medewerkers promotieonderzoek, tegenover 116 in 2018. De promotietrajecten passen in de onderzoeksprogramma's van de lectoraten en kenniscentra, en sluiten aan op onze speerpunten. In 2019 hebben negen docenten hun promotieonderzoek afgerond. In 2018 waren dat er ook negen.

De promovendi maakten in 2019 gebruik van de volgende regelingen:

- Jonge Promovendi-regeling: 9
- Hanzehogeschool tweededagssubsidie: 23
- Overig: 26

Twee medewerkers hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid voor coaching die is bedoeld voor promovendi.

Leidinggevend

In 2019 hebben ongeveer 90 leidinggevenden deelgenomen aan de verschillende onderdelen van ons Leiderschapsprogramma. In 2018 waren dat er 70. Het programma bestaat uit de volgende onderdelen:

- Leidinggeven met Lef
- Proeverij Gespreksvoering met trainers en acteurs
- Systemisch kijken en groepsdynamica
- Leidinggeven aan leren
- De kunst van het vragen stellen
- Deep democracy
- Duurzaam Inzetbaar met het Huis van Werkvermogen
- Coaching en individuele opleidingen (maatwerk)

In 2019 hebben we voor leidinggevenden een Leiderschapsproeverij met een Gesprekkencarrousel georganiseerd. Onder begeleiding van ervaren begeleidingsdeskundigen en trainingsacteurs konden teamleiders hier oefenen met het voeren van gesprekken met medewerkers over thema's zoals verzuim, vrijwillige demotie en disfunctioneren/conflicten. Aan de proeverij hebben zo'n 30 teamleiders deelgenomen. De gekozen vorm was nieuw en in die zin betrof het een experiment. De resultaten en waardering waren positief.

Ondersteunend en beheerspersoneel

Van januari tot eind mei 2019 hebben we in het kader van het project OBP-ontwikkeling, een leerexperiment uitgevoerd voor het ondersteunend en beheerspersoneel (OBP) tot schaal 9. Dit is een vervolg op het OBP-Event 'What's up with your learning' van 2018. Centraal in het experiment stond de ontwikkeling van 21st century skills, het waarderende perspectief en ons beleidsuitgangspunt 'ik ben verantwoordelijk voor mijn eigen ontwikkeling'. Er hadden zich 27 medewerkers aangemeld, waarvan 24 het experiment hebben afgerond. Zij hebben onder andere masterclasses positieve psychologie gevolgd, digitale vaardigheden opgedaan (via een online aanbod) en een self-assessment gedaan. Verder bestond het aanbod uit een talentscan, een arbeidsmarktwaardescan, coaching en intervisie. Het geheel werd ondersteund met een app, waarin de leerdoelen en de resultaten werden bijgehouden. Ook de OBP-teamleiders zijn betrokken in dit experiment en hebben workshops gevolgd. Voor de evaluatie werd een nieuwe vorm gebruikt, te weten impactmeting (de Brinkerhoff-methode). Dit was succesvol. Als vervolg op het experiment is een OBP-talentontwikkellijn ontworpen, die in 2020 wordt uitgevoerd.

In het voorjaar van 2019 is een einde gekomen aan de pilot van het leertraject *Effectief Begeleiden van Veranderen* voor stafadviseurs. Deze bestond uit de deelmodules *Veranderkracht* en *Veranderkunde*. Twaalf stafadviseurs hebben hieraan deelgenomen. Een klankbordgroep heeft geconcludeerd dat de pilot succesvol is verlopen en aan de verwachtingen heeft voldaan. De pilot kan met kleine aanpassingen omgezet worden in een regulier traject binnen de Hanze PL Academy.

Teams

In 2019 hebben we twaalf teams van onze hogeschool begeleid bij hun teamontwikkeling. De leervragen betroffen vorm en inhoud geven aan meer zelforganisatie, het verbeteren van de samenwerking, het nieuwe onderwijs en daarin betekenis geven aan vak en vakmanschap. Deels werd gewerkt met het teamontwikkelinstrument Team Up!

Projecten

In de projectgroep Kwaliteitsafspraken zijn drie bestedingsrichtingen vastgesteld, met onder elke bestedingsrichting meerdere maatregelen. Voor de professionalisering van onze hogeschool zijn de volgende vier maatregelen met name relevant:

- 1.1 Opleiding en ontwikkeling van studentbegeleiders
- 2.1a Het centraliseren van de BDB-leergang
- 2.1b Het komen tot een methodiek en format met betrekking tot professionaliseringsplannen
- 2.4 Het doorontwikkelen van de Hanze PL Academy

In 2019 zijn met financiering vanuit het strategisch fonds vijf leerlijnen Internationalisering opgeleverd, voor de doelgroepen docenten/onderzoekers, supporting staff en management. Elke leerlijn bestaat uit meerdere modules op het gebied van Internationalisering. De leerlijnen bevatten modules over onder andere Interculturele vaardigheden,

Interculturele Didactiek, Taalvaardigheid, Kennis van het hoger onderwijs in Nederland en Europa. De leerlijnen en de modules zijn te vinden in de Hanze PL Academy. Als laatste onderdeel van het project zal de module Learning Lab Intercultural Competences in 2020 als pilot via de Hanze PL Academy in een open inschrijving worden aangeboden.

Binnen het project Talentmanagement (bekostigd vanuit het strategisch fonds) is op twee onderdelen een bijdrage geleverd aan professionalisering.

- Bijdrage deel 'Ambitie en Talent' afgerond.
- Bijdrage deel 'Teamontwikkeling op basis van talent'.

Subsidies

In 2018 hebben we bij Zestor vijf aanvragen ingediend (à 6.500 euro) voor leer- en ontwikkeltrajecten op het gebied van teamontwikkeling en de aanspreekcultuur voor OBP-teams. Na inhoudelijke en financiële verantwoording zijn hiervan vier definitief toegekend. Twee van deze aanvragen zijn gebruikt voor de financiering van ons OBP-Leerexperiment. Eén aanvraag is gebruikt voor een OBP-team in een *school* en één aanvraag is gedaan door een OBP-team van een stafdienst. De vijfde aanvraag is door de *school* weer ingetrokken. Verder is een aanvraag gedaan voor RVO Praktijkleren voor 188.025 euro. Deze is gehonoreerd.

Diversiteit en inclusiviteit

Man-vrouwverhouding

Het percentage vrouwelijke werknemers is een half procentpunt gedaald ten opzichte van vorig jaar (van 57,9 procent naar 57,48 procent). Bij 17 van de in totaal 25 organisatieonderdelen zijn vrouwen in de meerderheid. Deze situatie is gelijk aan vorig jaar. In totaal heeft onze hogeschool Groningen 150 medewerkers in een leidinggevende positie. Het percentage vrouwen in leidinggevende posities bedraagt 61 procent. Dit is een stijging van 8 procent ten opzichte van vorig jaar.

Seniorenregelingen

Vanaf 1 januari 2015 is de regeling Werktijdvermindering Senioren (WS-regeling) van kracht. Het aantal deelnemers aan deze regeling is gestegen van 66 naar 136 deelnemers.

Tot de vorige regeling, de Seniorenregeling Onderwijspersoneel, worden geen nieuwe deelnemers meer toegelaten. Het aantal deelnemers aan deze regeling is in 2019 gedaald van 108 naar 80.

De kosten van de regelingen bedroegen 0,987 procent van het getotaliseerd jaarinkomen (€ 149.935.767).

Seniorenregelingen, 2019

	Aantal deelnemers	Totale kosten
Seniorenregeling Onderwijspersoneel	80	€ 564.436
Werktijdvermindering Senioren	136	€ 916.484

Participatie en inclusief ondernemen

Op 31 december 2019 hadden we 38 participatiemedewerkers in dienst, waarvan zes een vaste aanstelling hebben. Dat is ruim boven de beoogde 25 (gemiddeld vijf medewerkers per jaar vanaf 2014). Bij het ingaan van de participatiewet in 2015 hebben we namelijk toegezegd, conform afspraak met de Vereniging Hogescholen, om eind 2025 minimaal 55 participatiebanen te hebben, met een omvang van 0,7 fte per aanstelling.

Het getal van 38 participatiemedewerkers is overigens exclusief de medewerkers die via social return werkzaam zijn bij onze gecontracteerde leveranciers.

Binnen de Vereniging Hogescholen is in de Werkagenda onder meer afgesproken om bij inkoopcontracten de participatiedoelgroep op te nemen. We hebben twee beleidsplannen in voorbereiding die aan de Werkagenda uitvoering geven.

Medewerkers met een niet-Nederlandse achtergrond

Bij onze hogeschool zijn in 2019 in totaal 139 medewerkers werkzaam met een niet-Nederlandse achtergrond (tegenover 171 in 2018).

Arbeidsvoorwaarden

Beloning

Het percentage medewerkers dat werd bezoldigd in schaal 10 of hoger, is ten opzichte van vorig jaar gelijk gebleven op 71 procent. 27 medewerkers ontvingen een arbeidsmarkttoelage. In totaal is een bedrag van 50.616 euro aan arbeidsmarkttoelagen uitbetaald.

Besteding decentrale arbeidsvoorwaardenmiddelen

De cao-hbo kent de bepaling dat elke hogeschool jaarlijks 1,41 procent van het getotaliseerd jaarinkomen beschikbaar stelt voor afspraken op het gebied van arbeidsvoorwaarden, dan wel aan het verbeteren van bestaande regelingen die in het lokale cao-overleg worden gemaakt. In 2019 was ruim 2,21 miljoen euro beschikbaar. Onderstaande tabel toont hoe deze middelen zijn besteed.

Besteding decentrale arbeidsvoorwaardenmiddelen, 2019

		2019	2018
Grondslag:		€ 149.935.768	€ 143.408.327
		getotaliseerd	getotaliseerd
		jaarinkomen	jaarinkomen
		REALISATIE	REALISATIE
Baten			
Budget	percentage	1,41%	1,41%
		€ 2.114.094	€ 2.022.057
Uitgaven Decentrale arbeidsvoorwaardenmiddelen			
Kosten			
Kinderopvang (afdracht aan Belastingdienst)	doorlopend	€ 632.987	€ 606.540
Ouderschapsverlof (betaald)	doorlopend	€ 651.629	€ 595.120
OV-regeling	v.a. 1-1-2008	€ 488.835	€ 418.164
Stimuleringsbijdrage sport	per jaar	€ 5.000	€ 5.000
Woon-werkverkeer (12e maand)	doorlopend	€ 62.008	€ 72.967
Vitaliteit / Het Nieuwe Gezonde Werken		€ 222.785	€ 147.000
Fit for the Future: Werkplek+	2018-2019-2020	€ 45.612	€ 170.000
Fit for the Future: Werkplezier in elke levensfase	2018-2019	€ 101.882	€ 63.000
HanzeFit (exploitatiekosten)		€ 0	€ 17.000
Totale uitgaven		€ 2.210.738	€ 2.094.791
Verschil met budget		€ -96.643	€ -72.734

Recruitment

Gepubliceerde vacatures

In 2019 hebben we in totaal 174 vacatures gepubliceerd, met een totale maximale omvang van 137,75 fte. Van deze vacatures zijn 59 intern gepubliceerd (op een afgeschermd deel van Hanze.nl). Van deze vacatures zijn ná de interne ronde elf ook extern gepubliceerd (op Hanze.nl, Noorderlink.nl, Werkenbijhogescholen.nl en andere externe wervingskanalen zoals Indeed en LinkedIn). 126 vacatures zijn direct extern gepubliceerd. Daarbij hebben onze medewerkers hun voorrangspositie in de vervulling van vacatures behouden.

Vervulde vacatures

In 2019 zijn in totaal 156 gepubliceerde vacatures vervuld. Van deze vacatures zijn 41 met in ieder geval één interne medewerker vervuld en 115 extern. De gemiddelde doorlooptijd (van publicatiedatum tot vervuldatum) van deze vacatures was vijf weken.

Benoemde sollicitanten

In 2019 zijn in totaal 177 sollicitanten benoemd op onze gepubliceerde vacatures. Het gaat om 46 interne sollicitanten (werkzaam bij de Hanzehogeschool), 20 semi-externe sollicitanten (werkzaam bij een Noorderlink-organisatie) en 111 externe sollicitanten.

Wervingskanalen

Van de in totaal 3310 sollicitanten die in 2019 online hebben gereageerd op een vacature van de Hanzehogeschool, zagen 1066 sollicitanten (32 procent) de vacature als eerste op Hanze.nl (zowel op het afgeschermd als het publieke deel). 819 sollicitanten (25 procent) zagen de vacature als eerste op Indeed en 790 sollicitanten (24 procent) zagen de vacature als eerste op de website van Noorderlink. De overige sollicitanten hebben de vacature voor het eerst gezien via een ander wervingskanaal.

Duurzame inzetbaarheid

Duurzame inzetbaarheid is voor ons een belangrijk aandachtspunt. We gaan hierbij uit van een gezamenlijk belang en eigen verantwoordelijkheid. De teams binnen het stafbureau Human Resources ondersteunen de diverse organisatieonderdelen zo integraal mogelijk bij het optimaliseren van de gezondheid en de inzetbaarheid van de medewerkers.

Verzuim

In 2019 was het gemiddelde verzuimpercentage bij onze hogeschool 4,17 procent (exclusief zwangerschap). In 2018 was dit 3,95 procent. De ziekmeldingsfrequentie in 2019 bedroeg 0,69 keer. In 2018 was dit 0,76 keer. Hoewel de verzuimcijfers van de sector hbo over 2019 nog niet bekend zijn, lijken de aantallen vooralsnog toch tamelijk laag. In de sector neemt het verzuim toe, vooral onder oudere werknemers. De laatste maanden van 2019 is het verzuim bij onze hogeschool licht gestegen.

Mentale gezondheid

Aandachtspunt blijft nog steeds het grote aandeel verzuimgevallen veroorzaakt door mentale klachten. Dit deel is 70 procent. Dit betekent dat er blijvend aandacht moet zijn voor het verlagen van de werkdruk en het verhogen van het werkplezier. De werkdrukexperimenten ('Van werkdruk naar werkplezier') die in 2017 zijn afgerond, hebben ertoe geleid dat er nu bij elk organisatieonderdeel een werkdrukregisseur is. Verder hebben we ons afgelopen studiejaar aangesloten bij het platform Mentale Gezondheid, samen met enkele andere grote werkgevers in het Noorden. Daarbij worden diverse interventies uitgevoerd die effect kunnen hebben op de mentale gezondheid. Het lectoraat Duurzaam HRM onderzoekt deze effecten. Op die manier leren we van elkaar en komen we uiteindelijk tot een aantal effectieve interventies.

Nieuwe visie op verzuim

In onze nieuwe visie op verzuim (november 2018) hebben we onze kijk op verzuim veranderd. Uitgangspunten zijn eigen regie (eigenaarschap) en de persoonlijke opvattingen en keuzes die een rol spelen bij verzuim. We geloven dat wanneer leidinggevend in hun rol als casemanager worden ondersteund, zij beter in staat zijn deze rol op een adequate manier op te pakken. Ook in 2019 zijn daarom trainingen 'Duurzaam Inzetbaar met het Huis van Werkvermogen' aan leidinggevend gegeven. Zo kan binnen onze organisatie dezelfde taal en dezelfde aanpak ontstaan. De trainingen worden verzorgd door LTC Training (een zorgaanbieder van Livvit).

Arbobeleid

De risico-inventarisaties en - evaluaties (RI&E's) zijn in 2019 gecoördineerd door de Arboadviseur en uitgevoerd door de diverse organisatie-eenheden. Er wordt gewerkt met een digitale branche-RI&E voor Hogescholen. Deze RI&E's kunnen worden uitgevoerd door de preventiemedewerker van de organisatie-eenheid, in samenwerking met de locatiemanager.

Binnen onze hogeschool is de Arboadviseur verantwoordelijk voor de uitvoering van de RI&E's. Kernpunten uit de RI&E zijn onder andere veiligheid, ontruiming, kennis van noodvoorzieningen en samenwerking met de BHV-organisatie. Ook is er aandacht voor kantoorinrichting, klimaat, ergonomische ontwikkelingen en nieuwe wetgeving.

De Arboadviseur neemt deel aan de expertgroep 'Huisstijl en Inrichting'. Hierdoor is er bij nieuwbouw- en verbouwplannen zowel aandacht voor arbeidsomstandigheden als voor welzijn. Ook neemt de Arboadviseur deel aan de werkgroep integraal veiligheidsmanagement, voor het in kaart brengen en beheersen van de integrale veiligheid.

Voor 42 medewerkers is (op indicatie of preventief) de fysieke belasting in kaart gebracht met een werkplekcheck of werkplekonderzoek. Deze medewerkers hebben adviezen gekregen over werkmethoden en gedragsveranderingen. Ook is voor hen de werkplek zo goed mogelijk geoptimaliseerd volgens ergonomische richtlijnen.

Aanvullend op het arbobeleid zijn de adviseur vitaliteit en de Arboadviseur betrokken bij aanbestedingen van het facilitair bedrijf, voor de inkoop van meubilair.

Gezondheid

In 2018 hebben we enkele regelingen ingezet die deels in 2019 doorliepen, waaronder 'Werkplek +' en 'Werkplezier in elke levensfase', met als doel bijdragen bij aan het werkplezier.

Vanuit de GreenQuest is het doel geformuleerd dat elke medewerker een gezond en duurzaam rolmodel is. Afgelopen jaar zijn er onder andere tijdens de Dag van de Duurzaamheid in totaal 147 medewerkers verrast met een speldje van de Sustainable Development Goals, omdat zij voor anderen een rolmodel zijn wat betreft duurzaamheid. Het streven is om in 2020 nog meer medewerkers te bereiken.

Een brede werkgroep heeft een implementatieproces beschreven onder de noemer 'De Vitale Hanze Werkomgeving'. Momenteel wordt hiermee een pilot uitgevoerd bij Stafbureau Informatisering. Bij twee *schools* die gaan verhuizen naar een nieuwbouwlocatie, is gekeken hoe De Vitale Hanze Werkomgeving geïmplementeerd kan worden, naast het intensieve verhuistraject.

In 2019 is het programma 'Het Nieuwe Gezonde Werken 2.0' begonnen. In dit programma ligt de nadruk meer op het dynamisch werken als organisatie. Het programma is ontwikkeld samen met de externe organisatie Pim Mulier. Het onderzoek naar de effecten van dit programma op de mentale gezondheid is ondergebracht bij het Platform Mentale Gezondheid.

Bijlagen bedrijfsvoering

Verantwoording uitgaven professionalisering

Jaarrekening

Balans

Balans per 31 december 2019

(na resultaatbestemming, bedragen x € 1.000,-)

1	Activa	31-12-19	31-12-18
Ref.			
	Vaste activa		
1.1	Immateriële vaste activa	1.752	2.960
1.2	Materiële vaste activa	143.266	134.083
1.3	Financiële vaste activa	224	281
	Totaal vaste activa	145.242	137.324
	Vlottende activa		
1.4	Vorraden	444	427
1.5	Vorderingen	11.828	5.259
1.6	Liquide middelen	57.189	51.855
	Totaal vlottende activa	69.461	57.541
	TOTAAL ACTIVA	214.703	194.864
2	Passiva	31-12-19	31-12-18
Ref.			
2.1	Eigen vermogen	69.027	67.481
2.2	Voorzieningen	10.684	7.800
2.3	Langlopende schulden	53.647	55.000
2.4	Onderhanden projecten	8.684	7.651
2.5	Kortlopende schulden	72.662	56.932
	TOTAAL PASSIVA	214.703	194.864

Staat van baten en lasten

Baten en lasten 1 januari 2019 - 31 december 2019

(bedragen x € 1.000,-)

Ref.		2019	Begroting 2019	2018
3	Baten			
3.1	Rijksbijdragen OCW	206.673	199.232	195.095
3.2	Collegegelden	54.422	59.235	56.111
3.3	Baten werk i.o.v. derden	5.011	4.172	5.109
3.4	Overige baten	21.439	16.158	19.644
	Totaal baten		287.545	278.797
				275.958
4	Lasten			
4.1	Personele lasten	-217.043	-211.604	-208.367
4.2	Afschrijvingen	-18.003	-19.278	-19.472
4.3	Huisvestingslasten	-19.581	-15.733	-16.229
4.4	Overige lasten	-30.185	-30.989	-29.005
	Totaal lasten		-284.811	-277.604
				-273.073
	Saldo baten en lasten		2.733	1.193
				2.885
5	Financiële baten en lasten			
5.1	Financiële baten	5	0	8
5.2	Financiële lasten	-1.193	-1.193	-1.135
	Totaal financiële baten en lasten		-1.188	-1.193
				-1.128
	NETTO RESULTAAT		1.545	0
				1.757

Kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000,-)

Ref.		2019	2018
	Kasstroom uit operationele activiteiten		
	Resultaat		1.545
			1.757
	Aanpassingen voor:		
4.2	- Afschrijvingen	18.003	19.472
4.2	- Boekresultaat desinvestering MVA	-3	-1.770
2.2	- Mutaties voorzieningen	2.884	2.101
		20.884	19.803
	Veranderingen in werkkapitaal:		
1.4	- Voorraden	-17	-40
1.5	- Vorderingen	-6.568	3.942
2.4	- Onderhanden projecten	1.033	3.762
2.5	- Kortlopende schulden (excl.intrest)	16.874	2.136
		11.322	9.801
	Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	33.751	31.362
5.2	Betaalde interest	-1.144	-920
	Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	32.606	30.442
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
1.1	Investerings in immateriële vaste activa	-25	-107
1.1	Desinvesteringen in immateriële vaste activa	0	38
1.2	Investerings in materiële vaste activa	-26.125	-23.733
1.2	Desinvesteringen in materiële vaste activa	175	1.734
1.3	Aflossing op leningen u/g	57	57
	Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	-25.919	-22.011
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
2.3	Aangegane langlopende leningen	11.550	7.000
2.3	Mutatie langlopend naar kortlopend	-12.903	
	Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-1.353	7.000
	MUTATIE GELDMIDDELEN	5.334	15.431

Toelichting algemeen

De instelling, gevestigd te Groningen, Zernikeplein 1, is een stichting en is ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41012703. Deze jaarrekening heeft betrekking op het kalenderjaar 2019, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2019. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Activiteiten

De activiteiten van de instelling bestaan voornamelijk uit dienstverlening op het gebied van onderwijs. De instelling verricht geen activiteiten in het buitenland.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de op dat moment geldende wisselkoersen. Onder de investeringen in immateriële- en materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor geldmiddelen zijn opgeofferd.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van de Hanzehogeschool Groningen zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat het bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- personeelsvoorzieningen
- voorziening dubieuze debiteuren

Rapporteringsvaluta

Alle in dit financiële verslag vermelde bedragen zijn genoteerd in euro's. De euro is de functionele valuta van de instelling. Daar waar afkortingen gebruikt worden van K€ en M€ wordt bedoeld € x 1.000 respectievelijk € x 1.000.000.

Vergelijkende cijfers

De cijfers over het vorig kalenderjaar zijn, indien en voor zover dat uit hoofde van transparantie wenselijk en noodzakelijk werd geacht, opnieuw gerubriceerd om vergelijkbaarheid mogelijk te maken.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Transacties in vreemde valuta's

Transacties luidend in vreemde valuta's worden in euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoers op de transactiedatum. Valutakoersverschillen worden verwerkt in de staat van baten en lasten in de periode dat zij zich voordoen.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de stichting en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de stichting. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de stichting en haar bestuurders, functionarissen op sleutelposities en leden RvT en de stichtingen zoals opgenomen in het overzicht verbonden partijen, zoals opgenomen onder de toelichting op de balans, waarbij sprake is van enige vorm van zeggenschap. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht.

Transacties met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Van deze transacties wordt de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht toegelicht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Belastingen

Vennootschapsbelasting (Vpb)

De 'Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen' is in werking getreden op 1 januari 2016. Deze wet bepaalt dat onderwijsinstellingen in beginsel Vpb-plichtig zijn. In de Wet is echter een specifieke vrijstelling opgenomen voor onderwijsinstellingen die bekostigd onderwijs verrichten en voldoen aan de in de wet opgenomen voorwaarden. De Hanzehogeschool Groningen heeft vastgesteld dat zij voldoet aan de voorwaarden om een beroep te kunnen doen op de onderwijsvrijstelling en is derhalve vrijgesteld van het doen van aangifte voor de Vpb.

Omzetbelasting (BTW)

Op grond van artikel 11 van de Wet Omzetbelasting is de Hanzehogeschool Groningen vrijgesteld van het heffen van BTW over het onderwijs. De relevante vrijstellingen die van toepassing zijn, luiden als volgt:

- Onderwijsvrijstelling (art. 11, lid 1, onderdeel o Wet OB);
- Koepelvrijstelling (art. 11, lid 1, onderdeel u Wet OB);
- Fondswervingsvrijstelling (art. 11, lid 1, onderdeel v Wet OB);

De onderwijsvrijstelling zorgt ervoor dat diverse soorten van onderwijs 'en nauw daarmee samenhangende leveringen en diensten' zonder btw kunnen worden verstrekt. Hierbij zijn drie categorieën te onderscheiden:

1. het wettelijk geregeld onderwijs;
2. het niet-wettelijk geregeld onderwijs (aangewezen onderwijs, zoals beroepsopleidingen);
3. nauw met het (niet-)wettelijk geregeld onderwijs samenhangende leveringen en diensten.

Van wettelijk geregeld onderwijs is sprake indien het onderwijs is opgenomen in één van de onderwijswetten en onder toezicht staat van de inspectie van onderwijs of is onderworpen aan een ander toezicht door de minister die met zorg voor het desbetreffende onderwijs is belast.

Activiteiten die niet onder een vrijstelling vallen, worden met BTW in rekening gebracht bij de afnemer.

Doordat de activiteiten zijn vrijgesteld van BTW kan de BTW op de kosten die aan de Hanzehogeschool Groningen in rekening worden gebracht niet worden teruggekregen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW (uitzonderingen buiten beschouwing gelaten) en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven is door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Deze bepalingen zijn van toepassing op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (WJZ/2007/50507) (RJ660).

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa. Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen. Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar en volgen de per 1 januari 2008 ingevoerde Regeling Jaarverslaggeving onderwijs.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: verstrekte leningen en overige vorderingen en overige financiële verplichtingen.

Financiële activa en financiële verplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment dat contractuele rechten of verplichtingen ten aanzien van dat instrument ontstaan. Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Financiële instrumenten (en afzonderlijke componenten van financiële instrumenten) worden in de jaarrekening gepresenteerd in overeenstemming met de juridische realiteit van de contractuele bepalingen. Presentatie vindt plaats op basis van afzonderlijke componenten van financiële instrumenten als financieel actief, financiële verplichting of als eigen vermogen. Financiële instrumenten worden bij de eerste waardering verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Saldering van financiële instrumenten: Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de stichting beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de stichting het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige voordelen die dat actief in zich bergt, zullen toekomen aan de Hanzehogeschool en de kosten van dat actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De uitgaven na eerste verwerking van een gekocht of zelf vervaardigd immaterieel vast actief worden toegevoegd aan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat de uitgaven zullen leiden tot een toename van de verwachte toekomstige economische voordelen en de uitgaven en de toerekening aan het actief op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Als niet wordt voldaan aan de voorwaarden voor activering worden de uitgaven verantwoord als kosten in de staat van baten en lasten.

Ontwikkelingskosten

Ontwikkelingskosten worden geactiveerd voor zover deze betrekking hebben op commercieel haalbaar geachte projecten. De ontwikkeling van een immaterieel vast actief wordt commercieel haalbaar geacht als het technisch

uitvoerbaar is om het actief te voltooien, de instelling de intentie heeft om het actief te voltooien en het vervolgens te gebruiken of te verkopen is (inclusief het beschikbaar zijn van adequate technische, financiële en andere middelen om dit te bewerkstelligen), de instelling het vermogen heeft om het actief te gebruiken of te verkopen, het waarschijnlijk toekomstige economische voordelen zal genereren en de uitgaven gedurende de ontwikkeling betrouwbaar zijn vast te stellen.

Ontwikkelingskosten worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De vervaardigingsprijs omvat voornamelijk de salariskosten van het betrokken personeel. De geactiveerde kosten worden na beëindiging van de ontwikkelingsfase (actief gereed voor ingebruikname) afgeschreven over de verwachte gebruiksduur.

De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire methode. De kosten voor onderzoek en de overige kosten voor ontwikkeling worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin deze zijn gemaakt.

De gehanteerde categorieën zijn (samen met de afschrijvingstermijnen en –percentages):

- Ontwikkelingskosten 3-5 jaar (33,3% - 20%)
- Software 3-5 jaar (33,3% - 20%)

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige voordelen die dat actief in zich bergt, zullen toekomen aan de Hanzehogeschool en de kosten van dat actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten (om de activa op hun plaats of in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik) of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Op terreinen en MVA in uitvoering wordt niet afgeschreven. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschaffingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur, rekening houdend met de eventuele restwaarde. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering. Afboekingen door verkoop, buitengebruikstelling of tenietgaan worden afzonderlijk vermeld. Onderstaande afschrijvingstermijnen worden als uitgangspunt gehanteerd, op basis van incidentele afwijkende inschatting van levensduur kan deze worden aangepast.

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd als zij de gebruiksduur van het object verlengen en/of leiden tot toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot het object. Investeringsubsidies worden in mindering gebracht op de kostprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben. Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

De gehanteerde categorieën zijn (samen met de afschrijvingstermijnen en –percentages):

- Gebouwen Casco/Afbouw 30 jaar (3,3%)
- Gebouwen: inbouw 15 jaar (6,7%)
- Gebouwen: investering in huurpanden 10 jaar (10,0%) of kortere huurtermijn
- Sportterreinvoorzieningen 10 jaar (10,0%)
- Overige terreinvoorzieningen 15-30 jaar (3,3%-6,7%)
- Bouwkundige voorzieningen en installaties 15 jaar (6,7%)
- Meubilair (inventaris) 7-12 jaar (8,3%-14,3%)

- Computerapparatuur 3-4 jaar (33,3%-25,0%)
- Audiovisuele apparatuur 4 jaar (25,0%)
- Medische apparatuur 10 jaar (10,0%)
- Industriële apparatuur 15 jaar (6,7%)
- Overige apparatuur 7 jaar (14,3%)
- Technische installaties ICT 7 jaar (14,3%)
- Technische installaties overig 15 jaar (6,7%)
- Transportmiddelen 7 jaar (14,3%)

Bijzondere waardeverminderingen vaste activa

Voor materiële en immateriële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief geschat. Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingverlies voor het actief zou zijn verantwoord.

Financiële vaste activa

Leningen u/g

Leningen worden verstrekt op basis van overeenkomsten waarin is vastgelegd op welke termijn de lening wordt afgelost, tegen welk rentepercentage geleend wordt en indien van toepassing, welke zekerheden er zijn verstrekt. De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Bijzondere waardeverminderingen financiële activa

Een financieel actief dat niet wordt gewaardeerd tegen (1) reële waarde met waardewijzigingen in de staat van baten en lasten of (2) geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde, wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden

gemaakt. Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten bijvoorbeeld het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betalingen door een debiteur en aanwijzingen dat een debiteur failliet zal gaan. Als in een latere periode de waarde van het actief, onderhevig aan een bijzondere waardevermindering, stijgt en het herstel objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na de opname van het bijzondere waardeverminderingsverlies, wordt het bedrag uit hoofde van het herstel (tot maximaal de oorspronkelijke kostprijs) opgenomen in de staat van baten en lasten.

Vorraden

Vorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere opbrengstwaarde. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, vermeerderd met overige kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. De opbrengstwaarde is gebaseerd op de meest betrouwbare schatting van het bedrag dat de voorraden maximaal zullen opbrengen, onder aftrek van nog te maken kosten.

Vorraden worden gewaardeerd met toepassing van de 'first-in, first-out' (Fifo)-methode.

Onderhanden projecten

De post Onderhanden projecten i.o.v. derden bestaat uit het saldo van gerealiseerde projectkosten en reeds gedeclareerde termijnen en/of ontvangen subsidies. Onderhanden projecten waarvan de gerealiseerde resultaten hoger zijn dan de gerealiseerde projectkosten worden opgenomen onder de kortlopende schulden, indien de projectkosten lager zijn dan de resultaten worden de betreffende onderhanden projecten onder de vorderingen op de balans opgenomen. Op totaalniveau worden per balansdatum de vorderingen en schulden gesaldeerd opgenomen.

In de waardering van onderhanden projecten worden de kosten die direct betrekking hebben op het project, zoals personeelskosten voor werknemers direct werkzaam aan het project, de kosten die toerekenbaar zijn aan projectactiviteiten in het algemeen en toewijsbaar zijn aan het project en andere kosten die vanuit de (subsidie-) overeenkomst aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend, begrepen.

Verwerking van de projectkosten in de staat van baten en lasten vindt plaats als de prestaties in het project worden geleverd en zijn gerealiseerd. Verwachte verliezen op onderhanden projecten worden onmiddellijk in de staat van baten en lasten verwerkt. Het bedrag van het verlies wordt bepaald ongeacht of het project reeds is aangevangen, het stadium van realisatie van het project of het bedrag aan bate dat wordt verwacht op andere, niet gerelateerde projecten.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervers verliezen. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

De looptijd van de vorderingen is < 1 jaar.

Vorderingen waartegenover ook een schuld staat in de vorm van vooruitontvangen bedragen, zijn gesaldeerd opgenomen in de balans voor zover toegestaan.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de instelling, worden gerubriceerd als Financiële vaste activa. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de Hanzehogeschool Groningen is opgebouwd uit de in het verleden behaalde resultaten. Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur is aangebracht.

Het resultaat van het verslagjaar op het initieel onderwijs wordt toegevoegd aan de algemene reserve publiek. Het resultaat van het verslagjaar op de contractactiviteiten wordt toegevoegd aan de algemene reserve privaot.

Voor een verdere toelichting op het vermogen wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan als gevolg van een gebeurtenis uit het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. Rechten en verplichtingen voortvloeiend uit eenzelfde overeenkomst worden niet in de balans opgenomen indien en voor zover noch de instelling noch de tegenpartij heeft gepresteerd. Opname in de balans geschiedt wanneer de nog te ontvangen respectievelijk te leveren prestatie en tegenprestatie niet (meer) met elkaar in evenwicht zijn en dit voor de instelling nadelige gevolgen heeft. Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorziening wachtgeld en WGA/ziektewet-voorziening

Dit betreft de nominale waarde van de toekomstige te betalen uitkeringen aan medewerkers inzake wachtgeld en WGA/Ziektewet in het kader van het eigen risico dragerschap. Bij de voorziening voor wachtgeld worden voorziene verplichtingen langer dan één jaar voorzien en korter dan één jaar als periodelast verantwoord. De WGA/Ziektewet-voorziening wordt gebaseerd op basis van een individuele inschatting van de verwachte arbeidsongeschiktheid en de verwachte looptijd van de WGA-uitkering, met een maximale looptijd van tien jaar. De kosten zijn gebaseerd op de bekende WGA'ers en zieken op balansdatum en op de verwachte instroom in de WGA en de Ziektewet.

Jubileumvoorziening

De jubileumvoorziening heeft betrekking op (toekomstige) jubileumuitkeringen aan medewerkers op basis van de duur van het dienstverband, en is grotendeels langlopend. De voorziening betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkansen en leeftijden. Bij de bepaling van de voorziening is een disconteringsvoet van 0,0% gehanteerd.

Voorziening DI-WS

Ter dekking van toekomstige lasten ingevolge de vanuit de cao toepasbare regelingen rondom duurzame inzetbaarheid en werktijdvermindering senioren is een voorziening opgenomen. De voorziening is bepaald op basis van beste schatting, gebaseerd op verwachte aanmeldingen voor de regeling, leeftijd en blijfkans.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden

Onder kortlopende schulden zijn de bedragen ondergebracht die nog betrekking hebben op het verslagjaar maar op balansdatum nog niet zijn betaald en bedragen die zijn ontvangen in of voor het verslagjaar en aan opvolgende jaren moeten worden toegekend.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het saldo van de baten en lasten is tot stand gekomen met inachtneming van de volgende beginselen:

- Toerekeningsbeginsel: baten en lasten worden toegerekend aan dat jaar waar ze betrekking op hebben, hierbij wordt ervan uitgegaan dat onderwijstaken gelijkmatig over het jaar zijn verdeeld.
- Realisatiebeginsel: winsten worden genomen voor zover zij in het verslagjaar zijn gerealiseerd.
- Voorzichtigheidsbeginsel: verliezen of risico's worden opgenomen voor zover zij bekend zijn geworden vóór het opmaken van de jaarrekening.

Begroting

De Hanzehogeschool Groningen werkt met een planning- en controlcyclus op studiejaar en daarmee ook met een begroting op studiejaar. Ten behoeve van de kalenderjaarrekening wordt middels een rekenkundige exercitie een begroting samengesteld uit de op dat moment van toepassing zijnde twee studiejaarbegrotingen.

Baten

Rijksbijdragen OCW

De baten die in een verslagjaar zijn ontvangen van het ministerie van OCW worden in totaliteit verantwoord en zijn gebaseerd op de meest recent verschenen rijksbijdragebrieven. De rijksbijdragebrief van december is feitelijk de definitieve toekenning over een kalenderjaar. Eventuele mutaties op de rijksbijdrage worden toegerekend aan het betreffende kalenderjaar en werken volledig door in de studiejaarrekening over de periode september 2019 t/m augustus 2020.

Collegegelden

De collegegelden worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Werk i.o.v. derden

Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden verantwoord naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten. Zie tevens de grondslagen met betrekking tot Onderhanden projecten.

Overige baten

Overige baten bestaan uit baten uit verhuur, detachering en overige. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling de condities voor ontvangst kan aantonen. Indien het resultaat van een bepaalde opdracht tot dienstverlening niet op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de opbrengsten verwerkt tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening die worden gedekt door de opbrengsten.

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Huuropbrengsten worden lineair in de staat van baten en lasten opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt.

Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Voor de beloningen met opbouw van rechten (bijvoorbeeld sabbatical leave) worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding wordt verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen kan worden gemaakt. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levensloopregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd. Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslag aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid) wordt een voorziening opgenomen.

De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Ontslagvergoedingen

Ontslagvergoedingen zijn vergoedingen die worden toegekend in ruil voor de beëindiging van het dienstverband. Een uitkering als gevolg van ontslag wordt als verplichting en als last verwerkt als de instelling zich aantoonbaar onvoorwaardelijk heeft verbonden tot betaling van een ontslagvergoeding. Ontslagvergoedingen worden gewaardeerd met inachtneming van de aard van de vergoeding. Als de ontslagvergoeding een verbetering is van de beloningen na afloop van het dienstverband, vindt waardering plaats volgens dezelfde grondslagen die worden toegepast voor pensioenregelingen. Andere ontslagvergoedingen worden gewaardeerd op basis van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet

zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Indien op basis van de uitvoeringsovereenkomst met betrekking tot pensioenregeling per balansdatum een verplichting bestaat, wordt een voorziening gevormd als het waarschijnlijk is dat de aanwending van een maatregelenpakket, dat nodig is voor het herstel van de per balansdatum bestaande dekkingsgraad, zal leiden tot een uitstroom van middelen en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat.

Indien sprake is van aanpassingen van de per balansdatum opgebouwde aanspraken die voortvloeien uit toekomstige salarisverhogingen die per balansdatum reeds zijn toegezegd en die voor rekening van de instelling komen wordt hiervoor een voorziening gevormd.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen. De disconteringsvoet geeft de actuele marktrente per balansdatum weer, de risico's waarmee bij het schatten van de toekomstige uitgaven reeds rekening is gehouden worden hierin niet betrokken.

Leasing

De instelling kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Operationele leases

De instelling treedt op als lessee in een operationele lease, waarbij het leaseobject niet wordt geactiveerd.

Leasebetalingen en vergoedingen inzake operationele leases worden lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Financiële baten en lasten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

Toelichting op de balans

1. Activa

Vaste activa

1.1 Immateriële vaste activa

De mutaties in de immateriële vaste activa worden als volgt weergegeven:

(bedragen x € 1.000,-)

	Totaal IMVA	1.1.1 Ontwikkeling	1.1.2 Software
Stand per 31-12-18			
Aanschafprijs	7.616	2.987	4.629
Cum. afschrijvingen	4.656	2.123	2.533
Boekwaarde	2.960	864	2.096
Mutaties 2019			
Investeringen	25	-	25
Desinvesteringen	-	-	-
Afschrijvingen	1.233	555	678
Afschr. desinvesteringen	-	-	-
	-1.208	-555	-653
Stand per 31-12-19			
Aanschafprijs	7.641	2.987	4.654
Cum. afschrijvingen	5.889	2.678	3.211
Boekwaarde	1.752	309	1.443

Toelichting:

De immateriële vaste activa heeft betrekking op diverse softwaresystemen (waaronder Osiris, AX, PowerBI, VMware, P2P) en ontwikkeling van de website (intranet) Hanze.nl en de Nieuwe Leer-Werkplek. De geactiveerde ontwikkelingskosten hebben geen betrekking op zelf gegenereerde ontwikkelingskosten.

1.2 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

(bedragen x € 1.000,-)

	Totaal MVA	1.2.1.1 Gebouwen	1.2.1.2 Terreinen	1.2.2.1 Inventaris	1.2.2.2 Apparatuur	1.2.3 Vervoer- middelen	1.2.4 MVA in uitvoering
Stand per 31-12-18							
Aanschafprijs	300.755	205.609	20.701	22.774	42.514	280	8.876
Cum. afschrijvingen	166.673	119.963	3.593	15.051	27.897	169	0
Boekwaarde	134.082	85.646	17.108	7.723	14.618	111	8.876
Mutaties 2019							
Investerings	28.242	19.918	349	1.906	6.066	3	-
Desinvesteringen	791	693	25	16	6	51	-
Overboeking	-2.117	-	-	-	-	-	-2.117
Afschrijvingen	16.767	9.135	446	1.563	5.592	32	-
Cum. afschr. desinvesteringen	616	551	7	3	3	51	-
	9.184	10.642	-115	331	471	-29	-2.117
Stand per 31-12-19							
Aanschafprijs	326.090	224.834	21.025	24.665	48.575	232	6.759
Cum. afschrijvingen	182.824	128.546	4.032	16.611	33.485	149	-
Boekwaarde	143.266	96.288	16.993	8.054	15.089	82	6.759

Toelichting:

Over het verslagjaar is bijzondere waardevermindering niet van toepassing.

De investeringen in gebouwen en terreinen hebben over het boekjaar met name betrekking op de realisatie van de nieuw- en verbouw van Zp7 (m€ 14,2), verbouw van Tech Hub Assen (m€ 1,4) en nieuwbouw ZAP2 (m€ 1,4).

Investerings in apparatuur hebben voornamelijk betrekking op computerapparatuur ICT en infrastructuur ICT.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. De kosten van groot onderhoud worden conform de componentenmethode geactiveerd onder de materiële vaste activa.

Het saldo op 'MVA in uitvoering' heeft betrekking op lopende investeringsprojecten en omvat met name nieuwbouw Zernikeplein 7 en herinrichting van de Zernikelaan.

De panden aan het Zernikeplein (hoofdgebouw met Van Olsttoren, Van Dooreveste, Willem-Alexander Sportcentrum, Marie Kamphuisborg) en aan de Petrus Driessenstraat (Wiebengacomplex) zijn hypothecair bezwaard. Het recht op eerste hypotheek tot een bedrag van in totaal m€ 121 is verleend aan de Staat der Nederlanden (Ministerie van Financiën), middels een hypotheekakte de dato 13 december 2017.

1.3 Financiële vaste activa

De mutaties in de financiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

(bedragen x € 1.000,-)

	Boekwaarde 31-12-18	Verstreckte leningen	Afgeloste leningen	Vorderingen kortlopend	Boekwaarde 31-12-19
1.3.1 Overige leningen u/g Unica Installatiegroep BV	281	-	57	-	224
TOTAAL FINANCIËLE VASTE ACTIVA	281	-	57	-	224

Toelichting:

In verband met de investering in energievoorzieningen (warmte-koude-opslag) voor het Economiegebouw is in 2006 een geldlening verstrekt aan Unica ten bedrage van K€ 354. Aanvullend op deze overeenkomst is eind 2007 voor het Willem-Alexander Sportcentrum (Zernikeplein 17) een lening aan Unica van K€ 564 verstrekt. De investering heeft een educatief karakter. Aflossingen vinden plaats overeenkomstig maandelijks termijnen per locatie, op jaarbasis een aflossing van K€ 57. Er wordt geen rente in rekening gebracht.

Flottende Activa

1.4 Voorraden

(bedragen x € 1.000,-)

	31-12-19	31-12-18
1.4.1 Gebruiksgoederen Magazijngoederen/kantoorbenodigdheden	444	427
TOTAAL VOORRADEN	444	427

Toelichting:

Onder de voorraden zijn tevens opgenomen de geregistreerde verbruiksmiddelen chemicaliën.

1.5 Vorderingen

(bedragen x € 1.000,-)

	31-12-19	31-12-18
1.5.1 Debiteuren	4.462	1.113
1.5.2 Studenten	230	331
1.5.3 Overige vorderingen	4.536	1.588
1.5.4 Overlopende activa	2.600	2.227
TOTAAL VORDERINGEN	11.828	5.259

Toelichting:

De boekwaarde van de opgenomen vorderingen benadert de reële waarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

In de vorderingen op debiteuren en studenten zijn voorzieningen voor oninbaarheid opgenomen van respectievelijk K€ 16 en K€ 218. Deze bedragen hebben betrekking op vorderingen met een looptijd langer dan 1 jaar.

Onder de debiteuren per 31-12-2019 is een vordering opgenomen op de NAM ter hoogte van M€ 2,8. Deze vordering is overeengekomen met de NAM en heeft betrekking op vergoeding van kosten gemaakt ten behoeve het aardbevingbestendig maken van nieuwbouwplannen. Een vergelijkbare vordering op de NAM is (M€ 2,7) per 31-12-2019 opgenomen als nog te factureren onder de overige vorderingen.

De saldi vermeld onder de overlopende activa hebben met name betrekking op een diversiteit aan transitorische posten, kosten betaald in het huidige boekjaar en betrekking hebbend op het komende boekjaar.

1.6 Liquide middelen

(bedragen x € 1.000,-)

		31-12-19	31-12-18
1.6.1	Banken	57.156	51.833
1.6.2	Kasmiddelen	34	22
	TOTAAL LIQUIDE MIDDELEN	57.189	51.855

Toelichting:

Een nadere toelichting op de mutaties binnen de Liquide middelen is te vinden in het kasstroomoverzicht. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de instelling.

2. Passiva

2.1 Eigen vermogen

2.1.1 Voorstel resultaatbestemming

Het resultaat van de Hanzehogeschool Groningen over het jaar 2019 bedraagt K€ 1.545. Voorgesteld wordt om het resultaat als volgt te verdelen:

(bedragen x € 1.000,-)

Dotatie algemene reserve (publiek)	1.093
Dotatie algemene reserve (privaat)	994
Onttrekking bestemmingsreserve (huisvesting)	-542
RESULTAAT	1.545

2.1.2. Verloopoverzicht

(bedragen x € 1.000,-)

	Bestemming resultaat 2018	Saldo 31-12-18	Bestemming resultaat 2019	Saldo 31-12-19
Algemene reserve (publiek)	3.213	61.974	1.093	63.067
Algemene reserve (privaat)	114	4.474	994	5.468
Subtotaal algemene reserve	3.327	66.448	2.087	68.535
Bestemmingsreserves (publiek)				
Reserve huisvestingsbeleid	-620	1.033	-542	491
Projecten	-950	0	0	0
Subtotaal bestemmingsreserves (publiek)	-1.570	1.033	-542	491
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	1.757	67.481	1.545	69.026

Toelichting:

De algemene reserve privaat heeft betrekking op de cumulatieve resultaten op contractactiviteiten van de Stichting Hanzehogeschool waarbij private middelen zijn betrokken.

Bestemmingsreserve huisvestingsbeleid: In 2013 is een bedrag van M€ 3,1 onttrokken aan de Algemene reserve en toegevoegd aan deze bestemmingsreserve. Deze heeft betrekking op het uit te voeren nieuwbouwprogramma over de jaren 2015-2021. Jaarlijks wordt naar rato van de voortgang van het programma een deel van de bestemmingsreserve afgebouwd.

2.2 Voorzieningen

(bedragen x € 1.000,-)

		Mutaties				
		Saldo 31-12-18	Dotaties 2019	Ont- trekkingen 2019	Vrijval 2019	Saldo 31-12-19
2.2.1	Personeelsvoorzieningen					
	Wachtgelden bovenwettelijk	1.193	480	387	0	1.286
	Wachtgelden wettelijk	669	1.229	1.043	0	855
	Voorziening jubilea	758	233	194	0	797
	Voorziening WGA-WIA	247	164	267	0	144
	Voorziening DI-WS	4.934	3.810	1.141	0	7.603
	TOTAAL PERSONEELSVORZIENINGEN	7.800	5.916	3.032	0	10.684

		Kortlopend deel <1 jaar	Langlopend deel >1 jaar	Saldo 31-12-19
2.2.1	Personeelsvoorzieningen			
	Wachtgelden bovenwettelijk	100	1.186	1.286
	Wachtgelden wettelijk	37	818	855
	Voorziening jubilea	86	711	797
	Voorziening WGA-WIA	105	39	144
	Voorziening DI-WS	1.521	6.082	7.603
	TOTAAL PERSONEELSVORZIENINGEN	1.849	8.836	10.684

Toelichting:

De voorzieningen Wachtgelden wettelijk en bovenwettelijk alsmede WGA-WIA zijn opgenomen conform opgaaf van uitvoerders.

De voorziening DI-WS is met name op het deel WS (regeling Werkijdvermindering Senioren, de vervanging van de SOP regeling) ook in 2019 sinds start van de regeling in 2015 toegenomen als gevolg van een stijgend aantal deelnemers (50), meer dan gemiddeld over de afgelopen jaren (19). Verwachting is dat de deelname aan de WS regeling in de komende jaren verder zal toenemen vanwege grotere bekendheid van de regeling en vergrijzing binnen de populatie.

2.3 Langlopende schulden

(bedragen x € 1.000,-)

	Stand 31-12-18	Aangegane leningen o/g	Aflossingen 2019	Schulden kt 2019	Stand 31-12-19
2.3.1 Kredietinstellingen (bouwleningen)					
Lening 1 ministerie van Financiën	13.000	0	0	0	13.000
Lening 2 ministerie van Financiën	10.000	0	0	10.000	0
Lening 3 ministerie van Financiën	32.000	11.550	0	2.903	40.647
TOTAAL LANGLOPENDE SCHULDEN	55.000	11.550	0	12.903	53.647

	Stand 31-12-19	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rentevoet
Kredietinstellingen (bouwleningen)				
Lening 1 ministerie van Financiën	13.000	13.000	13.000	4,05%
Lening 2 ministerie van Financiën	0	0	0	4,01%
Lening 3 ministerie van Financiën	40.647	40.647	29.035	0,68%
TOTAAL LANGLOPENDE SCHULDEN	53.647	53.647	42.035	

Toelichting:

In april 2005 zijn nieuwe leningen aangegaan bij het ministerie van Financiën. Zekerheden zijn verstrekt in de vorm van een eerste hypotheekrecht op enkele panden. Ook is vanaf 2005 een start gemaakt met het 'schatkistbankieren' waarbij er een rekening courant verhouding is tussen de Hanzehogeschool Groningen en het ministerie middels een bankrekening. Dagelijks worden de saldi van de diverse bankrekeningen vereffend met de bankrekening bij het ministerie. Looptijd lening 1 is tot 2025, looptijd lening 2 is 2020. Lening 2 wordt derhalve in dit overzicht geplaatst onder schulden kortlopend.

In november 2017 is een derde lening aangevraagd en verstrekt door het ministerie van Financiën. De hoofdsom van deze lening bedraagt M€ 43,5 en kent een looptijd tot december 2034. De hoofdsom wordt in drie tranches verstrekt, M€ 25 in december 2017, M€ 7 in december 2018 en M€ 11,5 in december 2019. Aflossing op deze lening zal met ingang van december 2020 jaarlijks plaatsvinden voor een bedrag van M€ 2,9. Dit deel van de lening wordt derhalve in dit overzicht geplaatst onder Schulden kt. Middels een hypothecaire akte in december 2017 is een eerste hypotheekrecht verstrekt aan de Staat der Nederlanden, waarin tevens opgenomen het eerder verstrekte recht vanuit 2005.

2.4 Onderhanden projecten

(bedragen x € 1.000,-)

		31-12-19	31-12-18
2.4.1	Onderhanden projecten i.o.v. derden		
	Subsidieprojecten	8.333	7.349
	Projecten contractonderwijs en contractonderzoek	350	302
	TOTAAL ONDERHANDEN PROJECTEN	8.683	7.651

Toelichting:

Onderhanden projecten i.o.v. derden is per balansdatum gesaldeerd opgenomen en vormt per 31-12-2019 een schuld. De projectopbrengsten worden verantwoord bij ontvangst van de gelden. Middels de onderhanden projectenboekingen worden opbrengsten en kosten binnen de projectperiode aan elkaar toegerekend.

Verloopoverzicht subsidieprojecten

(bedragen x €1.000,-)

	31-12-19	31-12-18
Gerealiseerde projectbestedingen	-43.009	-34.150
Toegerekende baten	-	-
Af: Ontvangen bedragen	51.342	41.498
Voorziening te verwachten verliezen	-	-
TOTAAL SUBSIDIEPROJECTEN	8.333	7.349
Waarde van verricht werk < ontvangen bedragen	12.201	10.112
Waarde van verricht werk > ontvangen bedragen	-3.867	-2.764
TOTAAL SUBSIDIEPROJECTEN	8.333	7.349

Toelichting:

De positie van onderhanden projecten contractonderwijs en contractonderzoek is beperkt ten opzichte van de positie van subsidieprojecten. Hierdoor is geen aanvullend verloopoverzicht voor deze contractactiviteiten opgenomen.

De in het boekjaar in de staat van baten en lasten verwerkte opbrengsten uit onderhanden projecten bedragen K€ 1.032 (2018: K€ 3.762).

Van de op balansdatum openstaande onderhanden projecten bedraagt het cumulatief totaal van tot dan toe verantwoorde opbrengsten K€ 9.337 (2018: K€ 4.592). Er is geen sprake van ingehouden bedragen op betalingen van termijnfacturen.

2.5 Kortlopende schulden

(bedragen x €1.000,-)

		31-12-19	31-12-18	
2.5.1	Crediteuren		2.425	3.808
2.5.2	Belastingen en premies sociale verzekeringen			
	Loonheffingen	8.554	8.241	
	Omzetbelasting	145	93	
			8.699	8.335
2.5.3	Schulden inzake pensioenen		2.710	2.471
2.5.4	Kredietinstellingen		12.903	0
2.5.5	Overige kortlopende schulden		6.635	4.586
2.5.6	Overlopende passiva			
	Vooruitontvangen collegegelden	24.840	23.907	
	Geormerkte subsidies OCW	678	428	
	Overige schulden OCW	5	5	
	Vakantiegeld	6.287	6.006	
	Vakantiedagen	4.924	5.248	
	Salarissen	171	24	
	Vooruitontvangen bedragen	2.385	2.114	
			39.290	37.732
	TOTAAL KORTLOPENDE SCHULDEN		72.662	56.931

Toelichting:

De boekwaarde van de kortlopende schulden benadert de reële waarde daarvan, gegeven de korte looptijd van de opgenomen posten.

Onder 2.5.4 Kredietinstellingen zijn de aflossingsverplichting opgenomen van de langlopende leningen, welke een looptijd hebben korter dan 1 jaar.

Onder de Overige kortlopende schulden is een diversiteit aan kosten opgenomen welke betrekking hebben op het afgelopen jaar echter nog niet zijn gefactureerd door de betreffende leveranciers.

Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)

	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-19	Resultaat 2019	Verklaring art. 2:403 BW	Consolidatie ja/nee
Stichting Hanze University Foundation	Stichting	Groningen	4	52	-24	N	N
TOTAAL				52	-24		

De stichtingen waarover de Hanzehogeschool zeggenschap uitoefent zijn ingedeeld conform de definitie van verbonden partijen beschreven in richtlijn 900.9 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Gezamenlijke zeggenschap / invloed van betekenis

	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten
Stichting Groningen Confucius Institute	Stichting	Groningen	4
Stichting Perspectief Groningen 2025	Stichting	Groningen	4
Stichting Mariene Wetlands Studies	Stichting	Groningen	4
Stichting Cube (opgeheven 2019)	Stichting	Groningen	4

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige (onderwijsgerelateerd).

Overzicht geormerkte doelsubsidies OCW (2.4.7)

Model G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Geheel uitgevoerd en afgerond	Nog niet geheel afgerond
Lerarenbeurs	2018/2/942424	20-09-18	151.488	151.488	X	
Lerarenbeurs	2018/2/1000748	22-10-18	-6.144	-6.144	X	
Lerarenbeurs	2019/2/1216639	20-09-19	154.656	0	X	
Lerarenbeurs	2019/2/12356591	20-11-19	-3.072	0	X	
Regionale aanpak lerarentekort	RAL19020	11-04-19	247.083	0		X
Regionale aanpak lerarentekort	RAL19019	11-04-19	196.250	0		X
TOTAAL			740.261	145.344		

Model G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule

G2.B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing
Doorstroom mbo-hbo	DHBO17011	23-okt-17	196.726
Doorstroom mbo-hbo	DHBO18013	15-mrt-18	199.223
Doorstroom mbo-hbo	DHBO19005	30-okt-18	199.830

Kenmerk	Saldo 01-01-19	Subsidie ontvangen verslagjaar	Overige ontvangsten verslagjaar	Eigen bijdrage verslagjaar	Lasten verslagjaar	Totale kosten 31-12-19	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
DHBO17011	116.302	0	32.095	0	90.845	171.269	25.457
DHBO18013	164.651	0	0	0	89.822	124.394	74.829
DHBO19005	49.958	149.873	0	0	9.199	9.199	190.631
TOTAAL	330.911	149.873	32.095	0	189.866	304.862	290.917

Kengetallen

	31-12-19	31-12-18
Solvabiliteit 1	0,32	0,35
Solvabiliteit 2	0,37	0,39
Liquiditeit	0,85	0,89
Liquiditeit (quick ratio)	0,85	0,88
Rentabiliteit (o.b.v. normale bedrijfsvoering)	0,5%	0,6%

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Hypotheekverklaring

Met ingang van december 2017 is het recht op eerste hypotheek (tot een bedrag van m€ 121) verleend aan de Staat der Nederlanden voor een aantal panden aan het Zernikeplein (Hoofdgebouw met Van Olsttoren, de Van Doorenveste, het Willem-Alexander Sportcentrum) en aan de Petrus Driessenstraat (het Wiebengacomplex).

Vordering op het ministerie van OCW

In 2001 is de vordering op OCW betreffende IZK, vakantie-uitkering en sociale lasten uit 1986/1987 afgeboekt. Deze vordering (K€ 2.719) blijft echter wel bestaan en zal worden verrekend bij liquidatie van de hogeschool. In december 2005 is een bedrag aan de hogeschool uitgekeerd in verband met het afschaffen van de ZKOO-regeling dat in mindering is gebracht op deze vordering.

Kredietfaciliteiten

De Hanzehogeschool heeft bij het Ministerie van Financiën een rekening-courant faciliteit met een debetlimiet van M€ 10,0. Aan deze rekening-courant zijn een tweetal werkrekeningen gekoppeld die worden aangehouden bij de Rabobank. Van deze werkrekeningen wordt dagelijks het saldo van de debet- en creditmutaties overgeboekt naar de rekening-courant bij het Ministerie.

Ten behoeve van het dagelijks betalingsverkeer wordt een intradag debetfaciliteit beschikbaar gesteld door de Rabobank welke wordt gegarandeerd door de Staat der Nederlanden, in totaal groot M€ 15,1.

Garantstellingen

Op het voormalig Suikerunieterrein in Groningen is door een derde partij in 2018 tijdelijke huisvesting gerealiseerd ten behoeve van primair internationale studenten. Om de investering en exploitatie te garanderen, is door de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen een gezamenlijke garantstelling afgegeven ter dekking van een gegarandeerde huuropbrengst. De garantie is groot in totaal M€ 1,0 per jaar. De verdeling tussen de Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit zal jaarlijks op basis van weging van daadwerkelijke studentenaantallen worden vastgesteld. Looptijd van de garantstelling is 10 jaar. Gezien de aard van deze garantstelling is het vormen van een voorziening als niet noodzakelijk beoordeeld.

Langlopende contracten

De Hanzehogeschool heeft meerdere contracten afgesloten, waarin langlopende verplichtingen zijn aangegaan. Deze verplichtingen zijn niet op de balans opgenomen. Voor de huur van diverse panden en locaties bestaat over 2019 een verplichting van M€ 3,4. Over de jaren 2021-2024 bedraagt deze verplichting in totaal M€ 7,2. Na 2024 resteert een verplichting van M€ 0,5 per jaar. Voor het in 2018 gestarte bouwproject Zernikeplein 7 bedraagt de verplichting over 2020 M€ 18,6 en over het jaar 2021 nog M€ 14,2. Onderdeel van het bouwproject is het aardbevingbestendig maken van bestaande bouw en nieuwbouw. Hiervoor worden ter financiering deels middelen van de NAM (zie claim NAM) ingezet en deels aanvullende financiering van het Ministerie van Financiën. Op het in 2018 aangekochte perceel aan de

Pondematen in Groningen rust een bouwverplichting, de termijn loopt tot 14 juni 2022. Op dit moment zijn er geen concrete bouwplannen. Tot slot is er in december 2019 een operational lease verplichting aangegaan voor een auto. Kosten hiervoor bedragen in 2020 K€ 11. Over de jaren 2021-2024 bedraagt deze verplichting in totaal K€ 44.

Claim NAM

In december 2017 heeft de Hanzehogeschool een overeenkomst gesloten met de NAM. Deze overeenkomst heeft betrekking op de voorgenomen bouwplannen van de Hanzehogeschool op het Zernikeplein en betreft een vergoeding voor reeds gemaakte kosten gerelateerd aan het aardbevingbestendig maken van de plannen en een compensatie van de meerkosten van de bouw. De overeenkomst voorziet in meerdere momenten van concretisering van de vergoedingen. Vergoedingen in 2019 zijn ontvangen naar rato van de voortgang van de bouw.

Eind 2018 zijn nieuwe (verlaagde) waarden opgenomen in het zogenaamde seismisch model (NPR 2018). Dit heeft te maken met het voornemen de onttrekking van gas uit de bodem af te bouwen. Deze herziening heeft ook betrekking op de bouwplannen voor het project ZP7, met het scenario dat er geen seismische maatregelen noodzakelijk zijn voor de resterende bouwfasen. In maart 2019 is de Hanzehogeschool een onderzoek gestart gericht op vraagstukken die zowel bouwkundig als juridische van aard zijn. Hierin begrepen is onder andere afstemming met de NAM over de huidige overeenkomst. Deze afstemming heeft in het najaar van 2019 geresulteerd in een overeengekomen addendum op de oorspronkelijke overeenkomst. De financiële effecten van dit addendum worden doorgevoerd in de lopende facturatie van vergoedingen.

Overige verplichtingen en claims

In ieder verslagjaar lopen verschillende juridische procedures. Deze zijn te onderscheiden naar beroepen die zijn ingesteld door studenten of personeelsleden, vorderingen van derden, en eventuele procedures tegen of vanwege bestuursorganen waaronder het ministerie van OCW.

Bij de procedures van de Hanzehogeschool Groningen tegen personeelsleden kan het voorkomen dat, hetzij in het kader van een minnelijke schikking, hetzij op basis van de uitspraak van de kantonrechter, een vergoeding wordt toegekend. In het afgelopen boekjaar heeft de Hanzehogeschool Groningen geen uitzonderlijke claims opgelopen.

In het afgelopen verslagjaar zijn ook voor het overige geen geschillen met derden gerezen die naar huidig inzicht zullen resulteren in vorderingen tot schadevergoeding waaruit substantiële financiële aanspraken zullen voortvloeien.

Financiële instrumenten

De Hanzehogeschool Groningen maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de organisatie blootstelt aan markt-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de organisatie een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de organisatie te beperken.

De organisatie zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen en maakt geen gebruik van derivaten.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van debiteuren zijn getoetst op inbaarheid en voor zover nodig geacht voorzien. Voor de kredietrisico's inzake de overige vorderingen wordt verwezen naar financiële vaste activa en vorderingen.

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De organisatie heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

De instelling loopt geen significante liquiditeitsrisico's. De voorziene aflossing van langlopende leningen is onderdeel van de meerjarenliquiditeitsprognose van de instelling.

Toelichting op de staat van baten en lasten

3. Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

(bedragen x €1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
3.1.1	(Normatieve) rijksbijdrage OCW (HBO)	206.178	197.888	194.756
3.1.2	Overige subsidies OCW			
	Geormerkte subsidies	495	1.344	338
	TOTAAL RIJKSBIJDRAGEN OCW	206.673	199.232	195.095

Toelichting:

De hoogte van de rijksbijdrage sluit aan en is gebaseerd op de betreffende rijksbijdragebrieven.

3.2 Collegegelden

(bedragen € 1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
3.2.1	Collegegelden (bekostigde studenten)	58.198	63.395	60.127
3.2.2	Collegegelden (niet bekostigde studenten)	543	0	1.079
3.2.3	Restitutie collegegelden	-4.320	-4.160	-5.096
	TOTAAL COLLEGEGEDEN	54.422	59.235	56.111

Toelichting:

De opbrengst collegegelden is gedaald ondanks een gelijkblijvend aantal studenten. Belangrijkste oorzaak van de daling betreft de regeling "halvering collegegeld voor 1e-jaars studenten"

Het bedrag onder 'Overige' is het resultaat van de saldering tussen ontvangsten van niet bekostigde studenten en restitutie van collegegelden.

3.3 Baten werk in opdracht van derden

(bedragen x € 1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
3.3.1	Opbrengst werk i.o.v. derden			
3.3.1.1	Contractonderwijs, CA / P-HBO cursussen	4.606	3.984	4.812
3.3.1.2	Contractonderzoek, Overige contractactiviteiten	452	188	389
	Totaal opbrengst werk i.o.v. derden	5.059	4.172	5.201
3.3.2	Mutaties onderhanden projecten i.o.v. derden	-48	0	-92
	TOTAAL BATEN WERK I.O.V. DERDEN	5.011	4.172	5.109

Toelichting:

Middels een bepaling van de onderhanden projecten positie per balansdatum worden enkel de projecten welke gereed zijn per balansdatum als bate verantwoord. Afhankelijk van de voortgang van de diverse projecten kan de totale bate per balansdatum afwijken ten opzichte van de begroting en voorgaand jaar.

3.4 Overige baten

(bedragen x €1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
3.4.1	Verhuur onroerende zaken	847	825	711
3.4.2	Detachering personeel	1.000	575	976
3.4.3	Overige baten			
	Subsidies	10.063	7.250	7.545
	Overige bijdragen van studenten	1.613	1.104	1.578
	Overige	7.916	6.404	8.833
	Subtotaal	19.592	14.758	17.957
	TOTAAL OVERIGE BATEN	21.439	16.158	19.644

Toelichting:

Onder Subsidies worden alle subsidies verantwoord welke betrekking hebben op gerealiseerde subsidieprojecten. Voor zover subsidieprojecten nog lopend zijn, worden de reeds ontvangen subsidies middels Onderhanden projecten op de balans opgenomen onder de schulden als Vooruitontvangen subsidies. Hierdoor kan het vergelijk met de begroting en voorgaand jaar afwijken.

4. Lasten

4.1 Personele lasten

(bedragen x € 1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
4.1.1	Lonen en salarissen			
4.1.1.1	Brutolonen en salarissen	151.491	153.136	145.483
4.1.1.2	Sociale lasten	18.649	18.851	17.613
4.1.1.3	Pensioenpremies	23.901	24.160	21.629
	Subtotaal lonen en salarissen	194.041	196.148	184.724
4.1.2	Overige personele lasten			
4.1.2.1	Mutatie voorziening wachtgeld	1.708	1.154	994
4.1.2.2	Ingehuurd personeel niet in loondienst	14.363	9.496	15.097
4.1.2.3	Mutatie overige personele voorzieningen	2.605	74	2.402
4.1.2.4	Overige	5.178	4.775	5.994
	Subtotaal overige personele lasten	23.854	15.499	24.487
4.1.3	Uitkeringen (-/-)	-852	-43	-845
	TOTAAL PERSONELE LASTEN	217.043	211.604	208.367

Toelichting:

De stijging van de lonen en salarissen is een gevolg van de toename van het gemiddeld aantal medewerkers over 2019 ten opzichte van 2018 met 15 fte en de effecten van cao-aanpassingen. Inhuur is na enkele jaren van stijging afnemend, echter nog niet op het niveau waarop begroot.

De mutatie voorziening wachtgeld betreft de dotatie over 2019 aan deze voorziening, de onttrekking over 2019 (M€ 1,4) is verwerkt in de lonen en salarissen. De mutatie aan overige personele voorzieningen heeft betrekking op de voorzieningen DI-WS, Jubilea en WGA-WIA en is het saldo van dotaties en onttrekkingen gedurende het kalenderjaar. Met name de dotatie aan de voorziening WS (Werktijdvermindering Senioren, M€ 3,8) is aanzienlijk door een groeiend aantal deelnemers aan deze regeling.

Pensioenregeling

Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) regelt de pensioenen voor organisaties die actief zijn in de sector overheid en onderwijs, waaronder de Hanzehogeschool Groningen.

Zowel de overheid als de Pensioenkamer en het bestuur van het ABP zijn betrokken bij de totstandkoming van de pensioenregeling. De overheid bepaalt de wettelijke kaders en de Pensioenkamer bepaalt hoe de pensioenregeling van het ABP eruit ziet. Bij de invulling van de pensioenregeling streeft de Pensioenkamer naar een balans tussen de hoogte van het pensioen en de premie in samenhang met de beleggingsrisico's. De Pensioenkamer bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers binnen overheid en onderwijs. Het bestuur van het ABP toetst of de regeling die de Pensioenkamer heeft bepaald, uitvoerbaar is en past eventueel het fondsbeleid aan. Het bestuur stelt ook de premie vast en bepaalt of de pensioenen worden geïndexeerd. Een belangrijke norm daarbij is een evenwichtige belangenafweging.

Werknemers betalen 30% van de premie en werkgevers 70%. Het ouderdomspensioen wordt opgebouwd via de middelloonregeling. Het pensioen is dan het totaal van alle jaarbedragen bij elkaar, naar rato. Eventuele indexaties en verlagingen beïnvloeden de hoogte.

De dekkinggraad van het ABP is 97,8% op balansdatum 31 december 2019. De beleidsdekkinggraad bepaalt of de pensioenen kunnen worden verhoogd (indexatie) of moeten worden verlaagd (korten). Bepalend hiervoor is de gemiddelde dekkinggraad over de afgelopen 12 maanden. Op peildatum 31 januari 2020 was de beleidsdekkinggraad 95,4%.

4.1.4 Personele bezetting (fte)

	Gemiddeld 2019	31-12-19	Gemiddeld 2018	31-12-18
Management / directie	30	30	30	30
Onderwijzend personeel	1.515	1.517	1.511	1.512
Overige medewerkers	788	785	777	790
TOTAAL AANTAL FTE'S	2.333	2.332	2.318	2.332

De stichting Hanzehogeschool Groningen kent geen medewerkers met een standplaats anders dan in Nederland.

4.2 Afschrijvingen

(bedragen € 1.000,-)

	2019	Begroting 2019	2018
4.2.1 Ontwikkeling en software	1.233	1.400	1.915
4.2.2 Gebouwen	9.580	9.928	9.179
4.2.3 Inventaris en apparatuur	7.154	7.940	6.578
4.2.4 Overige materiële vaste activa	32	10	30
4.2.5 Boekresultaat desinvestering MVA	3	0	1.770
TOTAAL AFSCHRIJVINGEN	18.003	19.278	19.472

Toelichting:

Onder de Overige materiële vaste activa zijn de afschrijvingen op vervoersmiddelen opgenomen.

4.3 Huisvestingslasten

(bedragen € 1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
4.3.1	Huur	4.926	3.601	3.930
4.3.2	Klein onderhoud	3.525	1.910	2.914
4.3.3	Schoonmaakkosten	4.434	2.558	4.022
4.3.4	Heffingen	1.239	1.051	1.107
4.3.5	Energie en water	2.256	2.071	2.091
4.3.6	Overige	3.201	4.542	2.166
	TOTAAL HUISVESTINGSLASTEN	19.581	15.733	16.229

4.4 Overige lasten

(bedragen x € 1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
4.4.1	Administratie en beheer	11.318	15.791	13.231
4.4.2	Inventaris en apparatuur	9.401	8.831	8.565
4.4.3	Reis- en verblijfkosten	3.260	2.597	3.042
4.4.4	Tegemoetkoming studerende	6.206	3.770	4.166
	TOTAAL OVERIGE LASTEN	30.185	30.989	29.005

Toelichting:

De afname van kosten binnen Administratie en beheer wordt veroorzaakt door het stoppen van diverse services. Dit betreft onder andere services van SurfNET (290K), KPN Lync (250K) en Raet software (210K). Daarnaast is de bijdrage aan Studielink (200K) beëindigd. Ook organisatie-brede initiatieven tot minder printen resulteren in een besparing op drukwerk (430K).

De stijging in kosten Tegemoetkoming studerende wordt veroorzaakt door donaties aan diverse Scholarship funds zoals Erasmus (333K), Hispanic Scholarship Fund (245K), Holland scholarship (180K) en diverse Hanze scholarships (170K). Daarnaast zijn er nog de allowances van internationale studenten (105K).

Accountants honoraria KPMG	2019	2018
Controle van de jaarrekening	128	116
Andere controlewerkzaamheden	0	0
Fiscale advisering	0	0
Andere niet-controlediensten	0	0

Toelichting:

De bovenstaande accountants honoraria zijn ten laste gebracht van het resultaat in het betreffende boekjaar en betreffen uitsluitend de werkzaamheden uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW.

5. Financiële baten en lasten

(bedragen € 1.000,-)

		2019	Begroting 2019	2018
5.1	Rentebaten	5	0	8
5.2	Rentelasten	-1.193	-1.193	-1.135
	SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	-1.188	-1.193	-1.128

Toelichting:

De rentelasten hebben met name betrekking op interest verschuldigd over de langlopende leningen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Begin 2020 brak het coronavirus (COVID-19) uit. Naast de effecten op het onderwijs en onderzoek, wordt de totale economie geraakt. De Hanzehogeschool heeft medio maart besloten al het fysieke onderwijs en onderzoek te stoppen en alle medewerkers vanuit huis te laten werken. De onderwijsactiviteiten alsmede de bedrijfsvoering zijn online voortgezet. Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening zijn de gevolgen van het coronavirus nog onvoldoende inzichtelijk en zijn de financiële effecten nog niet voldoende duidelijk. In verband met het coronavirus heeft de Hanzehogeschool een scenarioanalyse gemaakt op basis van de begrotingen, om de financiële impact van deze scenario's op de exploitatie van de Hanzehogeschool inzichtelijk te maken. Er kan worden geconcludeerd dat de reserves en de liquiditeitspositie van de Hanzehogeschool voldoende solide zijn om de onderwijsactiviteiten in de huidige omstandigheden te kunnen continueren.

Hoewel de financiële impact van deze crisis, welke we nog niet eerder hebben meegemaakt, ten tijde van het opmaken van de jaarrekening nog niet volledig duidelijk is, zijn wij van mening dat zowel het financiële, operationele als organisatorische risico voldoende beheerst is. De huidige onzekerheden veroorzaakt door het coronavirus leiden momenteel niet tot een materiële onzekerheid in verband met het vermogen van de onderwijsinstelling om haar bedrijfsactiviteiten voort te zetten.

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening waren nog geen aanvullende maatregelen noodzakelijk. De Hanzehogeschool heeft vastgesteld dat de huidige ontwikkelingen rondom het coronavirus geen impact hebben op de feitelijke situatie op balansdatum 31 december 2019, waardoor de cijfers per 31 december 2019 in deze jaarrekening ongewijzigd blijven.

Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders

Verantwoording uit hoofde van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

1. Bezoldiging leden College van Bestuur

Bedragen worden opgenomen conform de WNT (Wet Normering Topinkomens). De bezoldiging bestaat uit de optelling van alle brutolooncomponenten, bruto kostenvergoedingen (niet van toepassing binnen de Hanzehogeschool) en werkgeverslasten pensioenpremies.

Met ingang van 1 januari 2015 is door de Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT (WNT2) het algemene wettelijke beloningsmaximum verlaagd van € 230.474 naar € 178.000 (inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgevers). Dit maximum is gebaseerd op 100% van het ministersalaris. Over 2019 is voor de sector hbo het algemene wettelijke maximum van € 194.000 vastgesteld, toegepast naar rato van de omvang en de duur van het dienstverband.

Voor de sector onderwijs is een klasse-indeling van toepassing. Aan drie criteria zijn zogenaamde complexiteitspunten toegewezen. Het totaal aantal complexiteitspunten voor een onderwijsinstelling bepaalt de klasse (A t/m G) en het hieraan gekoppelde wettelijke maximum. Voor de Stichting Hanzehogeschool Groningen zijn de complexiteitspunten (Totale baten:5, Aantal studenten:5, Aantal onderwijssoorten:10) maximaal er daarmee vallend in de klasse G (18-20 pnt). Aan deze klasse is het algemene wettelijke maximum gekoppeld.

De Raad van Toezicht heeft in het voorjaar van 2019 besloten om in de toekomst onderscheid te gaan aanbrengen tussen de beloning van de voorzitter en de leden van het CvB.

In de verantwoording is voor wat betreft vakantiegeld rekening gehouden met feitelijke uitbetalingen, en niet met de als jaarlijkse werkgeverslast aan te merken reservering vakantiegeld. Hierdoor kan in situaties waarbij een CvB-lid een echte dienstbetrekking heeft anders dan een volledig kalenderjaar, een afwijking ontstaan ten opzichte van voorgaande of volgende jaren, zonder wijziging van directe bezoldingscomponenten.

Leidinggevende topfunctionarissen

Gegevens 2019	H.J. Pijlman	L.J.M. Verhofstad	P. van der Wijk	P.H.J. Smeets
Functie	voorz. CvB	lid CvB	lid CvB	lid CvB
Duur dienstverband in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 30/06	1/9 - 31/12
Omvang dienstverband (fte)	1,0	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	echt	echt	echt	echt
Fictief: langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?				
Individueel WNT-maximum	194.000	194.000	97.000	64.667
Bezoldiging				
Beloning	172.845	172.880	92.039	51.289
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	21.174	21.097	10.549	6.875
TOTAAL BEZOLDIGING	193.992	193.977	102.588	58.164
Motivering indien overschrijding:			zie 1)	

Gegevens 2018	H.J. Pijlman	L.J.M. Verhofstad	P. van der Wijk
Functie	voorz. CvB	lid CvB	lid CvB
Duur dienstverband in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Individueel WNT-maximum	189.000	189.000	189.000
Bezoldiging			
Beloning	172.087	169.681	169.668
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	19.503	19.238	19.238
TOTAAL BEZOLDIGING	191.590	188.919	188.906

Motivering bij overschrijding:

Het voltallig College van Bestuur heeft zich in 2013 gecommitteerd aan de middels de WNT en Bezoldigingscode Hogescholen, vastgestelde maxima voor de bezoldiging. Deze maxima waren gebaseerd op rolverdeling binnen het College van Bestuur, namelijk een maximum voor de voorzitter en een maximum voor de leden.

Met de aanneming van de WNT-2 per januari 2015 en de hiermee gepaard gaande verdere verlaging van de maximale norm, met name die van de voorzitter, heeft de heer Pijlman te kennen gegeven gebruik te willen maken van het overgangsrecht en zijn bezoldiging zoals voor 2014 verlaagd is vastgesteld voor 2015 t/m 2018 ongewijzigd te continueren.

Het overgangsrecht van de heer Pijlman is geëindigd met ingang van 2019. Met de vastgestelde WNT-norm over 2019 (€ 194.000) voldoet de heer Pijlman per 2019 aan de WNT en is er geen sprake van een verdere afbouwregeling.

1) De heer van der Wijk is per 1-7-2019 uit dienst getreden. De WNT-norm is hierbij naar rato toegerekend, echter is in mei 2019 vakantiegeld uitbetaald opgebouwd gedurende de voorafgaande 12 maanden. Hierdoor ontstaat een discrepantie in de toerekening naar de WNT-norm over 2019 en een feitelijke overschrijding. Bij de indiensttreding van

de heer van der Wijk in 2016 heeft een omgekeerde situatie plaatsgevonden, waarbij in het kalenderjaar 2016 geen vakantiegeld is uitbetaald en daardoor een onderschrijding ten opzichte van de WNT-norm over 2016. Gebruikmakend van de WNT-salderingsregeling over de jaargrenzen heen, kan de overschrijding van 2019 volledig worden verrekend met de onderschrijding van 2016. Hierdoor is de bezoldiging van de heer van der Wijk over de gehele periode van zijn dienstverband bij de Hanzehogeschool uitbetaald binnen de regeling van de WNT.

2. Vergoeding leden Raad van Toezicht

De vergoedingen aan leden van de Raad van Toezicht worden jaarlijks in december uitgekeerd en hebben betrekking op het afgelopen kalenderjaar. De leden van de RvT krijgen over 2019 een vergoeding toegekend van € 12.050, aan de voorzitter wordt € 16.900 toegekend. Bij zitting in de auditcommissie, de remuneratiecommissie of de commissie O&O wordt een toeslag van € 2.500 toegekend.

Alle genoemde vergoedingen betreffen bruto bedragen. Indien van toepassing is loonheffing ingehouden of is er BTW in rekening gebracht.

Als gevolg van de invoering van de Wet Normering topinkomens (WNT) is ook voor de Raad van Toezicht een maximum bezoldiging van toepassing. Dit maximum is voor zowel 2018 als 2019 bepaald op 15% van het sectorale WNT-maximum voor de voorzitter van de Raad van Toezicht en 10% voor de leden van de Raad van Toezicht.

Toezichthoudende topfunctionarissen

Gegevens 2019	K.F. Schuiling	J.J. Fennema	D. Boonstra	J.M. Imhof	M.L. EI Hamdaoui	R.B. Reekers	S.G.L. Schruijer	Y. Tewelde
Functie	voorz. RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT
Duur dienstverband in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	29.100	19.400	19.400	19.400	19.400	19.400	19.400	19.400
Bezoldiging								
Beloning	19.400	14.550	14.550	14.550	14.550	14.550	14.550	14.550
Belastbare onkostenverg.	-	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen op termijn	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL BEZOLDIGING	19.400	14.550	14.550	14.550	14.550	14.550	14.550	14.550

Gegevens 2018	K.F. Schuiling	J.J. Fennema	D. Boonstra	R. Bakker	A.A. Rietveld	N. Hiddema	S.G.L. Schruijer
Functie	voorz. RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT	lid RvT
Duur dienstverband in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	28.350	18.900	18.900	18.900	18.900	18.900	18.900
Bezoldiging							
Beloning	18.900	14.175	11.675	14.175	14.175	14.175	14.175
Belastbare onkostenverg.	-	-	-	-	-	-	-
Beloningen op termijn	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL BEZOLDIGING	18.900	14.175	11.675	14.175	14.175	14.175	14.175

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2019 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2019 geen ontsluitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Groningen, 15 mei 2020

Henk Pijlman, voorzitter

Rob Verhofstad, collegelid

Petra Smeets, collegelid

Erik van Keulen, directeur stafbureau FEZ (a.i.)

Overige gegevens

1. Gegevens over de rechtspersoon

Bestuursnummer	40169
Naam instelling	Hanzehogeschool Groningen
Adres	Zernikeplein 7
Postadres	Postbus 30030
Postcode / Plaats	9700 RM Groningen
Telefoon	050 - 595 5555
Fax	050 - 571 0634
E-mail	info@org.hanze.nl
Internet-site	www.hanze.nl
BRIN-nummer	25BE Hanzehogeschool Groningen

2. Statutaire winstbestemming

In de statuten van de Stichting Hanzehogeschool Groningen is niet specifiek opgenomen hoe het jaarlijks resultaat te bestemmen. Jaarlijks wordt in de jaarrekening onder 2.1.1 Voorstel Resultaatbestemming de verdeling bepaald.

3. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het College van Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Hanzehogeschool Groningen

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Hanzehogeschool Groningen (hierna 'de stichting') te Groningen (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Hanzehogeschool Groningen per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2019.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019;
3. het kasstroomoverzicht over 2019; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Hanzehogeschool Groningen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag, bestaande uit (de hoofdstukken):
 - bestuur & organisatie.
 - strategisch beleid.
 - prestatieafspraken en kwaliteitsafspraken.
 - onderwijs.
 - praktijkgericht onderzoek.
 - bedrijfsvoering.
- de overige gegevens;
- bijlagen, bestaande uit:
 - bestuur & organisatie.
 - strategisch beleid.
 - onderwijs.
 - praktijkgericht onderzoek.
 - bedrijfsvoering.
 - horizontale verantwoording.
 - buitenlandse partnerinstellingen.
 - colofon.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2. Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2019 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2019 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controle-standaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's;
- dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude,
- van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn,

het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring de aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft/geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 15 mei 2020
KPMG Accountants N.V.
W.A. Touw RA

Bijlagen - Bestuur & organisatie

Kerngegevens schools

Kerngegevens schools 2019	studenten	afgestudeerden	instromers	buitenlandse studenten
Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	739	92	199	29
Academie voor Beeldende Kunst en Vormgeving MINERVA	912	245	235	287
Academie voor Gezondheidsstudies	3039	593	808	229
Academie voor Sociale Studies	2925	475	768	23
Academie voor Verpleegkunde	2141	557	585	14
Instituut voor Bedrijfskunde	2679	355	736	19
Instituut voor Communicatie, Media & IT	3438	365	897	669
Instituut voor Engineering	2137	311	583	247
Instituut voor Facility Management	978	191	174	23
Instituut voor Financieel Economisch Management	1097	193	201	28
Dance Academie Lucia Marthas	159	48	49	4
Instituut voor Life Science & Technology	1156	152	304	28
Instituut voor Marketing Management	1956	268	504	213
Instituut voor Rechtenstudies	1932	278	449	13
Instituut voor Sportstudies	1215	234	251	59
International Business School	1564	298	403	703
Pedagogische Academie	1112	176	307	4
Prins Claus Conservatorium	300	28	78	154
totaal	29479	4859	7531	2746

Overzicht schools en opleidingen Hanzehogeschool Groningen

AD = associate degree; B= bachelor, M = master

Naam school	Naam opleiding
Academie voor Architectuur & Built Environment	B Bouwkunde
	B Built Environment
	B Civiele Techniek
	M Architectuur
Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva <i>- Beeldende Kunst en Vormgeving</i> <i>- Minerva Academie voor Popcultuur</i> <i>- FMI Masters</i>	M Kunsteducatie (joint degree)
	B Autonome Beeldende Kunst
	B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving
	B Vormgeving
	B Muziek
	B Popular Culture
	B Vormgeving
M Master of Arts in Fine Art and Design	
Academie voor Gezondheidsstudies	Ad Management in de Zorg
	B Fysiotherapie
	B Logopedie
	B Management in de Zorg
	B Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken
	B Mondzorgkunde
	B Voeding & Diëtetiek
	M Healthy Ageing Professional
	M Physician Assistant
Academie voor Sociale Studies	Ad Ervaringsdeskundigheid in zorg en welzijn
	B Toegepaste Psychologie
	B Social Work
	M European Master in Social Work
	M Social Work (joint degree)
Academie voor Verpleegkunde	B Verpleegkunde HBO-V
	M Advanced Nursing Practice
Instituut voor Bedrijfskunde	Ad Human Resource Management
	B Bedrijfskunde
	B Human Resource Management
	B Vastgoed en Makelaardij
	M Leiderschap
Instituut voor Communicatie, Media & IT	B Communicatie
	B Communication and Multimedia Design
	B HBO-ICT
	B Informatiedienstverlening en -management
	M International Communication

Instituut voor Engineering	Ad Projectleider Techniek Ad Systemspecialist Automotive B Advanced Sensor Applications B Elektrotechniek B Human Technology B Industrieel Product Ontwerpen B Technische Bedrijfskunde B Werktuigbouwkunde M European Master in Renewable Energy (WO) M European Master in Sustainable Energy System Management (WO) M Energy for Society M Master Sensor Systems Engineering M Data Science for Life Sciences
Instituut voor Facility Management	B Facility Management
Instituut voor Financieel Economisch Management	B Accountancy B Bedrijfseconomie B Finance & Control B Finance Tax and Advice
Instituut voor Life Science & Technology	B Bio-informatica B Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek B Chemie B Chemische Technologie
Instituut voor Marketing Management	Ad Ondernemen B Commerciële Economie B Ondernemerschap and Retail Management
Instituut voor Rechtenstudies	B HBO-Rechten B Sociaal Juridische Dienstverlening
Instituut voor Sportstudies	Ad Sport, Gezondheid en Management B Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding B Sportkunde
International Business School	B International Business M Master of Business Administration M Master in International Business and Management M Interdisciplinary Business Professional
Pedagogische Academie	Ad Pedagogisch Educatief Professionaal B Opleiding tot Leraar Basisonderwijs M Talentontwikkeling en Diversiteit
Lucia Marthas Institute for Performing Arts	Ad Dans B Docent Dans B Dans
Prins Claus Conservatorium	Ad Muziek (dirigent Hafabra) B Docent Muziek B Muziek

Kerngegevens kenniscentra

EnTranCe | Centre of Expertise Energy

Lectoraten, Leeropdrachten en hun lectoren	Energietransitie, dr. Klaas Jan Noorman Toepassing van waterstof in de energietransitie, dr. ir. Jan-jaap Aué Netintegratie dr. Martien Visser Communication, Behaviour & the Sustainable Society Communication & the Sustainable Society, dr. Wim Elving Behaviour & the Sustainable Society, dr. Carina Wiekens Juridische en economische vraagstukken binnen de energietransitie, mr. Bert de Jonge Life Sciences & Renewable Energy, dr. ir. Jan-Peter Nap Duurzame Liquid Natural Gas Technologie, prof. dr. ir. Jacques Dam Windenergie, dr. Gerard Schepers
Betrokken schools	Academie voor Architectuur & Built Environment Instituut voor Communicatie, Media & IT Instituut voor Engineering Instituut voor Life Science & Technology Instituut voor Rechtenstudies Instituut voor Sociale Studies International Business School
Professorships	Energy Transition, dr. Klaas Jan Noorman Application of hydrogen within the Energy Transition, dr. ir. Jan-jaap Aué Power and Energy Distribution, dr. Martien Visser Communication, Behaviour & the Sustainable Society Communication & the Sustainable Society, dr. Wim Elving Behaviour & the Sustainable Society, dr. Carina Wiekens Legal and Economic Aspects of the Energy Transition, mr. Bert de Jonge Life Sciences & Renewable Energy, dr. ir. Jan-Peter Nap Sustainable Liquid Natural Gas Technology, prof. dr. ir. Jacques Dam Wind Energy, dr. Gerard Schepers

Centre of Expertise Healthy Ageing

Lectoraten, Leeropdrachten en hun lectoren	Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, prof. dr. Cees van der Schans Analysetechnieken voor Praktijkgericht Onderzoek, dr. Wim Krijnen Malnutrition and Healthy Ageing, dr. Harriët Jager Healthy Lifestyle, Ageing and Health Care, dr. Hans Hobbelen Kind, Taal en Ontwikkeling, dr. Margreet Luinge Participatie en Gezondheid van mensen met een verstandelijke en visuele beperking, dr. Aly Waninge Zelfmanagement van somatische patiënten in ziekenhuizen, dr. Joost Keers Healthy Ageing en Publieke Gezondheid, dr. Fons van der Lucht Kortdurende Zorg en Interprofessionele samenwerking bij kwetsbare ouderen, dr. Hans Drenth Jeugd, Educatie en Samenleving, dr. Jeannette Doornenbal Curious Minds, dr. Henderien Steenbeek
---	--

	<p>Integrale Aanpak Kindermishandeling, dr. Susan Ketner Praktijkgerichte Sportwetenschap Bewegingsonderwijs en Jeugdsport, dr. Remo Mombarg Healthy Lifestyle, Sport and Physical Activity, dr. Johan de Jong Rehabilitatie, dr. Lies Korevaar Maatschappelijke participatie en rehabilitatie van mensen met psychische beperkingen, dr. Charlotte Wunderink Verslavingskunde, dhr. dr. Eric Blaauw Verpleegkundige Diagnostiek, dr. Wolter Paans Verpleegkundige Innovatie & Positionering, vacature Familiezorg, dr. Marie-Louise Luttik Critical Care, dr. W. Dieperink Waardegedreven zorg, dr. Han de Ruiter</p>
Betrokken schools	<p>Academie voor Gezondheidsstudies Academie voor Sociale Studies Academie voor Verpleegkunde Instituut voor Sportstudies Pedagogische Academie</p>
Professorships	<p>Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, prof. dr. Cees van der Schans Statistical Techniques for Applied Research, dr. Wim Krijnen Malnutrition and Healthy Ageing, dr. Harriët Jager Healthy Lifestyle, Ageing and Health Care, dr. Hans Hobbelen Child, Language and Development, dr. Margreet Luinge Participation and Health of Persons with Intellectual and Visual Disabilities, dr. Aly Waninge Selfmanagement for somatic patients in hospital, dr. Joost Keers Healthy Ageing & Public Health, dr. Fons van der Lucht Short-term Care and Inter Professional Cooperation in Frail Elderly, dr. Hans Drenth Youth, Education and Society, dr. Jeannette Doornenbal Curious Minds, dr. Henderien Steenbeek Comprehensive Approach to Child Abuse, dr. Susan Ketner Sports Science Sports Education & Youth Sports, dr. Remo Mombarg Healthy Lifestyle, Sport and Physical Activity, dr. Johan de Jong Rehabilitation, dr. Lies Korevaar Social inclusion of people coping with severe mental health problems, dr. Charlotte Wunderink Environmental Supporting & Supportive Addiction Care, dhr. dr. Eric Blaauw Nursing Diagnostics, dr. Wolter Paans Nursing Innovation and Positioning, vacature Family Care, dr. Marie-Louise Luttik Critical Care, dr. W. Dieperink Value Based Health Care, dr. Han de Ruiter</p>

Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen

Lectoraten, Leeropdrachten en hun lectoren	New Business & ICT, dr. Hugo Velthuijsen en dr. ing. Klaas ten Have
	Personalised Digital Health, dr. Hilbrand Oldenhuis
	Arbeidsparticipatie, dr. Louis Polstra
	Organisatieontwerp en -verandering, dr. Jac. Christis
	Duurzaam Financieel Management en Ondernemerschap, dr. Margreet Boersma
	Duurzaam Coöperatief Ondernemen, Willem Foorhuis
	Duurzaam HRM, dr. Leni Beukema en dr. Klaske Veth
	Human Capital, dr. Harm van Lieshout
	Juridische aspecten van ondernemerschap, dr. mr. Petra Oden
	Inkoopmanagement
	International Business, dr. Diederich Bakker
	Marktgericht Ondernemerschap, dr. Karel Jan Alsem
	Ondernemen in Verandering, i.c.m. practoraat Alfacollege, dr. Alexander Grit
	User-Centered Design, dr. Nick Degens
Betrokken schools	Instituut voor Marketing Management
	Instituut voor Business School
	Instituut voor Communicatie, Media & IT
	Instituut voor Financieel Economisch Management
	Instituut voor Facility Management
	Instituut voor Rechtenstudies
	Instituut voor Bedrijfskunde
	Academie voor Sociale Studies
Professorships	New Business & ICT, dr. Hugo Velthuijsen en dr. ing. Klaas ten Have
	Personalised Digital Health, dr. Hilbrand Oldenhuis
	Labour Participation, dr. Louis Polstra
	Organisational Design and Change, dr. Jac. Christis
	Sustainable Finance & Entrepreneurship, dr. Margreet Boersma
	Sustainable Cooperative Entrepreneurship, Willem Foorhuis
	Sustainable HRM, dr. Leni Beukema en dr. Klaske Veth
	Human Capital, dr. Harm van Lieshout
	Legal Aspects of Entrepreneurship, dr. mr. Petra Oden
	Purchasing management
	International Business, dr. Diederich Bakker
	Marketing / Market Focused Entrepreneurship, dr. Karel Jan Alsem
	Entrepreneurship in Transition i.c.m. practoraat Alfacollege, dr. Alexander Grit
	User-Centered Design, dr. Nick Degens

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

Lectoraten, Leeropdrachten en hun lectoren	Lifelong Learning in Music Lifelong Learning in Music, prof. dr. Rineke Smilde Kunsteducatie, prof. dr. Evert Bisschop Boele Image in Context, dr. Anke Coumans Art & Sustainability, dr. Rob van Haren
Betrokken schools	Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva Academie voor Architectuur & Built Environment Pedagogische Academie Instituut voor Life Science & Technology Academie voor Sociale Studies
Professorships	Lifelong Learning in Music Lifelong Learning in Music - prof. dr. Rineke Smilde Arts Education, prof. dr. Evert Bisschop Boele Image in Context, dr. Anke Coumans

Kenniscentrum NoorderRuimte

Lectoraten, Leeropdrachten en hun lectoren	Facility Management, dr. Mark Mobach Gezonde Stad, dr. Jeannette Nijkamp Aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen – Aardbevingsbestendig bouwen, dr. Ishan Bal Leefomgeving in Transitie, dr. Elles Bulder Ruimtelijke Transformaties Energie, dr. ir. Rob Roggema Water, dr. ir. Floris Boogaard Vastgoed, vacature
Betrokken schools	Academie voor Architectuur & Built Environment Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur Minerva Instituut voor Bedrijfskunde Instituut voor Engineering Instituut voor Facility Management
Professorships	Facility Management, dr. Mark Mobach Healthy Cities, dr. Jeannette Nijkamp Earthquake Resistant Structures & Promising Groningen – Earthquake Resistant Structures, dr. Ishan Bal Living Environment in Transition, dr. Elles Bulder Spatial Transformations Energy, dr. ir. Rob Roggema Water, dr. ir. Floris Boogaard Real Estate, vacature

Kenniscentrum Biobased Economy

Lectoraten, Leeropdrachten en hun lectoren	Biobased Ingredients & Materials Ingredient Development & Health, dr. Doede Binnema Life Sciences & Renewable Energy, dr. Jan Peter Nap Biobased Chemistry, dr. André Heeres Data Science for Life Sciences & Health, dr. Wynand Alkema Bio Refinery Transition Bio-economy, dr. Rob van Haren Biobased Society Transition Bio-economy, dr. Rob van Haren Biobased Business Valorisation, dr. Hans van der Pol Sensors and Smart Systems, dr. Heinrich Wörtche
Betrokken schools	Life Science & Technology Instituut voor Engineering
Professorships	Biobased Ingredients & Materials Ingredient Development & Health, dr. Doede Binnema Life Sciences & Renewable Energy, dr. Jan Peter Nap Biobased Chemistry, dr. André Heeres Data Science for Life Sciences & Health, dr. Wynand Alkema Bio Refinery Transition Bio-economy, dr. Rob van Haren Biobased Society Transition Bio-economy, dr. Rob van Haren Biobased Business Valorisation, dr. Hans van der Pol Sensors and Smart Systems, dr. Heinrich Wörtche

Bijlagen bij het Verslag van de Raad van Toezicht

Verslag van de remuneratiecommissie

In 2019 vonden de gebruikelijke functioneringsgesprekken met de individuele leden van het College van Bestuur plaats. De verslagen van deze gesprekken zijn geaccordeerd door de gesprekspartners en opgenomen in de respectieve personeelsdossiers. Onderliggend wordt daarbij de HR-cyclus gebruikt waarin de remuneratiecommissie jaarlijks een functioneringsgesprek, een voortgangsgesprek en een beoordelingsgesprek met de leden van het College van bestuur heeft.

De beloning van de leden van het College van Bestuur voldoet aan de Wet Normering Topinkomens. De beloning, declaraties en nevenfuncties van de bestuurders zijn volledig opgenomen in het jaarverslag en staan vermeld op de website. Mutaties in de nevenfuncties worden met de Raad van Toezicht besproken en getoetst aan de daarvoor geldende codes. In 2019 heeft de Raad van Toezicht een nieuw bezoldigingsvoorstel vastgesteld waarin een differentiatie is opgenomen tussen de bezoldiging van de voorzitter en de leden van het College van Bestuur.

Per 1 januari 2020 heeft de heer Schuiling afscheid genomen als lid van de Raad van Toezicht. Zowel de Raad van Toezicht als het College van Bestuur zijn hem zeer erkentelijk voor de bijdrage die hij heeft geleverd.

Conform onze codes heeft de Raad van Toezicht een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten daarvan zijn betrokken bij een andere opzet van de vergaderstructuur tussen de Raad van Toezicht en het College van Bestuur. Deze opzet maakte deel uit van een tweedaagse die in januari 2019 heeft plaatsgevonden en in de loop van 2019 zijn beslag kreeg.

De remuneratiecommissie bestond in 2019 uit twee leden uit de Raad van Toezicht: mevrouw Boonstra en de heer Schuiling

Verslag van de auditcommissie

In 2019 vergaderde de auditcommissie vijf maal. De vergaderingen werden dit jaar beïnvloed door veranderingen in de samenstelling van de commissie. Een ervaren lid van de auditcommissie nam eind 2018 afscheid en twee nieuwe leden van de Raad van Toezicht traden toe. Daarnaast nam medio 2019 de portefeuillehouder binnen het College van Bestuur, de heer Van der Wijk, afscheid. De auditcommissie was betrokken bij het aantrekken van diens opvolger: mevrouw Smeets. Zij begon in september als lid van het College van Bestuur. Het vertrek van de controlerend accountant bij KPMG, mevrouw Van Aalsum, is ook van invloed geweest.

De belangrijkste onderwerpen in de discussies in de auditcommissie vallen grotendeels te groeperen in drie belangrijke thema's: de planning- en control-cyclus, huisvesting en risicomanagement.

De reguliere planning- en control-cyclus, met de begroting, de studiejaarrekening en de kalenderjaarrekening, de periodieke managementrapportages, de accountscontrole en managementletter van onze accountant KPMG, heeft de nodige aandacht gekregen.

De managementrapportages geven het College van Bestuur inzicht en de mogelijkheid om tijdig bij te kunnen sturen. De rapportages ondersteunen ook in de bijsturing waar specifieke *schools* onder 'verscherpt toezicht' zijn geplaatst. In zulke gevallen ondersteunen de stafafdelingen Financieel Economische Zaken, Human Resources en Onderwijs en Onderzoek deze *schools* op integrale wijze.

De belangrijkste bevindingen uit de management letter van de accountant zijn de tekortkomingen van de IT-systemen voor bedrijfsvoering. Deze tekortkomingen zijn niet eenvoudig met beperkte middelen te mitigeren. Voor deze systemen is in 2019 een traject gestart. De belangrijkste onderdelen moeten begin 2021 vervangen zijn. Dit traject is in 2019 uitgebreid in de vergaderingen van de auditcommissie besproken.

Overige onderwerpen die de commissie in 2019 besprak, zijn: het treasurywettelijk kader en de periodieke voortgangrapportages over huisvestingsprojecten en grote IT-projecten.

In de auditcommissie is veel gesproken over de huisvestingsprojecten en de financiële mogelijkheden daarvoor. In de voorgaande jaren was de groei van het aantal studenten groter dan geprognosticeerd, waardoor er krapte ontstond qua huisvesting. In 2017 is daarom besloten tot nieuwbouw op de bestaande locatie Zernikeplein 7. De voortgang van deze nieuwbouw heeft in 2019 veel aandacht gekregen. Er is gesproken over de gevolgen van een versoepelde normstelling (NPR2018) met betrekking tot aardbevingsbestendig bouwen op deze locatie. Het bleek daarin mogelijk om een deel van het bestaande gebouw van Zernikeplein 7 te behouden. Als gevolg van de versoepelde normstelling is de financiële vergoeding die de Hanzehogeschool van de NAM krijgt om aardbevingsbestendig te bouwen in onderling overleg herzien.

De commissie besprak ook andere huisvestingsonderwerpen, zoals de tijdelijke extra ruimte voor de opleiding Industrieel Product Ontwerpen en de verhuizing van de innovatiewerkplaats voor sensortechnologie naar een nieuwe locatie in Assen.

In 2019 is de auditcommissie geïnformeerd over de resultaten van een onderzoek naar de doelmatigheid van de interne organisatie. Verschillende hogescholen zijn op dit onderwerp met elkaar vergeleken. Naar aanleiding hiervan en de verwachte krimp van het aantal studenten, startte het College van Bestuur een interne studie onder de titel "Wendbaar Organiseren en Werken". Onderwerpen hierin zijn onder andere: de ruimtelijke efficiëntie, ontwikkelingen in (digitaal) toetsen en de organisatie van staven en ondersteunende processen. De resultaten van deze studie vormen belangrijke input voor de financiële meerjarenraming. Deze raming is de basis voor het nieuwe strategisch plan van de Hanzehogeschool dat in studiejaar 2020-2021 wordt opgesteld. In 2020 zal de auditcommissie dan ook aandacht hebben voor deze studie en de verschillende scenario's in de financiële meerjarenraming.

In 2019 is er gesproken over de wijze waarop de Hanzehogeschool haar risico's beheerst en in de toekomst wil beheersen. De auditcommissie had zich voorgenomen om in 2019 een definitief standpunt in te nemen over de wenselijkheid van een 'in control' statement en van een eigen audit afdeling voor de Hanzehogeschool. Door de veranderingen in de samenstelling van de commissie en de wisseling van de portefeuillehouder in het College van Bestuur is het jaar 2019 te beschouwen als een tussenjaar. Het innemen van het standpunt wordt doorgeschoven naar 2020, evenals de jaarlijkse zelfevaluatie van de auditcommissie.

De auditcommissie bestond in 2019 uit drie leden van de Raad van Toezicht: de heer Fennema (voorzitter), de heer El Hamdaoui en de heer Reekers.

Verslag van de commissie onderwijs & onderzoek

Het doel van de commissie onderwijs & onderzoek is het beter verwerven van inzicht in de complexiteit en diversiteit van de kernactiviteiten van de hogeschool, in relatie tot de toezichthoudende taken van de Raad. De hogere eisen die intern en extern aan toezicht gesteld worden, vormden hiervoor de aanleiding.

In 2019 is de commissie vier keer bijeen geweest. Vaste agendapunten zijn de stand van zaken rondom accreditaties en de interne risicoscreeningen. Tijdens de bijeenkomsten ging het over specifieke thema's:

- Werkwijze van de commissie
- Kwaliteitszorg van onderwijs en onderzoek
- Kwaliteitsafspraken
- HanzePro

De commissie informeerde de Raad van Toezicht tijdens reguliere vergaderingen over de besproken agendapunten en thema's. In 2019 brachten commissieleden werkbezoeken aan Stafbureau Onderwijs & Onderzoek en HanzePro binnen het Instituut voor Gezondheidsstudies en de Academie voor Verpleegkunde. De commissie bevordert het verkrijgen van een scherper beeld van de primaire processen van de hogeschool en de - niet zelden complexe - beleidsthema's die spelen. In de commissie wordt dieper ingegaan op inhoudelijke thema's. Ook de werkbezoeken helpen om het beeld van de hogeschool bij de Raad nader in te kleuren. Leden van de Raad van Toezicht ervaren het functioneren van de commissie onderwijs & onderzoek als positief.

De commissie onderwijs & onderzoek bestond in 2019 uit drie leden van de Raad van Toezicht: mevrouw Imhof, mevrouw Schruijer en de heer Tewelde.

HMR leden

HMR personeelsleden 2019-2020

Medewerker	Lijst	Werkzaam bij:
Chuck Bellink (lid DB)	AOb/FNV Overheid	Instituut voor Marketing Management
Henk Boer	AOb/FNV Overheid	Instituut voor Financieel Economisch Management
Els Bijholt	Onafhankelijke Realisten	Facilitair Bedrijf
Fenna Feenstra (vicevoorzitter)	AOb/FNV Overheid	Instituut voor Life Science & Technology
Arnold Greidanus	Onafhankelijke Realisten	Instituut voor Communicatie, Media en IT
Mark Kierans	AOb/FNV Overheid	International Business School
Peter Klomp	Onafhankelijke Realisten	Academie voor Gezondheidsstudies
Davey Schippers	Onafhankelijke Realisten	Instituut voor Communicatie, Media en IT
Evert Scholtens	AOb/FNV Overheid	Instituut voor Sportstudies

HMR studentleden 2019-2020

Studenten	Lijst	Studeert aan:
Jeroen Cleophas	Lijst Student Erkend	Instituut voor Life Science & Technology
Tony Hamming	Lijst Student Erkend	Academie voor Sociale Studies
Rik Heiner (lid DB)	HSV*	Academie voor Architectuur & Built Environment
Rianne Hilhorst	HSV*	Instituut voor Financieel Economisch Management
Izaak van Jaarsveld (voorzitter)	HSV*	Pedagogische Academie
Lars Kamstra	HSV*	Instituut voor Marketing Management
Mark Kenters	Lijst Student Erkend	Instituut voor Life Science & Technology
Linda Kies	Lijst Student Erkend	Academie voor Sociale Studies
Saskia van Niekerk	HSV*	Pedagogische Academie

*Hanze Studentenbelang Vereniging

Bijlagen - Strategisch beleid

Overzicht van alle honourstrajecten

Economie, Management en Ondernemen

Honours talentprogramma Instituut voor Bedrijfskunde
Honours talentprogramma Instituut voor Financieel Economisch Management
Honours talentprogramma Instituut voor Facility Management
Honours talentprogramma Instituut voor Marketing Management
Honours talentprogramma Instituut voor Rechtenstudies
Honoursminor Veranderen van Organisaties
Honoursminor Triple M: Marketing Research & Innovation
Honoursminor Sales Talent en Innovatie Programma
Honoursminor Da Vinci
Honoursstage 3x, honours student-assistentschap Instituut voor Financieel Economisch Management
Honours afstudeertraject voor Facility Management
Honoursstage Instituut voor Rechtenstudies
Honours afstudeertraject en Honours Graduation Project International Business Programme, Instituut voor Marketing Management
Honours Talentprogramme International Business School
Honours Graduation Project International Business Programme
Honours afstudertraject Ontwikkeling waarde(n)volle ruimte 6

Healthy Ageing, Lifestyle, Sport en Educatie

Honours talentprogramma Healthy Ageing
Honours talentprogramma Toegepaste Psychologie
Honoursstage, honoursproject Academie voor Gezondheidsstudies
Honours talentprogramma Instituut voor Sportstudies
Honours talentprogramma Social Work
Honours talentprogramma Pedagogische Academie
Honoursminor Onderzoeksvaardigheden
Honoursminor Speech and Language Pathology
Honoursminor Critical Care
Honoursminor Kind en Jeugd
Honoursminor Buiten kaders denken
Honoursstage, afstudeertraject Toegepaste Psychologie, student-assistentschap Academie voor Sociale Studies
Honoursproject Pedagogische Academie
Honoursstage, afstudeertraject Instituut voor Sportstudies

Kunst, Cultuur en Media

Honours talentprogramma Academie Minerva
Honours opleidingstraject Plus de Deux, Lucia Marthas Institute for Performing Arts
Honours opleidingstraject Prins Claus Conservatorium
Honoursstage Plus Tourne, Lucia Marthas Institute for Performing Arts
Honoursstage Plus Haute, Lucia Marthas Institute for Performing Arts
Honoursstage, honoursproject Academie Minerva
Honours afstudeerproject Academie Minerva

Techniek, Energie en Innovatie

Honours talentprogramma Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek

Honours talentprogramma Communicatie, Media & IT

Honours talentprogramma Instituut voor Life Science & Technology

Honours talentprogramma Engineering

Honours afstudeertraject Instituut voor Engineering deeltijd

Honours minor Architectuur, Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek

Honours stage Engineering

Overzicht van door studenten en medewerkers gewonnen prijzen en beurzen

Academie voor Gezondheidsstudies

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
NWO Promotiebeurs	extern	Ellen de Wit, docent-onderzoeker	
Innovation Challenge 2015	intern	Katja Moesker, docent en Rosanne Davelaar, studente Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	
NWO Promotiebeurs	intern	Roland Reezigt, docent	

Instituut voor Facility Management

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
DeltaPremie	extern	M.P. Mobach	Bedrag van € 500.000 t.b.v. de onderzoeksgroep van lector Mark Mobach, eerste keer dat deze premie werd uitgereikt.

Instituut voor Sportstudies

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Talentprijs / Excellente beroepsuitoefening	Intern	Arjan Taaij	Arjan combineert zijn docentschap met een trainer-coachfunctie bij Abiant Lycurgus. Dit heren volleybalteam won de Super Cup in 2015, 2016, 2017 en 2018 de Beker in 2016 en werd in 2016, 2017 en 2018 Nederlands kampioen. Hij geeft op een professionele en enthousiaste wijze leiding en wordt landelijk beschouwd als de meest talentvolle coach in de volleybalwereld.

Academie Minerva

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Academie Minerva Prijs voor Beeldende Kunst 2019	intern	Vassilena Petrova (afgestudeerd Autonome Beeldende Kunst 2019)	
Academie Minervaprijs voor Vormgeving	intern	Antonia Oana (afgestudeerd Vormgeving-Illustratie 2019)	
George Verbergstipendium 2019	Intern	Linde Ex (afgestudeerd FMI MADtech 2019)	
Reisma Van den Burg Stipendium 2019	intern	Jip de Beer (alumnus FMI MADtech 2017)	
Green Ambassador certificaat	intern HG	Gabriela Mylianova (afgestudeerd VG - Time Based Design 2019)	
Drentse Talentprijs Cultuur 2019	extern	Anne-Will Lufting (alumna DBKV 2017)	
Sluifjters Prijs 2020	extern	Kamilė Česnavičiūtė, (afgestudeerd Autonome Beeldende Kunst 2019)	
Runner-up prijs Harry Wich Stipendium 2019	extern	Rafiq Abbasov (afgestudeerd Vormgeving - Product Design 2019)	

Academie voor Verpleegkunde

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Walk of Fame met de Vet's Choice Award	intern/extern	Hinke van der Werf	

Instituut voor Bedrijfskunde

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
BK-scriptieprijs	Intern	Esmee Smits	'maatschappelijke relevantie, methodologische opzet (dus: probleemstelling, onderzoeksvragen, de gebruikte onderzoeksinstrumenten), de inbedding in de theorie, de opbouw van het betoog en de leesbaarheid en verzorging van de scriptie van hoog niveau zijn.'

Instituut voor Communicatie, Media & IT

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
HBO-ICT scriptieprijs 2018-2019	intern	Marcel Horlings	titel scriptie: 'De zoektocht naar MIDI'
Scriptieprijs CMD	intern	Evalien Wiersma	Deze prijs wordt ieder jaar tijdens de diplomering in juli uitgereikt.
Hanze innovatieprijs	intern	Wouter Straver	
Hanze Veer	intern	Josef Sennekool	Zijn kracht, toegevoegde waarde en inzet als docent in de afgelopen 40 jaar.

Instituut voor Life Science & Technology

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Cum Laude	Intern	Martine Boer BML-MD	
Cum Laude	Intern	Kimberly Kalkhoven BIN	
Cum Laude	Intern	Luuk Sipma, BML-R	
Cum Laude	Intern	Robert Warmerdam, BIN	
Cum Laude	Intern	Sander Hoek, BIN	

Instituut voor Rechtenstudies

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
HBO-Rechten Award	Intern	Frank Faber: "Netwerk- en informatiebeveiliging: van droge stof naar een waterdichte praktijk. Een compliancyonderzoek naar wet- en regelgeving omtrent netwerk- en informatiebeveiliging."	
SJD Award	Intern	Joanne Dijkema: "Het kind centraal. Een onderzoek naar de waarborging van rechten van kinderen binnen de gezinsbenadering" (DJI/PI Veenhuizen en Leeuwarden)	

International Business School

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Van Lunenburg Award	intern	Lynn Hollberg	
Best thesis Award	Intern	Vladislav Kačij	
Cum Laude	Intern	Nele Sophie Albers	
Cum Laude	Intern	Jana Osipov	

Pedagogische Academie

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Berend Brugmaprijs	intern	Wieteke Houtstra	Prijs voor het beste afstudeeronderzoek binnen de PA, gelet op actualiteit, vernieuwing en toepasbaarheid.

Instituut voor Marketing Management

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
CE-scriptieprijs	intern	Geertina van Dijk	geslaagd met een 10.0 voor haar scriptie
CE-talentprijs	intern	Niels Tange	
Instituutsprijs Commerciële Club Groningen	extern	Isabelle Rode	

Prins Claus Conservatorium

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
Prinses Christina Concours	extern	Kalina Vladovska, slagwerk jr.2	1e prijs
Prinses Christina Concours	extern	Mare Keja, Cello (JTK-B)	1e prijs cat. 12 t/m 14 jaar
Prinses Christina Concours	extern	Azra Rustempasic, Viool (VOT)	Aanmoedigingsprijs
Prinses Christina Concours	extern	Yasminder Rozeboom, Viool (JTK)	eervolle vermelding
Prinses Christina Concours	extern	Erwin de Vries, Cornet (JTK)	eervolle vermelding
Jazz Award 2019	extern	Lorenzo Vitolo, Piano Jazz 2e jr.	1e prijs
Open Nederlandse Fanfare Kampioenschappen	extern	Ido Gerard Kempenaar (alumnus), dirigent	2e prijs 1e divisie met Fanfare Joost Wiersma (Eestrum)
Open Nederlandse Fanfare Kampioenschappen	extern	Ido Gerard Kempenaar (alumnus), dirigent	2e prijs 2e divisie met CMV Beatrix (Doezum)
Open Nederlandse Fanfare Kampioenschappen	extern	Jan Werkman (alumnus), dirigent	2e prijs met iln Corpore (Wagenborgen)
Open Nederlandse Fanfare Kampioenschappen	extern	Gerk Huisman (alumnus), dirigent	Fanfare De Bazuin (Augustinusga)
Open Nederlandse Fanfare Kampioenschappen	extern	Lotte de Bruin (alumnus), dirigent	Winnaar 5e divisie CMV Nil Sine Labore (Boerakker)
Walk of Fame vermelding	intern	Matthijs Leffers, tuba	
Luzern School of Music International Jazz Piano Competition	extern	Lorenzo Vitolo, piano jazz	1e prijs
Internationale Sweelinck Orgelconcours	extern	Peter van der Zwaag (alumnus), orgel	1e prijs
Unissa International Piano Competition Pretoria (Zuid-Afrika)	extern	Lorenzo Vitolo, piano jazz	3e prijs en rijs voor Best Performance

Lucia Marthas Institute for Performing Arts

Academie voor Gezondheidsstudies

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
NWO Promotiebeurs	extern	Ellen de Wit, docent- onderzoeker	
Innovation Challenge 2015	intern	Katja Moesker, docent en Rosanne Davelaar, studente Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	
NWO Promotiebeurs	intern	Roland Reezigt, docent	

Facility management

Naam prijs of beurs	Intern / extern	Winnaar	Bijzonderheden
---------------------	-----------------	---------	----------------

Marktaandeel inschrijvingen

Marktaandeel inschrijvingen	2019	2018	2017
Bachelor	6,6%	6,6%	6,5%
- Voltijd	6,7%	6,7%	6,7%
- Deeltijd	4,9%	4,5%	4,7%
- Duaal	8,2%	7,4%	6,3%
Master	5,4%	5,0%	4,5%
Totaal Hanzehogeschool Groningen	6,6%	6,5%	6,4%

Ontwikkeling inschrijvingen

Ontwikkeling inschrijvingen	2019		2018		2017	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Bachelor en Ad	28770	-0,2	28.830	1,0	28.553	4,0
Voltijd	26154	-0,4	26.264	0,6	26.098	3,2
Deeltijd	1908	-1,0	1.927	-1,0	1.947	7,9
Duaal	708	10,8	639	25,8	508	42,7
Master	709	13,1	627	17,4	534	21,4
Totaal	29479	0,1	29.457	1,3	29.087	4,3

Vooropleiding instroom

Vooropleiding (instroom)	2019		2018		2017	
	aandeel	groei	aandeel	groei	aandeel	groei
Havo	40,7%	-9,8%	44,2%	4,1%	41,9%	-7,3%
Mbo	30,4%	-0,6%	30,0%	-7,0%	31,8%	6,9%
Vwo	6,9%	19,3%	5,7%	-14,2%	6,6%	8,0%
Hoger Onderwijs	6,9%	-26,3%	8,1%	10,1%	7,2%	-23,5%
Overig	15,1%	23,4%	12,0%	-5,8%	12,6%	6,6%
Eindtotaal	100,0%	-1,9%	100,0%	-1,5%	100,0%	8,6%

Kerngegevens masteropleidingen

	instroom	instroom	inschrijvingen	inschrijvingen	afgestudeerden	afgestudeerde
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
bekostigde masters:						
M Architectuur	16	17	63	55	4	
M Energy for Society	20	14	33	14		
M Master of Arts in Fine Art and Design	28	20	46	35	13	1
Healthy Ageing Professional	28	41	84	113	33	
M Kunsteducatie	12	16	40	35	5	1
M Physician Assistant	43	38	122	110	31	1
M Social Work (joint degree)	15	22	44	56	16	1
M Advanced Nursing Practice	56	51	109	103	44	3
M of Music	17	33	49	55	19	2
M EU Sustainable Energy System Management	32	29	61	50	20	1
M European Master in Renewable Energy	23	21	49	56	29	2
M Interdisciplinary Business Professional	26	27	30	27	21	
M Smart systems engineering	15		16		9	
M Master Sensor System Engineering		7		11		
M Talentontwikkeling en Diversiteit	12	16	35	49	18	1
M Data science for life sciences	20		21			

onbekostigde masters:						
M European Master in Social Work				0	1	5
Master in International Business and Management			13	26	59	36
Master of Business Administration				8	12	9
M International Communication			57	17	76	19
M Leiderschap			4	0	21	9
Totaal			437	403	970	266

Instroom Schools

Instroom schools	2019	groei	2018	groei	2017	groei
Academie voor Architectuur, Bouwkunde en Civiele Techniek	199	-1,0%	201	2,0%	197	-2,5%
Academie voor Beeldende Kunst en Vormgeving MINERVA	235	-16,7%	282	35,6%	208	-6,3%
Academie voor Gezondheidsstudies	808	-1,5%	820	-3,1%	846	12,8%
Academie voor Sociale Studies	768	-0,9%	775	-7,4%	837	30,0%
Academie voor Verpleegkunde	585	0,7%	581	-6,1%	619	-3,6%
Instituut voor Bedrijfskunde	736	7,9%	682	7,2%	636	27,7%
Instituut voor Communicatie, Media & IT	897	5,8%	848	-10,5%	948	8,2%
Instituut voor Engineering	583	6,8%	546	-4,9%	574	11,2%
Instituut voor Facility Management	174	-23,0%	226	-1,3%	229	10,6%
Instituut voor Financieel Economisch Management	201	-24,7%	267	22,5%	218	-22,4%
Dance Academie Lucia Marthas	49	-3,9%	51	-1,9%	52	
Instituut voor Life Science & Technology	304	-9,3%	335	-5,9%	356	19,1%
Instituut voor Marketing Management	504	11,0%	454	-7,9%	493	18,2%
Instituut voor Rechtenstudies	449	-7,0%	483	-2,2%	494	2,3%
Instituut voor Sportstudies	251	-15,2%	296	-8,4%	323	-1,8%
International Business School	403	-5,6%	427	14,2%	374	-15,8%
Pedagogische Academie	307	-2,5%	315	4,7%	301	35,6%
Prins Claus Conservatorium	78	-11,4%	88	3,5%	85	
Totaal	7531	-1,9%	7677	-1,5%	7790	8,6%

Toelichting Fixus-opleidingen 2019

Toelating Fixus-opleidingen	Gegadigden	Geplaatst	Numerus Fixus
B Toegepaste Psychologie	606	189	190
B Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken	259	134	156
B Fysiotherapie	773	290	300
B Mondzorgkunde	250	55	55
B Verpleegkunde (voltijd)	647	369	450

Herkomst buitenlandse studenten

Herkomst buitenlandse studenten	2019		2018		2017	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Duitsland	754	27%	793	31%	867	36%
Bulgarije	219	8%	178	7%	150	6%
Roemenië	147	5%	125	5%	97	4%
China	80	3%	105	4%	141	6%
Italië	97	4%	84	3%	63	3%
Groot-Brittannië	67	2%	73	3%	62	3%
Ierland	88	3%	67	3%	39	2%
Oekraïne	68	2%	64	2%	57	2%
Litouwen	76	3%	63	2%	61	3%
Spanje	62	2%	61	2%	56	2%
Overige landen (circa 100)	1088	40%	983	38%	808	34%

Overzicht accreditatiebesluiten opleidingen en visitatieresultaten kenniscentra in 2019

In onderstaande overzichten zijn alle accreditatieresultaten (in het geval van instelling en opleidingen) en visitatieresultaten (in het geval van Centres of Expertise en kenniscentra) weergegeven. De gegeven (eind)oordelen zijn: o = onvoldoende; v = voldoende; g = goed; e = excellent.

Bij opleidingen met een visitatie volgens het kader 2018 wordt √ gebruikt voor Voldoet. Het eindoordeel is positief, positief onder voorwaarden of negatief.

Accreditaties bestaande opleidingen

De opleidingen in het volgende overzicht zijn volgens het accreditatiestelsel (2016 en 2018) met de volgende vier accreditatiestandaarden geaccrediteerd:

- Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties
- Standaard 2: Onderwijsleeromgeving
- Standaard 3: Toetsing
- Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

School	Opleiding	vt	dt	du	Croho	Accreditatiebesluit	1	2	3	4	Eindoordeel
SIEN	B Technische Bedrijfskunde	x	x		34421	Accreditatiebesluit ontvangen op 20-05-2019	g	g	v	v	v
SASS	B Toegepaste Psychologie	x			34507	Accreditatiebesluit ontvangen op 27-05-2019	g	g	v	v	v
SILS	B Bio-informatica	x			39215		g	g	v	g	g
SABE	B Built Environment	x			39280	Accreditatiebesluit ontvangen op 28-05-2019	g	g	v	v	v
SIRE	B Sociaal Juridische Dienstverlening	x	x		34641	Accreditatiebesluit ontvangen op 28-05-2019	g	g	g	g	g
SASS	B Social Work	x	x	x	34116	Accreditatiebesluit ontvangen op 24-07-2019	g	g	g	v	v
SASS	Ad Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn		x		80086	Accreditatiebesluit ontvangen op 29-10-2019	g	g	g	v	v
SIEN	M Sensor System Engineering	x			40015	Aangehouden tot 1 oktober 2021, i.v.m. beoordeling verlengde opleiding van 70 naar 90 EC	v	v	v	v	v
SIFM	B Facility Management, incl. IFM	x	x		34500	Accreditatiebesluit ontvangen op 28-05-2019	v	v	v	v	v
SCMI	B Communication & Multimedia Design	x			34092	Accreditatiebesluit ontvangen op 11-06-2019	g	v	v	v	v
SIRE	B HBO-Rechten	x	x		39205	Accreditatiebesluit ontvangen op 5-11-2019	g	g	g	g	g
SAVK	B Verpleegkunde	x	x	x	34560	Aanvraag accreditatie ingediend op 4-10-2019, nog geen besluit ontvangen	g	v	g	v	v
SABK	M MFA Fine Arts & Design	x			49114	Accreditatiebesluit ontvangen op 18-11-2019	√	√	√	√	positief
SILM	B Dans	x			34798	Aanvraag accreditatie ingediend op 28-10-2019, nog geen besluit ontvangen	√	√	√	√	positief
SILM	Ad Dans	x			80085	Aanvraag accreditatie ingediend op 28-10-2019, nog geen besluit ontvangen	√	√	√	√	positief
SILM	B Docent Dans	x			34940	Aanvraag accreditatie ingediend op 28-10-2019, nog geen besluit ontvangen	√	√	√	√	positief

Onderzoeksvisitaties Centres of Expertise en kenniscentra

Het hieronder genoemde Centre of Expertise is aan de hand van de volgende standaarden gevisiteerd:

- Standaard 1: De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.
- Standaard 2: De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.
- Standaard 3: Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.
- Standaard 4: De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van: kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein; de beroepspraktijk en de samenleving; onderwijs en professionalisering. Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.

- Standaard 5: De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

CoE/ kenniscentrum	1	2	3	4	5	Eind- oordeel
Kenniscentrum NoorderRuimte	e	e	g	e	e	e

Bijlagen - Praktijkgericht onderzoek

Financieel overzicht valorisatie

Valorisatie RAAK

RAAK	Subsidie- verstrekker	Subsidie- bedrag in €	Project- budget in €	Looptijd
Centre of Expertise Healthy Ageing				
Kinderen met ASS in de klas	RAAK-publiek	153.615	307.254	mrt 16 - apr 20
Digitaal	RAAK-publiek	253.416	506.881	jul 16 - aug 19
Vitalisering van de Sportvereniging	RAAK-publiek	298.225	679.995	mrt 17 - dec 19
Big data techn. detectie overbelasting sporters	RAAK-publiek	37.500	60.000	feb 18 - jan 20
Effectiviteitsonderzoek Begeleid Leren	RAAK-publiek	330.000	330.000	dec 17 - dec 22
Start(vaardig)	RAAK-pro	107.844	161.934	sep 19 - aug 23
Platform Inzet Technologie voor Gezondheid en Welzijn	RAAK- Platformregeling	99.700	99.700	sep 17 - mrt 20
FAITH	RAAK-SPRONG	968.450	1.833.350	jan 18 - dec 25
Trainingsbelastbaarheid bij schaatsers	RAAK-KIEM-hbo	19.990	39.146	aug 18 - apr 19
Patiëntgerichte communicatie i/d fysiotherapiepraktijk	RAAK-KIEM-hbo	20.000	38.186	aug 18 - apr 19
Verbreden WIJS	Impuls City Deal Kennis Maken	49.947	65.562	sep 18 - aug 19
		2.338.687	4.122.008	
Kenniscentrum Biobased Economy				
Bioraffinage Biomassa	RAAK-mkb	25.000	50.000	feb 18 - feb 20
Elektrosynthese van Furanen uit Gras	RAAK-KIEM-hbo	20.000	33.820	aug 18 - jul 19
Betuline- en lupeolderivaten	RAAK-KIEM-hbo	20.000	32.840	sep 18 - jun 19
		65.000	116.660	
Kenniscentrum Energie				
P2G Using Biological Methanation	RAAK-pro	699.200	1.459.800	sep 15 - aug 19
Why Care More	RAAK-pro	700.000	1.479.820	sep 19 - aug 23
R-Link	RAAK-surf	296.980	398.357	apr 16 - mrt 19
Kristalijne zonnecellen in Composiet	RAAK-mkb	298.790	597.970	mei 16 - jun 19
PUMSwindT	RAAK-mkb	33.880	48.400	sep 17 - aug 19
		2.028.850	3.984.347	
Kenniscentrum Ondernemerschap				
Social Impact Beloond	RAAK-mkb	299.992	631.906	sep 18 - aug 20
Triple Aim+	RAAK-publiek	300.000	608.986	jun 17 - mei 19
Sovatass	RAAK-publiek	290.548	585.196	feb 17 - jan 19
VRAMBO	RAAK-publiek	299.968	600.058	feb 19 - jan 21
VR Rij-instructeur	RAAK-KIEM creatieve industrie	20.000	30.010	mrt 18 - feb 19
Adaptief Programmeer-Paspoort	RAAK-KIEM 21st century skills	19.980	30.060	mrt 18 - feb 19
Breed platform arbeid	RAAK- Platformregeling	8.715	14.331	sep 17 - aug 19
Keep on Moving	RAAK-KIEM-hbo	19.988	30.321	mei 18 - apr 19

Let them experience it!	RAAK-KIEM-hbo	19.962	29.984	sep 18 - aug 19
Nieuw Gronings gas	RAAK-KIEM-hbo	19.923	56.631	sep 18 - aug 19
Blended Beweegstimulering GGZ	RAAK-KIEM-hbo	19.130	29.458	sep 18 - jun 19
Future Proof	RAAK-KIEM-hbo	19.992	30.505	okt 18 - sep 19
Top Up Proof of the Pudding	RAAK-Top up	10.000	20.680	okt 18 - sep 19
Top up MKB@Work	RAAK-Top up	10.000	20.278	jan 19 - jul 19
Navable	Take-off hbo	25.000	26.875	sep 19 - mei 20
		1.383.198	2.745.279	
Kenniscentrum NoorderRuimte				
Bouwtex	RAAK-mkb	299.643	600.305	okt 17 - feb 20
De infiltrerende stad	RAAK-mkb	96.523	120.654	sep 18 - aug 20
SafeGo	RAAK-mkb	299.949	599.918	mrt 19 - feb 21
Op naar nul op de meter!	RAAK-publiek	264.213	528.472	feb 18 - jan 20
Hittebestendige stad	RAAK-publiek	40.000	49.990	feb 18 - jan 20
Burgerparticipatie in Klimaatadaptatie	RAAK-publiek	299.900	599.800	feb 19 - jan 21
Indoor Comfort Index	Take-off hbo	23.708	27.370	feb 18 - okt 19
EPS	RAAK-KIEM vang 2	19.975	30.670	mrt 18 - okt 19
Gezond gedrag GGIW	RAAK-KIEM creatieve industrie	19.943	30.724	mrt 18 - okt 19
Proeftuin	RAAK-KIEM-ce	19.980	31.030	sep 19 - aug 20
Loskade	RAAK-KIEM-ce	19.980	30.530	sep 19 - aug 20
Top Up Ruimte voor Nieuwe Energie	RAAK-Top up	10.000	10.000	okt 18 - sep 19
		1.413.814	2.659.463	
Kenniscentrum Kunst & Samenleving				
ProMiMiC	RAAK-pro	699.929	1.006.253	sep 19 - feb 23
Ontwerpde attitude	RAAK-KIEM creatieve industrie	20.000	47.502	sep 18 - mei 19
Coachingsprogramma M=T+R	RAAK-KIEM-hbo	20.000	43.668	mei 18 - apr 19
Plantje Bandje	RAAK KIEM creative industrie	10.000	10.000	mei 19 - apr 20
		749.929	1.107.423	
Totalen RAAK		7.979.478	14.735.180	

Valorisatie Koers Noord

Programma's worden uitgevoerd onder de vlag van SNN (Samenwerkingsverband Noord Nederland)

Koers Noord	Subsidie- verstrekker	Subsidie- bedrag in €	Project- budget in €	Looptijd
World Class Composites Solutions	SNN	46.313	61.750	jul 15 - jun 20
Region of Smart Factories	SNN	202.987	327.767	jan 16 - feb 20
ZAP2	SNN	2.544.582	4.457.000	apr 16 - dec 21
Innofest	SNN	87.500	122.940	sep 16 - aug 19
Proeftuin dHealthlab	SNN	280.060	560.120	sep 16 - aug 19
Man Made Blue Zone	SNN	22.706	75.852	okt 16 - okt 19
Pharma Portal	SNN	12.000	30.000	okt 16 - okt 19
Proeftuin 5G	SNN	502.964	838.274	mei 17 - apr 19
Circulaire Biopolymeren Waardeketens	SNN	239.231	401.668	nov 17 - dec 20
Opwaardering garnalendoppen	SNN	11.295	25.000	jan 18 - dec 19
Make IT work	SNN	489.359	978.617	sep 18 - sep 21
Financial4theFuture	SNN	18.000	33.000	sep 19 - aug 20
Totalen Koers Noord		4.456.997	7.911.988	

Valorisatie Overige subsidies en totaal

Overige subsidies	Subsidie- verstrekker	Subsidie- bedrag in €	Project- budget in €	Looptijd
Move Ahead	Ministerie OCW	250.000	250.000	mei 18 - okt 21
Module Healthy Ageing	Ministerie OCW	100.000	100.000	sep 18 - aug 20
Werkvloersimulatie Medisch Diagnostisch laboratorium	Ministerie OCW	50.000	50.000	mei 18 - okt 19
Omgaan met kinderarmoede	Ministerie OCW	44.368	44.368	nov 18 - mrt 20
International Classroom	Ministerie OCW	98.750	98.750	sep 19 - aug 21
P2X - Power to Flex	InterReg	203.000	271.000	apr 16 - sep 19
Water Co-Governance	InterReg	135.000	270.000	jan 16 - dec 19
ID3AS	InterReg	1.381.034	1.575.983	jan 17 - jul 20
GrowIn 4.0	InterReg	161.837	323.675	aug 17 - jan 21
EDRIT	InterReg	224.310	448.620	jul 17 - okt 19
PERISCOPE	InterReg	146.609	293.219	sep 17 - sep 20
Circular BIOMass CAScade to 100%	InterReg	189.261	378.521	jul 17 - jun 21
TRACS3	InterReg	337.007	396.478	jun 18 - jun 23
E-Cool	InterReg	205.216	241.430	jun 18 - mei 23
RIGHT	InterReg	141.328	282.656	nov 18 - dec 21
Oleopolymeren uit vetten en vetzuren	InterReg	38.500	49.948	jun 18 - dec 21
Grenzenlo(o)s Talent!	InterReg	424.953	849.905	mei 19 - jun 21
InnoHEIs	InterReg	410.889	483.399	aug 19 - jul 22
SHREC	InterReg	1.567.540	1.844.165	aug 19 - jul 22
SOCRE	Erasmus+	76.551	76.551	okt 16 - okt 19
ProlInca	Erasmus+	116.299	116.299	okt 17 - okt 19
COP4HL	Erasmus+	248.512	248.512	nov 17 - nov 20
We Talent	Erasmus+	89.339	89.339	sep 17 - aug 20
eCoNNECT	Erasmus+	26.710	40.000	okt 17 - sep 19
BMC	Erasmus+	25.700	55.700	jan 18 - dec 19
Amuse	Erasmus+	22.282	22.282	jan 18 - okt 19
BAD	Erasmus+	66.534	66.534	okt 18 - sep 20
MOVE Healthy	Erasmus+	119.635	142.635	jan 19 - dec 21
StoreAndGo	H2020	269.000	269.000	jan 16 - dec 20
LIBBIO	H2020	617.500	617.500	okt 16 - sep 20
Enterprise Europe Network Noord-Nederland 2019	H2020/COSME	272.874	425.924	jan 19 - dec 19
Making CiTY	H2020	549.438	549.438	dec 18 - nov 23
2e Warmtereolutie	RVO	103.980	103.980	jan 15 - mrt 19
Submerged Solar	RVO	95.681	191.363	sep 16 - mrt 19
Solar Miles	RVO	105.804	141.073	apr 17 - mrt 19
H2gROW	RVO	110.948	110.948	jan 18 - jun 21
Buurtwarmte	RVO	54.823	54.823	mei 18 - apr 20
Waterstofwijk Hoogeveen	RVO	124.892	156.116	okt 18 - sep 19
Druk en Dwars	ZonMW	500.000	717.731	sep 16 - aug 21
Gezonde Leefstijl VB	ZonMW	400.000	490.974	dec 16 - nov 20
NIVO	ZonMW	20.000	34.626	dec 16 - nov 20
3D: drie praktijken, drie perspectieven, drie stappen	ZonMW	150.000	150.000	apr 17 - mrt 19

Versterking methodisch werken vanuit HRM	ZonMW	27.666	27.666	sep 17 - aug 19
Toolkit personen met verward gedrag	ZonMW	50.000	70.234	jun 18 - mei 19
Ouderen met VB en dementie	ZonMW	77.500	107.041	apr 18 - apr 21
Kids First Project	ZonMW	42.200	59.540	apr 18 - mrt 20
Het overbruggen van verschillen	ZonMW	40.829	40.829	jun 18 - mei 20
Ruimte voor klantmotivatie	ZonMW	46.309	61.468	jun 18 - mei 20
Gildeleren	ZonMW	154.264	166.195	sep 18 - aug 21
GO!Nooord	ZonMW	93.500	126.000	sep 19 - aug 22
VONK	ZonMW	67.600	87.600	sep 18 - mrt 20
Sterker samen	ZonMW	174.731	196.015	dec 18 - nov 22
AW EMB	ZonMW	100.228	108.870	jan 19 - dec 19
Exchange	NRO	621.724	721.724	dec 15- dec 19
Partners tegen pesten	NRO	500.000	500.000	dec 18 - nov 21
INXCES	NWO	250.000	260.000	apr 16 - mrt 19
Mindset	Stichting AGIS	77.150	77.150	mrt 17 - apr 19
Professionalisering Muziekonderwijs PABO	Fonds Cultuur Participatie	147.000	294.000	nov 17 - aug 20
Programmeren met Google - 4	Google	70.000	70.000	dec 18 - nov 19
Practoraat Drenthe College	Regionaal Investerings Fonds	54.760	154.760	sep 16 - sep 20
Practoraat Noorderpoort College	Regionaal Investerings Fonds	60.200	175.200	feb 19 - jan 23
Succes for All	Gemeente Groningen	30.000	30.000	apr 15 - mrt 19
Groeningen	Regio Groningen- Assen	166.500	185.000	okt 17 - dec 19
Krchtig MKB - Gebiedscoöperatie Oost Groningen	Provincie Groningen	90.000	90.000	mrt 17 - jul 19
SES-large	Provincie Groningen	128.500	128.500	jan 18 - dec 19
Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland	Provincies Gr/Dr/Fr	345.000	585.000	jul 10 - dec 19
Health Hub Roden	Provincies Gr/Dr/Fr	3.743.000	10.848.000	feb 15 - feb 20
Totale Overige Subsidieregelingen		17.434.765	28.294.257	

Resultaten Centres of Expertise en kenniscentra

Entrance | Centre of Expertise Energy

Project	Partners	Resultaten /impact
2e Warmterevolutie MJP CCO	TU Delft, TU Twente, TU Eindhoven, Hogeschool Utrecht, Alliander, BJW, Cornelissen Consulting, Itho Daalderop, Nedmag, Liveliness, Oxycom, De Beijer, Wendelin Lab	Samen met TNO is gekeken naar de mogelijkheden van een warmtebatterij in een woonwijk. Welke materialen en modellen zijn er mogelijk? Dit heeft geleid tot een vervolgaanvraag en een discussie over de schaal van warmteopslag in woonwijken.
FlexiGrow (penvoerder)	EnergyQ, Enexis, Gasterra	In nieuwbouwwijk Meerstad is gekeken naar het effect van warmtepompen op het net, in een all electric wijk. Hierdoor is beter bekend aan welke eisen het elektriciteitsnet in een dergelijke wijk moet voldoen.
Submerged Solar	Sunfloat, Hanze, ECN, Marin, Venstertechniek	In dit project zijn robuuste drijvende zonnepanelen ontwikkeld die vertikaal en oost west geïmponeerd staan; Deze panelen hebben twee actieve oppervlakken nl. voor- en achterkant). Stormbestendigheid wordt onderzocht en daarnaast wordt gepoogd om de opbrengsten van dergelijke configuraties te modelleren. Op EnTranCe zijn proefsystemen gerealiseerd en wordt gemeten aan de performance van dergelijke systemen. Meetgegevens worden bij TNO remote afgetapt en geanalyseerd.
Bio P2G (penvoerder)	Gasterra, ENKI, WUR, Gasunie, Rijksuniversiteit Groningen, Bioclear, DMT, Enexis, Proces Groningen	Het onderzoek heeft inzicht opgeleverd in de condities waarin bacteriën duurzame energie kunnen produceren in de vorm van waterstof. Zo'n systeem vormt een alternatief om gebrek aan wind en zon op bepaalde momenten op te vangen. Ook is onderzocht hoe deze wijze van produceren in een energiesysteem past.
Greendeal Power & Distribution	Gasunie, Provincie Drenthe, diverse Drentse gemeenten, Gemeente Groningen, Enexis Alliander, diverse onderwijsinstellingen, Fudura, Netbeheer Nederland	Deze Greendeal onderzoekt de integratie van netwerken, inclusief gedrag. Het blijkt dat samen, laagdrempelig en niet vanuit een technische invalshoek naar energie kijken goed aanslaat. Er is een hoge bereidheid om aan vervolgcacties mee te doen. Overheden, maar ook scholen vragen om begeleiding van acties en lesmateriaal op het gebied van energiebewustwording.
Greendeal Communication & Sustainable society	Gasterra, Gemeente Eemsum, Gemeente Loppersum,	Deze Green Deal draagt bij aan het versterken van communicatie over duurzaam gedrag, in onderzoeksportfolio, onderwijs en onderzoek. Bedrijven worden geadviseerd in hun woordvoering over energie. Het blijkt heel belangrijk te zijn om juist vanuit een ander perspectief naar energie te kijken, en niet vanuit de traditionele communicatie-afdeling.
Greendeal Small Scale LNG	Clean Tech Aviation, Energy Academy Europe, Gasunie, TU Eindhoven	Startup Clean Tech Aviation wil vliegtuigmotoren nl. kleine zuigermotoren en kleine gasturbines (tot 250 kW) op aardgas laten draaien. Tank van de brandstof in de vorm van aardgas onder druk en later vanuit vloeibare toestand : LNG. Doel op termijn is directe LNG injectie in de betreffende vliegtuigmotoren. Het lectoraat duurzame LNG technologie ondersteunt. Status : consortiumopbouw kost veel tijd; financieel risicovol. Onderzoek met de TUE hapert.

Power2fleX	Provincie Groningen, Nordwest Gruppe, Holthausen, Cedel, Oosterhof Holman, Provincie Drenthe, Hochschule Emden/Leer Jaske en Wolf, INTIS, 3N Dienstleistungen, DLR	Onderzoek naar het converteren van elektriciteit naar waterstof op huishoudelijke schaal, in een mobiele en kleinindustriële toepassing. Deze laatste stap is inclusief methanisering, waardoor gebruik en transport gemakkelijk is. Deze schaal kan aantrekkelijk zijn als voorziening-aanhuis in de energieketen. Demonstrators zijn gerealiseerd. Op EnTranCe staan kleine electrolyzers en een waterstofvulstelsysteem. Aan deze systemen wordt nog steeds onderzoek verricht.
Energieopwek	t.b.v. SER Energieakkoord, in samenwerking met Gasunie, Tennet en Netbeheer Nederland	Energieopwek.nl toont de actuele hoeveelheid opgewekte duurzame energie in Nederland op kwartierbasis en vertaalt dit naar het aantal huishoudens dat hiermee kan worden bediend. Zo kan het behalen van de doelen uit het energieakkoord op de voet worden gevolgd en inzicht en bewustwording worden vergroot.
Energy Barn	Gemeente Groningen, Gasunie, Gasterra, EnergyValley, Het Ondernemersfonds	In de Energy Barn worden evenementen georganiseerd om de publieksfunctie van EnTranCe te faciliteren. In november 2019 is door EnTranCe de een meerdaagse inhoudelijke gas conferentie EGATEC georganiseerd met de Energy Barn als hoofd congreslocatie. En sinds het afgelopen jaar vinden er in de Energy Barn de BarnTalks plaats. BarnTalks zijn verrassende lezingen met altijd een hoofdgast met een inspirerend verhaal die het publiek kan meenemen in debatten en gesprekken. Tijdens de BarnTalks worden professionals en studenten bij elkaar gebracht, op zoek naar nieuwe ideeën en inzichten over de energietransitie en duurzaamheid. De afgelopen maanden waren onze gasten o.a. Thomas Rau, Wouter van Dieren, Bernice Notenboom, Marga Hoek, Diederik Samsom, Maurits Groen, Joost Wouters en Ruud Koornstra.
Greendeal Energy Venture Lab	Hanzehogeschool Groningen, NEC, RUG, Engie, Gasunie, GasTerra	Programma beëindigt op 31 december 2019. Een zestigtal (!) energy ondernemers / startups hebben wekelijkse trainingen ondergaan om elementen van hun business model canvas te identificeren en verder door te ontwikkelen in nauwe samenwerking met Venture Lab (RUG). Coaches uit de industrie zijn toegewezen voor verdere begeleiding. Een deel van de startups heeft verdere productontwikkeling inhoud gegeven door op EnTranCe een testruimte te huren en daar verdere ontwikkelingen te ondernemen.
Bedrijfkracht	Noordelijke provincies, Gasunie, Enexis	Het project draait om het bevorderen van bewustwording en duurzaam gedrag in bedrijven door middel van diverse interventies. Bedrijfkracht heeft in 2019 een nieuwe huisstijl en een nieuwe propositie gekregen. Niet alleen wordt het ingezet om medewerkers samen te laten werken aan de verduurzaming van hun woningen, maar wordt deelname aan Bedrijfkracht steeds meer gezien als een start van veranderingen in organisaties. Hiermee is het project van groter belang geworden voor organisaties en heeft het meer gewicht gekregen. De eerste resultaten zijn veelbelovend en zijn er een paar hele grote organisaties die mee willen doen
Solar Miles		Er is onderzoek gedaan naar hoe inwoners te bewegen zijn hun duurzame deelauto te laten staan op het moment dat er duurzame energie geproduceerd wordt.
R-link	Universiteit Wageningen	Onderzoek naar lokale initiatieven in verschillende steden in Nederland, om te leren hoe participatie bereikt kan worden.

We Energy Game	Provincies Groningen, Drenthe, Friesland. Enexis, Gasunie.	We-Energy game is in 2019 verzelfstandigd en wordt in opdracht van EnTranCe gespeeld door de startup We-Go. Omdat het spelen van het spel geen kerntaak van de Hanze moet zijn is gekozen voor deze constructie. Wel wordt er aan het spel nog steeds ontwikkeld en worden er onderzoeken uitgevoerd naar de effecten van gamification op gedrag en attitude van de deelnemers. Ook zijn we bezig met het ontwikkelen van een escape room voor de energietransitie.
Store&GO	Consortium van 20 internationale partners waaronder Hanze, RUG, Karlsruhe institute of technology, Polito	H2020 project met als doel netbalancering te onderzoeken gebruik makend van electrolyzers. Emulatie van een smartgrid in combinatie met PV en electrolyzers. In Europa worden op deze manier lectrolyzers en methaniseringsoplossingen onderzocht op hun businesscase om netcongestie te bestrijden.
Hydrohub - TKI	Frames, Shell, Gasunie, TNO, Hanze, ISPT, RUG, GSP, Nouryon, Yara	In dit project wordt onderzoek gedaan naar de prestaties, opbouw, configuratie en componenten van electrolyzers, met het doel om een price-down mogelijk te maken. (reductie TCO)
Groene waterstof booster	Provincie Groningen	Project bedoeld om MKB-ers te helpen hun waterstof gerelateerde business verder te ontwikkelen. Dit doen we door een infrastructuur beschikbaar te stellen om producten of diensten daarmee sneller te kunnen ontwikkelen. Verder wordt waterstofgerelateerde kennis ontwikkeld en aangeboden aan studenten evenals als aan werkenden van betreffende bedrijven of anderszijds. Als laatste kan het project bedrijven doorverbinden met andere organisaties die de totale business ontwikkeling verder inhoud kunnen.
IWAUC	ECN, NHL	Inspectie voor effectiever en efficiënter onderhoud aan windmolens middels inspectie door drones.
PUMSwindT	NHL	Kleine wind turbines zijn de afgelopen jaren achtergebleven ten opzichte van de grote wind turbines. Zowel qua marktaandeel als technische innovaties. Project PUMSwindT (Performance Upgrading of Medium and Small Wind Turbines) wil geleerde lessen van megawatt windturbines vertalen naar kleine (kilowatt) windmolens. Afgelopen jaar hebben engineering studenten gewerkt aan de kleine windturbines op het EnTranCe terrein. Er is een opzet gemaakt voor een goedkoop datamonitoringsysteem waarmee duidelijk moet worden bij welke onderdelen van de kleine windturbines het meeste rendement behaald kan worden. Verder heeft de door de Hanze georganiseerde International Small Wind Turbine Contest plaatsgevonden waarin universiteitsteams van over de hele wereld innovatieve kleine windmolens maken en testen. Komend jaar gaan studenten verder met het datamonitoringsysteem en gaat een groep studenten een uitgebreide marktanalyse doen zodat duidelijk wordt waar grootste toegevoegde waarde ligt voor kleine wind turbines.
Van kreet naar concreet		In dit project heeft de bevolking een actieve rol gekregen om de energietransitie op Ameland verder vorm te geven.

Middag Humsterland/Endlk		In een Energie-Innovatie-Lab is door studenten, bewoners, ondernemers en experts onderzocht hoe de landschappelijke kwaliteiten van Middag-Humsterland kunnen worden versterkt en tegelijkertijd een zo hoog mogelijk rendement aan duurzame energie kan worden gewonnen. De Hanzehogeschool heeft zich beginggehouden met het opstellen van een energieprofiel en het begeleiden en uitwerken van charettes.
Zutphen Energie	Gemeente Zutphen	Binnen het onderzoeksproject Zutphen Energieneutraal is onderzocht hoe bewoners van huurwoningen in de gemeente Zutphen betrokken kunnen worden bij energietransitie. Er is gekeken naar hoe de energietransitie kan worden versneld door de woningbouwcoöperaties en huurders zijn betrokken bij de lokale energiecoöperatie Zutphen Energie.
Samen besparen, Lariks Assen	Gemeente Assen	Het doel van het project is om de levensstijl van de buurtbewoners te verbeteren op het gebied van energie. Daarbij zijn de deelnemers gestimuleerd in het nadenken en het actie ondernemen met betrekking tot energiebesparing.
Energieke buurten	Energiecoöperatie Noordseveld	Het verzamelen van gegevens over woningen en het in kaart brengen van behoeften, wensen en mogelijkheden aan de bewoners ten behoeve van het met bewoners kunnen opzetten van een integrale, gebiedsgerichte aanpak om hun buurt of dorp(en) te verduurzamen.
Speur de energieslurper large Estrac	Provincie Drenthe TNO, RuG, NEC	Carina input Het innovatiecentrum ESTRAC is een samenwerking tussen TNO, ECN, de Hanzehogeschool Groningen en de RUG. In het ESTRAC project Transforming Regions gaat over het vinden van benaderingen, methoden en instrumenten die kunnen worden ingezet voor besluitvorming in de energietransitie op regionaal en lokaal niveau. Naast een overkoepelend gedeelte, zijn er twee onderzoeklijnen in het project: industriële transformatie en gebouwde omgeving. Voor het overkoepelende gedeelte is er o.a. gewerkt aan het samenstellen van een state of the art overzicht van bestaande benaderingen, methoden en instrumenten. In het werkpakket Gebouwde Omgeving/Ameland hebben onderzoekers van de Hanzehogeschool m.b.v. methodiek Learning History samen met consortiumpartner TNO de eerste 10-15 jaar van het Convenant Duurzaam Ameland geëvalueerd. De postdoc Gebouwde Omgeving is in 2019 gestart met onderzoeksplan en een pilot case study in Middag Humsterland. Daarnaast is het project Buren geeft nieuwe Energie ontwikkeld en gestart. In dit project zal samen de bewoners van Buren een energietransitieplan gemaakt worden. De (RUG) postdoc Industriële Transformatie heeft verder gewerkt aan het ontwikkelen van een geïntegreerd model voor industriële complexen (o.a. met case study EMMTEC).

<p>Buurtwarmte</p>	<p>RuG, Grunneger Power, Nederlandse Organisatie voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek</p>	<p>In het project Buurtwarmte is het afgelopen jaar onderzoek gedaan naar twee cases waar een bewonerscollectief werkt aan het ontwikkelen van een warmtenet voor de wijk. Dit zijn de Benedenbuurt in Wageningen en de wijk Paddepoel in Groningen. In Paddepoel is door Kathelijne Bouw een verkenning uitgevoerd waar verschillende technische opties met elkaar zijn vergeleken. Buurtwarmte 050 heeft een studie laten uitvoeren door Tebodin, de resultaten daarvan zijn voorgelegd aan de bewoners. Met Buurtwarmte 050 is regelmatig overleg over voortgang en plannen. In december heeft een Tijdlijnworkshop plaatsgevonden, waar samen met gemeente en initiatief is teruggekeken naar de verschillende keuzen die zijn gemaakt. In september/ oktober is een onderzoeker van de Haagse Hogeschool als 'visiting scholar' bij het project aangeschoven. Hij heeft zich vooral gericht op de analyse van het technisch ontwerp.</p>
<p>H2GROW</p>	<p>Holthausen Energy Points B.V., C.G. Holthausen B.V., N.V. Gasunie, Resato International B.V., Autobedrijven ESA Groningen B.V., Century Autogroep B.V.,</p>	<p>Holthausen, Gasunie en Resato willen samen met ESA, Century en de gemeente Groningen (als "first movers" op het gebied van de inzet van de waterstof-elektrische voertuigen) met flankerend onderzoek gericht op best-practice ontwikkeling en evaluatie door Entrance (Hanzehogeschool Groningen), de keten van hernieuwbare waterstofproductie, distributie, aflevering en gebruik in waterstof-elektrische voertuigen testen en demonstreren. Er is een kosten-batenanalyse opgesteld van een hernieuwbare waterstofketen in de mobiliteitssector. De keten bestaat uit PV-elektriciteitsproductie te Zuidwending, waterstofproductie d.m.v. elektrolyse, transport per tubetrailer naar Groningen, opslag bij een te realiseren waterstofvulstation, gebruik door waterstof-elektrische voertuigen. Daarnaast is er een studie gedaan naar de maatschappelijke acceptatie van waterstof-elektrisch transport. De bevindingen zijn getoetst door middel van interviews met experts in de keten.</p>
<p>Duurzame gassen in de energievoorziening in Nederland</p>	<p>n.v.t.</p>	<p>Waterstofketens zijn gemodelleerd en geanalyseerd in twee casussen, één op het gebied van de gebouwde omgeving en de andere op het gebied van mobiliteit. Deze casussen sluiten aan op het lopende project 'Waterstofwijk Hoogeveen'. Daarnaast is kennis verdiept mbt het modelleren van energiesystemen, hetgeen toegepast kan worden in het masteronderwijs. Tot slot is een bijdrage geleverd aan het opzetten van onderzoekslijnen binnen EnTranCe.</p>

Clean Offshore Gas-to-Power in The Netherlands		<p>In dit project beoogt Circular Energy in samenwerking met de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen de laatste technische en maatschappelijke aspecten van een offshore gas-to-power productiefaciliteit op haalbaarheid te evalueren, met daarin een focus op 90-95% CO2-afvang en permanente opslag. Het lectoraat heeft onderzoek gedaan naar het volgende:</p> <p>1. Wat is de perceptie van lokale bewoners ten aanzien van een pilotproject voor groene stroom uit gas met koolstofopslag, en hoe kan deze perceptie optimaal worden beperkt tot acceptatie door het publiek?</p> <p>2. Hoe denken milieuorganisaties over dit proefproject?</p>
North Sea Energy Program	o.a. TNO, RuG, NEC, EBC, NAM, Gasunie, Gasterra, Shell, RoyalHaskoningDHV.	<p>Platform elektrificatie, het op elektriciteit, ipv aardgas laten draaien van boorplatforms op de Noordzee, is een manier om de CO2 uitstoot in olie- en gaswinning terug te draaien. In samenwerking met TNO is onderzocht wat de publieke perceptie is van dit onderwerp. Resultaten wijzen erop dat CO2 reductie en klimaatbescherming voor alle respondenten (uit de olie- en gas productie, netbeheerders, natuur- en milieuorganisaties, overheden, kennisinstellingen en burgers) erg belangrijk zijn, maar dat het onderwerp platform elektrificatie vrijwel onbekend is.</p>
Why Care More	NEC, Rug, BioClear Earth, DMT, Enki Energy, GasTerra, Provincie Drenthe	<p>De overgang naar een duurzame samenleving is een grote uitdaging voor Nederland: de gaswinning in Groningen die wordt stopgezet vanwege de aardbevingsproblematiek, de klimaatdoelen om de CO2-uitstoot te verminderen en de tegelijkertijdige groei van de vraag naar en het aanbod van elektriciteit in de samenleving. In de energietransitie kan groen gas, biogas dat geschikt is gemaakt voor het Nederlandse gasnet, een grote rol spelen op voorwaarde dat er voldoende groen gas wordt geproduceerd. Een urgente uitdaging waar het project Why Care More (Waste, Hydrogen and Carbon Dioxide: improved Reactors and Micro- organisms for Renewable Energy applications) aan bij gaat dragen. In september 2020 is het project gestart.</p>
Waterstofwijk Hoogeveen	Provincie Drenthe, gemeente Hoogeveen *	<p>Een aantal partijen werkt in Hoogeveen aan een pilot om de nieuwbouw van 80 woningen op de locatie Nijstad-Oost (naast de NAM locatie Ten Arlo) van energie te voorzien met duurzame waterstof. De partijen doen onderzoek om zo een technologie te ontwikkelen om de warmtevoorziening van de nieuwbouwwoningen in Nijstad-Oost te laten werken op waterstof. Pilot is een initiatief van diverse bedrijven, Hanzehogeschool Groningen, provincie Drenthe en de gemeente Hoogeveen.</p>
Flexnode plus	Gasunie, Gasterra	<p>Binnen het Flexnode Plus-project werden de degradatie-eigenschappen op lange termijn van een protonuitwisselingsmembraan, elektrolyseur en brandstofcel experimenteel getest.</p>

EGATEC 2019		<p>Van 6 tot en met 9 november 2019 vond de Europese Gas Techniek Conferentie (EGATEC) plaats in Groningen. Het grootste deel van het programma was op EnTranCe, in de proeftuin en de Energy Barn.</p> <p>Het doel van de conferentie is om de toekomstige rol van gas als energiebron in Europa te bespreken. Het is een technische conferentie dus de focus ligt hierbij vooral op de techniek die in de toekomst wordt gebruikt en alle nieuwe technieken die worden ontwikkeld. In Groningen leeft dit onderwerp als nooit te voren. Met de grote gasbel in Slochteren die binnen nu en tien jaar niet meer voorziet van de levering van gas.</p>
Buren geeft Energie	Dorpsbelang Buren, de Amelander Energiecoöperatie, Gemeente Ameland, TNO, en bedrijven waaronder met name Gasterra en Alliander	<p>Een initiatief van het Convenant Duurzaam Ameland, IWP EnTranCe en Dorpsbelang Buren. Studenten hebben onderzocht hoe Buren als eerste dorp van Ameland CO2 neutraal kan worden. Het project wordt als voorbeeld voor de rest van Ameland opgezet. Ook op Ameland een onderzoek gericht op het beïnvloedbare gedrag van de toeristen om de toeristische sector blijvend duurzamer te maken. Er is door een enquête in kaart gebracht wat het gewenste comfort- en gastvrijheidsniveau is en in welke mate de toerist bereid is om duurzame keuzes te maken. Ook de Waddencampus bericht over de presentaties van de studenten op Ameland.</p>

*zie: [subsidie voor uniek waterstofproject](#)

Marian van Os Centre of Expertise Ondernemen

Nr.	Project	Externe partners	Resultaten/impact
1	Arbeidsmarktonderzoek nul- en eindmeting	Health Hub Roden	Het initiatief Health Hub Roden kan als pilot een voorbeeld voor de rest van Nederland zijn. Als hotspot kan de Health Hub van belang zijn voor de regionale kenniseconomie, en soms ook voor een land als geheel of zelfs internationaal.
2	Triple Aim+	Flanders Synergy, HAN, KU Leuven, RUG	Het project Triple Aim+ is gericht op betere zorg en minder werkdruk. Dit wordt bereikt door slim organiseren. Er wordt een handleiding ontwikkeld voor teamleiders in de zorg.
3	Sovatass - Gaming & Autisme	NHL, Windesheim, Accare, Kinnik, RGO, 8D Games, basisscholen, Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie	Ontwikkeling van digitale werkvormen die de huidige trainingen leuker en gevarieerder moeten maken en daardoor effectiever.
4	GROWIN 4.0	SNN, Region Midtjylland, Væksthus Midtjylland, VIA University College, Allianz für die Region GmbH, Europäisches Institut für Innovation, Ostfalia University of Applied Sciences, Flanders Make, Voka - Kamer van Koophandel Oost-Vlaanderen, Open Manufacturing Campus, Strategische Projecten Kempen, Greater Cambridge Greater Peterborough Enterprise Partnership, Anglia Ruskin University en TWI Ltd.	Het midden- en kleinbedrijf wordt geholpen bij digitalisering en technologisering.
5	dHealth lab	UMCG, RUG, Wildsea, Reconcept	De ambitie is om de komende drie jaar zestig projecten met dertig bedrijven te realiseren, met als uiteindelijke doel de bevolking gezonder te laten leven. De nieuwe producten leiden tot nieuwe werkgelegenheid bij bestaande bedrijven, maar mogelijk ook nieuwe startups. Met dHealth Lab wordt ook een verdere invulling gegeven aan de positionering van Noord-Nederland als eHealth regio.
6	Proeftuin 5G	Agentschap Telecom, Economic Board Groningen, Ericsson, Huawei, KPN, RUG, Surf, TNO, Vodafone	Pilot waarin het eerste Nederlandse 5G-ecosysteem wordt gerealiseerd. Het project is een proeftuin voor kennisontwikkeling en kennisdeling. Ook worden er nieuwe producten en diensten ontwikkeld (proces en uitkomsten).
7	Groeningen	Regio Groningen-Assen, Staatsbosbeheer, RUG, Noorderpoort, Van Hall Larenstein	Groeningen biedt kansen voor nieuw ondernemerschap. Voorbeelden zijn: kringlooplandbouw, producten uit organisch materiaal, regionale voedselketens en toeristische arrangementen.

8	Startup Perspectieven / EDR	Hochschule Emden/Leer	Het project Startuo biedt kansen om samen te werken aan een startup-eco-systeem over de grens in de Eems Dollard Regio. EDR is hier een vervolg op. Het project stimuleert het uitwisselen van regionale kennis en ondersteunt grensoverschrijdende samenwerking tussen jonge ondernemers. Dit stimuleert de innovatiekracht van de Eems Dollard Regio en creëert werkgelegenheid.
9	TraCS3	Provincie West-Vlaanderen; Agentschap voor wetenschap, innovatie en technologie MITA, Litouwen; Universiteit van Bremen; Noordoost-regionale ontwikkelingsmaatschappij, Roemenië; Baltische Instituut van Finland; Bedrijfsinnovatiecentrum van Albacete, Spanje	In het project TraCS3 ontwikkelen we een gedeelde visie op hoe we een gunstig klimaat kunnen creëren voor de integratie van innovatie-infrastructuur in interregionale waardeketens en kennisnetwerken (bijvoorbeeld incubators, technologie-informatiecentra, onderzoekscentra). Ook versterken we de innovatiecapaciteit die nodig is om excellentie op het gebied van onderzoek en innovatie te ontwikkelen in prioritaire S3-sectoren met een sterk innovatiepotentieel. We herzien het regionale beleid met betrekking tot steun voor innovatie-infrastructuur om de interregionale samenwerking via gevestigde bedrijven te verbeteren.
10	E-Cool	Alfa-college; Cámara Sevilla (Chamber of Commerce); The South Moravian Region, Czech Republic; Zemgale Planning Region, Latvia; Harghita County Council, Romania; Devon County Council, UK; Puglia Region, Italy; Regional Development Fund Region Attica, Greece; Ministry of Economy, Entrepreneurship and Crafts, Croatia	E-COOL identificeert best practices en wisselt deze uit om vriendelijkere ondernemersecosystemen te creëren. Ook zijn er acties om het ondernemerschap in de mindset van jongeren te stimuleren. Goede praktijken en geleerde lessen zullen worden omgezet in actieplannen, zodat ze kunnen worden opgenomen in regionaal beleid.
11	Nieuw Gronings Gas	GasTerra, Gemeente Groningen, New Energy Coalition, Progress Events	In dit project ontwerpen en ontwikkelen we businessmodellen voor de decentrale productie van biogas uit swill.
12	Right	Provincie Groningen, Hordaland County (Noorwegen), Skane Region (Zweden), Hamburg (Duitsland), Fife (Schotland), Vordingborg (Denemarken) en Gent & Antwerpen (België)	In Right brengen we regionale innovatieve ecosystemen in beeld, evenals de vacatures, de vaardighedenkloof (skills gap) en de uitdagingen en barrières waar bedrijven in de twee sectoren tegenaan lopen. Er worden onderwijsmethoden en trainingen in alle regio's ontwikkeld.
13	Gildeleren	Gemeente Assen, Werkplein Drentsche Aa, Drenthe College	In dit project brengen we in kaart wat werkgevers ertoe aanzet om deel te nemen aan het Gildeleren. We onderzoeken of Gildeleren inderdaad een positief netto-effect heeft op de arbeidsparticipatie van de deelnemers.

14	Ontdekkingsstraten	Alfa-college, Gemeente Assen	De focus van het project ligt op Assen, maar het wordt uiteindelijk ook uitgevoerd in Den Haag, Rotterdam, Roermond en Hardenberg. De werkmethode die ontwikkeld worden, kunnen ook in de andere steden ingevoerd worden.
15	Make IT Work	IT Academy, NHL Stenden	Het lectoraat Human Capital onderzoekt belemmeringen die ondernemers en organisaties ervaren bij het in dienst nemen en begeleiden van zij-instromers op ICT-functies.
16	Maatschappelijk Toegevoegde Waarde voor Stad en Regio	Inkoopplatform Groningen	In dit project ontwikkelen we een aanpak voor duurzaam inkopen. Deze aanpak moet breed inzetbaar zijn bij organisaties in de publieke sector, praktisch te hanteren zijn en leiden tot meetbare resultaten op het gebied van duurzaamheid.
17	Enterprise Europe Network	Kamer van Koophandel, RvO, SNN, Energy Valley, Water Alliance en Business 4Development Friesland	Enterprise Europe Network (EEN) heeft zowel interne als externe doelstellingen. Extern richt het zich op een versterkte infrastructuur voor mkb-ondersteuning in Noord-Nederland, met KCO als spin in het web. Ook moet het project leads naar andere (internationale) projecten opleveren, een grotere bijdrage vanuit externe financiering en goede samenwerking met externe partners (zoals de Kamer van Koophandel, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en SNN). Intern leidt het project tot een versterkt netwerk van personen en projecten met mkb-contacten. Ook wordt de naamsbekendheid van EEN groter.
18	International Business Talent (IBT)	Provincie Groningen, deelnemende mkb bedrijven.	In dit project betrekken we mkb-bedrijven in de provincie Groningen bij internationale onderzoekslijnen van het KCO. Dit leidt tot een intensivering van de internationale handel en daarmee een stijging van de omzet en de werkgelegenheid. Zo kunnen internationale hoogopgeleide young professionals behouden blijven voor de regionale arbeidsmarkt.
19	ReFrame	Duizend ondernemers waarvan 200 in een kerngroep. Spel in zeven regio's en zes landen.	REFRAME bundelt de knowhow die nodig is voor het opzetten van regionale voedselketens. In het project worden voedselgerelateerde kmo's ondersteund bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun slimme specialisatiestrategieën. Er zijn vijf regionale pilots opgezet, die een routekaart op weg naar een regionale voedselketen volgen, bestaande uit vijf stappen. Ook is er een transnationaal leerlab opgezet ter ondersteuning bij het ontwikkelen en trainen van de benodigde vaardigheden.

20	Monitor EBG	Economic Board Groningen, Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen	Met de Monitor kan het EBG de komende jaren nagaan wat de economische effecten zijn van de EBG-investeringen in het aardbevingsgebied. Dit is een belangrijke verantwoording voor de besteding van het budget, dat 100 miljoen euro bedraagt.
21	Wedeka: Kunst van het begeleiden	Wedeka Kringloop & Milieu	In dit project ontwikkelen we een begeleidingsmethodiek die aansluit bij de nieuwe doelgroep van Wedeka en die toegepast kan worden door leidinggevenden.
22	Versterken methodisch werken via HRM	Hogeschool Utrecht	In dit project maken we inzichtelijk hoe gemeentelijke human resource-interventies samenhangen met het methodisch werken door klantmanagers.
23	Virtuele rij-instructeur	Vrroom, CBR StSoftware	We ontwikkelen virtual-realitytoepassingen die leerlingen kunnen gebruiken bij het voorbereiden op de verkeersexamens.
24	Het overbruggen van verschillen	Gemeente: Tynaarlo, Amsterdam, Helmond, Sittard-Geleen, Weststellingwerf	In dit project vergroten we de kennis over effectieve casuïstiekbesprekingen tussen sociaal werkers en klantmanagers.
25	Keep on Moving	8D Games, Huis van de Sport Groningen	Keep on moving is een adaptief platform om inactieve kinderen langdurig in beweging te krijgen.
26	Social Impact Beloond	18 MKB bedrijven, MVO-Allianties, Inkoop Platform Groningen, MKB Nederland Noord, Groningen Werk in Zicht	Ontwerpgericht onderzoek naar een efficiënte methodiek voor het inzichtelijk maken van social impact, voor en door mkb én hun potentiële opdrachtgevers.
27	Blended learning GGZ	Inter-Psy, Transcare, MobileCare	Met dit project bevorderen we een gezond beweegpatroon door middel van zelfmeettechnologie.
28	Werkplaats Online Ondernemen Groningen	Noorderpoort, Rijksuniversiteit Groningen, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Provincie Groningen, Gemeente Groningen, Rabobank	De Werkplaats Online Ondernemen Groningen (WOO Groningen) is dé plek voor MKB-ondernemers voor online advies en ondersteuning. WOO Groningen ondersteunt bedrijven bij het maken van een volgende stap in online ondernemen.
29	UWV Post HBO Opleiding Adviseur Werk	UWV, directie Werkbedrijf	Efficiëntere dienstverlening aan werkzoekenden en meer en sneller uitstroom naar werk.
30	InnoHEIs	SNN, Autonomous University Barcelona, Devup, Council of Tampere Region, Tampere University of Applied Sciences, Mittuniversitetet Mid Sweden, Ministry of Education Science and Sport, Lithuanian Innovation Centre, University of Silesia, Silesia.	Het InnoHEIs project richt zich op de ontwikkeling van regionaal beleid. In het project werken 11 Europese regio's samen om kennis uit te wisselen om tot goede oplossingen te komen. Het project is onderdeel van het Interreg Europe Programma

31	Platform Mentale Gezondheid	Alfa-college, Gemeente Groningen, Menzis, Rijksuniversiteit, Groningen, UMCG, EmpowerMi	Het platform Mentale Gezondheid heeft als doel om door samenwerking tussen grote bedrijven, MKB, en onderzoekers te kunnen vaststellen welke interventies bijdragen aan verbeterde mentale gezondheid van medewerkers. Daarbij worden ook verschillende doelgroepen (team- of beroepsgewijs) en onderliggende dynamieken geanalyseerd. Deze doelstelling behelst dus ook een secundaire, namelijk het verankeren van een platform Mentale Gezondheid in Noord-Nederland.
32	Cybersecurity	RDW, UMCG, Gemeente Groningen, KPN, Samenwerking Noord, Noordelijke Online Ondernemers, Rabobank, NPAL, Groningen Seaports, De Haan Advocaten, Sogeti, MKB/Noord, VNO-NCW, Bedrijvenvereniging West, CGI, Vereniging Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta.	Kerndoel van het Programma Cybersecurity Noord-Nederland is het leveren van een bijdrage aan het realiseren van de veilige digitalisering in kleine en grote organisaties.
33	VRAMBO	Ambulancezorg Groningen, Kijlstra Ambulancezorg, Ambulance Ijsselland, Windesheim en Wildsea	Ambulanceverpleegkundigen zijn goed opgeleide en ervaren professionals die continu bijgeschoold worden. Echter, het realistisch oefenen met een breed scala van bovenstaande situaties is een kostbare aangelegenheid en soms zelfs onmogelijk met de huidige educatieve middelen. Daarom hebben een aantal partijen de handen ineengeslagen binnen het zogenaamde VRAMBO project (Virtual Reality voor AMBulanceverpleegkundig Onderwijs van complexe situaties).
34	SMILES	Rijksuniversiteit Groningen, Noorderpoort, Provincie Groningen, Gemeente groningen, KPN, Wagenborg, Arriva, Qbuzz, OV Bureau Groningen Drenthe, Bidfood, Groningen Bereikbaar, Haven Lauwersoog, Horus View and Explore, Koopman Logistics Group, New Energy Coalition Foundation, New Generation Shipyards, Vinturas, Suikerunie, Natuur & Milieu en 5G Groningen.	Een proeftuin voor transport en mobiliteit Shared connectivity in Mobility and Logistics Enable Sustainability (SMILES) en focust zich op open logistieke en mobiliteitsnetwerken waarin concepten van de deeleconomie centraal staan. In de proeftuin wordt nieuwe kennis ontwikkeld en worden concepten getoetst en gevalideerd in een publiek private samenwerking. De Noordelijke regio biedt met steden, ommelanden en eilanden een unieke omgeving om dit gezamenlijk op te pakken.

Centre of Expertise Healthy Ageing

Nr.	Project	Externe partners	Resultaten/impact
1	3D: drie praktijken, drie perspectieven, drie stappen	3D is mogelijk gemaakt door subsidie van ZonMW. Partners waren: UMCG – toegepast gezondheidsonderzoek, Centrum voor Jeugd en Gezin Veendam, Compaen onderdeel van Tintengroep, Wij beijum en SWW Hoogeveen	Ervaren effectiviteit van opvoedingsondersteuning door 'nieuwe' jeugdprofessionals. Kinderen zijn voor hun psychosociale ontwikkeling gebaat bij competente ouders met een steunend netwerk. Niet voor elke ouder is dit vanzelfsprekend. Daarom zijn er verschillende praktijken die investeren in de opvoedkracht van ouders en in het creëren van steunende opvoednetwerken. Het project 3D heeft een Handreiking Groepsgerichte opvoedingsondersteuning voor jeugdprofessionals opgeleverd.
2	Move aHead: succesvol studeren met cognitieve problemen	Dit is een intern project met betrokkenheid van diverse HG-schools.	Veel studenten ervaren cognitieve belemmeringen bij het volgen van hun opleiding, zoals problemen met aandacht, concentratie, planning en ordening. Het Move aHead-project richt zich op het (door)ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van een innovatieve praktische methodiek voor onderwijsprofessionals, waarmee studenten met cognitieve functiebeperkingen ondersteuning op maat wordt geboden.
3	Compositie & improvisatie en creatief gedrag in de klas	Dit onderzoek valt onder de Onderzoeksgroep Kunsteducatie en het lectoraat Lifelong Learning in Music van het Kenniscentrum Kunst & Samenleving. Het onderzoek is nauw verbonden met het onderzoeksprogramma Curious Minds van het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving bij de Pedagogische Academie.	Talent voor muziek en creativiteit zijn ontwikkelbaar in ieder kind. Dat is het uitgangspunt van de Talentenkrachtbenadering. Wat houden talent en creativiteit precies in en hoe kunnen groepsleerkrachten dit (leren) stimuleren bij hun leerlingen in de muziekles? Wat betekent dat voor het handelen van de leerkracht en voor de interactie in de klas? Door middel van coaching van middenbouwleerkrachten in het basisonderwijs proberen we in dit onderzoek antwoord te vinden op deze vragen.
4	Het Familiegesprek	Menzis, Icare, UMCG, Martiniziekenhuis, TSN thuiszorg, Interzorg, Zonnehuisgroep Noord	Onderzoek naar de verpleegkundige interventie, het Familiegesprek, ter ondersteuning van families in langdurige en intensieve zorgsituaties. De scholing in familiegesprekken vergroot de competentie van verpleegkundigen in het voeren van familiegesprekken. De positieve effecten van de scholing dragen eraan bij dat familiegesprekken inmiddels deel uitmaken van het onderwijs aan hbo-verpleegkunde studenten.

5	COP4HL - Communities of Practice for Healthy Lifestyle	In COP4HL worden zogenaamde communities of practice in vijf Europese steden ontwikkeld. De samenwerking in de gemeente Groningen geldt als 'good practice' voor Malaga (Spanje), Lissabon (Portugal), Kaunas (Litouwen) en Odense (Denemarken). Bij het project zijn veel externe partners betrokken.	COP4HL is een Erasmus+/Knowledge Alliance project waarbinnen de speerpunten Healthy Ageing en Ondernemerschap van de Hanzehogeschool Groningen op unieke wijze gecombineerd worden. COP4HL richt zich op het verbeteren van de gezondheid van Europese burgers door het stimuleren van een 'Actieve en Gezonde leefstijl.' Centraal hierin staat de samenwerking tussen sport & bewegen en zorg & welzijn in het stimuleren van een actieve en gezonde leefstijl.
6	Sûne Mûle		Het project Sûne Mûle was gericht op de verbetering van de dagelijks mondverzorging en daarmee verbetering van de mondgezondheid van thuiswonende kwetsbare ouderen. In dit project worden de ouderen gemotiveerd hun mond beter te verzorgen en wordt getracht thuiszorgmedewerkers hierbij te laten ondersteunen. Het Sûne Mûle project is een eye-opener geweest voor zowel de mondhygiënist als de thuiszorgorganisaties. Zij hebben zich verbaasd over hoe groot de behoefte aan mondverzorging voor sommige thuiswonende senioren is.
7	Implementatie van voorwaarden voor een gezonde leefstijl van mensen met een verstandelijke beperking binnen zorgorganisaties	Het onderzoek wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met het kennisnetwerk Innovatie Werkplaats Active Ageing van mensen met een verstandelijke beperking dat samen met 9 zorgorganisaties in 2013 is opgericht.	Zorgorganisaties voor mensen met een verstandelijke beperking voeren tal van maatregelen uit om voldoende bewegen en een gezonde voeding van hun cliënten te ondersteunen. Toch blijft het moeilijk om dit consequent in de dagelijkse zorg in te voeren. Met een ontwikkelde checklist wordt de leefstijlaanpak van een zorgorganisatie in kaart gebracht. Met deze checklist wordt duidelijk hoe zorgorganisaties hun leefstijlaanpak kunnen verbeteren.
8	Healthy Ageing Week	Partners Akkoord van Groningen	De Healthy Ageing week wordt jaarlijks georganiseerd door de partners van het Akkoord van Groningen. In zijn totaliteit zijn er duizenden inwoners van stad en ommeland bereikt. In 2019 was het centrale thema 'Mentale gezondheid'. Hieraan hebben we een bijdrage geleverd in de vorm van workshops, publiekslezingen en ondersteuning. Ook Zpannend Zernike was onderdeel van deze week. Ook hebben we meegewerkt aan het festival Noorderzon, onder andere in de vorm van workshops.

Kenniscentrum NoorderRuimte

Nr.	Project	Externe partners	Resultaten/impact
1	Aardbevingen	Economic Board Groningen, TNO, Bouwend Nederland	Vergroten van kennis over aardbevingsbestendig bouwen via BuildinG, het innovatiecentrum voor de bouw en infrastructuur. Er zijn testfaciliteiten voor aardbevingsonderzoek, waaronder twee triltafels.
2	BouwTex, bouwen met textiel	Saxion, Adema architecten, Aldus bouwadvies, Boosting	Innovatie in het bouwen met integraal gebruik van textiel.
3	Buurtwarmte	RUG, TNO, Gemeente Groningen, Grunneger Power, Enpuls BV	Ontwikkeling van door burgers gedragen duurzame warmtenetten van niet fossiele energie.
4	Climatescan Internationale kennisuitwisseling innovatieve metingen waterkwaliteit en warmtestress	Lokale en nationale overheden Filipijnen en Indonesië, Diverse overige organisaties in Filipijnen en Indonesië, Mkb in Filipijnen en Indonesië, Diverse Europese partners, Tauw Adviesbureau, AKVO, Waterwegen, UNSECO IHE, Gemeenten Groningen, Hoogeveen, Leeuwarden, Waterschap Noorderzijlvest, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool Amsterdam, Van Hall Larenstein	De metingen van waterkwaliteit en warmtestress in steden heeft in Nederland geleid tot aanpassing van beleid in steden. Met de partners in de Filipijnen en Indonesië zijn projectvoorstellen ingediend die moeten leiden tot opschoning van sterk vervuilde (dode) rivieren. Impact op het onderwijs. Veel kennisoverdracht naar studenten, gemeente, waterschap en andere partijen. Aandacht in de regionale, nationale en internationale pers.
5	Eems Dollard Regio in Transitie (EDRiT)	Gemeente Oldambt, Rijksuniversiteit Groningen, Hochschule Emden / Leer, IHK für Emden und Papenburg, Landkreis Leer	Versterken van de regionale economische ontwikkeling op het gebied van één gemeenschappelijke onderwijs- en arbeidsmarkt. Stevigere verbinding tussen bedrijven en hogescholen in de regio. Studenten voeren opdrachten uit voor bedrijven in de buurlanden. Bedrijven zijn opdrachtgever voor studenten uit het buurland.
6	Go! Noord	GGD Friesland, RIVM, GGD Groningen, Windesheim, Veiligheidsregio Groningen, Gemeente Zuidhorn,	Samen lokaal werken aan een gezondere leefomgeving in plattelandsgemeenten in de noordelijke provincies. Valideren en mogelijk aanpassen van het gezondheidsmodel voor de stedelijke omgeving op het platteland.
7	Innovatiewerkplaats Health Space Design	CEANconsulting, Grontmij, 's Heeren Loo, Martini Ziekenhuis, UMCG, Lentis, ZuidOostZorg, Gezondheidscentrum Kloosterveen, Op ten noort blijdenstein architecten & adviseurs, Coresta, Studio dVO, TNO	Antwoorden op de vraag hoe ruimte en organisatie in de zorg beter op elkaar afgestemd kunnen worden, zodat zorginstellingen beter functioneren en kwalitatief goede zorg kunnen bieden tegen lagere kosten.

8	INXCES INnovations for eXtreme Climatic eventS	Norges Tekniske-Naturvitenskapelige Universitet, Norges geologiske undersøkelse, Luleå Tekniska Universitet, Universitatea Tehnica de Constructii Bucuresti	Betere methoden voor het omgaan met stedelijk waterbeheer.
9	IWP Healthy WorkPlace	Menzis, Engie, Planon, Measurement, Quantified Self Institute, AM red, Planon, Belastingdienst, Gemeente Groningen, AFM, Health2 Work, Schäfershop, Univé, YNNO, Tarkett Desso	<p>Inzet van technologie in de Living Lab Healthy Work Place om inzicht te krijgen in het eigen gedrag en de gezondheid, in relatie tot omgevingsfactoren.</p> <p>Goed functionerend samenwerkingsverband (6 partners, 6 sponsors), waarbij alle partners betrokken en actief zijn met substantiële meerjarige inbreng in natura (tijd en technologie/inrichting) en geld.</p> <p>Er is een functionerend living lab bij NoorderRuimte en een vergevorderd plan voor tweede living lab bij Menzis (Wageningen).</p>
10	Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland	1.600 professionals van adviesbureaus, kennisinstellingen, woningcorporaties, zorg- en welzijnsinstellingen, gemeenten, Provincie Groningen en ministeries	<p>Professionals in Noord-Nederland spelen in hun werk beter in op krimp.</p> <p>Dit jaar zijn regionale krimpcafés georganiseerd, expertmeetings en is bijgedragen aan andere bijeenkomsten.</p> <p>Door de activiteiten binnen het netwerk vindt een actieve kennisuitwisseling plaats. Hierdoor is een grote groep professionals binnen Noord-Nederland op de hoogte van succesvolle praktijkvoorbeelden op het gebied van krimp.</p>
11	MAKING-CITY - Energy efficient pathway for the city transformation: enabling a positive future	Gemeente Groningen, TNO, Energy Valley, Oulun Kaupunki, Oulun Energia OY, Stichting Nijestee, Waarborg media Centrale	Internationaal ontwikkelen van positieve energie in de wijken door sociale innovatie en burgerparticipatie.
12	Op naar beter, nul op de meter	diverse woningcoöperaties, Vacpunt wonen, EnergyGo,	Nieuwe aanpak om ontevreden bewoners van nul op de meter woningen te begeleiden en zo de tevredenheid te vergroten.
13	INEDIT - open INnovation Ecosystems for Do It Together process	Partners uit negen verschillende Europese landen.	Co-creatie in de maakindustrie
14	De Infiltrerende Stad	Hogescholen van Rotterdam en Amsterdam, Buffer Block, AquafLOW, Ecologisch waterbeheer, Drainvast WIC Hemels Water, Markus bv, Van Gelder Aannemingsmaatschappij, Germieco, Gemeente Rotterdam, Buch Gemeente Gemeente Groningen, Hoogheemraadschap Delfland	Inzicht, innovatie, en richtlijnen voor beheer en onderhoud van infiltrerende verharding.

15	De hittebestendige stad	Hogeschool van Amsterdam, Tauw, Wageningen Universiteit, Gemeenten Amsterdam, Arnhem, Apeldoorn, Beverwijk, Breda, Castricum, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Rheden, Tilburg en Leeuwarden	Hulpmiddelen, zoals hittekwaliteitskaarten, om de hitteopgave te kunnen duiden, en ontwerpregels voor hittebestendige inrichtingen
16	Burgerparticipatie in klimaatadaptatie	Hogeschool Zeeland, Hogeschool Rotterdam, Van Hall Larenstein, Gemeente Vlissingen, Gemeente Middelburg, Gemeente Rotterdam, Gemeente Leeuwarden, Wetterskip Fryslân, Gemeente Groningen, Waterschap Noorderzijlvest,	Praktisch toepasbare werkwijze voor 'burgerparticipatie in klimaatadaptatie'. Deze kan worden toegepast door professionals van gemeenten en waterschappen in samenwerking met buurtbewoners, maar ook actoren zoals scholen, lokale bedrijven en woningcorporaties kunnen hierbij worden betrokken.
17	Seismic Monitoring, Design And Strengthening For thE GrOningen Region	Building, Freyelemaborg, Holstein, Nederboom Quakeshield, StabiAlert, Total Wall, Wiertsema	Betere marktkansen voor bedrijven die innovaties op het gebied van aardbevingsbestendig bouwen hebben ontwikkeld.
18	SensEQuake	Stabialert, Target Holding, NHL/Stenden	Een systeem waarmee bij een calamiteit betere besluiten genomen kunnen worden door gebruik van beschikbare data.
19	Open Campus Design	Facilitaire bedrijven van de Nederlandse Universiteiten, Gemeente Groningen, Triade, Campus Groningen, Bedrijvenvereniging West en Gom	Praktijkvragen van de Campus Groningen worden opgehaald en op structurele wijze verbonden aan onderwijs en onderzoek om zo te komen tot een betere campus. Daarnaast wordt door promotieonderzoek gekomen tot verbetering van de organisatorisch-ruimtelijke omgeving op kennisdeling in campussen.

Kenniscentrum Kunst & Samenleving

Nr.	Project	Externe partners	Resultaten/impact
1	CMKII - Opdrachtonderzoek naar Schoolfolio	Kunstkade Leeuwarden	Onderzoek in opdracht van Kunstkade Leeuwarden naar het gebruik van Schoolfolio als digitaal portfolio in cultuureducatie in zeven basisscholen. Een onderzoeksrapport is opgeleverd aan de opdrachtgever en online beschikbaar gesteld. Het rapport bevat aanbevelingen aan Kunstkade en de producent van Schoolfolio om de duurzaamheid van de implementatie van Schoolfolio in het onderwijs te verbeteren.
2	Opdrachtonderzoek vernieuwing instrumentaal onderwijs	Vrijdag (Groningen)	Onderzoek in opdracht van Vrijdag (centrum voor kunst & cultuur in Groningen) naar het vernieuwingstraject voor instrumentaal muziekonderwijs dat bij het centrum is ingezet. In het (vertrouwelijke) onderzoeksrapport staan aanbevelingen voor hoe het ingezette traject kan worden vervolgd.
3	KIEM Coaching M=T+R	DOK Delft, twee Delftse basisscholen, Wolf Brinkman	Onderzoeksproject in de KIEM-regeling. Op verzoek van DOK Delft is een scholingstraject ontwikkeld en uitgetest waarin groepsleerkrachten worden getraind in het werken met de M=T+R-methodiek. Over het project is tussentijds gepubliceerd in de Kunstzone. Ook hebben we een aantal malen op conferenties een presentatie over het onderzoek gegeven. In voorbereiding is een artikel voor het speciaalnummer 'TalenteKracht' van het tijdschrift Cultuur+Educatie.
4	Rapucation - case study lespraktijk Johan 't Hart	Stichting Rapucation, Johan 't Hart (Pieter Nieuwland College Amsterdam)	Onderzoeksproject waarin onderzocht is in hoeverre de lespraktijk van Johan 't Hart te karakteriseren is als 'idiocultureel muziekonderwijs'. Het project leidde tot het opstellen van een onderzoeksrapport dat via de website van onze hogeschool openbaar toegankelijk is. Dat heeft geleid tot verdere doordinking en aanpassing in de lespraktijk van 't Hart. Tevens is een artikel over het onderzoek gepubliceerd in 'Cultuur + Educatie', en zijn diverse presentaties over het onderzoek verzorgd.

6	De ontwerpende attitude	Blauwborgje/Dignis Groningen. Waag Amsterdam	Onderzoek naar de ontwerpende attitude voor mensen die de zorg hebben voor mensen met dementie. Het onderzoek heeft geresulteerd in een rapportage die aangeboden is aan Kiem, Waag en 't Blauwborgje. Ook hebben we een artikel over het onderzoek aangeboden aan Forum+, het tijdschrift voor kunst en onderzoek. Verder hebben we diverse presentaties verzorgd, op ervaringsmiddagen over dementie, aan het management van Blauwborgje en aan de gemeente Groningen. Voor mantelzorgers en zorgverleners is een posterserie gemaakt. Een van de settings van het onderzoek is vertaald naar een setting voor de familiedag van het Blauwborgje. Er wordt nu gewerkt aan financiering van de uitbreiding van het project naar de omgeving buiten het Blauwborgje, via een Nwa-aanvraag. Hierin krijgt ook Humanitas een prominente rol.
7	TimeLineGallery	Sign, 14 jonge kunstenaars	Het project TimeLineGallery is in 2019 afgerond. In februari 2020 is het project aanwezig op de projectweek van Minerva. De deelnemende kunstenaars zullen op basis van de uitkomsten van hun onderzoek met studenten werken aan diverse vormen van interveniëren in de publieke ruimte. Ook komt er in Sign een tentoonstelling met de resultaten van het onderzoek. Daarnaast verschijnt er een publicatie waarin de projecten worden gepresenteerd met daarbij korte theoretische bijdragen van de kenniskringleden van het lectoraat iIC. Hierin wordt vanuit het conceptuele kader van het lectoraat ingegaan op het belang van kunstinterventies in de publieke ruimte.
8	Ik zie, ik zie wat jij niet ziet	Het Odensehuis, Sunenz Drachten, K38 Roden	In het project 'Ik zie ik zie wat jij niet ziet', zijn portretten gemaakt van mensen met dementie. Ook in 2019 is geportretteerd in Het Odensehuis. De resultaten hiervan zijn zowel daar gepresenteerd als in K38 in Roden. Het project is vertaald in een pilot voor een onderwijsmodule voor mbo-leerlingen Verpleging Dementie in Sunenz, met een expositie van studenten en alumni van Minerva en leerlingen en docenten van het mbo. In K38 in Roden is een overzichtstentoonstelling geweest van de portretten van de afgelopen vier jaar.
9	Frailty, verbeelding van kwetsbare ouderen	Frailty netwerk, diverse ouderenzorglocaties in Groningen	Tentoonstelling en lezing die beide aanzetten tot denken over de wijze waarop wij de kwetsbare oudere verbeelden.

10	The Cathalyst Club	Binnen de Cathalyst Club wordt gewerkt met docenten en management als externe partners van de club.	De Cathalyst Club is een extracurriculair programma, opgezet door studenten als onderdeel van het onderzoek van Frederiek Bennema naar een pedagogy of care. Het programma stimuleert studenten tot ondernemerschap en het nemen van eigen regie. De deelnemende studenten, vinden een functie waarbij ze een verbindende rol krijgen in een institutionele context. Ze gaan zelf lesgeven door offcourses of nieuwe modules binnen het curriculaire programma te ontwikkelen. De nog niet afgestudeerden worden actiever in het gebruiken en benutten van kansen binnen en buiten de academie.
11	IWP Kunst, zorg, welzijn.	Stichting Goeie Buurt, Gemeente Groningen, Landelijke Deltaplan Dementie,	Onderzoek naar hoe het proces van co-creatie van maatschappelijke doelen in zijn werk gaat, dwars door de domeinen kunst, zorg, welzijn en burgerinitiatieven heen. In dit geval ging het om een dementievriendelijke wereld. Het onderzoek vond plaats in de Korrewegwijk. De resultaten en ervaringen zijn gedeeld middels 'dementie ervaringsmiddagen' voor muziektherapeuten, verpleegkundigen, activiteitenbegeleiders, agogen, musici, kunstenaars, onderzoekers, orthopedagogen, studenten, mantelzorgers en andere betrokkenen. Ook zijn er drie podcasts gemaakt.
12	Try Out	Universiteit Khio, Marius Kolbstad (Noorwegen), Einat Weizman (Israel).	Workshops door Khio en Minerva waarin studenten leren om vanuit het concept Try Out aanzetten te ontwikkelen voor een theatervormgeving. Dit gebeurt vanuit een autonome attitude die zich in meerdere disciplines, vormen en materialen kan uiten. Studenten ontdekken de impact van hun werk op een concrete, pijnlijke politieke situatie.
13	Meaningful Music in Health Care	Afdeling Chirurgie UMCG	In dit project is een innovatieve muziekpraktijk doorontwikkeld, waarin (toekomstige) professionele musici op interactieve wijze live muziek maken voor kwetsbare patiënten in ziekenhuizen. Hierdoor is het inzicht vergroot in de bijdrage van deze muziekpraktijk voor het verplegend personeel. Voor de MA-opleiding van het Prins Claus Conservatorium is een keuzevak ontwikkeld. Het project heeft de beroepsmogelijkheden voor professionele musici vergroot. Tot slot droeg het project bij aan het erkennen van de heilzame werking van live muziek tijdens het herstelproces na een chirurgische ingreep in het ziekenhuis. Afgelopen najaar zijn de resultaten gepubliceerd in een boek.

14	Fosse-voorstelling	The Verdon Fosse Legacy	Voor de Eindpresentatie 2019 heeft het Lucia Marthas Institute for Performing Arts een één uur durende voorstelling gecreëerd, gebaseerd op het unieke werk van Bob Fosse. De voorstelling bevatte werk dat nooit eerder in de wereld of in Europa was vertoond. De voorstelling was te zien als zelfstandig onderdeel binnen de Eindpresentaties in Groningen en Amsterdam.
15	WAUW	BNNVARA	Met het project WAUW geeft het Lucia Marthas Institute for Performing Arts kinderen een extra steuntje in de rug door middel van dansen, acteren en zingen. Het project is voor kinderen tussen de 4 en 12 jaar die om welke reden dan ook zich niet kunnen ontwikkelen binnen de performing arts. Bijvoorbeeld kinderen in een asielzoekerscentrum, kinderen die doof of slechthorend zijn of kinderen uit gezinnen met een laag inkomen. In het project gaan plezier, educatie en persoonlijke ontwikkeling hand in hand. Het project loopt in 2020 door.

Kenniscentrum Biobased Economy

Nr.	Project	Externe partners	Resultaten/impact
1	LIBBIO - Lupinus mutabilis for Increased Biomass from marginal lands and value for BIOrefineries (Horizon2020)	ICI (Iceland), WUR, DIL (Germany), LBI, Color & Brain, CSIC (Spain), ISA (Portugal), AUA (Greece), SCSi (Iceland), IASI (Romania), Vandinter Semo, LUSOSEM (Portugal), AREC (Austria)	In dit vierjarige onderzoek richten we ons op de opbrengst en het rendement van het telen van Andes Lupine in Europa. Dit gewas produceert naast hoogwaardige eiwitten ook hoogwaardige olie. Ook onderzoeken we de ontwikkeling van nieuwe food- en non-food producten op basis van Andes Lupine. Hiermee ontstaat toegevoegde waarde voor zowel boeren als bioraffinaderijen.
2	Circular BIOmass CAScade to 100% - BIOCAS 100% (Interreg V B)	Province of Fryslân, Oldenburg University (D), District of Heidekreis (D), University of Southern Denmark (DK), University of Aarhus (DK), 3N Centre of experts (D), University of Leuven (B), Van Hall Larenstein, Rinagro, Ghent University (B), Ce. Voc. Ed. Lolland Falster (DK), Limm Recycling, NHL, Guldborgsund Municipality (DK), Business Lolland Falster (DK), Danish Agriculture Lolland Falster (DK), World Perfect (DK)	Het project heeft tot doel meerwaarde uit agrarische (rest)stromen te creëren. Wij zijn verantwoordelijk voor groene extractie van farmaceutische, cosmetische en nutraceutische ingrediënten met behulp van superkritische CO ₂ -extractie. Hiervoor ontwikkelen we business cases in samenwerking met het mkb uit Noord-Nederland.
3	Circulaire Biopolymeren Waardeketens voor PHA en Cellulose (EFRO-KO)	Rijksuniversiteit Groningen, Stenden Hogeschool, Hogeschool Van Hall Larenstein, Drenthe College, NPSP B.V., KNN Cellulose B.V., KNN Bioplastic B.V., Maan Research & Development B.V., Sustainable Tree Systems B.V., Syncom B.V., Senbis Polymer Innovations B.V., Buwalda Synergie, BIONND, Feedtuber B.V., TNO/ECN, Paques B.V., NivobaHovex B.V.	Binnen dit project ontwikkelen we een verdergaande samenwerking tussen mkb en kennisinstellingen voor het opzetten van duurzame en onderscheidende waardeketens. Doordat partners uit verschillende delen van de keten samenwerken, ontstaat er een groot netwerk en een bron van kennis. De nieuwe kennis stelt mkb-bedrijven in staat te innoveren.
4	Merels Wereld: Development of ROS1 cell lines (KIEM-HBO)	UMCG, Stichting Merels Wereld, Vivomicx	In dit project doen we onderzoek naar medicijnen tegen ROS1-longkanker. We bestuderen het ontstaan van resistentiepatronen in ROS1-cellijnen (en als controle ook in ALK-cellijnen).
5	Opwaardering Garnalendoppen (EFRO Valorisatie)	Telson B.V., Dynaplak B.V., Rols Technology B.V., BIONND, Syncom B.V., RuG, Tribussy B.V., Senbis Polymers B.V.	Dit project richt zich op het verdiepen van de applicatiemogelijkheden en de marktverkenning van chitine en chitosan. Dit levert input op voor de opzet van een proefraffinage in Lauwersoog. Het is de bedoeling de installatie te brengen naar TRL 6/7-niveau.

6	Bioraffinage Biomassa - Bioraffinage als tool voor de productie van hoogwaardige ingrediënten uit biomassa (RAAK-MKB)	Hogeschool Arnhem-Nijmegen, Grassa, NewFoss, Biorefinery Solutions (BRS), Miscancell, NXFiltration, Collab Creations, RWS, branchevereniging BVOR, WUR (adviseur)	Dit project heeft tot doel een proof-of-principle te vinden om vanuit biomassa te komen tot platformchemicaliën die kunnen worden ingezet als grondstof van bioplastics. Het project moet leiden tot kennis over en toepassing van bioraffinage extractie- en scheidingstechnologieën. Ook brengen we de economische factoren van de implementatie van nieuwe processen en toepassingen in kaart.
7	PERISCOPE - Platform for Expanding Regional Innovation SCOPE for blue growth (Interreg V B)	Sörlandets Europakontor A.S. (N), GCE NODE (N), Aarhus Universitet (DK), Nederland Maritiem Land, SNN, Business Region Göteborg (S), European Marine Energy Centre (GB), 4strat GmbH (D), Center of Maritime Technologies e.V. (D), Offshore Energy Denmark (DK), SP Sveriges Tekniska Forsknings Institut (S)	Met Periscope willen we een permanent innovatie ecosysteem realiseren in de Noordzee regio voor meer transnationale innovatiepartnerships voor duurzame bedrijvigheid in opkomende blauwe markten.
8	Pharma Portal (EFRO KO)	Healthy Ageing Campus B.V., LIFE Cooperative U.A., UMCG, RUG	We zetten een portal op om de kansen in onze regio op het gebied van onderzoek naar geneesmiddelen optimaal te benutten. In de portal is alle expertise beschikbaar voor kennisinstellingen en het mkb. Zo kunnen we op een effectieve en professionele manier het onderzoek naar geneesmiddelen ondersteunen en organiseren.
9	Elektrosynthese van Furanen uit Gras (SIA KIEM-HBO)	Happy Fuel, Gebiedscoöperatie Westerkwartier	Cellulose en hemicellulose zijn de hoofdbestanddelen van alle plantaardige biomassa op aarde. In de lente wordt dit massaal aangemaakt. Voor het overgrote deel breekt deze biomassa in de herfst weer af. Deze KIEM-aanvraag is toegespitst op het idee om deze biomassa voor afbraak te verzamelen, te drogen en om te zetten in bruikbare chemicaliën. Daarmee kan, op een eenvoudige manier, de natuurlijke kringloop positief worden beïnvloed. Verder kan CO2 definitief worden gefixeerd en kan gebruik worden gemaakt van een gratis bron voor koolwaterstof, die ieder jaar aangroeit.
10	Synthese & Bibliotheek betuline- en lupeolderivaten (SIA KIEM-HBO)	Syncom, Integrex	Het project omvat een voorstel voor de fabricage van medicijnen. Het voorstel richt zich op de synthese van potentieel bioactieve verbindingen op basis van inhoudsstoffen verkregen uit biomassa. De voornaamste uitgangsstoffen zijn betuline, een belangrijk bestanddeel van de schors van de berk, en lupeol, aanwezig in lupinebonen.

11	IWP Blue Zone Appingedam (CoE Healthy Ageing)	ASWA-Welzijn, Stichting EZA, Gezondheidscentrum Overdiep, Gemeente Appingedam, LIONS Appingedam-Delfzijl, HANNN	In dit project onderzoeken we hoe de principes van de natuurlijke blue zone kunnen worden vertaald naar een stad als Appingedam. Welke bepalende factoren spelen hierin een rol? Hoe kan het vermogen van mensen worden gestimuleerd om zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven? Verder moet dit project inzicht opleveren in de kansen en belemmerende factoren bij het creëren van een blue zone. De speerpunten van het project (met als werktitel: 'Gezonde omgeving Appingedam') zijn: Voeding & beweging, Woonomgeving & openbare ruimte (sociaal en fysiek) en Technologie (digitalisering/ thuiszorgtechnologie).
12	Man Made Blue Zone (EFRO SNN)	Stichting HANNN, Greenlinks, Innexus, UMCG, NOM	Dit project moet de randvoorwaarden creëren waarop de netwerken van de aangesloten partners kunnen excelleren en de noodzakelijke output genereren: het opstarten van cross-sectorale projecten/start-ups. Deze cross-sectorale innovaties moeten positief en duurzaam bijdragen aan de 6 karakteristieken van de Blue Zone (d.i. een regio waar mensen aantoonbaar langer, gezonder en gelukkiger leven) en zodoende de fundering vormen om in 2030 de eerste Man Made Blue Zone in de wereld in Noord-Nederland te realiseren.
13	Tulip Power: Development of Dye Sensitized Solar Cells with anthocyanins from tulip petals	Belgorod National State University, Leiden, TU Delft	Het project omvat feitelijk het onderzoek dat ten grondslag ligt aan het promotietraject van Yaroslava Kulchenko (Rusland). Onderdelen van de thesis zijn o.a. Develop sustainable and cost-effective extraction and purification method for anthocyanins from agricultural residues like tulip petals and red cabbage leaves; develop anthocyanins with increased stability and photon absorption efficiencies by combining different anthocyanins (copigmentation) and bind these covalently with titanium metal ions; develop improved anthocyanin dyeing and TiO2 coating techniques for homogenous dye distribution and TiO2 nano-porous thin film formation; develop stabilized electrolyte solution with aerogel NADES.

14	Groene Waterstof (strategisch fonds Hanze)	nvt	Het KC-BBE wil actief participeren in het toegepast onderzoek dat nodig is om een verduurzaming van de chemische sector in onze regio te bewerkstelligen en in de onderwijs en onderzoeksprogramma's aandacht besteden aan: - Elektrochemische conversies van biomassaströmen en hieruit afgeleide producten - Valorisatie van groene waterstof naar hoogwaardige groene chemische producten.
15	Bio-economie - Groene Chemie (Interreg V A)	Eems Dollard Regio, Kompetenzzentrum 3N, Hochschule Osnabrück, NHL Stenden, NOM N.V., diverse mkb-bedrijven	Het project "Bio-Economie - Groene Chemie" richt zich meer dan voorheen op de groene chemie, dit betekent onder andere nieuwe projecten in relatie tot inhoudstoffen uit bijvoorbeeld plantmateriaal en vetzuren. Waar eerst voornamelijk de nadruk lag op kunststoftechniek en garens zien we nu ook een verschuiving naar biobased chemie en polymeerchemie. Daarnaast staat materiaalontwikkeling centraal in dit project. De Hanzehogeschool doet onderzoek in en is medeverantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing en coördinatie van de projecten Biorefinery van Tagetes, Valorisatie van vetten/vetzuren, Scaffolds ontwikkeling geneesmiddelen.
16	Identificeren van anthocyaanmoleculen (KIEM-HBO)	Syncom, Brockhoff Rozen, Garden of Egmond	In het dit project stellen we voor om een strategie te ontwikkelen die bestaat uit fractionering en geavanceerde karakteriseringsmethoden om anthocyaninemoleculen met krachtige antimicrobiële effecten te identificeren. Voor zover wij weten, is dit de eerste strategie die diepgaande chemische karakterisering van anthocyanen combineert in relatie tot hun antimicrobiële werkzaamheid. Eenmaal ontwikkeld, zal deze strategie ons toelaten om anthocyaninemoleculen met antimicrobiële eigenschappen te selecteren. De ontwikkeling van de voorgestelde fractionerings- en karakteriseringsstrategie is de eerste stap in de richting van de ontwikkeling van afzonderlijke anthocyaninemoleculen als nieuwe plantaardige antibiotica.

LISTING PLOWIAT
e PA-...
...
...
...
...

Bijlagen - Bedrijfsvoering

Verantwoording uitgaven professionalisering

In 2019 hebben we een bedrag van ruim 10 miljoen euro besteed aan professionalisering, ruim meer dan het verplichte budget van 9 miljoen euro. De helft van het verplichte budget dient te worden besteed aan het basisrecht in uren. De andere helft is beschikbaar voor out-of-pocketkosten.

Het verplichte budget betreft 6 procent van het getotaliseerd inkomen (de som van de jaarinkomens van alle werknemers van de hogeschool). Het jaarinkomen is het twaalfvoud van het maandsalaris, vermeerderd met de vakantie-uitkering, de structurele eindejaarsuitkering en toelagen waarop een werknemer op grond van de cao-HBO aanspraak heeft. Het gaat hierbij uitsluitend om het jaarinkomen van degenen die onder de werkingssfeer van de cao-HBO vallen. Het getotaliseerd jaarinkomen voor de Hanzehogeschool Groningen bedroeg in 2019 149.935.768 euro. De minimale besteding aan professionalisering in het jaar 2019 komt daarmee op 8.996.146 euro.

De tabel hieronder toont het verplichte minimale budget en onze feitelijke uitgaven aan professionalisering in 2019.

Overzicht budget en uitgaven professionalisering 2019

Onderdelen professionalisering	Kosten
Basisrecht	€ 5.505.857 (aantal uren x tarief, zie in tekst en tabel hieronder)
Aanvullende scholing	€ 1.014.164 (uitgaven aanvullende scholing uit tabel hieronder)
Totaal uitgegeven aan basisrecht plus aanvullende scholing	€ 6.520.021
Volgens cao minimaal te besteden: 3% van het getotaliseerd jaarinkomen	€ 4.498.073 (berekend bedrag obv getotaliseerd jaarinkomen)
Overbesteding basisrecht plus aanvullende scholing	€ 2.021.948
Totaal uitgegeven aan out-of-pocketkosten professionalisering	€ 4.245.648 (obv berekening in tabel out of pocket kosten hieronder)
Volgens cao minimaal te besteden: 3% van het getotaliseerd jaarinkomen	€ 4.498.073 (berekend bedrag obv getotaliseerd jaarinkomen)
Onderbesteding out-of-pocketkosten professionalisering	€ 252.425
Totale minimale verplichting professionalisering: 6% van het getotaliseerd jaarinkomen	€ 8.996.146 (berekend bedrag obv getotaliseerd jaarinkomen)
	(totaal basisrecht + aanvullende + out of pocket)
Totale uitgaven professionalisering	€ 10.765.669
Totaal overbesteding professionalisering	€ 1.769.523

De besteding van het budget is onderscheiden naar:

- Basisrecht
- Aanvullende scholing
- Out-of-pocketkosten: collegegeld, studiemateriaal, reis-en verblijfkosten

De verschillende posten worden hieronder toegelicht.

Basisrecht

Het basisrecht is een recht op een aantal uren scholing, waarvoor de medewerker wordt vrijgesteld in de jaartaak. In artikel O-3 van de cao-HBO is de omvang van het professionaliseringsbasisrecht bepaald. We gaan ervan uit dat iedere werknemer zijn basisrecht uitput.

Al onze medewerkers samen hebben een totaal aantal van 118.840 uren basisrecht op scholing. Vermenigvuldigd met de gemiddelde salarislast van 46,33 euro per uur, komt dit neer op een uitgave van 1.014.164 euro. De tabel hieronder geeft inzicht in de uitputting van het basisrecht, onderscheiden naar omvang van de betrekking.

Uitputting van het basisrecht in 2019, naar omvang van de betrekking

Betrekkingsoomvang (in fte)	minder dan 0,1	0,1 – 0,2	0,2 – 0,3	0,3 -0,4	meer dan 0,4	Totaal
Aantal medewerkers	155	174	139	84	2795	3347
Omvang basisrecht per medewerker in uren	geen	10	20	30	40	
Uren basisrecht totaal		1.740	2.780	2.520	111.800	118.840

Aanvullende scholing

In de cao (artikel O-4) staat dat alle vormen van professionalisering die in het professionaliseringsplan zijn opgenomen, voor 100 procent (van de officiële studielast) worden vergoed in tijd en geld. Opleidingen die geen onderdeel uitmaken van het professionaliseringsplan, worden voor 25 procent in tijd van de officiële studielast gefaciliteerd door de werkgever. Onder deze 'aanvullende scholing' vallen onder meer:

- opleidingen gericht op de didactische bekwaamheid van docenten (BDB);
- mastertrajecten;
- professionalisering gericht op ondersteunende processen, ondernemerschap en internationalisering;
- trajecten voor leiderschapontwikkeling en teamontwikkeling.

Als een medewerker een opleiding wil volgen die uitgaat boven zijn basisrecht en die geen onderdeel uitmaakt van het professionaliseringsplan, kan die opleiding voor 25 procent van de officiële studielast worden gefaciliteerd.

In onderstaande tabel is te zien hoeveel uren de medewerkers aan aanvullende scholing hebben besteed en wat de daarmee gemoeide salarislasten zijn.

Aanvullende scholing in 2019

	Totaal uren	Gemiddelde salarislast	Totale kosten
PDB/BDB	20.050	€ 46,33	€ 928.917
Klaar voor de Start	120	€ 46,33	€ 5.560
Adviesvaardigheden	200	€ 46,33	€ 9.266
Lesgeven in Honoursprogramma's	960	€ 46,33	€ 44.477
Leidinggeven	560	€ 46,33	€ 25.945
			Totaal
<i>Totaal aanvullende scholing 2019</i>			€ 1.014.164

Out-of-pocket kosten

We hebben in 2019 een bedrag van 4,2 miljoen euro besteed aan out-of-pocketkosten voor professionalisering. Dit is 252.425 euro minder dan het minimale budget voor deze post voor 2019, te weten 4,5 miljoen euro.

De uitgaven zijn in onderstaand overzicht bijeengebracht en worden daaronder toegelicht.

Uitgaven out-of-pocketkosten 2019

Kalenderjaar 2019	Totaal		Professionalisering
Out of pocket uitgaven	€	%	€
Uitgaven scholing			€ 1.802.682
Promotietrajecten			€ 1.008.000
Masterscholing			€ 220.000
Management Development programma	€ 117.516	90%	€ 105.764
Mediatheek	€ 611.625	50%	€ 305.813
Reis- en verblijfkosten	€ 3.213.556	25%	€ 803.389
Totaal out of pocket		2,83%	€ 4.245.648
Getotaliseerd jaarinkomen 2019	€ 149.935.768	3%	€ 4.498.073

Scholing

De post scholing betreft alle uitgaven die zijn geboekt onder de activiteitencode die specifiek voor scholing bedoeld is. Daaraan toegevoegd zijn de uitgaven die betrekking hebben op coaching van medewerkers en teams die ten laste van andere activiteitencodes waren geboekt. Ook de kosten van deelname aan congressen die niet onder de noemer scholingskosten waren geboekt, zijn, voor zover herkenbaar, onder deze post opgenomen.

Promotietrajecten

Dit zijn de uitgaven die onze hogeschool doet ten behoeve van medewerkers die een promotietraject doen. Het gaat hier om financiering voor de eerste, tweede en in sommige gevallen derde dag. De uitgaven zijn gesaldeerd met de bijdrage die we vanuit de Rijksuniversiteit Groningen ontvangen en de subsidie Praktijkleren die door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap beschikbaar wordt gesteld.

Masterscholing

Onder masterscholing vallen de out-of-pocketkosten van de masterscholingstrajecten die wij financieren.

Management Development programma

Het stafbureau Human Resources boekt de uitgaven voor de ontwikkeling van het management. Deze uitgaven bestaan uit scholingskosten van *deans* en stafdirecteuren en kosten van hogeschoolbrede managementbijeenkomsten. Aangezien ook het College van Bestuur deelnemer is aan dit Management Development programma, worden deze uitgaven hierin voor 90 procent meegenomen.

Mediatheek

De *schools* en stafbureaus boeken de kosten van aanschaf van boeken en abonnementen op tijdschriften. Deze uitgaven tellen voor 50 procent mee in de scholingskosten. De uitgaven die betrekking hebben op de collectievorming van de (centrale) Mediatheek, zijn niet meegenomen in de cijfers.

Reis- en verblijfkosten

Reis- en verblijfkosten worden soms wel, soms niet ten laste van een scholingsactiviteit geboekt. De overige reis- en verblijfkosten hebben soms betrekking op alleen onderwijsactiviteiten, soms ook op professionaliseringsactiviteiten. De reis- en verblijfkosten zijn hier voor 25 procent meegenomen.

CE

WHAT?

RESEARCH

W

Bijlagen - Horizontale verantwoording

ProWis

Academie Minerva

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Groninger Museum CBK Groningen Reitdiepcollege Alfa College One Day Artist CS Vincent van Gogh Harens Lyceum Groninger Forum galeriehouder Galerie With Tsjalling Museum De Buitenplaats Fries Museum Galerie NP3 Tin Ear management company RSG Stad en Esch Zelfstandige Deltion College Stenden Hogeschool IKC Johan Willem Friso Reitdiepcollege / Kamerlingh Onnes K&C, expertisecentrum en projectorganisatie kunst en cultuur Tivoli Vredenburg Shootmedia Provincie Friesland	Werkveldadviescommissies: overleggen t.a.v. onderwijs
ArtEZ, KABK, Rietveld, HKU, Willem de Kooning Academie, Zuyd, Avans/St Joost, Fontys/Design Academy	Leden Overleg Beeldende Kunsten
UMCG	Kunstcommissie, kunstprojecten (opdrachtgever)
Culturele instellingen: Groninger Museum, De Kolk, Museum Belvedere, Drents Museum, Museum De Buitenplaats, Oosterpoort/Stadsschouwburg, CBK Groningen, Fries Museum, GRID, Keunstwurk, VRIJDAG, K&C Assen Grand Theatre, Jonge Harten, Vera, Peergroup, NNT, NNO, Guy&Roni, Forum Groningen	Samenwerking of toekomstige samenwerking
Diverse galleries in Groningen, Drenthe en Friesland	Samenwerking
Gemeente Groningen	Talentontwikkeling Contacten Oldenburg, Hamburg, Bremen Samenwerking rondom Creative & Resilient City Financierder George Verberg Stipendium
Projectbureau Ring Zuyd	Klant
Beringer Hazewinkelfonds	Subsidieverstrekker
Innofest	Samenwerking mbt festivals

Festivals: Noorderzon, Eurosonic Noorderslag, Welcome to the Village	Samenwerking
Kunstraad, Mondriaanfonds, Kunsten '92	Samenwerking
Rijksuniversiteit Groningen	Ontwikkelen artistieke PhD Samenwerking BA/MA Samenwerking met professor Kunstgeschiedenis
Koninklijke Vereeniging voor Volksvermaken Groningen	Bestuur: organiseren Gronings Ontzet 2020 (350 jaar)
Stagescholen	Stages en stagevoortgangsgesprekken
MBO-scholen	aansluiting/doorstroming MBO/HBO AD traject Noorderpoort Voorlichting op scholen
VO-scholen	Profielscholen Honoursprogramma
Scholieren	Meeloopdagen
Provincie Groningen	Klant Talentontwikkeling

Academie voor Architectuur & Built Environment

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Contacten in het werkveld	Bedrijvenmarkt Regelmatige bijeenkomsten: workshops, kenniscafés, krimpcafés, expertmeetingen, congressen, (mini)symposia, bijeenkomsten Innovatie Werkplaatsen (communities of practice), lunchlezingen georganiseerd door het Kenniscentrum NoorderRuimte Publicaties en rapportages over onderzoeksprogramma's in vakbladen, wetenschappelijke tijdschriften, regionale en nationale kranten, eigen publicaties van het Kenniscentrum NoorderRuimte Stage- en afstudeerbezoeken tevens relatiebeheer.
Hoger onderwijs Groep Bouw en Ruimte (HOG)	Netwerk van leidinggevende vertegenwoordigers uit alle hogescholen in Nederland met opleidingen in het kennisdomein Built Environment
ABTWassenaar, de heer R. de Jong Bouwend Nederland, mevrouw S. Wubbolts Provincie Groningen, de heer R. Lander DGMR, de heer J.W. Frantzen	Adviesraad Adviesraad Adviesraad Adviesraad
Scholen voortgezet onderwijs	Voorlichting op scholen over de opleiding Built Environment HanzeXperience Studenten brengen bezoek aan hun oude middelbare school en geven presentatie
MBO scholen	Voorlichting op MBO-scholen over de opleiding Built Environment Samen met MBO ontwikkelen van het MBO-keuzedeel "HBO Voorbereiding Techniek"
Technasia	Voorlichting op scholen over de opleiding Built Environment Gastlessen door docenten van de Academie voor Architectuur & Built Environment op technasiumschole Begeleiden van O&O-opdrachten en profielwerkstukken van vo-scholieren door docenten van de Academie voor Architectuur & Built Environment Keuzecolleges voor scholieren

Academie voor Gezondheidsstudies

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Werkveld Logopedie	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC) Werkveld Thema Bijeenkomst Werkveldcongres
Werkveld Mondzorgkunde	Bijeenkomsten (twee) Werkveldadviescommissie (WAC) Werkveldvertegenwoordigers en alumni betrokken bij visitatie
Werkveld Fysiotherapie	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken (MBRT)	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC) Bijeenkomsten Landelijke Raad van Advies MBRT
Werkveld Voeding en Diëtetiek	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Master Physician Assistant	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Management in de Zorg	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Landelijk overleg Logopedie: SRO-L	Bijeenkomsten opleidingen Logopedie
Landelijk overleg Mondzorgkunde: LOM	Bijeenkomsten tweemaandelijks vier Mondzorgkunde- opleidingen (taakherschikking, visitatie)
Landelijk overleg Fysiotherapie: SRO-F	Bijeenkomsten opleidingen Fysiotherapie
Landelijk overleg MBRT: HEG is landelijk overleg tussen de drie MBRT-opleidingen) en SRO is landelijk studierichtingoverleg MBRT	Bijeenkomsten opleidingen MBRT
Landelijk overleg Voeding en Diëtetiek: LOO-VD	Bijeenkomsten opleidingen VD: minimaal 6 x per jaar
Landelijk overleg MiZ: LoMIZ	Bijeenkomsten opleidingen MiZ: circa 5 x per jaar
Landelijk Overleg MPA: LOO MPA	Bijeenkomsten opleidingen MPA
HGZO SAC en HGZO Sectorraad	
NVLF (Beroepsvereniging Logopedie en Foniatrie)	Een aantal keren per jaar overleg
Beroepsvereniging Logopedie in Europa	Twee keer per jaar overleg tussen alle beroepsverenigingen (vertegenwoordiger vanuit Nederland is docent binnen de opleiding Logopedie Groningen)
Diverse stageadressen van alle opleidingen	Bijeenkomsten voor stagebegeleiders
Coehre Conference	Deelname aan jaarlijks internationaal congres door studenten en docenten
ZIF	Overleggen

Beroepsvereniging	Tenminste twee maal per jaar bijeenkomst met LOO-VD
Nederlandse Vereniging van Diëtisten (NVD)	
UMCG/Centrum voor Tandheelkunde en Mondzorgkunde	Samenwerking opleiding Mondzorgkunde
Rijksuniversiteit Groningen	Samenwerking opleidingen Tandheelkunde RuG en Mondzorgkunde
Studievereniging Archigenes (Tandheelkunde en Mondzorgkunde)	Regelmatig overleg
Noorderpoort	Samenwerking opleiding Mondzorgkunde
KNGF	Afstemming landelijke beroepsvereniging en opleidingen Fysiotherapie
KNGF/WCF	Hans Hobbelen lid WCF
Rijksuniversiteit Groningen	Samenwerking Taalwetenschappen – Logopedie
GGD Groningen	Taalscreening – Logopedie
Rijksuniversiteit Groningen	Bewegingswetenschappen – Fysiotherapie
Ghana	Opleidingscentrum Master Physician Assistant
UMCG	Inhuur docenten voor opleiding Master Physician Assistant
Huisartsenorganisatie	Stages en leermeesters Master Physician Assistant
Noorderpoort	NT2 project Logopedie
Koninklijke Visio	Promotieonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing Deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing, Mensen met een verstandelijke beperking, deelnemer ZON/mw De Krachten gebundeld
NPI	Expertbijdrage, cursus bijdragen Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, Lectoraat Healthy Life Style, Ageing and Health Care
Zorggroep Groningen	Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing
Zorggroep Friesche Wouden	Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, Lectoraat Healthy Life Style, Ageing and Health Care deelnemer SuneMule
Centrum Gezond Ouder Worden – Assen	Lectoraat Healthy Life Style, Ageing and Health Care Deelnemer Innovatiewerkplaats Healthy and Active Ageing
UMCG Radiotherapie	Promotieonderzoekonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing

UMCG Tandheelkunde	Promotieonderzoekonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing
UMCG Kaakchirurgie	Promotieonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, Lectoraat Clinical Malnutrition
GGD Drenthe	Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing Ouderen
Zuidoostzorg	Promotieonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing, deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing Ouderen
VitalinQ Lifestyle Support	Deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing Ouderen en Deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing, Mensen met een verstandelijke beperking
De Zijlen	Promotieonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing Deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing, Mensen met een verstandelijke beperking, deelnemer ZON/mw De Krachten gebundeld
Kentalis	Deelnemer consortium onderzoek Uniforme Taalscreening
NOVO	Promotieonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing Deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing, Mensen met een verstandelijke beperking, deelnemer ZON/mw De Krachten gebundeld
De Trans	Promotieonderzoek Lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing Deelnemer Innovatiewerkplaats Active Ageing, Mensen met een verstandelijke beperking, deelnemer ZON/mw De Krachten gebundeld

Academie voor Sociale Studies - Associate degree Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Cosis - Wilma Heusinkveld/Hilde Kortman/Marloes Schöttelndreier	Leden WAC AD Ervaringsdeskundigheid in Zorg en Welzijn
GGZ Drenthe - Sanne Hiehle/Gerda Schokker	
GGZ Friesland - Kerah Ninah Lap	
Ixtanoa - Marjolein Orsel/Hanneke Sleumer/Jilka de Boer	
Het Kopland - Jacqueline Posthumus	
Leger des Heils - Inge Hoekstra	
Lentis - Oscar Oosterhof/Nynke Slotema/Lucien	
Kampijon/Christelle Chamuleau/Heleen Wadman	
VNN - Bart van Mulkom	
WJ Groningen - Mark Jongbloed	

Academie voor Sociale Studies - Centre of Expertise Healthy Ageing - Advisory Board Healthy Ageing

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Johan Brongers (directeur/bestuurder Tinten Welzijnsgroep)	Advisory Board Healthy Ageing. Adviserend orgaan op bestuursniveau, komt 3x per jaar bijeen, samen met de directeur van het Centre of Expertise Healthy Ageing en de Deans van de Academies SASS, SAVG, SAVK, SISP en SPEA.

Academie voor Sociale Studies - Master Social Work

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Drs. Jan Willem Bruins (Directeur BPSW)	Leden Professional Board, 1x per jaar overleg over inhoud en ontwikkeling van de opleiding
Wytze Groen (Toezichthouder Wet Maatschappelijke Ondersteuning)	
Drs. Martin van Iperen (Directeur-Bestuurder VluchtelingenWerk Noord-Nederland)	
Mirjam Kuin (Kwartiermaker-Bestuurder Wij Groningen)	
Dr. Dirk Postma (Programmaleider Sociaal Domein en Zorg)	
Sjoerd Tolsma (Directeur-Bestuurder Amaryllis Leeuwarden)	
Prof. dr. Margo Trappenburg (Universiteit voor Humanistiek, Universiteit Utrecht)	
Drs. Yvonne Turenhout (Directeur-Bestuurder CMO STAMM, Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe)	
Prof. dr. Heinrich Winter (Hoogleraar Bestuurskunde Rijksuniversiteit Groningen)	

Academie voor Sociale Studies - Social Work

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
<p>Accare Alfa College BruinenBerg BSO de Blokhut Café Paraplyen Campus Winschoten Cosis CSG Selion Cultureel Maatschappelijk zorgbureau De Schans Leek De Trans De Twaalf Hoven Dr. J. Enterprises Drenthe College Elker Factor 5 FAVI Fier Flinq FPC Dr. S. van Mesdag Gemeente Assen Gemeente Noordenveld Gemeente Westerkwartier George Martensschool Appingedam GGZ Drenthe Harens Lyceum Martini Ziekenhuis MartiniZorg MEE Drenthe Montessori Lyceum Groningen Montessori Vaklyceum Nassau College Quintes Nieuw Woelwijk Noorderpoortcollege Veendam Noorderpoortcollege Winschoten Noorderpoortcolleges Groningen Odensehuis Ommelander Ziekenhuis Groep Open Hof Pameijer Personal Care for You Philadelphia Pit 59 Playing for Success Groningen Promens Care PsyQ Groningen Raad voor de Kinderbescherming Raderwerk te Kollum Rebound O2G2 Reik Winschoten Renn4-scholen Revalidatie Friesland</p>	<p>Alle stakeholders: 5 - 6x per jaar digitale nieuwsbrief 2x per jaar werkveldconferentie voor praktijkbegeleiders veel activiteiten vanuit P&B met verschillende stakeholders i.v.m. de te geven cursussen/trainingen</p>

Samen Doen Hardenberg
SKSG
Slachtofferhulp
Sociaal werk Oldambt
Spectrum Care
St. Kinderopvang Haren
St. Oosterlengte
St. Philadelphia
St. Buurderij Balloo
Station Noord
Stichting Bureau dak- en thuislozen
Stichting de Trans
Stichting Maatschappelijk Werk Fryslan
Stichting Re-integratie Kansarmen (RIKA)
Stichting Timon
Stichting Welzijn en Dienstverlening
t Gerack
t Zuiderstee
Talent
Tjeenz
Trajectum - Boschoord
UMCG
Unlimited
USG Restart
Vanboeijen Assen

Helios Solution
Het Buro
Het Kopland
Humanitas
Ixta Noa
Jade Zorggroep
James House
Jan Arends
Jeugdbescherming Noord
Jeugdhulp Friesland
Jimmy's Groningen
JJT Het Poortje
JP van den Bent
Keroazie
Koninklijke Kentalis
Koninklijke Visio De Heukelom
Kwartier Zorg & Welzijn
La Hacienda
La Luna Care
Lefier
Leger des Heils
Lentis
Levanto
Logeershuis Heerenveen

Alle stakeholders:
5 - 6x per jaar digitale nieuwsbrief
2x per jaar werkveldconferentie voor praktijkbegeleiders
veel activiteiten vanuit P&B met verschillende
stakeholders i.v.m. de te geven cursussen/trainingen

Martini Ziekenhuis
MartiniZorg
MEE Drenthe
Montessori Lyceum Groningen
Montessori Vaklyceum
Nassau College Quintes
Nieuw Woelwijck
Noorderpoortcollege Veendam
Noorderpoortcollege Winschoten
Noorderpoortcolleges Groningen
Odensehuis
Ommelander Ziekenhuis Groep
Open Hof
Pameijer
Personal Care for You
Philadelphia
Pit 59
Playing for Success Groningen
Promens Care
PsyQ Groningen
Raad voor de Kinderbescherming
Raderwerk te Kollum
Rebound O2G2
Reik Winschoten
Renn4-scholen
Revalidatie Friesland

Alle stakeholders:
5 - 6x per jaar digitale nieuwsbrief
2x per jaar werkveldconferentie voor praktijkbegeleiders
veel activiteiten vanuit P&B met verschillende
stakeholders i.v.m. de te geven cursussen/trainingen

Samen Doen Hardenberg
SKSG
Slachtofferhulp
Sociaal werk Oldambt
Spectrum Care
St. Kinderopvang Haren
St. Oosterlengte
St. Philadelphia
St. Buurderij Balloo
Station Noord
Stichting Bureau dak- en thuislozen
Stichting de Trans
Stichting Maatschappelijk Werk Fryslan
Stichting Re-integratie Kansarmen (RIKA)
Stichting Timon
Stichting Welzijn en Dienstverlening
t Gerack
t Zuiderstee
Talent
Tjeenz
Trajectum - Boschoord
UMCG
Unlimited
USG Restart
Vanboeijen Assen

Alle stakeholders:
5 - 6x per jaar digitale nieuwsbrief
2x per jaar werkveldconferentie voor praktijkbegeleiders
veel activiteiten vanuit P&B met verschillende
stakeholders i.v.m. de te geven cursussen/trainingen

CMO STAMM - Maud Diemer	Leden WAC Social Work
Cosis - Wilma Heusinkveld	
CuraXL - Kees Bronsveld	
Elker/het Poortje - Erna Klok	
Jongerenwerk Barkema en De Haan - Ronald de Haan	
Kentalis - Marianne Schuringa	
Limor - Nynke Andringa/Marissa v.d. Molen/Corrie de Boer	
Noorderbrug - Aafje de Jong	
Reclassering Nederland - Gerda Groen/Mariëlle Verberk	
Tinten - Rudie Spitzen	
Veilig Thuis Groningen - Jeroen Trenning	
Visio - Irene Kornet	
VNN - Annemarie Binnendijk	
WJ Groningen - Michel Keyzer/René Paulissen	
ZIENN - Bas van Mierlo	
ZINNZorg - Monique Brink	
2x per jaar afstemming met de ROC's uit Groningen en Drenthe: Drenthe College Noorderpoortcollege	Het gezamenlijk organiseren van een dag studeren in het HBO voor MBO-ers
NHL/Stenden hogeschool	o.a. samenwerking Masteropleiding Social Work

Academie voor Sociale Studies - Toegepaste Psychologie

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
John Andreas (GITP)	Leden WAC Toegepaste Psychologie
Agaath Brink (Coaching Groep Groningen)	
José Heesink (RuG)	
Lisette van der Meer (Lentis)	
Paul Mutsaers (GGZ Friesland)	
Angela Smit (Lentis)	
Anneke Sterenberg (Cedin)	
Dicky Tamminga (RuG)	
Christine Wijshake (St. Halt)	
Jos Zijlstra (2M recruitment)	
Nely van Zweeden (Nij Smellinghe)	

2M Recruitment, Assen
Academie voor Popcultuur, Leeuwarden
AFPN, Groningen
Agents of Change, Groningen
Alfa-college Uniformberoepen, Groningen
A-Vision Advisering en Begeleiding BV, Apeldoorn
Borgmansschool, Groningen
BruinenBerg, Assen
Centrum voor Transculturele Psychiatrie Veldzicht, Balkbrug
Community Support, Groningen
De Bijenkorf, Amsterdam
De Grooth Studiebegeleiding, Hoogeveen
De Kasparhoeve, Enumatil
Elker, Groningen
Friesland Begeleid Wonen, Heerenveen
Friesland College, Heerenveen
Gemeente Midden-Drenthe, Beilen
GewoonZorg, Kampen
GGZ Drenthe, Assen
H.N. Werkman College, Groningen
Hanzehogeschool, Groningen
Het Poortje Jeugdinstellingen, Groningen
Hogeschool Viaa, Zwolle
Hotel des Indes, Den Haag
Huisartsenpraktijk Douma, Kollum/Tolbert
Inter-psy Begeleidt, Groningen
Jimmy's, Groningen
Koninklijke Marechaussee, Den Haag
La Hacienda, Groningen
Lentis/Linis/Groningen/FACT, Groningen
MCL Leeuwarden, Leeuwarden
Molendrift, Groningen
NHL Stenden, Leeuwarden
Noorderpoort College, Groningen
OBC de Octopus, Eenrum
OBS de Feniks, Groningen
Piter Jelles De Brêge, Leeuwarden
Plaza Sportiva, Groningen
Psychologenpraktijk De Vaart, Assen
PsyValens B.V., Groningen
Sorted Management, Amsterdam
Stichting Het Buro, Leeuwarden
Stichting het Kopland, Vrouwenopvang, Groningen
StudieBlik, Groningen
Therapieland, Amsterdam
UMC Utrecht, Utrecht
UMCG, Groningen
Van Mesdag, Groningen
Vangnet voor Dementie, Groningen
Vuurkracht Adviesbureau, Haren
Westerweelde Pedagogisch Centrum, Ter Apel
WJ, Groningen
Ypsylon, Groningen
Zernike College, Montessori Lyceum, Groningen

Stagebedrijven Nederland

MG Group Bali, Indonesië Sjaki-Tari-Us, Indonesië The Los Food Project, Maleisië Xperanza, Spanje West African Aids Foundation, Ghana	Stagebedrijven buitenland
Anneke Sterenberg, Cedin	Participatie lectoraat integraal jeugdbeleid
Fontys Hogeschool van Amsterdam Hogeschool Arnhem/Nijmegen Hogeschool Leiden Saxion	Intensieve landelijke samenwerking op management niveau, twee jaarlijkse studiedag voor alle medewerkers uit Nederland en Vlaanderen
Howest (Hogeschool West Vlaanderen) Katho (Katholieke Hogeschool Zuid-West Vlaanderen) Lessius	Nederlands Vlaams overleg Toegepaste Psychologie
NIP	Vanuit LOO TP overleg
NBTP Nederlandse Beroepsvereniging Toegepaste Psychologie	Vanuit LOO TP bestuurlijk overleg, en deelname docenten en studenten

Academie voor Verpleegkunde

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Werkveldadviescommissie: Martini Ziekenhuis Menzis Icare Lentis Zorgplein Noord Stichting de Hoven UMCG ZINN Gezondheidscentrum Hoendiep	Alle stakeholders: 4x per jaar bijeenkomst Werkveldadviescommissie (WAC) 2x per jaar werkveldconferentie Student volgt Client activiteiten
LOOV (Landelijk Overleg Opleidingen HBO-V) LOO (Landelijk Overleg Opleidingen) MANP	Zes bijeenkomsten per jaar.
Advisory Board Healthy Ageing	Academie-overstijgend adviserend orgaan op bestuursniveau, komt 3x per jaar bijeen.
Contacten in het werkveld o.a. UMCG Icare Martini Ziekenhuis ZINN Ommelander Ziekenhuis Groep GGZ Drenthe Lentis/Dignis TSN Zonnhuisgroep Noord Treant Nij Smellinghe	Activiteiten aansluiting mbo-hbo, georganiseerd i.s.m. verschillende organisaties. Praktijkleren: contact met stage instellingen in Nederland en buitenland.
	Arbeidsmarktproblematiek en onderwijsontwikkeling
Alumni	Instagram LinkedIn pagina aangemaakt Facebook pagina Alumni activiteiten in samenwerking met studievereniging.
Voortgezet onderwijs en MBO scholen	Voorlichting op scholen door docenten van de opleiding Verpleegkunde Organisatie meeloopdagen (voor voltijd, deeltijd, ca 240 deelnemers per jaar incl MBO.
Assessors vanuit verschillende beroepsgroepen	Afstudeer beoordelingen zijn altijd met assessoren uit het werkveld.
Internationalisering	Florence Network, COHERE, European Nursing Module-network. Internationale samenwerkingspartners in Noorwegen, Duitsland, België, Bosnia Herzegovina, Denemarken, Finland, Ierland, Zwitserland, Indonesië, USA en Tanzania.

eCoNNECT	Erasmusproject
UMCG/GGz en Oldenburg	Duaal overleg met betrokken partners
Hogeschool voor Arnhem en Nijmegen	Modularisering deeltijd onderwijs
Lectoraat Verpleegkundige Diagnostiek	<p>Diverse samenwerkingen met in- en externe partners zoals zorgorganisaties, zorgverzekeraars, bedrijven, universiteiten, hogescholen en ROC's, practoraten met Drenthe College en Noorderpoortcollege.</p> <p>Internationale & regionale partnerships en verbindingen: Partners IWP Familiezorg: Icare, TSN-thuiszorg, Interzorg, UMCG en Martini ZH, Menzis en het Expertisecentrum Familiezorg (Tilburg). Zorggroep Meander en ZINN Research partners (Prof T. Jaarsma, Sweden, Prof S. Thoyre, and Dr. A Talsma, USA, Dr. B Ostergaard, Odense, Prof. R. Mahrer-Imhof and Prof. M. Muller-Staub, Switzerland). Prof Erla Svavarsdottir, Iceland, assistant prof Cristina Vivar, Navarra, Spain, Assistant Prof H. Estrem, Wilmington, USA). Samenwerking met/onderdeel van International Family Nursing Association (IFNA). Europese COST aanvraag; TRIBE-FN; Towards Research & Innovation to Build European science in Family Nursing. (zie boven) SIA-PIT (platform Inzet van Technologie in de Zorg) Lectoraat Verpleegkundige Diagnostiek is projectleider van een landelijk lectoraatsplatform aangaande zorgtechnologische ondersteuning. ACENDIO (Association in Nursing Diagnosis, Interventions and Outcomes International). NANDA-I (Nursing Diagnosis Association International). Stichting VDIR (Stichting Verpleegkundige Diagnostiek Interventies en Resultaten).</p>

Instituut voor Bedrijfskunde

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
<p>WAC V & M bestond uit de volgende personen: Jacolien Maat, Bestuurssecretaris Elkien Marijke Neef, Wijkbeheerder bij Accolade Woningcorporatie. Carla Terhell Nijestee, Directeur Woondiensten Nijestee Ellen van der Kley. Adviseur onroerend goed. Eigenaar Hofbeek Kantoren&Advies Cor Kool, Asset Manager bij Woonconcept Paul Oortwijn, Gemeente Groningen Ronald Vos, Alders makelaars Jacob Jongsma, Sweco</p>	<p>Werkveldadviescommissie (WAC) Vastgoed & Makelaardij Drie keer per jaar bijeenkomst, + participatie binnen onderwijs: onderwijsontwikkeling, tevens aanwezig bij netwerkbijeenkomsten, relatieavond etc.</p>
<p>Gemeente Groningen Dienst RO/EZ Gemeente Assen Lefier</p>	<p>Bedrijvenkring Vastgoed & Makelaardij Drie keer per jaar bijeenkomsten Tevens aanwezig bij netwerkbijeenkomsten, relatieavond Stage- en/of afstudeerplekken, onderzoek</p>
<p>Troostwijk</p>	<p>Vastgoedrapport Groningen Assen</p>
<p>Nesk Trip advocaten</p>	<p>Vastgoedrapport Groningen Assen</p>
<p>NVM</p>	<p>Persoonlijk contact</p>
<p>VastgoedCert</p>	<p>We spreken er nog wel eens mee, maar niet structureel (er zijn 6 docenten bij een of meerdere kamers ingeschreven)</p>
<p>NeVaP RUG Ruimtelijke wetenschappen Vastgoedkunde</p>	<p>Persoonlijk contact RUG: Studenten V&M volgen daar een schakeltraject</p>
<p>Stagebieders van de opleiding</p>	<p>Onderhouden netwerk (nationaal en internationaal)</p>
<p>Encore (was Real) alumnivereniging V&M</p>	<p>Persoonlijk contact Actief op LinkedIn</p>
<p>Gast sprekers bij onderwijs</p>	<p>In kader praktijkgerichtheid van de opleiding bijdrage gast sprekers aan onderwijs (colleges, jurering projecten)</p>
<p>ERES CEPI</p>	<p>Bijdrage aan de internationale onderwijs- en onderzoeksconferenties</p>
<p>Duurzaam Hoger Onderwijs, DHO</p>	<p>ALSHE en keurmerk duurzaam hoger onderwijs</p>

Instituut voor Communicatie, Media & IT

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Bachelor opleiding HBO-ICT	
Achmea	Worden als externe deskundige ingezet bij examengesprekken/presentaties
Atos	Worden als externe deskundige ingezet bij presentaties
Blackmore Media	Worden als externe deskundige ingezet bij presentatie en verdediging
CGI	Worden als externe deskundige ingezet bij examengesprekken, case studies, stages; intensieve samenwerking en presentaties
Codeclan b.v.	Case studies, stages, e.d.; intensieve samenwerking
Datprof	
Datprof	
DevOn	
DUO	
Gumbeer	
IBM	
ICT Automatisering	
ilionx Groningen	
KPN Consulting	
NHL	
ODC-Noord	
Ordina Groningen	
Philips DAP	
Qbit Cyber Security	
Quintor	
RDW	
RDW ICT bedrijf	
Saxion	
Sogeti	
Testwerk	
TKP Pensioen	
UMCG	
Wildsea	
Windesheim	
Wowww!	
Xpirit	
Zuyd	
Bachelor opleiding Communicatie / International Communication	
Aize Bouma	Worden als externe deskundige ingezet bij presentatie en verdediging
BENNINK Marketing & Communicatie, Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Economic Board Groningen	
Buro Goeie grond	
Catawiki	
Communicatie & Branding Healthy Ageing, UMCG	
Hanze Hogeschool	
Dualhanded (PR & Customer Relations)	
Edith Camerik	

EGO Schrijverij
 Gallagher Europe BV
 GasTerra BV
 Gemeente Groningen
 Gemeente Midden-Groningen
 Groninger Museum
 Hedwig Dijkstra
 Hollandse Nieuwe
 Idees online
 ImProveZ Marketing & Communicatie
 Infaqt
 Innonet Webdesign & Communicatie
 Intent communicatie & strategie
 Keissen Communicatie
 Koninklijke Boom Uitgevers
 Maatschappelijk Werk NoorderMaat
 Muto Communicatie
 NAM Assen
 Neopost
 North Sea Commission
 Ogilvy Groep Nederland
 Ondernemerscollege - Friesland College
 Provincie Groningen
 Rechtbank Noord-Nederland
 Savvy Communications
 Sija Cornelissen: Strategisch Adviseur Leren & Ontwikkelen
 SNN (Samenwerkingsverband Noord Nederland)
 Statement Communicatie Adviesbureau
 Sweco Nederland BV
 Tappan Communicatie
 Tomorrowmen
 Univé Noord-Nederland
 Van Leeuwen communicatie
 VanSantvoordMarketing
 Vonc
 Wolkim
 Woningcorporatie Actium
 Working Service
 www.marjanhamstra.nl

Innovatiewerkplaats Digital Society Hub

Ordina Groningen	Worden als externe deskundige ingezet bij presentaties
Sogeti	
Groningen Seaports	Worden als externe deskundige ingezet bij examengesprekken, case studies, stages; intensieve samenwerking en presentaties
Wildsea	
Qbit Cyber Security	Case studies, stages, e.d.; intensieve samenwerking

Instituut voor Communicatie, Media & IT

5G	Convenant
Atos	
Bytesnet	
IBM	
KPN	

Instituut voor Engineering

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Werkveld Instituut voor Engineering; bestaande uit leden WAC opleidingen	Bijeenkomsten Gezamenlijke Werkveldadviescommissies Engineering
Werkveld Technische Bedrijfskunde	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Elektrotechniek/Mechatronica/Sensor System Engineering Omnidot Networked Energy Services Rendo Applied Biosignals GmbH IFM Electronic BV Wireless Value Inbiolab RWE Ultraware Sinuss RuG Philips Astron TNO Vannisselroy Consultancy NAM	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Werktuigbouwkunde Transferworks Lode Philips Perdok Service Engineering Ingenieursbureau A.P. van den Berg Engie Enexis	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Industrieel Product Ontwerp Lode WEL Philips Drachten	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Deeltijd	Bijeenkomsten Werkveldadviescommissie (WAC)
Werkveld Masters GasTerra NAM Royal HaskoningDHV Provincie Groningen Adviesbedrijf Duneworks Grunneger Power NV Nederlandse Gasunie TKI Gas	Bijeenkomsten Professional Board (PB) Bijeenkomsten Academic Board (AB)

Ekwadraat Advies BV
RuG
TNO
ECN
NHL
Universiteit Twente
TU Delft
Hogeschool Utrecht
HAN

Enexis
Pezy
Eekels
Irmato
KIVI

Convenantpartners

Stage- en afstudeerbedrijven

Begeleiding stage- en afstuderen

050 Agency Groningen
050 Media
2Join
3Force
A. Hak Leidingbouw
A.P. van den Berg
Abbott Laboratories
ABN AMRO Bank Groningen
ABN AMRO MeesPierson Leeuwarden
Academie Minerva, Groningen
Accell Nederland
Actemium Consultants & Engineers
Acutus
Advanced Climate Systems
Agrifac Machinery
AkzoNobel Industrial Chemicals
Alfa College
Allseas Engineering
Alsema
Altrex
AmbulanceZorg Groningen
AMCA Hydraulic Controls
Ampelmann Operations
Animo B.V
Antea
Antea group
AP Nederland
AquaBattery
Ardagh Metal Packaging Netherlands
Artyx Interieurproducties
ASML
ATTERO Noord
Avantium

Instituut voor Facility Management

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
LOOFD	LOOFD; Landelijk overleg Opleidingen Facility Management
Werkveldadviescommissie	Werkveldadviescommissieleden. Enerzijds adviseert, informeert en ondersteunt de WAC de opleiding over (ontwikkelingen in) het werkveld en de afstemming hierop door de opleiding en anderzijds functioneert zij als klankbord voor ontwikkelingen in het onderwijs en de organisatie van het onderwijs en het Instituut. Hiermee vervult de WAC als collectief een advies-, informatie- en toetsingsrol op vooral tactisch en strategisch niveau.
Facility ManagementNederland	FMN is dé beroepsvereniging in Nederland voor het facilitaire domein dat als platform bindt en verbindt. Het is een netwerk van professionals, die kennis en ervaring haalt uit de markt en dit onder de leden verspreidt op tal van manieren.
NEVI (Nederlandse Vereniging voor Inkoopmanagement)	Inkoopseminar Instituut voor Facility Management, waarbij de Nederlandse Vereniging voor Inkoopmanagement (NEVI) jaarlijks betrokken is (jaarlijks). Het inkoopseminaar dient als netwerkbijeenkomst van het FM-werkveld, waarbij ook veel alumni worden uitgenodigd.
European Facility Management Network (Euro-FM)	Euro-FM: Kennisnetwerk in de Europese facilitaire markt. Activiteit: Facility Management Congress (EFMIC).
International Facility Management Association	IFMA erkent en certificeert internationale onderwijsprogramma's, certificeert facility managers, leidt onderzoek op het gebied van Facility Management en realiseert de "World Workplace", de grootste conferentie en expositie rond Facility Management in de wereld.
VanWonen Vastgoed	Lid Programmacommissie Gezonde Stad, onderdeel van het lectoraat Facility Management
F-MEX	
UMCG	Lid van de werkveldadviescommissie van het Instituut voor Facility Management en lid Programmacommissie Gezonde Stad, onderdeel van het lectoraat Facility Management
Draaijer en Partners	Lid van de werkveldadviescommissie van het Instituut voor Facility Management
VosHoving bedrijfsmakelaars	
Novon Schoonmaak B.V.	Lid van de werkveldadviescommissie van het Instituut voor Facility Management

Sensz	Ex-lid van de werkveldadviescommissie van het Instituut voor Facility Management
Sodexo Facility services	
Gemeente Groningen	Lid Programmacommissie Gezonde Stad, onderdeel van het lectoraat Facility Management

Instituut voor Financieel Economisch Management

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Werkveld lectoraat	Verbinding tussen onderzoek en onderwijs: onderzoeksopdrachten van verschillende organisaties op het snijvlak van MVO en Financieel Management voor honoursstudenten, stagiairs en afstudeerders.
Stichting Physis; Erasmus Universiteit; Het Groene Brein; Zorghuizen NN, Humanitas DMH, LOC, Radboud Universiteit, KU Leuven, CoE HA, Vilans, LOC: Radicale Vernieuwing, ZorginnovatieForum, Gemeente Midden-Drenthe, Werkpro, Humanitas, Gemeente Groningen, Stam BV	Consortium voor NWO-gefinancierd onderzoek naar duurzame businessmodellen in de zorg en vervolg
Gasterra, Gemeente Groningen, New Energy Coalition, Progress Events, verschillende cafés	Consortium voor RAAK gefinancierd onderzoek naar duurzame businessmodellen in de energiesector
Gebiedscoöperatie Westerkwartier	Langdurige samenwerking in onderzoek voor deze coöperatie en de vervlechting van dit onderzoek in het onderwijs.
Werkveld Finance & Control	Werkveld Advies Commissie, 2 x per jaar
Werkveld AC	Werkveld Advies Commissie, 2 x per jaar
Werkveld Finance, Tax and Advice	Werkveld Advies Commissie, 2 x per jaar
Contacten in het werkveld	Publicaties en rapportages over onderzoeksprogramma's van het Kennis Centrum Ondernemerschap
Scholen voortgezet onderwijs	Voorlichting op scholen Studenten brengen bezoek aan hun vroegere school en geven presentatie
MBO scholen	Voorlichting op scholen over de verschillende opleidingen Samenwerking met het Alfa College, Noorderpoort, Friese Poort, Drenthe College en Menso Alting.
Hoger Onderwijs	Het MT (dean en teamleiding) voert overleg met andere hbo-instellingen HEO Sectorraad Afstemming en samenwerking
Landelijke overleggen	LOOFC (Landelijk Opleidingsoverleg Finance & Control) AC Scholenoverleg LOFTA (Landelijk Overleg Finance, Tax and Advice)
Gemeenten in Noord-Nederland	In verband met minor Lokale Overheid en MKB
Internationale Partners	Uganda Christian University, University of Aruba, University of Belgorod, TAMK University of Finland

Gebiedscoöperatie Westerkwartier en Gebiedscoöperatie Zuid-West Drenthe	Samenwerking met de stakeholders Rabobank, Staatsbosbeheer, LTO Nederland, Terra en diverse gemeenten
Externe gastsprekers	Gastcolleges bij verschillende vakken en projecten Regulier onderwijs

Instituut voor Life Science & Technology

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Scholen voortgezet onderwijs	Voorlichting op scholen Bijscholing voor docenten VO (wiskunde) Masterclasses Profielwerkstukken Docentenontwikkeling teams met VO docenten Keuzecolleges Studenten brengen bezoek aan hun vroegere school en geven presentatie
Mbo scholen	MLO Noorderpoortcollege maakt gebruik van gezamenlijke laboratoria + Procestechologie Voorlichting op scholen over mbo-routes van IIST Curriculum vergelijking MBO – HBO met Noorderpoort
Technasia	Voorlichting op scholen Begeleiden van O&O-opdrachten en profielwerkstukken van vo-scholieren door docenten van het Instituut voor Life Sciences & Technology Masterclasses voor scholieren Betawerkplaatsen met Technasia Website Bètasteunpunt
Scholieren/ potentiële studenten	Per jaar minimaal 3 meeloopdagen voor alle opleidingen ILST, gemeenschappelijke excursies met UMCG en Hunze en Aa's
Werkveldadviescommissie (WAC): Innocore AkzoNobel UMCG PRA Health Sciences RuG en Analytisch Biochemisch Laboratorium B.V. Philips Avebe / Solanic Imenz Certe Actemium IQ Products Bioclear earth B.V. Syncom AVEBE Lab Ofichem Polyvation	4 x per jaar bij elkaar, strategische thema's en kwaliteitsborging, plus organisatie Meet&Greet
FrieslandCampina Domo	
BioBTXBV	

Instituut voor Marketing Management

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Werkveldadviescommissie (WAC)	3 tot 4 x per jaar bij elkaar, strategische thema's CE Visie; toeleverend onderwijs, alumni, studenten en wac
Kamer van Koophandel Groningen	Contacten over student-starters/studentbedrijven, samenwerking Ondernemingsplan op Maat, gastcolleges, intermediair in adviestrajecten
VNO-NCW / MKB-Noord	Voorzitter Lambert Zwijs als lid WAC Kenniscentrum Ondernemerschap (KCO), intermediair voor opdrachten voor onderwijs en het label VNO – NCW/MKB-Noord
NIMA	Faciliterend voor de minor Nima A-B
Gemeente Groningen	Contacten over het Groningen Confucius Institute en over de samenwerking met Oldenburg en Bremen; Retail agenda van de Gemeente Groningen – winkelcentra/binnenstad (tussenpersoon: Simon Poelstra) Wethouder EZ Joost van Keulen lid KCO adviesraad
Stageverlenende bedrijven	Ongoing
Rabobank	Faciliterend voor studentbedrijven ORM; samenwerking OOM cq ondernemende minoren, gastsprekers
Stichting Jonge Honden	Faciliterend voor studentbedrijven ORM / CE
Ondernemersplatform Groningen – nieuwe naam: Founded Groningen	Inhoudelijk contact t.b.v. onderwijs SB&RM en minoren Ondernemerschap
Belastingdienst Groningen	Ondernemerschapsminoren en studentbedrijven, gastcolleges
Groningen Cityclub	Inhoudelijk contact t.b.v. specialisatie Retailing ORM / CE, onderwijsprogramma jaar 1 en 2 SB&RM
Commerciële Club Groningen	5x per jaar bijeenkomst, platformbijeenkomsten onderwijs; leden ontvangen stagiairs en afstudeerders IMM
Hogeschool Zeeland	Afstemming curriculum en examinering CE

Instituut voor Rechtenstudies

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Actiecentrum Veiligheid en Zorg Groningen	Stage
AdmiCoach	Stage
Advocatenkantoor Dontje	Afstuderen
Advocatenkantoor Frites	Afstuderen
Advocatenkantoor Nieuwe Ebbingestraat	Afstuderen
Aktiva Budgetbeheer en Bewindvoering	Stage
Annelie Haar Idee	Afstuderen
Arrondissementsparket Noord – Nederland / Openbaar Ministerie	Stage
Barnardo's, Cardiff	Stage buitenland
Barnardo's Cymru	Stage
Belastingdienst	Stage / afstuderen
Belastingdienst	Afstuderen
Belastingdienst, Landelijk Incasso Centrum (LIC)	Stage
Beroepsvereniging voor Klantmanagers	Stage
BFS Bewindvoering	Afstuderen
BNO Bewindvoering	Afstuderen
Bout Advocaten	Stage / afstuderen
Bout Advocaten	Stage
Bureau Noorderruimte	Afstuderen
Bureau Zelfstandigen fryslan	Afstuderen
BWRI	Afstuderen
BWRI	Stage
BWRI / Gemeente Hoogezand-Sappemeer	Stage / afstuderen
Canoy Strafrechtadvocatuur	Afstuderen
CB Bewind B.V.	Stage
Confidio B.V.	Afstuderen
Confidio Bewindvoering	Stage
Coöperatie Amaryllis	Stage / afstuderen
DAS Rechtsbijstand	Stage / afstuderen
DAS Rechtsbijstand	Stage
DDFK Gemeenten	Afstuderen
De Bewindvoerster	Afstuderen
De Bewindvoerster	Stage
De Huismeesters	Stage
Dienst Justitiële Inrichtingen	Afstuderen
Dienst Terugkeer en Vertrek	Afstuderen
Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)	Afstuderen
Doktersdienst Groningen	Stage
Dunk Groningen	Afstuderen
DUO	Stage / afstuderen
Elker	Stage
EnTranCe - Centre of Expertise Energy	Afstuderen
Flanderijn & Bouwman Gerechtsdeurwaarders B.V.	Stage
Flooren Advocatuur	Afstuderen
Florijn Incasso	Stage
Frl. Bewindvoeringen en Budgetbeheer B.V.	Afstuderen
Frl. Bewindvoeringen en Budgetbeheer B.V.	Stage
Gebiedscoöperatie Westerkwartier	Afstuderen
Gemeente Achtkarspelen	Afstuderen
Gemeente Appingedam	Afstuderen

Gemeente Coevorden	Afstuderen
Gemeente Emmen	Stage
Gemeente Groningen	Afstuderen
Gemeente Groningen	Stage
Gemeente Groningen, diverse afdelingen	Stage / afstuderen
Gemeente Groningen, Harm Buitenplein	Stage
Gemeente Groningen, Harm Buitenplein	Stage
Gemeente Heerenveen	Stage
Gemeente Leeuwarden	Afstuderen
Gemeente Leeuwarden	Stage
Gemeente Leeuwarden, diverse afdelingen	Stage / afstuderen
Gemeente Meppel	Afstuderen
Gemeente Midden-Drenthe	Stage / afstuderen
Gemeente Midden-Drenthe	Stage
Gemeente Midden-Groningen	Afstuderen
Gemeente Midden-Groningen (BWRI)	Afstuderen
Gemeente Nijmegen	Afstuderen
Gemeente Noardeast-Fryslân	Afstuderen
Gemeente Oldambt	Stage/afstuderen
Gemeente Oldambt	Afstuderen
Gemeente Oldambt	Stage
Gemeente Smallerland	Afstuderen
Gemeente Stadskanaal	Afstuderen
Gemeente Súdwest Fryslân	Stage
Gemeente Westerkwartier	Afstuderen
Gemeente Westerwolde	Lid werkveldadviescommissie
Gemeentelijke Kredietbank Drenthe	Stage
Gerechtshof, Het gerecht in Eerste Aanleg	Afstuderen
GKB Drenthe	Stage / afstuderen
Groningse Kredietbank	Lid werkveldadviescommissie, Stage / afstuderen
Groningse Kredietbank (GKB)	Afstuderen
Groningse Kredietbank (GKB)	Stage
Hanze Advocaat	Afstuderen
Hanze Advocaat	Stage
Hanzehogeschool Groningen	Afstuderen
Het Juridisch Loket	Stage
Het Juridisch Loket	Stage
Het Juridisch Loket, diverse locaties	Stage / afstuderen
HMP & YOI Parc Prison	Stage
HMP & YOI Parc Prison, Bridgend	Stage buitenland
Houkes Bewindvoerders	Afstuderen
Humanitas	Afstuderen
ISD Noordenkwartier	Afstuderen
IWP Helpman / De Wijert	Afstuderen
IWP Integrale aanpak kindermishandeling,	Afstuderen
Hanzehogeschool	
IWP PaKKS	Afstuderen
Jistarc	Afstuderen
Kenniscentra / lectoraten	Afstuderen
Kompas Zuidlaren	Afstuderen

Instituut voor Sportstudies

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Alfa-college Huis voor de Sport (Groningen, Friesland, Drenthe) Ziekenhuis Nijsmellinghe, Drachten Sportstad Heerenveen Fysio Fitness Centrum Groningen Music and Sports UMCG / Beatrixoord Bewegingscentrum Leeuwarden Gezondheid Integraal Gemeente Borger-Odoorn	Werkveldadviescommissie Sportkunde Samenwerking Onderwijs en Onderzoek
Meander School (Speciaal Onderwijs) Groningen Atletiek Harens Lyceum (onderdeel van Zernike college) (Voortgezet Onderwijs) Alfacollege (Voortgezet Onderwijs) Gemeente Groningen (Combinatiefunctionaris) Terra Winsum	Werkveldadviescommissie ALO
Alfa-college, MBO	Uitwisselen van medewerkers via detacheringen (fit for life) Stage Aansluiting mbo-hbo RTC Volleybal (Regionaal Talent Centrum Volleybal) Advies
Drenthe College	Stage Aansluiting MBO-HBO
Noorderpoort	Uitwisselen van medewerkers via detacheringen (noordersport) Stage
Huis voor de Sport Groningen	Scholing Combinatiefuncties Sportplein Groningen Advies
KVLO (Koninklijke Vereniging Leraren Lichamelijke Opvoeding)	Belangenvereniging voor docenten Lichamelijke Opvoeding ALO
Gemeente Groningen	Bslim Sportstimulering Combinatiefuncties Groningen FIT BIOR Detachering Onderzoek op sport

Sportplein Groningen	Strategische en thema overleggen Project bewegingsonderwijs (verdeling project zelfregulatie vmbo & sport- spelatelier Gemeente Groningen) ALO
NOC*NSF	Olympisch Plan 2028 Topcoach 5
Provincie Groningen	Onderzoeksagenda sport
UMCG (Universitair Medisch Centrum Groningen)	Sportgeneeskunde Sportmedisch centrum Stages Sectorplan Noord KWP (KenniWerkPlaats) ALO
UMCG/CVR Beatrixoord	
Sportkracht Noord (NOC*NSF, KNVB, 3 Sportraden)	Onderwijs afstemmingsoverleg
NEVOBO (Nederlandse Volleybal Bond)	RTC Volleybal (Regionaal Talent Centrum Volleybal) Lycurgus (Volleybalvereniging)
RUG, Faculteit Bewegingswetenschappen (Rijksuniversiteit Groningen)	Kennisdeling
Aletta Jacob School of Public Health	
HANNN (Healthy Ageing Network Noord Nederland)	CaRES (Care, Rehabilitatie, Educatie & Sport)
ACLO (Studentensport Groningen)	Stage Gebruikmaken van elkaars faciliteiten Advies
Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) Noord	Stages
Sport Drenthe	IWP Drenthe Gezond Jongeren op gezond gewicht (JOGG)
Kenniscentrum Sport	Opleidingsprogramma's seniorenport
MENZIS	Onder andere samenwerking in Health-I-port
FC Groningen	Stages Advies
Donar	Partnerovereenkomst Adviescommissie van de Sport ALO
Topsport Steunpunt Noord	Ondersteuning studerende topsporters
Adviescommissie van de Sport	Gemeente Groningen
Studentenvereniging MESACOSA, Groningen	Advies

Alumni vereniging Sportmanagement Alumnivereniging Sportgezondheid (Leefstijlbubbels)	Advies
Hogeschool Arnhem Nijmegen Haagse Hogeschool Hogeschool van Amsterdam Hogeschool Windesheim, Zwolle INHolland Fontys Hogescholen, Eindhoven Hogeschool van Zeeland Saxion Hogeschool	Landelijk overleg LOS (Landelijk Overleg Sportkunde) Landelijk overleg SG-5 Landelijke vereniging Gezondheid Studies NBLP SBM (Sport Bewegen Management) ALO HSO (Hogescholen Sport Overleg) ALO ALO Nederland
	RAAK Big Data Technologies voor Detectie Overbelasting Topsporters
Dollard College Eemsdelta College Ubbo Emmius College Aletta Jacobs College NHL RuG	Aspirant opleidingsschool Ommelanden en Groninger Opleidingsschool
Strategische thema's Gemeente Groningen Huis voor de Sport Groningen Sportplein Groningen Sport Drenthe Provincie Drenthe Drenthe Gezond Ministerie WVS met Sport Drenthe Kenniscentrum Events Drenthe GGD Drenthe en Drentse Gemeenten Gemeente Assen Sport & Society Gemeente Hoogezand Gemeente Tietjerksteradeel Gemeente Heerenveen WESP (Landelijke Werkgroep Evaluatie Sportevenementen) Mulier Instituut (Mulier Instituut is een onafhankelijke en landelijk opererende stichting. Het doel van het Mulier Instituut is de bevordering van de sociaal- wetenschappelijke kennisontwikkeling en beleidseffectiviteit op het terrein van sport). KNSB met Fontys Hogescholen EASM (European Association for Sport Management) Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum Ondernemerschap Vrije Universiteit Brussel Universiteit Twente UMCG (Universitair Medisch Centrum Groningen) Beatrixoord (Revalidatie-centrum) GGD Groningen en Drenthe VNN (Verslavingszorg Noord Nederland) - Zon MW (stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie) - QS (Quantified Self)	Samenwerking

<p>I3PE: Lithuanian Academy of Physical Education, Lithuania Vrije Universiteit Brussel HAAGA-HELIA University of Applied Sciences, Finland University of Oradea Romania University College South, Denmark Sommelweis Egyetem, Hungary Universitet i Agder, Norway Universidad de Barcelona, Spain University of Worcester, United Kingdom Malmö Hogskola, Sweden University College Gent, Belgium University Carl Ossietzky, Oldenburg Akademia Wychowania Fizycznego Poznaniu, Poland.</p>	<p>Europees samenwerkingsverband</p>
<p>ENSE: Deutsche Sporthochschule Köln, Germany Università degli Studi di Roma Foro Italico, Italy Lithuanian Academy of Physical Education, Lithuania Nicholas Copernicus University, Poland Escola Superior de Desporto de Rio Maior Instituto Politécnico de Santarém University of Madeira, Portugal Vrije Universiteit Brussel Canterbury Christ Church University, United Kingdom INSEP, Paris, France University of Southern Denmark (SDU) Universität Wien, Austria</p>	<p>European Network of Sport Science, Education and Employment</p>
<p>EASM: Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea, Spain Universität Bayreuth, Germany Malmö Höghskola, Sweden NORTHUMBRIA UNIVERSITY, UK VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL, Belgium University of Bergen, Norway Linnaeus University, Sweden GB Consulting Madrid – Buenos Aires Josef Pilsudski University of Physical Education, Poland Universidad Autónoma de Madrid Ciudad Universitaria de Cantoblanco, Madrid Insep (Institut National Du Sport, De L'expertise Et De La Performance), France</p>	<p>(European Association for Sport Management) Europees samenwerkingsverband voor Sportmanagement</p>
<p>WASM</p>	<p>World Association of Sport Management</p>

<p>SPEACH (afgerond): Syddansk Universiteit Lietuvos Sporto Universiteit Instituto Politecnico International Council for Coaching Excellence Real Dereacion Espanola Vrije Universiteit van Brussel Nederlands Olympisch Committee University of Canterbury European Network of Sport</p>	<p>Sport Physical Education and coaching in Health netwerk international aanvragen</p>
<p>ASE: Fit sport Austria Sportunion Österreich Arbeitsgemeinschaft für Sport und Körperkultur in Österreich Allgemeiner Sportverband Österreichs Valrakunnallinen Liikuntaorganisaatio Finland Riksidrottsförbund Slagelse Community Slovenian Sport Office Hungarian School Sport Federationa Youth Sport Trust Regional Sports Confederation for the Saarland Stichting Vlaamse School Sport</p>	<p>Activity Square Europe network internationale aanvragen</p>
<p>COP4HL: SWECO Nederland B.V. Plaza Sportiva Euroborg BV Gemeente Groningen Suddansk Universitet FIT & SUND Danmark (bedrijf) ALCOITÃO School of Health Sciences Physioclem (bedrijf) LSU Active Training (bedrijf) Kaunas Region Public Health Office Universidad de Malaga Malaga County Council SPIN (bedrijf) CUBE RUG/Healthwise COHERE</p>	
<p>HEPA Europe Network</p>	<p>Reguliere contacten onderhouden en nieuwe opdoen. Onze projectresultaten worden hier gepresenteerd en we gaan voor de toekomst binnen HEPA een sport injury prevention oprichten als uitkomst van E+/MOVE HEALTHY project.</p>
<p>SDU</p>	<p>We werken of hebben samengewerkt in SPEACH, COP4HL, E+/MOVE HEALTHY, ENSE. We zijn nu onze samenwerking aan het formaliseren zodat het een preferred partner wordt op het gebied van onderwijs- onderzoek-ondernemerschap t.a.v. het thema healthy ageing.</p>

Sportlectoren platform	Strategisch agenda op het gebied van sportonderzoek in Nederland ontwikkelen en uitdragen.
IWP: BIOR O2G2 NL Actief Noorderpoort Sport Drenthe Alfa College	Samenwerkingsverbanden
Health I Port	Topsportzorgcentrum
Sport Science Instituut Groningen	Sportwetenschappelijk onderzoek en onderwijs
Sportinnovator	Innovatie en kennisontwikkeling sport, bewegen, revalidatie en HA
Master Sport en bewegingsonderwijs	Board of reference
RuG	Onderwijs-Onderzoek
CIOS	

International Business School

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
AACSB - Association to Advance Collegiate Schools of Business	Lid AACSB
EMS Achse	IBS is member of Ems Achse. Deelname in netwerk voor onderzoeks- en onderwijsprojecten in Ems Dollard Regio
EAIE – European Association for International Education	Dr. Bakker, lid van bestuur van EAIE
Eems Dollard Regio	Dr. Bakker, lid van steering group 'Arbeidsmarkt Noord' Lectoraat International Business project "Start-up Ecosystems in the EDR"
Export Club Noord	Lid exportclub Lectoraat International Business project "Cluster Development"
Groninger Confucius Institute	Stimulering zaken doen met China
Kamer van Koophandel	Samenwerking ivm onderzoeks- en onderwijsprojecten
National Platform	IBMS platform in Nederland
Network of International Business Schools	Deelname aan jaarlijkse conferentie NIBS NIBS accreditatie gehaald in 2010 als 'meest Internationale Business School in het netwerk' Re accreditatie heeft plaatsgevonden op 13-03-2016 Dr. Bakker, lid van bestuur van NIBS
Nordconnect	Samenwerking ivm onderzoeks- en onderwijsprojecten
Rijnland Instituut	Lectoraat International Business lid
Werkveldadviescommissie (IBS Advisory Board including): Roos Bakx , Principal Consultant Yacht Cor Boots ,Owner/Director of BuroBoots Drs. Ramon M.H.K. van Deventer RA ,Global Director Internal Audit FrieslandCampina Corporate Finance Roman Heil, Portfolio Manager Atria Learning & Development, member of the Seatrade Shipmanagement Group Anja Hulshof, Programmamanager Gas 2.0 Ingvild Nissink, Customer Service Manager & Export manager Gallagher Europe BV Sven Reiffers, Marketing Manager Resato International B.V. Gerwin Vegter, Head Of Project Department at Robert Bosch GmbH Jeanine Staal, HR Director OPHTEC BV.	4 keer per jaar adviesraad vergaderingen betrokkenheid bij stage- en afstudeerprojecten, gastcolleges

Country	International Partner Institutions, Collaborations, Student & Faculty Exchange
Argentina	Universidad de Congreso Universidad Nacional de Tres de Febrero
Australia	Curtin University of Technology, Bentley (Perth) La Trobe University, Melbourne (Bendooora)
Austria	Fachhochschule des BFI Wien FHS Kufstein Tirol University of Applied Sciences Upper Austria University of Applied Sciences, Linz Campus
Belgium	University College Leuven-Limburg]
Canada	Douglas College Ecole des Sciences de la Gestion University de Quebec a Montreal University of Guelph – Humber
Chile	Pontificia Universidad Catolica de Valparaíso
China	Beijing Technology and Business University (BTBU) Beijing University of Technology (BJUT) Beijing Foreign Studies University (BFSU) Communication University of China (CUC) Jiangnan University The University of Macau
Curaçao	University of the Netherlands Antilles
Cyprus	The Cyprus Institute of Marketing
Denmark	International Business Academy
Dominican Republic	Universidad Iberoamericana, Dominican Republic
Finland	HAMK University of Applied Sciences HAAGA-HELIA University of Applied Sciences
France	Ecole Supérieure de Commerce International Ecole des Practiciens du Commerce Int. de Cergy Ecole de Commerce Européenne de Paris - Groupe INSEEC ICN Business School Institut des Hautes Etudes Economiques et Commerciales- INSEEC ESC Rennes School of Business
Germany	Hochschule für Wirtschaft und Recht Berlin Hochschule Bremen Hochschule Emden-Leer Hochschule Furtwangen Hochschule Heidelberg Fachhochschule Münster Hochschule Regensburg Fachhochschule Würzburg/Schweinfurt

Hong Kong	The Hong Kong Polytechnic University Lingnan University
Hungary	International Business School – Budapest
Indonesia	Binus University Jakarta Universitas Gadjah Mada (UGM)
Ireland	Letterkenny Institute of Technology
Italy	Università Carlo Cattaneo - LIUC
Japan	Akita International University Kinki University
Korea	Hanyang University The Incheon National University Keimyung University, Daegu Soongsil University SolBridge International School of Business, Woosong University
Latvia	Biznesa Augstskola Turība

Pedagogische Academie

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Convenantpartners (schoolbesturen) en tevens adviesraad van de Pedagogische Academie <ul style="list-style-type: none"> · O2G2 · OPRON · OPO Noordenveld · SOOOG · Stichting BAASIS · Stichting Ultiem · Stichting Openbaar Onderwijs Marenland · Noordkwartier · RENN4 · Plateau · Stichting Bijeen · Stichting Quadraten - VCOG - Cedin 	Afspraken rondom plaatsen van stagiairs, opzetten en uitvoeren van onderzoek en andere werkveldactiviteiten (PHBO-opleidingen, maatwerk en trainingen) Oplis-bijeenkomsten zes maal per jaar Werkveldadviescommissie vier maal per jaar Werkveldkrant Partner (met bewaaritem over curriculumvernieuwing en competentiematrix) Vergaderingen twee maal per jaar Werkveldkrant
Academische Opleidingsschool (samenwerking 4 besturen, RuG en PA)	Uitvoeren meerjarig project Opleiden in de school. Uitvoeren meerjarig project Regeling samenwerking Opleidingsschool en scholen (2013-2017)
Gemeente Groningen	Maatwerktraject Bewegingsonderwijs Trajecten voor afdeling Natuur- en Duurzaamheidseducatie OnderwijsPact Partners in maken van visie en beleid op het gebied van sport en bewegen. AIO met inbreng van Talentenkracht Onderzoeksprojecten: pilot taalachterstanden en monitor vensterscholen, CJG Een stap naar voren. Programmeren in de klas Gezonde school aanpak Onderwijswerkplaats met GION/O2G2 en financiering van de gemeente Monitor Vensterscholen Pedagogische wijkplannen Druk & Dwars 3D: drie praktijken, drie perspectieven, drie stappen
RuG ontwikkelingspsychologie en sterrenkunde	Wetenschapsknooppunt Noord Nederland Masterontwikkeling Talent en Diversiteit (professionele master) Talentenkracht Master Talent en Creativiteit, io (academische master) AOLB Project Taakgerichtheid Autistische kinderen Pilot taalachterstanden (GION) - Druk & Dwars Success for all (promotieonderzoek Marlot)
Kunststation C	Proefplein Cultuureducatie
School aan zet	Lesgeven aan excellente leerlingen (E learning project)

Prins Claus Conservatorium	Proefplein Cultuureducatie en Meer muziek in de Klas. Project Professionalisering Muziek op de PABO
Academie Minerva	Proefplein Cultuureducatie.
Master Kunsteducatie	Proefplein Cultuureducatie- Master Talentontwikkeling en diversiteit (denk ik althans) - Netwerk Curious Minds
GasTerra, Gasunie, Energy Valley, Energy Delta Institute	Ontwikkeling leerlijn Techniek, Talent & Energie. Hebben mede gefinancierd tot 4 jaar geleden. Niet actueel!
LKCA (landelijk kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst)	Ontwikkelen profieldelen Beeldend en Muziek
Regio Groningen Assen, bestuur COG Drenthe en bestuur O2G2 Groningen	Implementatie leerlijn Techniek, Talent en Energie. NIET ACTUEEL!
Cedin en Drenthecollege	Techniektoernooi Noord Nederland
Techniek Innovatie Centrum Alfacollege	Medewerking aan science-centre 'de Magneet' en TalentenKracht
Stakeholders Techniekpact NN	Invulling speerpunt basisonderwijs. Reeds geweest; niet meer actueel.
Stichting Technasium	Haalbaarheidsonderzoek Kubusscholen. NIET MEER ACTUEEL
Platform Bèta Techniek, heet nu PLATFORM VOOR TALENT EN TECHNIEK	Bètapunt Noord
<ul style="list-style-type: none"> · NHL Hogeschool · Stenden Hogeschool · Rijksuniversiteit Groningen 	<p>Samenwerking Academische opleiding leraar Basisonderwijs (AOLB)</p> <p>Onderzoeksprojecten ism RUG</p>
<ul style="list-style-type: none"> · NHL Hogeschool · Stenden Hogeschool 	<p>Zie boven Afspraken omtrent inhoud en organisatie Leergang Bewegingsonderwijs</p> <p>Samenwerking divers bij- en nascholing, NHL, Stenden</p> <p>Samenwerking pabo's in het kader van Sectorplan van het Noorden</p> <p>Master leren en innoveren (NHL).</p> <p>RAL EN RAP</p>
<ul style="list-style-type: none"> · RUG · OCRN · Sportstudies · Gezondheidsstudies 	<p>IWP project. Partners in E-Health, project om transferproblemen bij leerproblemen te volgen en hier feedback op te geven. NIET ACTUEEL</p>
Renn4	Sponsoring van Curious Minds - diversiteit en gedrag

CEDIN	Lidmaatschap kenniskring lectoraat Integraal Jeugdbeleid Adviesraad PABO Docenteninzet Deelname onderzoeksprojecten; promotieonderzoek
PACT (kinderopvangfonds)	Voorzitterschap door lector Doornenbal - Onderzoek Kinderen en ouders op het IKC
ETEN	Internationale netwerkbijeenkomsten; via dit netwerk vindt ook studenten- en docentenuitwisseling plaats.
Intensive Programme	Transition in Early Childhood Education: uitwisseling met 50 buitenlandse studenten in Groningen
Daltonnetwerk	Accrediteert Daltonlicentie
LPNPO	stelselopleidingen PHBO
Ambion, PCBO Tytsjerksteradeel, Technolab (Met de besturen Odyssee, Palludara, Nije Gaast, De Greiden, BMS en Gearhing) Kennislab Noord, Oost Friesland (met besturen ROOBOL, Arlanta en PCBO Dantumadiel) Proloog en PCBO Leeuwarden en NHL Stenden, Noorderbasis, VCO-MOG, SoooG, O2G2, Quadraten, Stichting Bijeen, Rsg Wolfsbos, Plateau, Nassau College, OPO Noordenveld, OPO Borger-Odoorn	Bètapunt Noord.
CPION	PHBO accreditatie
Define en Science en Ontwerp	Magneet stations
Ministerie OCW	Regionale aanpak Lerarentekort Aanpak Kinderarmoede
alle besturen RAL/RAP?! Covenantpartners plus KOC, SCSOG, GSV, etc	
Provincie Drenthe	Programmeren in Drenthe Duurzaam Drenthe Drenthe vouchers (niet echt actueel meer maar toch)
Gemeente Ermelo	Duurzaam Ermelo - TT&E
Google	Programmeren met Google in de Eemsmond Cloud Connect
Quadraten - Nautilus	Schoolontwikkeling
VISIO	CT Leerlijn
Hogeschool Utrecht	Raak MKB Complete
Hogeschool Rotterdam	Aanpak Kinderarmoede

SKSG	Talentateliers Druk en dwars
Tinten Compagn	3D: drie praktijken, drie perspectieven, drie stappen
Stichting Welzijnswerk Hoogeveen - WE&O	3D: drie praktijken, drie perspectieven, drie stappen
Netwerk Voorlopers ICT (diverse kennisinstellingen nationaal)	position paper

Prins Claus Conservatorium

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Raad van Advies Prins Claus Conservatorium	Overleggen landelijke en regionale adviseurs uit kunst- en cultuuronderwijs, politiek, bedrijfsleven
Werkveldadviescommissies (WAC)	Overleggen t.a.v. onderwijs, bachelor Muziek, bachelor Docent Muziek, Muziekeducatie
Association European Conservatoires	Internationale samenwerking conservatoria
Netwerk Muziek	Samenwerking nationale conservatoria
Centra voor de Kunsten/muziekscholen provincies Groningen, Friesland en Drenthe	Overleggen over doorstroming, samenwerking, stageplaatsen
VNO-NCW Noord	Medewerking aan muzikale invulling van VNO-NCW Noord gala-avond
SNN:	Partner Prins Claus Concerten, inhoudelijke overleggen, muzikale invulling van diverse evenementen/gelegenheden
Provincie en gemeente Groningen Provincie Drenthe en gemeente Assen en Emmen Provincie Friesland en gemeente Leeuwarden	
Sponsors:	
<i>Prins Claus Conservatorium:</i>	
Beringer Hazewinkel	Hoofdsponsor
GasTerra	Hoofdsponsor
<i>Prins Claus Concert:</i>	
Beljon & Westerterp	
Boer en Croon	
AG Ems	
Heuvelman Ibis	
Nova Belga Holding BV (McDonalds)	
Rabobank Assen Noord Drenthe	
Noord Nederlands Orkest	Overleg en samenwerking & stageplaatsen
SPOT Groningen	Samenwerking m.b.t. Projecten en podiumkunsten
Stichting Swingin' Groningen	Partner, deelname PCC-studenten aan GasTerra Talent Award
Groninger Museum	Diverse muzikale bijdragen aan opening van tentoonstellingen
Diverse professionele en amateurorkesten in Nederland	Medewerking aan PCC-onderwijsprojecten, stages
Diverse podia in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe	Diverse concerten door orkestproducties, deels invulling door impresariaat
Groninger scholen voortgezet onderwijs	Overleggen over doorstroming, samenwerking

Harens Lyceum en Montessori Lyceum Groningen	Invulling van DaMu-regeling
Hanzehogeschool Groningen - diverse schools	Samenwerking op het gebied van onderwijs en evenementen
City Proms	Samenwerking op het gebied van health en educatie
Rijksuniversiteit Groningen	Samenwerking in University College Groningen
'Meer Muziek in de Klas'	Samenwerking met SPEA (Pabo), gemeente en VO-scholen
Club Guy & Roni	Verkenning mogelijkheden tot samenwerking
100 jaar De Ploeg is afgelopen	Medewerking aan invulling jubileumjaar
Kwadrantgroep	Samenwerking op gebied van healthy ageing
Sounds of Music	Partner, medewerking aan festival
MUSIC4ALL Haren	Muzikale samenwerking met Dr. J. de Graaf school, Visio Onderwijs en bewoners Borgheerd
Buurtoverleg Oosterpoortwijk	Invulling muzikaal programma van kunstproject in de wijk en locatie Rondje Kunst
Stichting Peter de Grote Festival	Medewerking jaarlijks muziekfestival
Noorderzon	Performing arts festival, medewerking PCC-studenten
Grachtenfestival Conservatorium Concours	Muziek en culturele activiteiten, medewerking PCC-studenten
Haydn Jeugd Strijkorkest	Deelname PCC-studenten
Prinses Christina Concours Noord Nederland	Deelname PCC-studenten
Stichting Vrienden van het Prins Claus Conservatorium	Beurzen, beheer Studentenfonds en Instrumentenfonds

Lucia Marthas Institute for Performing Arts

Stakeholders	Activiteiten per stakeholder
Theaterproducenten/eventproducties, waaronder Stage Entertainment/ Joop van den Ende Theaterproducties, Stardust Circus International, OpusOne, MTW, Niehe Theaterproducties, Wentink Forno & Partners, Live Lane, RTL Wentink events, Carré Producties, DommelGraaf en Cornelissen entertainment	Medewerking stagiaires binnen grote musicalproducties. Externe commissie leden examens. Werkveld onderzoek en round table innovatie gesprekken
Televisiezenders (publieke en commerciële omroepen), waaronder NPO en RTL, SBS, VARA BNN, AVRO/TROS. Daarnaast diverse tv-productiemaatschappijen, zoals Niehe Media, EVA, Medialane, TALPA , IDTV	Medewerking stagiaires binnen tv-evenementen. Externe commissie leden examens. Werkveld onderzoek en round table innovatie gesprekken
Werkveldadviescommissies (WAC's) met verschillende leden, onder wie: <ul style="list-style-type: none"> - Joop van den Ende (theaterproducent) - Jeanine van den Ende - Ivo Niehe (theater- en tv-producent) - Jacques van Meel (directeur Van Meel Consultancy Dance, Art & Education) - Maurice Wijnen (theater-en televisiemaker) - Simone Kleinsma (actrice, presentatrice en zangeres) - Prof. dr. Ruud Vermeij (hoogleraar Movement and Dance Studies) - Stanley Burleson (musical)acteur, zanger, danser en choreograaf) - Shirley Esseboom (Nederlands Dans Theater) - Michael Mills (Folkwang Universiteit Essen) - Sean McNamara (Guildford School of Acting) - Nina Norblad (Gothenburg University – Academy of Music and Drama) 	avro tros: oa junior song, zin in zappelin, zappelin go-bnn-vara kvk, wow projecten, beeld en geluid endemol/shine; miljoenenjacht all togher now 07- dinner show -burlesque, brooklyn nights wentink
Financiële en organisatorische adviezen <ul style="list-style-type: none"> - Masman Bosman (Den Haag) - Doron Kurz (director commerce Pathé Theatres) 	shoebee modeshows, mart visser, medialan; lange leve de muziek show, christmas show ziggo, musical awards gala, robeco: ahoy (75 jaar) zie ommezijde: natuurtop in Groningen
Gemeentelijke overheden Amsterdam en Groningen en Rijk , OCW	van Gogh museum -millet opening, magus utopia, winterrevue belgie, nl-2025, Soof 3 -key-film, sg newton dansdagen, paul 's nummer 1 , xsaca- ajax gala, media brothers: pakt uit koningsspelen, kunstmin- 800 jaar dordrecht, goed geld gala- postcode/vriendenloterij
	Medewerking aan diverse projecten.

<p>Goede doelen, waaronder Stop Aids Now, Warchild, Raad voor de Kinderbescherming, Week van de Chronisch Zieken, Stichting DON, Ronald McDonald Kinderfonds, Orange Babies, Stichting KiKa, Plan Nederland, Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij, Stichting WereldOuders, Make a Wish, Voedselbank Amsterdam/Groningen, Jeugd Cultuur Fonds. Jongeren cultuur fonds etc</p>	<p>Medewerking stagiaires</p>
<p>Diverse musea en bedrijven.</p>	<p>Medewerking stagiaires binnen tv-evenementen. Externe commissie leden examens. Werkveld onderzoek en round table innovatie gesprekken</p>

A photograph of three business professionals sitting on a large, rusted metal fountain structure. On the left, a man with a beard and glasses, wearing a dark blue suit and light blue shirt, is smiling and looking towards the woman in the center. The woman is wearing a black hijab, a white long-sleeved shirt, and black pants, and is also smiling. On the right, a man with a beard, wearing a dark blue suit, a white shirt, and a blue polka-dot tie, is looking towards the woman. A black bag is on the ground next to him. In the background, a building with the text 'VAN OOST TOREN' is visible. The scene is brightly lit, suggesting daytime.

Bijlagen - Buitenlandse partnerinstellingen

Jaarcijfers 2019 – Buitenlandse partnerinstellingen

Samenwerking met buitenlandse partnerinstellingen en uitwisseling van studenten (in/uit).

In onderstaand overzicht zijn alleen details opgenomen van de wederzijdse uitwisseling van studenten voor minimaal drie maanden. Andere vormen van samenwerking (docentenuitwisseling, samenwerking in projecten, wederzijdse korte bezoeken van studenten) zijn niet opgenomen. Studenten van buitenlandse partners die naar de Hanzehogeschool Groningen zijn gekomen voor het behalen van een diploma zijn ook niet meegeteld.

In totaal waren er 672 inkomende exchange studenten en 665 uitgaande exchange studenten.

Een * geeft aan dat het gaat om uitwisselingen van Master studenten

School of Architecture & Built Environment

Country	Partner	In	Uit
China	Beijing University of Technology (BJUT)	3	
China	North China University of Technology (NCUT)		2
Czech Republic	Czech Technical University (CTU) in Prague (CTU)		1
Finland	Helsinki Metropolia University of Applied Sciences (Metropolia)	1	
Finland	Yrkeshögskolan Novia - University of Applied Sciences (NOVIA)	2	
France	Ecole Supérieure d'Ingénieurs des Travaux de la Construction (ESITC)	1	
Germany	Jade University of Applied Sciences	1	
Hungary	Budapest Metropolitan University (METROPOLITAN)	5	
Indonesia	Institut Teknologi Sepuluh Nopember (ITS)		4
Latvia	Riga Technical University (RTU)	2	
Poland	West Pomeranian University of Technology Szczecin (ZUT)	1	
South Korea	Chung-Ang University (CAU)	1	5
Spain	Universitat Politècnica de València (UPV)	6	5
Spain	University of Seville (US)	1	
Sweden	Halmstad University		3
Thailand		2	
Turkey	Bahcesehir University (BAU)	3	
Totaal		29	20

School of Fine Arts

Country	Partner	In	Uit
Austria	University of Art and Design Linz	1	
Belgium	University College Ghent (HoGent)		2
Finland	TAMK University of Applied Sciences (TAMK)	2	
Germany	University of the Arts Bremen (HfK)	1	
Hungary	Budapest Metropolitan University (METROPOLITAN)	1	
Ireland	National College of Art and Design (NCAD)	1	1
Italy	Accademia Albertina di Belle Arti di Torino	1	
Italy	Accademia di Belle Arti di Roma	3	
Japan	Nagoya Zokei University (NZU)		5
Latvia	RISEBA University of Applied Sciences	0	
Mexico	Universidad de Monterrey (UDEM)	1	
New Zealand	Auckland University of Technology (AUT)	6	2
Poland	Poznan	1	
Portugal	University of Lisbon (ULisboa)	2	1
Slovenia	University of Ljubljana (UL)	3	1
South Korea	Konkuk University (KU)	1	
South Korea	Kookmin University (KMU)		1
Spain	Complutense University of Madrid (UCM)	3	1
Spain	Escola Massana	1	1
Turkey	Bilkent University	1	
United Kingdom	Edinburgh Napier University	2	
United Kingdom	University of Lincoln		1
United Kingdom	Coventry	1	
United States	Hunter College		2
United States	North Dakota State University (NSDU)	1	
United States	State University of New York at Oneonta (SUNY ONEONTA)	1	1
United States	The University of the Arts (TUA)		2
Totaal		34	21

School of Health Care Studies

Country	Partner	In	Uit
Belgium	VUB Vrije Universiteit Brussel		2
Bosnia and Herzegovina	University of Zenica	3	
China	North China University of Technology (NCUT)	1	
Finland	JAMK University of Applied Sciences (jamk.fi)	2	3
Finland	Oulu University of Applied Sciences (OAMK)	1	
Finland	Savonia University of Applied Sciences (SAVONIA)	1	
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	3	
Germany	Leibniz Universität Hannover	1	
Greece	Technologiko Ekpaideutiko of Sterea Ellada	3	
Lithuania	Kauno Kolegija / University of Applied Sciences (KK)	2	
Poland	the University of Physical Education in Krakow (AWF)	4	
Portugal	Escola Superior de Saúde Do Alcoitão (ESSA)		5
Portugal	Polytechnic Institute of Setúbal (IPS)	3	
Spain	Nebrija University		1
Sweden	Malmö University	1	
Sweden	University of Gothenburg		1
Taiwan	Shih Chien University (SCU)	1	
United States	Northern Arizona University (NAU)		2
	Non-partner university	1	
Totaal		27	14

School of Social Studies

Country	Partner	In	Uit
Austria	St. Pölten University of Applied Sciences	2	
Austria	Upper Austria University of Applied Sciences	1	
Belgium	Leuven University College (UCLL)		1
Belgium	Thomas More	1	
Belgium	VIVES University College (VIVES Zuid)	1	
Curaçao	University of the Netherlands Antilles (UoC)		3
Czech Republic	University of South Bohemia in Ceske Budejovice (USB)	1	
Denmark	Via University College (VIA)		1
Germany	EAH Jena	1	
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	2	1
Hungary	Eötvös Loránd University (ELTE)		1
Norway	Oslo Metropolitan University (OsloMet)		1
Norway	University College of Southeast Norway (USN)		1
Russia	Belgorod National Research University (BSU)	1	
South Africa	North-West University (NWU)		1
Spain	Public University of Navarra (UPNA)	2	
Spain	Universidad de Málaga (UMA)		2
Spain	Universidad Loyola Andalucía		3
Spain	Universidad Pablo de Olavide (UPO)	1	
Spain	Universitat de Barcelona (UB)	2	3
Switzerland	Zurich University of Applied Sciences (ZHAW)	3	1
Taiwan	National Taipei University (NTPU)	1	
Taiwan	Soochow University	1	
Turkey	Yeditepe University	1	
United States	State University of New York at Oneonta (SUNY ONEONTA)	1	
Totaal		22	19

School of Nursing

Country	Partner	In	Uit
Spain	Nebrija University		1
Totaal		0	1

School of Communication, Media & IT

Country	Partner	In	Uit
Australia	Charles Darwin University (CDU)		2
Austria	FH JOANNEUM - Gesellschaft mbH	2	
Austria	FHS Kufstein Tirol University of Applied Sciences	1	
Austria	FHWien der WKW University of Applied Sciences for Management and Communication (FHWien)	2	3
Austria	University of Salzburg	2	
Belgium	Artesis Plantijn University College Antwerp (AP)		3
Belgium	Karel de Grote University College (KdG)		1
Belgium	Leuven University College (UCLL)	2	
Brazil	Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro (PUC RIO)	1	1
Canada	Grant MacEwan University	3	
Canada	Laurentian University	2	
Canada	Nova Scotia Community College NSCC (NSCC)		1
China	Communication University of China (CUC)	1	1
China	Lingnan University	2	
China	The Hong Kong Polytechnic University (PolyU)		3
China	University of Macau (UMAC)	2	
Croatia	Algebra University College	2	3
Croatia	University of Zagreb	3	1
Denmark	Business Academy Aarhus (BAAA)	1	3
Denmark	University of Copenhagen (KU)		1
Denmark	Via University College (VIA)		1
Estonia	University of Tartu	1	
Finland	Arcada University Of Applied Sciences (ARCADA)	1	
Finland	HAAGA-HELIA University of Applied Sciences	4	1
Finland	Helsinki Metropolia University of Applied Sciences (Metropolia)	1	4
Finland	JAMK University of Applied Sciences (jamk.fi)		2
Finland	Kajaani University of Applied Sciences (KAMK)	1	
Finland	Oulu University of Applied Sciences (OAMK)		3
France	Ecole d'Ingenieurs Généralistes La Rochelle EIGSI	2	
France	EPITECH Paris graduate school of digital innovation (EPITECH)	3	1
France	Groupe IGS	2	2
France	IMERIR	1	
France	IMT Lille Douai	2	
Germany	Berlin School of Economics and Law (HWR-Berlin)		2
Germany	Furtwangen University (HFU)	1	
Germany	Hamburg University of Applied Sciences (HAW Hamburg)		2
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	5	
Germany	Hochschule der Medien Stuttgart (HdM)	4	1
Germany	International School of Management (ISM)	1	
Germany	Ostbayerische Technische Hochschule Regensburg (OTH Regensburg)		3
Germany	University of Applied Sciences Würzburg-Schweinfurt (FHWS)	1	
Ghana	University of Cape Coast (UCC)		3
Hungary	Budapest Metropolitan University (METROPOLITAN)	1	5
Iceland	University of Iceland		1
Indonesia	Institut Teknologi Sepuluh Nopember (ITS)	1	
Indonesia	The London School of Public Relations - LSPR Jakarta	2	3
Ireland	University of Limerick (UL)	2	2
Italy	International University of Languages and Media (IULM)	3	2
Italy	Libera Università di Lingue e Comunicazione - IULM University*		7

Italy	Università degli Studi della Tuscia (UNITUS)	3	
Japan	Akita International University (AIU)	1	1
Japan	Kindai University		1
Japan	Kwansei Gakuin University (KG)	2	3
Lithuania	Vilnius Gediminas Technical University (VGTU)	1	
Lithuania	Vilnius University (VU)	3	
Lithuania	Vilnius University (VU)*		2
Malaysia	Universiti Tenaga Nasional (UNITEN)		1
Mexico	Tecnologico de Monterrey (ITESM)	5	5
New Zealand	Auckland University of Technology (AUT)		2
Norway	Oslo Metropolitan University (OsloMet)		2
Norway	Volda University College (VUC)		5
Peru	Universidad San Ignacio de Loyola (USIL)		3
Poland	University of Warsaw (UW)	3	2
Portugal	Polytechnic Institute of Bragança (IPB)	3	
Romania	The Bucharest University of Economic Studies (ASE)	2	
Russia	Belgorod National Research University (BSU)	2	
South Korea	Chung-Ang University (CAU)	4	
South Korea	Hanyang University	1	
South Korea	Incheon National University		1
South Korea	Sungkyunkwan University (SKKU)	3	1
South Korea	Yeungnam University (YU)	2	1
Spain	Ramon Llull University (URL)	3	4
Spain	Rey Juan Carlos University (URJC)	5	1
Spain	San Pablo CEU University (CEU)	4	4
Spain	Universidad de Málaga (UMA)	4	3
Spain	Universidad Loyola Andalucía		1
Spain	Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)	2	1
Spain	Universitat de Barcelona (UB)	2	2
Spain	Universitat Jaume I (UJI)	2	1
Spain	University of Deusto	1	
Spain	University of Salamanca (USAL)	1	
Spain	University of the Basque Country (UPV/EHU)	4	3
Sweden	University of Gothenburg	1	1
Taiwan	National Central University (NCU)	2	
Taiwan	National Taipei University (NTPU)	2	1
Taiwan	Providence University (PU)	1	
Thailand	Rangsit University (RU)		3
Turkey	Dokuz Eylul University (DEU)	7	
Turkey	Yeditepe University	1	
United Kingdom	Abertay University		1
United Kingdom	Leeds Beckett University (LBU)		2
United Kingdom	Leeds Beckett University (LBU)*		8
United Kingdom	Middlesex University (MDX)	1	
United Kingdom	University of Wolverhampton (WLV)		1
United States	Illinois State University		1
United States	Northern Arizona University (NAU)	2	3
United States	State University of New York at Oneonta (SUNY ONEONTA)		2
United States	University of South Carolina Upstate (USC Upstate)		1
Totaal		145	142

School of Business Management

Country	Partner	In	Uit
Austria	FHS Kufstein Tirol University of Applied Sciences	2	
Austria	FHWien der WKW University of Applied Sciences for Management and Communication (FHWien)		2
China	Beijing Technology and Business University (BTBU)		2
China	Lingnan University		1
Colombia	University of Ibagué (Unibaqué)		1
Czech Republic	Brno University of Technology (VUT)	2	
Finland	JAMK University of Applied Sciences (jamk.fi)	1	
Finland	Laurea University of Applied Sciences (LAUREA)		1
Finland	South-Eastern Finland University of Applied Sciences (Xamk) after 1-1-17 (before: Mikkelin Ammattikorkeakoulu)		1
Finland	Turku University of Applied Sciences (TUAS)		2
France	Lille 1 University	2	
Germany	International School of Management (ISM)	1	
Germany	Nürtingen-Geislingen University (HfWU)	2	
Hungary	Eötvös Loránd University (ELTE)		1
Italy	Università Carlo Cattaneo (LIUC)		1
Latvia	BA School of Business and Finance (BA)		1
Lithuania	Vilnius Gediminas Technical University (VGTU)		1
Slovakia	Slovak University of Technology in Bratislava (STU)		2
South Korea	Chung-Ang University (CAU)	1	1
South Korea	Hanyang University		1
Spain	Complutense University of Madrid (UCM)		1
Spain	Rey Juan Carlos University (URJC)		1
Spain	Universidad de Málaga (UMA)	1	4
Spain	University of Alicante (UA)		3
Spain	University of Girona (UdG)	5	3
Sweden	Mälardalen University (MDH)		1
Taiwan	National Taipei University of Business (NTUB)	1	
United Kingdom	Sheffield Hallam University		2
	Non-partner university		3
Totaal		18	36

International Business School

Country	Partner	In	Uit
Argentina	National University of Tres de Febrero (UNTREF)	1	1
Argentina	UCES university of business and social sciences		2
Australia	Curtin University of Technology		1
Austria	FHS Kufstein Tirol University of Applied Sciences		1
Austria	FHWien der WKW University of Applied Sciences for Management and Communication (FHWien)	4	5
Austria	Upper Austria University of Applied Sciences	1	2
Belgium	Leuven University College (UCLL)		3
Canada	Douglas College		2
Canada	Université du Québec à Montréal (UQÁM)		4
Canada	University of Guelph-Humber (UofGH)	1	2
Chile	Pontificia Catholic University of Valparaíso (PUCV)	1	
Chile	Universidad Finis Terrae		3
China	Beijing Technology and Business University (BTBU)	3	1
China	Beijing University of Technology (BJUT)	1	4
China	Communication University of China (CUC)		3
China	Institute for Tourism Studies (IFT)	3	
China	Lingnan University	3	2
China	The Hong Kong Polytechnic University (PolyU)	1	
China	University of Macau (UMAC)	3	3
Curaçao	University of the Netherlands Antilles (UoC)		2
Cyprus	The Cyprus Institute of Marketing (CIM)		2
Czech Republic	Brno University of Technology (VUT)	1	
Denmark	International Business Academy (IBA)		1
Dominican Republic	Universidad Iberoamericana (UNIBE)		3
Finland	JAMK University of Applied Sciences	1	
France	ESC Rennes School of Business (Rennes-SB)	2	
France	ESCI Business School (ESCI)	1	1
France	ESSEC Business School (ESSEC)	3	10
France	Groupe IGS	1	
France	ICN Business School (ICN)	6	
France	INSEEC U. Paris (INSEEC)	2	2
France	Lille 1 University	2	2
France	TBS -Toulouse Business School France	4	3
Georgia	Caucasus University (CU)		1
Germany	Berlin School of Economics and Law (HWR-Berlin)	1	3
Germany	Furtwangen University (HFU)	4	
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	6	2
Germany	Hochschule Emden/Leer		1
Germany	Hochschule Hannover	1	
Germany	Hochschule Osnabrück	1	
Germany	Martin-Luther University Halle-Wittenberg	2	
Germany	Münster University of Applied Sciences		1
Germany	Ostbayerische Technische Hochschule Regensburg (OTH Regensburg)	2	
Germany	SRH Heidelberg (SRH)	1	
Germany	University of Applied Sciences Würzburg-Schweinfurt (FHWS)	2	1
Hungary	Budapest Business School (BGE)	3	
Hungary	IBS - International Business School (IBS)	3	1
India	IILM Institute for Higher Education		1
Indonesia	Bina Nusantara University (BINUS)	4	2

Israel	College of Management Academic Studies (COMAS)		1
Italy	University of Pisa (UNIFI)	1	2
Italy	Università Carlo Cattaneo (LIUC)	4	1
Japan	Akita International University (AIU)	3	
Japan	Kochi University	1	
Japan	Kwansei Gakuin University (KG)		2
Latvia	School of Business Administration Turība	1	
Lithuania	Klaipėda University (KU)		1
Mexico	Escuela Bancaria Y Comercial (EBC)	1	3
Mexico	Tecnologico de Monterrey (ITESM)	3	9
Norway	University of Agder (UIA)		1
Peru	Universidad Católica de Santa María (UCSM)		2
Philippines	Ateneo de Manila University (ATENEIO)		2
Poland	WSB University in Poznan (WSB)	1	
Portugal	University of Lisbon (ULisboa)	2	2
Romania	Babeş-Bolyai University Cluj-Napoca (UBB)	1	
Russia	Belgorod National Research University (BSU)	2	
Russia	Plekhanov Russian University of Economics (PRUE)	4	3
Russia	St. Petersburg University of Management Technologies and Economics (SPUMTE)	1	1
South Korea	Chung-Ang University (CAU)	1	2
South Korea	Hanyang University		1
South Korea	Incheon National University	4	
South Korea	Keimyung University (KMU)	4	
South Korea	Solbridge International School of Business (SolBridge)		1
South Korea	Soongsil University	4	5
Spain	Alfonso X El Sabio University (UAX)		2
Spain	Complutense University of Madrid (UCM)	5	7
Spain	Rey Juan Carlos University (URJC)	2	2
Spain	Technocampus Mataro-Maresme	2	3
Spain	Universidad de Las Palmas de Gran Canaria (ULPGC)	1	2
Spain	Universidad de Málaga (UMA)	8	7
Spain	Universidad Loyola Andalucía		4
Spain	Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)	7	8
Spain	Universitat de les Illes Balears (UIB)	4	
Spain	University of Alcalá (UAH)	2	3
Spain	University of Alicante (UA)		4
Spain	University of Almería (UAL)	1	2
Spain	University of Granada (UGR)		3
Spain	University of the Basque Country (UPV/EHU)	12	5
Spain	University of A Coruña (UDC)		2
Spain	University of Jaén (UJA)		1
Spain	University of Oviedo	1	
Spain	San Pablo CEU University (CEU)		1
Spain	TBS -Toulouse Business School Barcelona	1	1
Spain	Miguel Hernández University of Elche (UMH)		1
Sweden	Mälardalen University (MDH)	1	3
Switzerland	FHNW University of Applied Sciences and Arts (FHNW)	2	
Switzerland	FH St. Gallen University of Applied Sciences	1	
Switzerland	Lucerne University of Applied Sciences and Arts	2	
Taiwan	Feng Chia University (FCU)	4	

Institute of Engineering

Country	Partner	In	Uit
Australia	Swinburne University of Technology (SUT)		2
Austria	Upper Austria University of Applied Sciences		2
Belgium	HOWEST		1
Brazil	UCL Centre East College (UCL)	1	
Brazil	Universidade Federal de Viçosa (UFV)	2	
Brazil	Universidade Federal do Espírito Santo (Ufes)	2	
Canada	Laurentian University		1
China	The Hong Kong Polytechnic University (PolyU)	2	
Czech Republic	Czech Technical University (CTU) in Prague (CTU)		1
Denmark	University of Southern Denmark (SDU)		1
Finland	Häme University of Applied Sciences (HAMK)	3	
Finland	Helsinki Metropolia University of Applied Sciences (Metropolia)	3	3
Finland	Oulu University of Applied Sciences (OAMK)	5	4
Finland	South-Eastern Finland University of Applied Sciences (Xamk) after 1-1-17 (before: Mikkelin Ammattikorkeakoulu)		3
Finland	VAMK University of Applied Sciences	2	
Finland	Yrkeshögskolan Novia - University of Applied Sciences (NOVIA)	1	
France	IMT Lille Douai	1	
France	IUT Saint Etienne (IUT)	1	
France	Paris University 13	1	
France	Pôle Universitaire Léonard de Vinci		1
France	The National School of Engineering in Tarbes (ENIT)	1	1
France	Université de Technologie de Belfort-Montbéliard UTBM	2	
France	Université de Technologie de Compiègne UTC	2	
France	University of Technology Troyes (UTT)	1	
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	3	1
Germany	Hochschule Emden/Leer	7	1
Germany	Hochschule Hannover, University of Applied Sciences and Arts (HSH)	4	
Germany	University of Applied Sciences Bremerhaven	1	
Greece	National Technical University of Athens (N.T.U.A.)*		5
Hungary	Óbuda University	1	
Italy	University of Pisa (UNIFI)		2
Latvia	Riga Technical University (RTU)		1
Lithuania	Vilnius Gediminas Technical University (VGTU)		1
Norway	Oslo Metropolitan University (OsloMet)	1	3
Norway	University College of Southeast Norway (USN)		2
Poland	Lodz University of Technology	4	
Portugal	Técnico Lisboa*		1
South Korea	Hanyang University	1	1
South Korea	Konkuk University (KU)		1
South Korea	Korea University of Technology and Education (KOREATECH)	3	2

Spain	Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)		1
Spain	Universitat Politècnica de València (UPV)	2	
Spain	University of Deusto	4	4
Spain	University of the Basque Country (UPV/EHU)	1	1
Spain	Universidad de Zaragoza*		20
Sweden	Halmstad University		1
Taiwan	National Taipei University of Technology (TAIPEI TECH)	2	2
Turkey	Bahcesehir University (BAU)	1	1
Turkey	Yeditepe University	1	
United Kingdom	Loughborough University		1
Totaal		66	72

School of Financial and Economic Management

Country	Partner	In	Uit
France	IPAC	1	
France	Paris Descartes University	1	
Germany	Nürtingen-Geislingen University (HfWU)	1	
Norway	Norwegian University of Science and Technology (NTNU)		2
Spain	Rey Juan Carlos University (URJC)	5	1
Switzerland	Zurich University of Applied Sciences (ZHAW)	1	
Taiwan	National Taipei University (NTPU)	1	
United Kingdom	University of the West of Scotland (UWS)		1
Totaal		10	4

School of Facility Management

Country	Partner	In	Uit
Austria	FHS Kufstein Tirol University of Applied Sciences		3
Canada	Conestoga College ITAL (CONESTOGA)		2
China	Institute for Tourism Studies (IFT)		1
China	The Hong Kong Polytechnic University (PolyU)		1
Finland	JAMK University of Applied Sciences (jamk.fi)	1	1
Finland	Laurea University of Applied Sciences (LAUREA)		2
Finland	Turku University of Applied Sciences (TUAS)		1
France	IPAC		1
Germany	Baden-Wuerttemberg Cooperative State University Stuttgart (DHBW Stuttgart)	5	1
Germany	Hamburg University of Applied Sciences (HAW Hamburg)		2
Japan	Fukushima University	4	
Norway	Oslo Metropolitan University (OsloMet)		4
Russia	Plekhanov Russian University of Economics (PRUE)		1
Slovakia	Slovak University of Technology in Bratislava (STU)	2	2
Spain	Rey Juan Carlos University (URJC)	5	9
Switzerland	Zurich University of Applied Sciences (ZHAW)	2	1
Ukraine	KROK Economics and Law University (KROK)	1	
United States	Northern Arizona University (NAU)		1
United States	Temple University (TU)		1
United States	Wentworth Institute of Technology (WIT)		1
Totaal		20	35

Institute of Life Science & Technology

Country	Partner	In	Uit
Austria	Upper Austria University of Applied Sciences	2	
Canada	Laurentian University		1
Czech Republic	University of Chemistry and Technology, Prague (UCT)		1
Czech Republic	University of Pardubice	1	
Denmark	University of Southern Denmark (SDU)	1	
Finland	Centria University of Applied Sciences (CENTRIA)	1	
Finland	Helsinki Metropolia University of Applied Sciences (Metropolia)	1	
France	The University of Perpignan Via Domitia (UPVD)	1	
Germany	Freie Universität Berlin		1
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	2	
Greece	Eastern Macedonia and Thrace Institute of Technology	2	
Malaysia	Asian Pacific University of Technology & Innovation		1
Norway	University of Oslo (UiO)		3
Russia	Belgorod National Research University (BSU)	1	
Sweden	Umeå University		3
Sweden	University of Gothenburg		3
Taiwan	National Taipei University of Technology (TAIPEI TECH)	1	
Totaal		13	13

School of Marketing Management

Country	Partner	In	Uit
Austria	Upper Austria University of Applied Sciences		2
Belgium	HOWEST		1
Brazil	Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro (PUC RIO)		1
Canada	Laurentian University		1
Chile	Universidad Finis Terrae		1
China	Beijing Technology and Business University (BTBU)	5	
China	Lingnan University		2
Denmark	University of Southern Denmark (SDU)		2
Finland	HAAGA-HELIA University of Applied Sciences		2
France	EAC Paris (EAC)		1
France	INSEEC U. Bordeaux (INSEEC)		1
France	INSEEC U. Paris (INSEEC)		2
France	Lille 1 University	1	
Germany	Osnabrück University of Applied Sciences	1	
Germany	Ostbayerische Technische Hochschule Regensburg (OTH Regensburg)		1
Italy	Università degli Studi di Perugia	1	1
Italy	University of Bergamo (UNIBG)	3	1
Italy	University of Pisa (UNIFI)	4	
Japan	Kochi University	1	
Portugal	Instituto Politécnico de Coimbra (IPC)	4	
Portugal	Instituto Politécnico de Lisboa (IPL)		2
South Korea	Hanyang University		1
South Korea	Incheon National University	1	
Spain	TBS -Toulouse Business School Barcelona		1
Spain	Miguel Hernández University of Elche (UMH)		1
Spain	Rey Juan Carlos University (URJC)	1	3
Spain	San Pablo CEU University (CEU)	1	1
Spain	Universidad de Málaga (UMA)	3	2
Spain	Universidad Loyola Andalucía		
Spain	Universitat de les Illes Balears (UIB)	1	2
Spain	Universitat Jaume I (UJI)	2	
Spain	University of A Coruña (UDC)		1
Spain	University of Alcalá (UAH)	8	
Spain	University of Alicante (UA)	3	
Spain	University of Almería (UAL)	4	1
Spain	University of Jaén (UJA)	2	
Spain	University of Oviedo		1
Spain	University of Santiago de Compostela (USC)	1	
Sweden	Orebro University		4
Taiwan	Shih Chien University (SCU)		3
United Kingdom	Edge Hill University		2
United Kingdom	London South Bank University (LSBU)		1
United States	Illinois State University		2
	Non-partner university		3
Totaal		47	50

School of Law

Country	Partner	In	Uit
Austria	University of Salzburg		1
France	Université Grenoble Alpes (UGA)	2	2
Spain	Universidad Pablo de Olavide (UPO)	3	1
Spain	Universitat Rovira i Virgili (URV)	2	
Spain	University of A Coruña (UDC)		2
Turkey	Yeditepe University	1	
United Kingdom	Kingston University		1
United Kingdom	Robert Gordon University (RGU)		2
Totaal		8	9

School of Sport Studies

Country	Partner	In	Uit
Finland	HAAGA-HELIA University of Applied Sciences	1	
Germany	Hochschule Bremen City University of Applied Sciences (HSB)	3	
Germany	University of Bayreuth	1	
South Korea	Yeungnam University (YU)	1	
Spain	Universidad Europea de Madrid (UE)	2	
Spain	Universitat de Barcelona (UB)	3	
United Kingdom	Coventry University		1
Totaal		11	1

Prince Claus Conservatoire

Country	Partner	In	Uit
Austria	University of Music and Performing Arts Graz (KUG)	1	
Belgium	University College Ghent (HoGent)		1
Germany	Brandenburg University of Technology Cottbus-Senftenberg (B-TU)	1	
Germany	HFM Detmold Hochschule für Musik		1
Germany	HFM Detmold Hochschule für Musik *		1
Germany	Hochschule für Musik und Theater 'Felix Mendelssohn Bartholdy' Leipzig (HMT)	1	
Germany	Hochschule für Musik und Theater Hamburg (HfMT Hamburg)	1	1
Germany	Osnabrück University of Applied Sciences		1
Iceland	Iceland University of the Arts (IUA)	1	
Italy	Conservatorio Di Musica "Giuseppe Martucci" Salerno	1	
Italy	Conservatorio di Musica Guido Cantelli di Novara	2	
Italy	Conservatorio di Musica Licinio Refice Frosinone	2	
Italy	Conservatorio di Musica N. Piccinni Bari	2	
Italy	Istituto Superiore di Studi Musical "Rinaldo Franci", Siena	1	
Italy	Giuseppe Martucci Salerno State Conservatoire	1	
Portugal	Universidade de Evora	1	
Portugal	University of Minho (UMinho)	1	
Romania	University of Arts 'George Enescu' Iași	1	
Romania	Academy of Music "Gheorghe Dima" Cluj-Napoca	1	
Spain	Conservatorio Superior de Música de Canarias	1	
Spain	Conservatorio Superior de Música de Castilla y León	1	
Spain	Conservatorio Superior de Música Salvador Seguí de Castelló (CSMC)	1	
Totaal		21	5

School of Education

Country	Partner	In	Uit
Belgium	Leuven University College (UCLL)	1	
Germany	Universität Leipzig	1	
Norway	Inland Norway University of Applied Sciences (INN)	1	
Spain	Universidad Loyola Andalucía		1
Spain	Universidad San Jorge (USJ)	1	
Spain	Universidad de Sevilla		1
Spain	Universitat de Barcelona (UB)	2	
Sweden	Malmö University	1	
Totaal		7	2

Lucia Marthas School of Performing Arts

Country	Partner Institution	IN	OUT
Germany	Folkwang Universtät der Künste		
Sweden	University of Gothenburg		
United Kingdom	Royal Conservatoire of Scotland		
Total		0	0

Totaal

Country	Partner Institution	In	Out
Totaal		672	665

Colofon

Colofon:

Hanzehogeschool Groningen

Zernikeplein 7, Groningen

Postbus 30030, 9700 RM Groningen

T (050) 595 55 07

www.hanze.nl